ОСНОВНА ШКОЛА
„ЂОРЂЕ КРСТИЋ”

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
2025/2026 – 2028/2029

ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Август 2025

САДРЖАЈ

1. Основне карактеристике школског програма.....2
1.1. Увод.....2
1.2. Циљеви школског програма.....3
1.3. План учења и наставе за основно образовање и васпитање.....4
2. Наставни план за први циклус основног образовања и васпитања.....7
2.1. План наставе и учења за први разред.....9
2.2. Наставни програм за први разред.....12
2.2.1. Програм изборних предмета за први разред.....56
2.3. План наставе и учења за други разред.....70
2.4. Наставни програм за други разред.....73
2.4.1. Програм изборних предмета за други разред.....117
2.5. План наставе и учења за трећи разред.....131
2.6. Наставни програм за трећи разред.....133
2.6.1. Програм изборних предмета за трећи разред.....194
2.7 План наставе и учења за четврти разред.....212
2.8 Наставни програм за четврти разред.....214
2.8.1. Програм изборних предмета за четврти разред.....276
2.8.2. Програм допунске и додатне наставе.....293

1. Основне карактеристике школског програма

1.1. Увод

Основно образовање (образовно-васпитни рад) остварује се на основу школског програма, у складу са Законом. Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно--васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика. Школским програмом обезбеђује се остваривање принципа, циљева и исхода постигнућа, према потребама ученика и родитеља, односно старатеља и локалне заједнице.

Циљеви основног образовања и васпитања су:

- обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика;
- обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
- развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике, заштите и добробити животиња;
- континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
- развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- развијање кључних компетенција за целоживотно учење, као и међупредметних компетенција за потребе савремене науке и технологије;
- развој свести о себи, развој стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
- оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
- развијање позитивних људских вредности;
- развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
- развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, развој толеранције и уважавање различитости;
- развијање личног и националног идентитета код ученика, развијање свести и осећања

припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;

- повећање ефикасности употребе ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
- повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

1.2. Циљеви школског програма

Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма, односно плана наставе и учења.

Школски програм утемељен је на начелима:

- усмерености на процесе и исходе учења;
- заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
- уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
- хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
- поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
- заснованости на партиципативним, кооперативним, активним, као и искуственим методама наставе и учења;
- уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
- развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања ученикове интересовања за учење и образовање у току целог живота;
- коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
- уважавање узрасних карактеристика у психофизичком развоју обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

Школски програм садржи:

- циљеве Школског програма;
- назив, врсту и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује и језик на коме се остварује програм;
- начин остваривања Школског програма;
- начин прилагођавања Школског програма према нивоу образовања и васпитања;
- друга питања од значаја за Школски програм.

1.3. План учења и наставе за основно образовање и васпитање

Планирање наставе

Програми базирани на исходима дају већу слободу наставнику у погледу планирања и реализације наставе. Оријентација на процес учења и исходе брига је не само о резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом.

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се:

- индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања;
- интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих предмета;
- партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу;
- превасходно активним и искуственим методама наставе и учења;
- уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог и свакодневном животу;
- неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање;
- редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању предметних исхода и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

У фази планирања и писања припреме за час, наставник дефинише пирамиду исхода на три нивоа: оне које би сви ученици требало да постигну, оне које већина ученика може да постигне и оне које би само неки ученици требало да достигну (три нивоа постигнућа).

На часовима ће се комбиновати различите методе и облици рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикасном. У фази планирања учења и наставе наставници ће се водити предвиђеним исходима и покушати да кроз реализацију пројекта раде на развијању међупредметних компетенција.

Након завршетка основног образовања и васпитања ученици ће:

- имати усвојен интегрисани систем научно заснованих знања о природи и друштву и бити способни да тако стечена знања примењују и размењују;
- умети да ефикасно усмено и писмено комуницирају на српском, односно на српском и језику националне мањине и најмање једном страном језику користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима;

- бити функционално писмени у математичком, научном и финансијском домену;
- умети да ефикасно и критички користе научна знања и технологију, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини;
- бити способни да разумеју различите форме уметничког изражавања и да их користе за сопствено изражавање;
- бити оспособљени за самостално учење;
- бити способни да прикупљају, анализирају и критички процењују информације;
- моћи да идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење и релевантна знања;
- бити спремни да прихвате изазове и промене уз одговоран однос према себи и својим активностима;
- бити одговорни према сопственом здрављу и његовом очувању, примењивати усвојене здравствене навике неопходне за активан и здрав животни стил;
- умети да препознају и уваже људска и дечја права и бити способни да активно учествују у њиховом остваривању;
- имати развијено осећање припадности сопственој породици, нацији и култури, познавати сопствену традицију и доприносити њеном очувању и развоју;
- знати и поштовати традицију, идентитет и културу других заједница и бити способни да сарађују са њиховим припадницима;
- бити способни да ефикасно и конструктивно раде као чланови тима, групе, организације и заједнице.

Циљ оријентације ка општим међупредметним и кључним компетенцијама је динамичније и ангажованије комбиновање знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају функционалну примену. Опште међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака, и неопходне су свим ученицима за лично остварење и развој, укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

Опште међупредметне компетенције за крај основног образовања и васпитања су:

- компетенција за учење;
- одговорно учешће у демократском друштву;
- естетичка компетенција;
- комуникација;
- одговоран однос према околини;
- одговоран однос према здрављу;
- предузимљивост и оријентација ка предузетништву;
- рад са подацима и информацијама;
- решавање проблема;
- сарадња;

- дигитална компетенција.

Остваривање образовно-васпитне праксе

Настава треба да обезбеди сигурну, подстицајну и подржавајућу средину за учење у којој се негује атмосфера интеракције и уважавања, сарадње, одговорности и заједништва. Улога наставника је да конкретизује програм према потребама одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази.

Праћење и вредновање

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Евалуација ученичког рада ће бити континуирана, док ће се похвале и предлози за унапређење ученичког рада указати на примерен начин тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација треба да буде благовремена, дата током или непосредно након обављања неке активности; треба да буде конкретна, да се односи на активности и продукте ученика, а не на његову личност и да буде позитивно интонирана, односно да прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек потом оне које би ученик требало да развија и унапређује.

2. Наставни план за први циклус основног образовања и васпитања

Табела: Наставни план за први, други, трећи и четврти разред основне школе

Р. бр.	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
5.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
Укупно: А		19 - 21 *	684 - 756 *	20 - 22 *	720-792*	20 - 23 *	720 - 828 *	20 - 23 *	720 - 828 *
Р. бр.	Б. Изборни програми								
	Верска настава / Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: Б		1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А + Б		20 - 21 *	720 - 756 *	21 - 23 *	756 - 828 *	21 - 24 *	756 - 864 *	21 - 24 *	756 - 864 *

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Р. бр.	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	20 - 22 *	720 - 792 *	21 - 23 *	756 - 828 *	21 - 24 *	756 - 864 *	21 - 24 *	756 - 864 *
2.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Додатна настава	-	-	-	-	-	-	1	36
5.	Настава у природи	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	

Р. бр.	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1 дан годишње		1 дан годишње		1 дан годишње		1 дан годишње	

2.1. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ РАЗРЕД

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у првом разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
„НОВИ ЛОГОС”	***Реч по реч**, читанка за српски језик за први разред основне школе;* ћирилица	Наташа Станковић Шошо, Маја Костић
	***Буквар** за први разред основне школе;* ћирилица	Душка Милић, Татјана Митић
	***Наставни листови уз Буквар** за први разред основне школе;* ћирилица	Татјана Митић, Душка Милић
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
The English Book, Београд и Oxford University Press, Велика Британија, 2020.	*Happy House 1, 3rd Edition (енглески језик за 1. разред основне школе), уџбеник са радном свеском и ЦД-ом*	Stella Maidment & Lorena Roberts

МАТЕМАТИКА		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
„НОВИ ЛОГОС”	***Математика,*** *уџбеник за први разред основне школе (1. део, 2. део, 3. део, 4. део);* ћирилица	Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић
СВЕТ ОКО НАС		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
„НОВИ ЛОГОС”	***Свет око нас,*** *уџбеник за први разред основне школе;* ћирилица	Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић
	Свет око нас, *радна свеска за први разред основне школе****;*** ћирилица	
ЛИКОВНА КУЛТУРА		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
„НОВИ ЛОГОС”	***Ликовна култура,*** *уџбеник за први разред основне школе*	Мр Милутин Мићић, Гордана Мићић

МУЗИЧКА КУЛТУРА		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
„НОВИ ЛОГОС”	***Музичка култура,*** *уџбеник за први разред основне школе;* ћирилица	Мр Драгана Михајловић Бокан**,** Марина Иљац
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
„ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА"	***Буквар дечијих права****;*	Љубивоје Ршумовић
ДИГИТАЛНИ СВЕТ		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
„НОВИ ЛОГОС”	*Уџбеник* - ***Дигитални свет*** *за први разред основне школе*	Наташа Анђелковић, Б. Калафатић, М. Иљац

2.2. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Српски језик **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Задаци наставе српског језика:

- усвајање правилног изговарања гласова, гласовних скупова, речи и реченица;
- савладавање технике читања и писања на ћириличком писму;
- навикавање на употребу књижевног језика у говору и писању;
- формирање навике за читко, уредно и лепо писање;
- поступно увођење у доживљавање и разумевање књижевних текстова;
- уочавање врста књижевних дела према захтевима програма;
- усвајање основних књижевнотеоријских и функционалних појмова према захтевима програма;
- оспособљавање за усмено и писмено препричавање, причање и описивање према захтевима програма.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Српски језик у првом разреду основне школе чине четири предметне области:
- Почетно читање и писање;
- Књижевност;
- Језик;
- Језичка култура.

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:
- Почетно читање и писање - 90 часова;
- Књижевност - 45 часа;
- Језик - 10 часова;
- Језичка култура - 35 часова.

Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без уклапања са другим областима.

Настава почетног читања и писања изводи се у првом полугодишту првог разреда основне школе, али, ако је потребно, наставља се и у другом полугодишту. Почетно читање и писање реализује се самостално, али обухвата и садржаје из Књижевности, Језика и Језичке културе. Учитељи ће користити комбинацију монографског и групног поступка, групни или комплексни поступак.

Препоручени садржаји из области Књижевност савладавају се током целе школске године, из буквара/почетнице и уз помоћ читанке као основних наставних средстава, тако што учитељ планира њихову реализацију у складу са индивидуалним карактеристикама ученика и могућностима колектива, руководећи се исходима учења.

Приликом оспособљавања ученика да уз помоћ учитеља разумеју текстове из школске лектире, али и популарне, информативне текстове из часописа за децу, енциклопедија и сл. важно је настојати да се уоче догађаји, просторни и временски односи и битне појединости у описима бића и природе. Како се текстови из школске лектире користе за усавршавање читања и писања и увођење ученика у основне појмове о књижевности, тако се ученици подстичу да уоче ликове у књижевном делу, њихове особине и поступке; њихова емоционална стања (радосно, тужно, смешно) и да разликују појмове добра и зла.

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију. На пример, реченица се не упознаје само као граматичка јединица (са становишта њене структуре) већ и као комуникативна јединица (са становишта њене функције у комуникацији).

Област Језичка култура обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говора, слушања, читања и писања. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и, у ширем смислу, на развијање комуникативних способности ученика. Наставни рад у области Језичка култура реализује се у прожимању са другим областима предмета, као и кроз самосталне наставне јединице.

ИСХОДИ:

1. ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Ученик ће бити у стању да:

- разликује изговорени глас и написано слово;

- изговорене и написане речи и реченице;
- влада основном техником читања и писања ћириличког текста;
- разуме оно што прочита;
- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- примењује основна правописна правила;
- пише читко и уредно;
- писмено одговара на постављена питања;
- спаја више реченица у крађу целину;
- пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила;
- гласно чита, правилно и са разумевањем;
- пронађе информације експлицитно изнете у тексту.

2. КЊИЖЕВНОСТ

Ученик ће бити у стању да:

- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;
- препозна песму, причу и драмски текст;
- одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом;
- уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина;
- изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;
- препозна загонетку и разуме њено значење;
- препозна басну и разуме њено значење;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- усмено описује ствари из непосредног окружења;
- напамет говори краће књижевне текстове;
- учествује у сценском извођењу текста;
- пажљиво и културно слуша саговорнике;
- слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради.

3. ЈЕЗИК

Ученик ће бити у стању да:

- правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају;
- правилно употреби велико слово;

- пише читко и уредно;
- пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила;
- тихо чита (у себи) са разумевањем прочитаног.

4. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Ученик ће бити у стању да:

- влада основном техником читања и писања ћириличког текста;
- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;
- препозна песму, причу и драмски текст;
- одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место;
- дешавања у вези са прочитаним текстом;
- уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина;
- изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;
- правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;
- усмено описује ствари из непосредног окружења;
- изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;
- правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;
- усмено описује ствари из непосредног окружења;
- бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору;
- напамет говори краће књижевне текстове;
- учествује у сценском извођењу текста;
- пажљиво и културно слуша саговорнике;
- слуша, разуме и парафразира поруку;
- слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања;
- примењује основна правописна правила;

- писмено одговара на постављена питања;
- спаја више реченица у крађу целину;
- гласно чита, правилно и са разумевањем;
- пронађе информације експлицитно изнете у тексту.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Свет око нас;
- Математика*;*
- Физичко васпитање;
- Верска настава; Грађанско васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Буквар за први разред основне школе (Душка Милић,Татјана Митић); Нови Логос
- Наставни листови уз Буквар за први разред основне школе (Душка Милић, Татјана Митић); Нови Логос
- Читанка за први разред (Маја Костић, Наташа Станковић Шошо); Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Словарица;
- апликације на паноу;
- укрштеница;
- ђачки прибор

ИНОВАЦИЈЕ:

- Дигитализација;
- мултимедијални уџбеник;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, десетоминутне провере знања, диктати, тематске провере знања, годишња провера знања, мерења брзине читања и писања), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

* План је урађен на основу стандарда образовних постигнућа који су утврђени **Правилником о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и за крај основног образовања**, „Службени гласник РС“, број 104 од 25. децембра 2024.

Стандарди образовних постигнућа за предмет Српски језик - Општа предметна компетенција (ОПК) и Специфична предметна компетенција 1, 2 и 3 (СПК1, СПК2, СПК3) са исходима образовног циклуса (ИОЦ) на сва три нивоа (основни, средњи, напредни).

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Почетно читање и писање	45	34	18	97
2.	Књижевност	33	8	11	52
3.	Језик	9	4	-	13
4.	Језичка култура	13	4	1	18
	Укупно часова	100	50	30	180
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		50	24	12	86
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		50	26	18	94
УКУПНО:		100	50	30	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Енглески језик **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе енглеског језика у првом разреду је оспособљавање ученика да на енглеском језику комуницирају у усменом облику, на основном нивоу, о темама из њиховог непосредног окружења, као и подстицање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика и олакшавање разумевања других и различитих култура и традиција. Стимулише критичко и креативно мишљење, радозналост и истраживачки дух и омогућава одговарајући социјални и интелектуални развој ученика.

Задаци:

- развијање мотивације и интересовања за учење страног језика
- усвајање правилног изговора енглеских гласова, група гласова, речи и реченица
- усвајање и увежбавање лексичких и граматичких садржаја
- унапређивање и увежбавање језичких вештина говора и слушања
- подстицање спонтане употребе научених структура у одговарајућем контексту
- упознавање и разумевање културне традиције Велике Британије
- развијање комуникацијске вештине и сарадње
- развијање критичког и креативног мишљења, маште и радозналости
- развијање самопоуздања и оспособљавање за самосталан рад
- развијање културних, радних, етичких и естетских навикаке.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

За редовну наставу планирана су два часа недељно, односно 72 часа у току школске године.

С обзиром на то да се исходи остварују путем језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страног језика континуирано увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Имајући у виду да је програм учења страног језика у првом разреду растерећен писања и читања, као и експлицитних објашњења граматичких правила, ово је драгоцен период за подстицање и навикавање ученика да у свакодневним ситуацијама у учионици и ван ње спонтано примењују научене речи и изразе у одговарајућим ситуацијама усмене комуникације (нпр. поздрављање наставника на страном језику у учионици, али и ван ње). Такво спонтано успостављање контакта помаже ученицима да се ослободе говорних блокада које могу настати изван услова симулираних

у учионици, при сусрету са лицима другог говорног подручја. То ће, такође, пружити и бројне прилике ученицима да експериментишу са употребом језика, растерећени сваке врсте страха од неуспеха у комуникацији. Због свега тога потребно је инсистирати на таквом моделу комуникације од самог почетка.

Сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Потребно је оспособити ученике за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим материјалом, као и потребама и интересовањима ученика.

Визуелна наставна средства идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Хорско понављање је, такође, ефикасно јер ученик није „јавно експониран“, а страх од грешке сведен је на минимум. Пантомима, као и метода потпуног физичког одговора, веома су популарне међу ученицима млађег узраста и ефикасне, поготово за ученике који имају проблем са концентрацијом. Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи. Поред тога, користе се и дијалошки модели, као основа за „имитирање“ и драмске активности, које су веома ефикасне за развијање говора јер омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају“ његову употребу. Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави.

Још једна корак на коме такође треба инсистирати од самог почетка учења страног језика јесте такозвани „језик учионице“.

Сва кратка и једноставна упутства у настави која се често понављају треба да буду на страном језику уз обавезну одговарајућу гестикулацију.

Потребно је увести и језичке садржаје који нису део уобичајене интеракције на часу. За овакве облике учења користе се предмети и бића из непосредног окружења, слике, картице, постери и други расположиви материјали.

На овом узрасту се препоручују и активности усмене репродукције и контролисане продукције, будући да су у питању садржаји који не представљају „језик учионице“ и не понављају се сваког

часа. На тај начин се ученицима омогућава већи број понављања ради лакшег и бржег меморисања и стицања самопоуздања за самостално коришћење језика. У том смислу пожељне су вежбе говорне продукције са малим варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање и уз подстицање интеракције са другим ученицима.

С обзиром на то да већина ученика тог узраста има проблем са пажњом, препоручљиво је да час почне неком кратком игром загревања, која би заинтересовала ученике, позитивно утицала на развијање пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до највише 15 минута.

ИСХОДИ:

По завршеној теми/области ученици ће бити у стању да:

- поздраве и отпоздраве примењујући најједноставнија језичка средства;
- разумеју и примењују устаљена правила учтиве комуникације;
- представе себе и другог;
- разумеју јасно постављена једноставна питања личне природе и одговоре на њих;
- постављају једноставна питања личне природе;
- препознају и именују жива бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разумеју позив на заједничку активност и реагују на њега;
- упуте позив на заједничку активност;
- разумеју и реагују на кратке налоге;
- дају кратке налоге;
- препознају и именују појмове који се односе на тему;
- разумеју једноставне описе живих бића, предмета и места;
- опишу предмете користећи једноставна језичка средства;
- разумеју и одговоре на питања која се односе на количину;
- поставе питања која се односе на количину;
- разумеју и препознају сличности и разлике у начину живота у школама у ВБ и код нас;
- разумеју и реагују на једноставне савете и упозорења;
- упуте кратке савете и упозорења;
- разумеју једноставно исказане честитке и одговоре на њих;
- упуте једноставне честитке;
- уоче сличности и разлике у начину прославе рођендана у ВБ и код нас (уобичајени поклони, честитке, украси, послужење и забава);

- разумеју једноставне исказе којима се изражава поседовање/непоседовање и реагују на њих;
- траже и дају једноставне исказе којима се изражава поседовање;
- разумеју кратке и једноставне молбе и реагују на њих;
- упуте кратке и једноставне молбе;
- искажу и прихвате захвалност и извињење на једноставан начин;
- разумеју исказе у вези са свакодневним радњама и способностима и реагују на њих;
- изражавају свакодневне активности једноставним језичким средствима;
- разумеју и дају кратке описе појава;
- разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих;
- траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима;
- разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагују на њих;
- изразе основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима;
- разумеју једноставне исказе који се односе на описивање положаја у простору и реагују на њих;
- траже и пружају једноставна обавештења о положају у простору;
- уоче сличности и разлике у начину прославе Божића и Нове године у ВБ и код нас;
- уоче сличности и разлике у начину прославе Ускрса у ВБ и код нас;
- певају дечије песме одговарајућег садржаја;

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- музичка култура
- ликовна култура
- математика
- свет око нас

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Happy House 1, 3rd Edition (енглески језик за 1. разред основне школе), уџбеник са радном свеском и ЦД-ом
  Аутори: Stella Maidment & Lorena Roberts
  Издавач: The English Book, Београд и Oxford University Press, Велика Британија, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Картице,
- постери,
- играчке,
- стварни предмети из непосредног окружења,
- аудио ЦД,

- радни листови

ИНОВАЦИЈЕ:

- Могућност коришћења CPT (classroom presentation tool) – софтвер за интерактивну белу таблу

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Introduction			1	1
2.	Welcome to Happy House!	4	5		9
3.	Pens and pencils	5	5		10
4.	Come and play!	5	5		10
5.	Dressing up	5	5		10
6.	Happy Birthday!	4	5		9
7.	Bathtime!	4	5		9
8.	Animal friends	4	5	2	11
9.	Festivals: Happy Christmas!	1	1		2
10.	Festivals: Happy Easter!	1			1
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		16	17	1	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		17	19	2	38
УКУПНО:		33	36	3	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Математика **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Ученици треба да:

- препознају, разликују и исправно именују облике предмета, површи и линија; посматрањем и цртањем упознају тачку и дуж и стекну умешност у руковању лењиром;
- на једноставнијим, конкретним примерима из своје околине уочавају односе између предмета по облику, боји и величини;
- успешно одређују положај предмета према себи и предмета према предмету;
- уочавају разне примере скупова, припадање елемената скупу и користе речи: "скуп" и "елемент", усвајајући значење везивањем за примере из природног окружења детета;
- науче да броје, читају, записују и упоређују бројеве до 100, као и да исправно употребљавају знаке једнакости и неједнакости;
- савладају сабирање и одузимање до 100 (без прелаза преко десетице), разумеју поступке на којима се заснивају ове операције, схвате појам нуле и уочавају њено својство у сабирању и одузимању, упознају термине и знаке сабирања и одузимања;
- науче да правилно користе изразе "за толико већи" и "за толико мањи";
- упознају (на примерима) комутативност и асоцијативност сабирања (без употребе ових назива);
- савладају таблицу сабирања и да до нивоа аутоматизације усвоје технику усменог сабирања једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве одузимања;
- одређују непознати број у одговарајућим једнакостима искључиво путем "погађања";
- успешно решавају текстуалне задатке (с једном и две операције) у оквиру сабирања и одузимања до 100 (помоћу састављања израза, као и обратно, да на основу датог израза умеју да састављају одговарајуће задатке);
- упознају метар, динар и пару.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација градива), водећи рачуна о циљу предмета и исходима:

- Геометрија - 29;
- Бројеви - 144;
- Мерење и мере - 7.

Предложени редослед реализације тема:

- Геометрија – предмети у простору и односи међу њима;
- Геометрија – линија и област;
- Геометрија – класификација предмета према својствима;
- Бројеви - Природни бројеви до 100;
- Мерење и мере.

Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за:

- решавање разноврсних практичних и теоријских проблема;
- комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука.

Сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног стицања и повезивања знања. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

Основу сазнања у **геометрији** чини посматрање и класификација облика на основу уочених особина. Међусобни односи предмета у простору исказани просторним релацијама изграђују се посматрањем различитих предмета у простору, манипулисањем објектима (практична просторна оријентација), именовањем и мисаоним издвајањем уочених односа. Просторне релације ученици

усвајају у односу на себе, у односу на друга бића и предмете (уз ротације тј. окретање) и у односу на тло.

Уочавају се и истичу међусобно супротни односи: испред-иза, испод-изнад, горе-доле, лево-десно, са исте стране - са супротних страна. Игролике активности треба користити у циљу уочавања односа и увежбавања практичне оријентације ученика у простору, на мапи и у табели.

Изграђивање **појма броја** обухвата: визуелну представу, визуелну кореспонденцију једнакобројних колекција објеката, пребројавање, цифарски запис. Број до кога се долази пребројавањем визуализује се на различите начине (скуповно, дијаграмима, бројевним сликама, на бројевној правој) чиме се продубљује разумевање структуре броја. На почетку је значајна манипулација очигледним средствима (жетонима, штапићима, картицама, прстима). Бројеви се упознају у блоковима: до 5 (укључујући 0), прва десетица, друга десетица, прва стотина.

У оквиру теме **мерење и мере**, кроз практичне активности треба упознати ученике са концептом мерења, без увођења стандардних јединица мере. Ове активности обухватају мерење различитих предмета истом јединицом мере (нпр. сламком, спајалицом, корацима) и мерење једног предмета коришћењем различитих јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да: измере задате дужине надовезивањем и пребројавањем јединичних мера, прикажу резултате мерења (табелом или дијаграмом) и упореде дужине.

ИСХОДИ:

Геометрија – предмети у простору и односи међу њима

Ученик ће бити у стању да:

- одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло;
- уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине;
- именује геометријска тела;
- уме да сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика;
- разликује унутрашњост и спољашњост;
- разликује у, на и ван.

Геометрија – линија и област Ученик ће бити у стању да:

- разликује праву, криву, изломљену, отворену и затворену линију;
- уочава тачку;
- спаја тачке правим и кривим линијама;
- црта праву линију и дуж помоћу лењира.

Геометрија – класификација предмета према својствим

Ученик ће бити у стању да:

- групише предмете и бића са заједничким својствима;
- упореди предмете и бића по висини и дужини;
- упореди предмете и бића по ширини.

Природни бројеви до 100

Ученик ће бити у стању да:

- разуме појам скупа и елемента скупа;
- препознаје скупове са истим бројем елемената;
- препознаје скупове са различитим бројем елемената;
- пребројава елементе датог скупа;
- развија појам броја преко појма скупа;
- броји, упоређује бројеве у блоку бројева до 5;
- користи знаке плус, минус и једнако;
- користи појмове сабирање, сабирак, збир;
- користи појмове одузимање, умањеник, умањилац, разлика;
- одређује претходнике и следбенике;
- усваја појам једноцифреног броја;
- чита, записује, упоређује и броји једноцифрене бројеве;
- пише и чита бројеве од 0 до 10;
- сабира и одузима бројеве од 0 до 10;
- усваја појам десетице и јединице;
- одређује број десетица и јединица у датим бројевима;
- користи бројевну праву приликом приказивања бројева, сабирања и одузимања;
- користи редне бројеве;
- користи својство замене места сабирака;
- користи својство здруживања сабирака;
- користи својства сабирања као олакшицу приликом рачунања;
- одређује за толико већи број;
- одређује за толико мањи број;
- одређује непознати број погађањем;

- развија појам двоцифреног броја;
- усваја појам прве и друге десетице;
- разликује парне и непарне бројеве;
- сабира и одузима бројеве датог облика;
- чита,записује и упоређује десетице прве стотине;
- сабира и одузима десетице;
- чита и записује бројеве прве стотине;
- упоређује бројеве прве стотине;
- сабира и одузима бројеве до 100 без прелаза преко десетице;
- уочава правило и одређује следећи члан започетог низа;
- решава текстуалне задатке с једном операцијом.

Мерење и мере

Ученик ће бити у стању да:

- мери дужину задатом, нестандардном јединицом мере;
- разликује новчане апоене до 100 динара и упоређује њихову вредност..

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Музичка култура;
- Свет око нас.

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Математика 1 - уџбеник из четири дела за први разред основне школе (Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић), Нови Логос **НАСТАВНА СРЕДСТВА:**

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- мултимедијски обогаћени PDF;
- папир у боји;
- модели геометријских тела;
- шаблони геометријских тела, облици од папира (танграм);
- постери;
- пертле;
- лоптице;
- кутије;
- ђачки прибор.

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF уџбеник;
- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, десетоминутне провере знања, тематске провере знања, годишња провера знања), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

* План је урађен на основу стандарда образовних постигнућа који су утврђени **Правилником о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и за крај основног образовања**, „Службени гласник РС“, број 104 од 25. децембра 2024.

Стандарди образовних постигнућа за предмет Математика - Општа предметна компетенција (ОПК) и Специфична предметна компетенција 1, 2 и 3 (СПК1, СПК2, СПК3) са исходима образовног циклуса (ИОЦ) на сва три нивоа (основни, средњи, напредни

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Геометрија – предмети у простору и односи међу њима	5	5	2	12
2.	Геометрија – линија и област	4	5	1	10
3.	Геометрија – класификација предмета према својствима	3	3	1	7
4.	Природни бројеви до 100	54	90	-	144
5.	Мерење и мере	2	5	-	7
	Укупно часова	68	108	4	180

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	36	49	1	86
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	32	59	3	94
УКУПНО:	68	108	4	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Свет око нас **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења предмета Свет око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Задаци:

- развијање техника сазнајног процеса: посматрање, уочавање, упоређивање, класификовање, именовање;
- формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука;
- подстицање дечијих интересовања, питања, идеја и одговора у вези са појавама, процесима и ситуацијама у окружењу у складу са њиховим когнитивно-развојним способностима;
- подстицање и развијање истраживачких активности деце; подстицање уочавања једноставних узрочно-последичних веза, појава и процеса, слободног исказивања својих запажања и предвиђања;
- решавање једноставних проблем-ситуација кроз огледе, самостално и у тиму;
- развијање одговорног односа према себи и окружењу и уважавање других;
- разумевање чињенице да је човек део природе и да својим поступцима утиче на природу, као и развијање способности препознавања човековог утицаја на здравље и животну средину

.ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Завичајни принцип (принцип животне близине) одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета.

Програм предмета Свет око нас у првом разреду основне школе чине четири предметне области:

- Ја и други - 18;
- Разноврсност природе - 38;
- Човек ствара - 6;
- Сналажење у простору и времену - 10.

У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар

ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и непосредног окружења ученика - дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. Активности ученика потребно је примерити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава. Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог предмета, заснована је на повезаности различитих појава и процеса. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је спирално-узлазни модел, а у складу са узрасним карактеристикама ученика. То значи да ће се иста тематика из разреда у разред проширивати, продубљивати и посматрати са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је управо да код ученика осветли и креира ту целовиту слику, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје.

ИСХОДИ:

Ја и други

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- препозна и искаже радост, страх, тугу и бес, уважавајући себе и друге;
- правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет;
- уважава различитости својих вршњака и других људи;
- придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши;
- сарађује са вршњацима у заједничким активностима;
- чува своју, школску и имовину других;
- примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са тротоаром и без њега и приликом преласка улице. Одржава личну хигијену и адекватно се одева ради очувања здравља.

Разноврсност природе

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар;
- својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења;
- препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера;
- препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина;
- идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа;
- уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа;
- препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у свом свакодневном животу;
- препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у свом свакодневном функционисању и сазнавању окружења;
- штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места;
- не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу;
- учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене.

Човек ствара

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво-глатко;
- разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења.

Сналажење у простору и времену

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката;
- одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.

<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>

- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;

- Физичко и здравствено васпитање;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање;
- Верска настава.

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник - Свет око нас 1 (Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић); Нови Логос
- Радна свеска - Свет око нас 1 (Љиља Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић); Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- рачунар;
- пројектор;
- звучници;
- платно.

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF уџбеник; дигитализација; тематска настава; угледно-огледна активност

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода: посматрање, описивање, процењивање, груписање, праћење, бележење, практиковање, експериментисање, истраживање, сакупљање, стварање, играње, активности у оквиру мини-пројекта, десетоминутне провере знања, тематске провере знања, годишња провера знања), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Ја и други	13	4	1	18
2.	Разноврсност природе	21	14	3	38
3.	Човек ствара	3	2	1	6
4.	Сналажење у простору и времену	4	4	2	10
	Укупно часова	41	24	7	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		24	8	2	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		17	16	5	38
УКУПНО:		41	24	7	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ликовна култура **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

ЗАДАЦИ:

- оспособљавати ученика да се служи средствима и техникама ликовно - визуелног изражавања који су доступни његовом узрасту;
- стварати услове за креативно опажање и тумачење предвиђених садржаја у првом разреду (облике и њихове квалитете, односе у видном пољу, светло и сенку, тактилност, цртани филм и стрип, разликовање појединих средина, дизајн, перформанс, преобликовање материјала или предмета њиховим спајањем);
- мотивисати ученика да се слободно ликовно-визуелно изражава, својствено узрасту и индивидуалној способности и да маштовито представља свет око себе

.ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Ликовне културе у првом разреду основне школе чине четири предметне области:

- Облици - 16;
- Линије и облици око нас - 10;
- Споразумевање - 6;
- Простор - 4.

Наставник ће током године, сваки пут када се укаже прилика, упућивати ученике на предмете које користе или виђају у свом окружењу (аутомобили, мобилни телефони, школски прибор, прибор за јело,..), а чији изглед (дизајн) може бити повезан са неком врстом уметности (вајарством, сликарством, грнчарством,...) Исто се очекује и у наредним разредима, тако да ове садржаје одређује наставник, водећи рачуна да не оптерети ученике информацијама. Оно што је примарно је да ученици пореде свој и утисак других, да постепено уче да образлажу (својим речима) оно што им се свиђа или не свиђа, да разумеју и поштују чињеницу да свако може имати другачији естетски доживљај (који се, с временом, мења). Када је реч о уметничким занимањима и продуктима, довољно је ученицима понудити неколико једноставних појмова које треба да повежу (на пример, сликар - слика). Уколико постоје

могућности, наставник током године води ученике у најмање две установе културе (на пример, у биоскоп и у позориште) и упућује их на правила понашања и облачења, на разлике у правилима понашања и на опажање уређења простора и карактеристичне атмосфере унутар установе. Важно је да се ови садржаји уче ненаметљиво и постепено, тако да развијају радозналост, осећај за естетичке вредности и интересовање за уметност и културу.

ИСХОДИ:

Облици

По завршетку активности ученик ће бити у стању да:

- да пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу предмета и објеката и облицима и окружења;
- да опише својим речима визуелне карактеристике по којима препознаје облике;
- да разуме односе део – целина, велико – мало;
- да разуме односе високо – ниско, широко – уско, дуго – кратко и примени их у раду;
- да разуме односе светло – тамно и примени их у раду;
- да разликује природне и вештачке изворе светлости и разуме настанак сенке;
- да разликује појмове обојено, необојено и примењује ово својство облика у раду;
- да чулима вида и додира разликује карактеристике облика (меко, тврдо, глатко, храпаво) користећи претходно искуство и да уочена својства примени у ликовном раду изражавајући материјалом и техником своје замисли;
- да одреди, самостално или у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни;
- да разликује кретање и покретљивост, да повеже појмове о врсти кретања бића и предмета и користи та знања у ликовном изражавању;
- да разуме илузију величине облика у односу на удаљеност од посматрача и да је примени у свакодневном животу;
- да изрази материјалом и техником по избору своје замисли, доживљаје, утиске и опажања.

Линије и облици око нас

По завршетку активности ученик ће бити у стању да:

- препозна и употребљава различите врсте линија;
- усвоји основне појмове везане за цртање и биће у стању да црта на различитим подлогама и форматима папира користећи материјал и прибор у складу са инструкцијама;

- усвоји основне појмове везане за сликање и упознаће изражајна својства боје у односу на материјал и прибор;
- да обликује тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком и да их спаја правећи нове;
- да схвати да од старих и одбачених предмета спајањем, обликовањем и лепљењем може добити нове, који могу имати другачији облик и функцију и поново се употребљавати;
- примени стечено знање о линијама (врстама линија) и комбинује линије стварајући облике;
- да наслика реалне облике у простору, самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон;
- да комбинује различите облике и спаја различите материјале у оригиналну тродимензионалну скулптуру.

Споразумевање

По завршетку активности ученик ће бити у стању да:

- да препозна, објасни и користи различите начине споразумевања;
- да протумачи и разуме поруку илустрације;
- да препозна стрип и усвоји елементарна знања технике стрипа;
- да протумачи визуелну поруку на прави начин и да се служи различитим знаковима у споразумевању;
- да препозна елементе народне ношње и поједине традиционалне обичаје;
- да објасни шта значи појам споразумевање, као и да примени различите начине споразумевања.

Простор

По завршетку активности ученик ће бити у стању да:

- да разуме појам отвореног и затвореног простора и да опише својим речима карактеристике простора;
- да разуме појам дизајн и опише изглед предмета користећи знање из ликовне културе и лично искуство, као и да дизајнира неки употребни предмет користећи материјал у складу са упутствима;
- упознати појмове везане за установе културе, уређење простора у њима и културу понашања и применити то знање у свакодневном животу и ликовном стварању;
- да обликује фигуре и користи материјал и прибор у складу са инструкцијама.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Свет око нас;
- Математика;
- Српски језик;
- Музичка култура;
- Физичко и здравствено васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник - Ликовна култура за први разред основне школе (Мр Милутин Мићић, Гордана Мићић), Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- репродукције;
- предмети у окружењу;
- фотографије;
- компјутер;
- видео-бим;
- графоскоп;
- предмети у окружењу;
- направљени облици;
- модели геометријских тела; ликовни материјали: дрвене бојице, фломастери, оловка, лист из блока, новине, маказе и лепак, водене бојице, пластелин,темпере, четкице, колаж-папир, картон, папир, селотејп-трака.

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF уџбеник;
- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Облици	10	-	6	16
2.	Линије и облици око нас	3	-	7	10
3.	Споразумевање	3	-	3	6
4.	Простор	2	-	2	4
	Укупно часова	18	-	18	36

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	11	-	6	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	7	-	12	19
УКУПНО:	18	-	18	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Музичка култура **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљеви су:

- развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности;
- оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања;
- развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције културе свога и других народа.

Задаци су:

- неговање способности извођења музике (певање/свирање);
- стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;
- подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање звука);
- упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
- развијање критичког мишљења (исказивање осећања о музици која се изводи и слуша);
- упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности..

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Музичка култура у првом разреду основне школе чине шест предметних области:

- Добродошлица ђаку прваку - 7;
- Јесења чаролија - 7;
- Распевани Снешко - 4;
- Пролећни плес - 6;
- Летња регата - 5;
- Празнична панорама - 7.

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво.

Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче фину менталну комбинаторику, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, као и одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Циљ наставног процеса у области **слушања музике** је да код ученика развије капацитет пажње и способност активног слушања (са задатком) чиме се развија и музичка меморија, те не треба инсистирати на памћењу, а поготово не на провери слушаних дела. Уколико наставник у вези са слушаним делом, обезбеди квалитетно искуство ученику ученик ће се сам вратити на то дело и временом бити у стању да га препозна. Овако постављено слушање музике, које подстиче развој музичке пажње, способност праћења музичког тока са разумевањем и упознавањем са изражајним елементима, који су у служби исказивања ’музичке поруке’ или комуникације, од суштинске је важности и за музичко извођење и музичко стваралаштво.

Кроз **извођење музике,** а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче се и развијање личног стила изражавања. Циљ наставног процеса у области извођења музике је подстицање ученика да се музички изражавају и да истражују начине који су њима својствени. Мерило успеха је учешће и мотивисаност ученика.

Дечје **музичко стваралаштво** представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања.

Музички бонтон чине правила прихватљивог понашања у различитим ситуацијама у домену музичке културе. Наставник треба да искористи сваку прилику у току слушања или извођења, да објасни ученицима како треба да се понашају, зашто и шта се од њих очекује.

ИСХОДИ:

Добродошлица ђаку прваку

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања и договорена правила у групном певању;
- разуме значење појмова *глас* и *оглашавање*;
- изговара бројалицу у ритму уз покрет;

- пева песму по слуху;
- ствара звучне ефекте уз песму;
- разликује одабране звукове и тонове;
- ствара звучне ефекте;
- пева песму *Школско звоно* по слуху;
- препозна улогу чула слуха у свом свакодневном функционисању и сазнавању окружења (*СОН*);
- изведе кретања уз музичку пратњу (*физичко и здравствено васпитање*);
- поштује правила игре (*физичко и здравствено васпитање*);
- усмену поруку служећи се одговарајућим речима (*српски језик*);
- разликује боју различитих певачких гласова;
- изговара у ритму уз покрет бројалицу *Семафор*;
- пева по слуху песму *Саобраћајац;*
- лакше усваја правила безбедног понашања приликом преласка улице (*СОН*);
- учтиво учествује у слободном и вођеном разговору; пажљиво и културно слуша саговорнике (*српски језик*);
- објасни доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- препозна поступну и скоковиту мелодију у делу које слуша;
- уочи различите тонске висине у песми;
- пева по слуху песму *На крај села жута кућа;*
- ствара покрете уз музику;
- користи материјал и прибор у складу са инструкцијама (*ликовна култура*);
- изговара у ритму уз покрет бројалицу *Трка*;
- пева по слуху песму *Буквари;*
- користи, уз помоћ одраслих, доступне носаче звука;
- пева по слуху песму *Рођенданска песма*;
- ствара ритмичку пратњу за песму помоћу тела;
- користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; црта на различитим подлогама и форматима папира (*ликовна култура*);
- препозна музички почетак и крај и понављање мотива у слушаном делу;
- изговара у ритму уз покрет бројалице;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења.

Јесења чаролија

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- објасни доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- направи дечје ритмичке инструменте;
- ствара звучне ефекте;
- учествује у извођењу једноставних огледа којим испитује начин настајања звука употребом различитих материјала (*СОН*);
- активно слуша и разуме садржај прочитане песме, учтиво учествује у вођеном и слободном разговору (*српски језик*);
- одабере самостално начин спајања најмање два материјала; преобликује, сâм или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену (*ликовна култура*);
- пева по слуху песму *Јеж*;
- примењује правилан начин певања и договорена правила у групном певању;
- свира по слуху ритмичку пратњу уз песму *Јеж*;
- ствара музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама;
- повезује ритам са графичким приказом;
- учтиво учествује у слободном и вођеном разговору, пажљиво и културно слуша саговорнике, препозна загонетку и разуме њено значење (*српски језик*);
- изведе кретања и кратке саставе уз музичку пратњу уз помоћ наставника (*физичко и здравствено васпитање*);
- изговара у ритму уз покрет бројалицу *Ен тен тини*;
- пева по слуху мелодију бројалице *Ен тен тини;*
- повезује почетне тонове песама модела и једноставних наменских песама са бојама;
- пева по слуху песму *Иде јесен*;
- пева по слуху песму *Берем, берем грожђе*;
- разликује боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе;
- изговара у ритму уз покрет бројалицу;
- пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;
- објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења;
- направи дечје ритмичке инструменте;
- ствара покрете уз музику;
- пева по слуху песму *Ситна је киша падала*;
- свира једноставне аранжмане, ритмичку пратњу уз бројалицу;
- према литерарном садржају изабере одговарајући музички садржај;
- пева по слуху песму *Јежева успаванка*;
- разликује музичка расположења;

- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- повезује музичко дело са њему блиским ситуацијама;
- усмено прича према слици и о доживљају (*српски језик*);
- идентификује животиње на основу њиховог спољашњег изгледа (*СОН*);
- препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу.

Распевани Снешко
По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- пева по слуху песму *Иде зима*;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања (дисање, положај тела, дикција) и договорена правила у групном певању;
- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- разликује музичке изражајне елементе (темпо извођења);
- усмено прича према слици и о доживљају (*српски језик*);
- пева по слуху песму *Пада снежак*;
- разликује певање/свирање, хор / једног певача / групу певача, боју различитих певачких гласова;
- изговара у ритму бројалице;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору (*српски језик*);
- објасни доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- пева по слуху песму *Пада снежак*;
- разликује одабране звукове; оркестар/једног свирача/групу свирача, боје различитих инструмената.

Пролећни плес

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- пева по слуху песму *Висибаба*;
- изговара у ритму уз покрет бројалице;
- свира по слуху звучне илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања (дисање, положај тела, дикција) и договорена правила у групном певању;
- искаже своје утиске о делу које је слуша;

- препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у делу које слуша;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору (*српски језик*);
- уочава разноврсност биљака на основу спољашњег изгледа (*СОН*);
- пева по слуху песму *Медо и зечићи*;
- повезује музичко дело према боји инструмента са карактером дела;
- ствара покрете уз музику;
- уочава разноврсност животиња на основу спољашњег изгледа (*СОН*);
- пева по слуху песму *Зец копа репу*;
- објасни особине тона, доживљај слушаног дела;
- прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- ствара ритмичку пратњу уз песму;
- изрази материјалом и техником по избору своје доживљаје и утиске;
- црта на различитим подлогама и форматима папира (*ликовна култура)*;
- пева по слуху народну песму *Киша пада*;
- пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;
- одреди време својих активности помоћу временских одредница, одреди дане у недељи (*СОН*);
- разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање, хор / једног певача / групу певача, оркестар / једног свирача / групу свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе;
- преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад, црта на различитим подлогама и форматима папира (ликовна култура).

Летња регата

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- пева по слуху песму *Бубамара*;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања (дисање, положај тела, дикција) и договорена правила у групном певању;
- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у делу које слуша;
- повезује музичко дело према боји инструмента са карактером дела;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;

- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору, обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима, спаја више реченица у краћу целину (*српски језик*);
- изведе кретања и кратке саставе уз музичку пратњу уз помоћ наставника (*физичко и здравсвено васпитање*);
- црта на различитим подлогама и форматима папира, изрази материјалом и техником по избору своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања (*ликовна култура*);
- пева по слуху песму *Рибар*;
- свира по слуху свирачке деонице у музичким играма;
- пева по слуху песму *Авантуре малога Ју-Ју*;
- пева по слуху уз покрет музичке игре;
- објасни особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- користи самостално, или уз помоћ одраслих, доступне носаче звука;
- ствара мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука;
- пева по слуху песму *Сунчање*;
- обликује једноставне фигуре од меког материјала, изрази материјалом и техником по избору своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања (*ликовна култура*);
- разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање, хор / једног певача / групу певача, оркестар / једног свирача / групу свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;
- пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;
- свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;
- ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст.

Празнична панорама

По завршетку области ученик ће бити у стању да:

- пева по слуху песму *Звончићи*;
- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- примењује правилан начин певања (дисање, положај тела, дикција) и правила у групном певању;

- свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу;
- повезује почетне тонове песама модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом;
- искаже своје утиске о делу које је слушао;
- разликује музичке изражајне елементе (музички карактер);
- ствара музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама;
- пева по слуху песму *Примили смо вести тазе* уз инструменталну пратњу;
- разликује извођачки састав (хор / један певач / група певача), боју различитих певачких гласова и музичке изражајне елементе;
- ствара покрете уз музику;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору, обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима (*српски језик*);
- изведе кретања и кратке саставе уз музичку пратњу уз помоћ наставника (*физичко и здравсвено васпитање*);
- пева по слуху песму *Божић, Божић, благи дан*, уз инструменталну пратњу наставника;
- разликује боју различитих певачких гласова;
- повезује музичко дело са њему блиским ситуацијама;
- ствара звучне ефекте помоћу властитог тела;
- препозна и искаже радост, тугу, препозна и употреби делове тела (труп, руке и ноге) (СОН);
- пева по слуху песму *Химна Светом Сави* уз инструменталну пратњу наставника;
- користи самостално, или уз помоћ одраслих, доступне носаче звука;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- пева по слуху песму *Мамино коло;*
- уочава разноврсност животиња на основу спољашњег изгледа (*СОН*);
- пева по слуху песму *Кока и пилићи*;
- изговара у ритму уз покрет бројалицу;
- свира по слуху звучне илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице;
- повезује музичко дело према боји гласа са карактером дела;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;
- ствара звучне ефекте, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;

- Математика;
- Свет око нас.

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник - Музичка култура за први разред основне школе (мр Драгана Михајловић Бокан, Марина Иљац); Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- звучници;
- платно.

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF уџбеник;
- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност..

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор,извођење (певање/свирање), слушање и стварање музике), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Добродошлица ђаку прваку	5	2	-	7
2.	Јесења чаролија	6	1	-	7
3.	Распевани Снешко	3	1	-	4
4.	Пролећни плес	5	1	-	6
5.	Летња регата	4	1	-	5
6.	Празнична панорама	7	-	-	7
	Укупно часова	30	6	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		14	3	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	3	-	19
УКУПНО:		30	6	-	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Физичко и здравствено васпитање **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ физичког и здравственог васпитања је да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци:

- задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром;
- развијање координације, гипкости, равнотеже и експлозивне снаге;
- стицање моторичких умења у свим природним (филогенетским) облицима кретања у различитим условима - елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу;
- упознавање са кретним могућностима и ограничењима сопственог тела;
- стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика;
- формирање и овладавање елементарним облицима кретања "моторичко описмењавање";
- стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета физичког и здравственог васпитања састоји се од три предметне области:

- Физичка способност (на свим часовима);
- Моторичка вештина - 108;
- Физичка и здравствена култура (на свим часовима).

Број часова по наставним темама планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Програм првог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из предшколског васпитања и образовања.

Основни принципи реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;

- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа - унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада. Избор дидактичих облика рада биће у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.

ИСХОДИ:

Физичке способности

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- примени једноставне двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
- примењује правилну технику дисања приликом вежбања;

Моторичке вештине

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело;
- изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу;
- игра дечји и народни плес.

Физичка и здравствена култура

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- користи основну терминологију вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
- поштује правила игре;
- навија фер и бодри учеснике у игри;
- прихвати сопствену победу и пораз;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;

- наведе делове свога тела и препозна њихову улогу;
- уочи промене у расту код себе и други;
- уочи разлику између здравог и болесног стања;
- примењује здравствено - хигијенске мере пре, у току и након вежбања;
- одржава личну хигијену;
- учествује у одржавању простора у коме живи и борави;
- схвати значај коришћења воћа у исхрани;
- правилно се понаша за столом.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Ликовна култура;
- Дигитални свет;
- Математика;
- Свет око нас.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- вежбалиште;
- линије на вежбалишту;
- папирна трака или марамица;
- ластиш;
- пиштаљка;
- струњаче (простирке);
- вијача (канап);
- повез за очи;
- обручи;
- креда;
- греда (клупа);
- лопта;
- природни објекти;
- кратке вијаче;
- козлић;
- оквири;
- лествe;
- греда;
- школске клупе и столице;
- голови за мали фудбал;
- чуњеви (пластичне флаше);
- тениске и стонотениске лоптице (кестење, шишарке, медицинке);
- палице;
- одскочна даска;

- кош (обруч);
- вратило;
- разбој.

ИНОВАЦИЈЕ:

- тематска настава;
- угледно-огледна активност.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима. Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода:разговор, посматрање, стање физичких способности; стање здравља и хигијенских навика, достигнути ниво савладаности моторичких вештина, однос према раду.Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Физичке способности	на свим часовима			
2.	Моторичке вештине	48	60	-	108
3.	Физичка и здравствена култура	на свим часовима			
	Укупно часова	48	60	-	108
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		29	22	-	51
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		19	38	-	57
УКУПНО:		48	60	-	108

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Дигитални свет **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.

Задаци:

- усвајање елементарних знања о дигиталним уређајима који нас окружују;
- оспособљавање ученика за разликовање дигиталних уређаја према њиховом изгледу и начину коришћења;
- развијање техника сазнајног процеса ученика (посматрање, уочавање, упоређивање, закључивање и сл.);
- развијање такмичарског духа и васпитавање позитивних особина ученика (дружељубивост, заинтересованост за рад у пару, групи и сл.);
- оспособљавање ученика за примену стечених знања о дигиталним уређајима у свакодневном животу

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика првог разреда основне школе. Програм наставе и учења за први разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме:

- Дигитално друштво;
- Безбедно коришћење дигиталних уређаја;
- Алгоритамски начи размишљања.

Планирање наставе и учења

Полазећи од исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба

планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

Остваривање наставе и учења

Исходе је могуће остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика.

Дигитално друштво

Наставник треба да креира образовну ситуацију у којој ученици могу да увиде да су дигитални уређаји свуда око њих – код куће, у школи, дому здравља, продавници, на паркингу, улици.

Препоручени број часова је 18.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

Указати на чињеницу да се број занимања у којима је дигитални уређај доминантно средство за рад непрестано увећава и да отуда потиче потреба да негујемо здраве навике када је употреба дигиталних уређаја у питању. Нагласити да проблеми који настају са видом и коштано-мишићним системом не настају од употребе технологије, већ од неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса. Посебну пажњу треба посветити чињеници да људи своје личне податке чине доступним добровољно (најчешће из незнања или наивности). Наставник треба да покрене дискусију о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама). Ученике треба упознати са неколико важних принципа физичке заштите дигиталног уређаја (не доводити уређај у контакт са течностима, штитити га од прашине, излагања прекомерној топлоти, и сл.). Поред физичке заштите, дигитални уређај треба обезбедити од неовлашћеног приступа. Препоручени број часова је 8.

Алгоритамски начин размишљања

Знања ученика и садржаје осталих обавезних предмета и изборних програма требало би искористити како би се пред њих поставио адекватан задатак – поступак који треба да анализирају и предложе кораке за његово спровођење (колут унапред, писање слова, низ сличица од којих треба сачинити причу, низ сличица међу којима има сувишних, ...).

Наставник треба да уведе термин алгоритам и да га ученицима протумачи као упутство за решавање неког проблема или извођење неког поступка. Потребно је да наставник осмисли симболе које ученици треба да дешифрују и изврше предвиђени поступак.

У другој фази, наставник треба ученицима да обезбеди упутство које им омогућава да изврше потпуно непознати задатак. Након успешне реализације задатка, наставник треба да им укаже да су били у ситуацији у којој се сваки дигитални уређај налази – извршава наредбе (упутства).

Препоручени број часова је 10.

Праћење и вредновање наставе и учења

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика могуће је примењивати и у настави овог предмета. Наставник прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

ИСХОДИ:

Дигитално друштво

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих;
- наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова;
- упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја;
- упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих;
- користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника);
- упореди дигитални и папирни уџбеник;
- упореди традиционалне видовекомуникацијеса комуникацијом посредством дигиталних уређаја;
- наведе неке од карактеристика „паметног” дигиталног уређаја;
- наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље;
- наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја;
- доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине;
- набрoји основне податке о личности;
- објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја;
- именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин;
- наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (примена мера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их.

Алгоритамски начин размишљања

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење;
- протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима;
- уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сарадднички);
- доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Свет око нас;
- Грађанско васпитање;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Музичка култура;
- Енглески језик.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеник - Дигитални свет за први разред основне школе (Наташа Анђелковић, Б. Калафатић, М. Иљац), Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- рачунар; пројектор;
- презентација;
- прибор за цртање;
- електронски додаци;
- „Речник за дигитално доба” - аутор др Добринка Кузмановић

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода: разговор, посматрање, самопроцена, вршњачка процена, питања, примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Дигитално друштво	11	7	-	18
2.	Безбедно коришћење дигиталних	7	1	-	8
3.	Алгоритамски начин размишљања	6	4	-	10
	Укупно часова	24	12	-	36

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	11	6	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	13	6	-	19
УКУПНО:	11	6	-	17

2.2.1. ПРОГРАМ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ПРВИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Грађанско васпитање **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења програма грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Задаци су:

- олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима;
- подстицање развоја сазнања о себи, сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету и особености, самопоштовања и самопоуздања;
- проширивање знања и умења за решавање индивидуалних проблема, учење техника за превладавање непријатних емоционалних стања;
- учење видова самопотврђивања без агресивности и уз уважавање других; подстицање социјалног сазнања, разумевања и прихватања међусобних разлика;
- подстицање групног рада, споразумевања и сарадње;
- развијање комуникативне способности и конструктивног разрешавања сукоба са вршњацима и одраслима;
- развијање креативног изражавања;
- упознавање ученика са дечјим правима;
- подстицање и оспособљавање за активну партиципацију у животу школе при чему је битно да све што ученици раде, раде из унутрашње, позитивне мотивације, а не због принуде и послушности засноване на страху.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета грађанског васпитања у првом разреду основне школе чине четири предметне области:

- Људска права - ја и други у одељењу - 3;
- Демократско друштво – одељење/група као заједница - 7;
- Процеси у савременом свету : комуникација и сарадња - 7;

- Грађански активизам – акција одељења/групе - 9.

Тематске области у првом разреду се спирално развијају, односно садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију која ће се доследно развијати у свим разредима и кроз све садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и другим исходима који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

ИСХОДИ:

По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:

- наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује;
- уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу;
- понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других;
- препозна код себе и других основна осећања;
- препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима;
- преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву;
- тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права;
- разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима;
- комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме;
- слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење;
- сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму;
- договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима;
- својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници;
- препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати;
- заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу;
- учествује у изради плана једноставне акције;
- са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију;
- доприноси промоцији акције;
- на једноставан начин вреднује изведену акцију

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- „Буквар дечјих права", Љубивоје Ршумовић

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- постери;
- аудио-визуелни записи;
- презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација;

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Ја и други	-	-	9	9
2.	Бонтон	-	-	13	13
3.	Моја осећања и ја	-	-	14	14
	Укупно часова	-	-	36	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		-	-	18	18
УКУПНО:		-	-	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Православни катихизис **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

- упознавање ученика и вероучитеља;
- упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада;
- мотивисање ученика за похађање часова верске наставе;
- ученицима пружити основ за разумевање човека као бића заједнице;
- пружити ученицима елементарно знање о Богу као бићу заједнице;
- пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви;
- пружити основ за упознавање односа који владају између човека и Бога;
- пружити основ за разумевање да је молитва наш разговор са Богом;
- омогућити ученицима да увиде да се породични односи и односи у Цркви исказују на конкретан начин;
- ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе љубави остварује јединство;
- пружити ученицима неопходно знање о доласку Спаситеља у свет;
- указати ученицима да је послање Сина Божјег дар љубави Бога Оца свет;
- пружити ученицима елементарно знање о Светоме Сави;
- пружити ученицима елементарно знање о стварању света;
- омогућити ученицима да схвате и доживе Цркву као заједницу сабраног Божјег народа;
- подстицати ученике на лично учешће у животу Цркве;
- указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету:
- пружити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу;
- омогућити ученицима да у Христу препознају узор љубави према свету и човеку;
- подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи;
- установити обим разумевања и квалитет стечених знања у току школске године из Православног катихизиса..

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.

Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно карактеристика ученика.

Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – дечјем узрасту, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.

Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса;
- Ученик је подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе;
- Ученик је у стању да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици);
- Ученик је у стању да препозна да не можемо једни без других;
- Ученик зна да нас љубав повезује са другима;
- Ученик зна да се правилно осени крсним знаком;
- Ученик зна да је Бог Света Тројица (Заједница);
- Ученик зна да крштењем постајемо чланови Божје породице (Цркве);
- Ученик жели да чини добро другима (ближњима) у својој заједници;
- Ученик жели да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима;
- Ученик зна да заједница са Богом почива на слободи;
- Ученик зна да је послушност израз љубави;
- Ученик је у стању да препозна да је даривање плод љубави;
- Ученик је у стању да сазна да је молитва разговор са Богом;
- Ученик је у стању да усвоји текст молитве Оче наш;
- Ученик зна да је Бог Отац створио свет из љубави;

- Ученик је у стању да препозна да је наш живот Божји дар;
- Ученик зна да Бог жели да живимо у заједници са Њим;
- Ученик показује жељу да љубав исказује на конкретан начин;
- Ученик је мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом;
- Ученик је у стању да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу;
- Ученик је у стању да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима);
- Ученик је у стању да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави;
- Ученик је у стању да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић);
- Ученик је у стању да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему;
- Ученик развија жељу да активно учествује у прослави Христовог рођења;
- Ученик развија жељу да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве;
- Ученик је у стању да опише појединости библијске повести о стварању света;
- Ученик је у стању да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења;
- Ученик зна зашто за Бога кажемо да је Творац;
- Ученик је у стању да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе;
- Ученик је у стању да уочи да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом;
- Ученик зна да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора);
- Ученик је у стању да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица;
- Ученик развија жељу да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу;
- Ученик жели да учествује у Литургији;
- Ученик је упознао Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича);
- Ученик препознаје и разуме да је права љубав када је показујемо делима;
- Ученик усваја садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“;
- Ученик је у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу;
- Ученик препознаје и именује главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима);
- Ученик препознаје да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави;
- Ученик је у стању да опише прослављање Васкрса у својој породици;
- Ученик зна обичаје у вези са Васкрсом;
- Ученик развија потребу да делима исказују љубав;
- Ученик развија жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника;

- Ученик је у стању да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку;
- Ученик на елементарном нивоу може да објасни међусобну повезаност свих људи и природе;
- Ученик препознаје и именује поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу;
- Ученик је уочио меру у којој је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса разреда основне школе;

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање.

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- *Православни катихизис,* за 1. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике и наставна средства

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- темпере и бојице;
- графологија;
- постери и иконе

ИНОВАЦИЈЕ:

- Примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Заједница као основ живота	3	1	-	4
3	Заједница љубави Бога, човека и природе	4	1	-	5
4	Неизмерна љубав Божја-Христос се роди!	4	3	-	7
5	Црква – заједница са Богом	7	1	-	8
6	Христова љубав према човеку и свету	3	/	1	4
7	Наша брига о свету (Творевини Божјој)	4	2	1	7
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	4	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		13	4	1	18
УКУПНО:		25	8	3	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ваннаставне активности **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ и задаци су проширивање и продубљивање, као и стицање нових знања и умења према интересовањима ученика, развијање логичког и критичког мишљења ученика, увођење ученика у методе научног истраживања и развијање спретности за експериментални и практичан рад, задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности и интересовања и подстицање професионалног развоја, мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад, омогућавање ученицима организовања забаве и рекреације, као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде.

Ваннаставне активности су део целокупног образовно-васпитног рада и прате наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у првом разреду. Ослонци планирања и организације ваннаставних активности су:

- уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости са којом долазе у први разред;
- коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика;
- укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости;
- повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија.

Полазећи од наведених принципа, ваннаставне активности ће се реализовати уз уважавање ученичког физичког и социјалног окружења и према предвиђеном плану. Доминирају активности које се остварују кроз игру, покрет и креативне захтеве.

ИСХОДИ:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- користи различите аспекте личности (когнитивни, морални, естетски, физички, социјални, емоционални, ...);
- повезује, проширује и продубљује знања, развија вештине и навике стечене у школи и свакодневном животу (посебно развој општих и међупредметних компетенција);
- има правилан однос према раду и подстиче професионални развој;

- има бољи однос према школи, школским обавезама, ученичком колективу, наставницима;
- је ангажованији и има бољи однос према другим ученицима;
- сврсисходније користи слободно време;
- му је подстакнут потенцијал и задовољена интересовања;
- оспособљен за комуникацију, интеракцију и сарадњу; партиципацију, иницијативност, предузимљивост;
- оспособљен за превенцију непожељних облика понашања;
- упознаје друге и другачијије; јача толеранције на различитост.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Свет око нас;
- Математика;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Верска настава;
- Грађанско васпитање.

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- дечја штампа

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- папир А4 формата;
- фломастери;
- ђачки прибор.

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током ваннаставних активности у функцији пружања подршке), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Септембар	3	5	2	10
2.	Октобар	3	4	1	8
3.	Новембар	3	4	-	7
4.	Децембар	4	6	-	10
5.	Јануар	1	1	-	2
6.	Фебруар	3	4	-	7
7.	Март	8	2	-	10
8.	Април	3	4	-	7
9.	Мај	3	5	-	8
10.	Јун	1	2	-	3
	Укупно часова	32	37	3	72

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	13	19	3	35
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	19	18	-	37
УКУПНО:	32	37	3	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Час одељењског старешине **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ је поштовање договора о правима којих треба да се придржавају сви ученици. Оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе и њихову међусобну повезаност; да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге.

Задаци:

- боље упознавање ученика у одељењу;
- да ученици постану свесни себе својих особености као и сличности и разлике са другима;
- развој сазнања о себи, о сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету;
- стицање сазнања да су део друштва и заједнице;
- укључивање родитеља у рад школе, неговање сарадње учитеља и родитеља;
- схватање да је школа заједница и значај сопственог учествовања у школи;
- стечена знања да примене у породици; да се ученици осете корисним у породици и у школи; осамостаљивање ученика да самостално раде домаће задатке.

ИСХОДИ:

Ја и други

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- представи себе и другове;
- има позитиван став о себи и другима;
- поседује развојена сазнања о себи и о својим потребама и њиховој међусобној повезаности;
- негује позитиван став о себи и другима;
- развија односе другарства и сарадње са вршњацима и одраслима;
- подстиче социјалне интеграције;
- је навикнут на сарадњу, тимски рад;
- је стекао и развија одговорност;
- је стекао и развија радне навике;
- негује и обогаћује машту и креативност.

Бонтон

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- има формирано лепо понашање;
- примењује лепо понашања у школи, код куће и на другим местима;
- негује манире лепог понашања;
- има навику за чување своје и туђе имовине;
- да је оспособљен да самостално води рачуна о личној хигијени;
- је навикнут на уредност, тачност и одговорност;
- поседује позитиван став;
- је навикнут да учи на одређеном месту;
- представи себе;
- је упознат са школом и школским обавезама;
- негује позитиван став према школи;
- негује лепо понашање на улици и поштовање правила у саобраћају;
- има усвојена основна правила у саобраћају;
- негује позитиван став према позоришту;
- развија љубав према култури;
- су усвојена правила лепог понашања у позоришту и биоскопу;
- негује став манирима лепог понашања;
- усвојен манир лепог понашања за столом;
- оспособљен да постави сто и да постави прибор за јело;
- има изграђен став о међусобном уважавању другарства;
- пружа помоћ другу или другарици;
- представи себе и да је упознат са позитивним странама карактера и понашања.
- Моја осећања и ја
- По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
- негује позитиван став и пажњу према старијима;
- негује осећај захвалности;
- организује свој радни дан и време за учење;
- тражи помоћ од родитеља у организацији;
- је оспособљен да увиди како да дође до бољег успеха;
- негује скромност и рационално коришћење ресурса;
- је подстакнут на дружење и сарадњу;
- негује лепо понашање и лепо обраћање другу;

- негује послушност;
- упућен на лепо понашање;
- негује другарство у одељењу;
- има изграђен став о међусобном уважавању другарства;
- подстиче позитивна осећања.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Весна Огњеновић, *Здраво да сте*, Београд, 2002;
- Љубица Продановић, *Сарадња са породицом*, Београд, 2005.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- папир А4;
- фломастери

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација;

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Редн Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Људска права - ја и други у одељењу	10	3	-	13
2.	Демократско друштво - одељење / група као заједница	4	3	-	7
3.	Процеси у савременом свету - комуникација и сарадња	3	4	-	7
4.	Грађански активизам - акција одељења / групе	2	7	-	9
	Укупно часова	19	17	-	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	5	-	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		7	12	-	19
УКУПНО:		19	17	-	36

2.3. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у другом разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
БИГЗ	*Читанка са основама језичке писмености за други разред основне школе.*	Цветановић Зорица Килибарда Даница Станишић Александра
	Радна свеска уз читанку за други разред основне школе.	
	Латиница за други разред основне школе	
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
The English Book, Београд и Oxford University Press, Велика Британија, 2020.	*Happy House 2, 3rd Edition (енглески језик за 2. разред основне школе), уџбеник са радном свеском и ЦД-ом*	Stella Maidment & Lorena Roberts

МАТЕМАТИКА		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
БИГЗ	*Уџбеник за други разред основне школе*	С. Маричић, Д. Ђуровић
	Радна свеска – први и други део	
СВЕТ ОКО НАС		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
БИГЗ	*Свет око нас, уџбеник за други разред основне школе.*	Благданић, С., Ковачевић, З., Јовић, С
	Свет око нас, радна свеска за други разред основне школе	
ЛИКОВНА КУЛТУРА		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
БИГЗ	*Ликовна култура, уџбеник за други разред основне школе*	Кристина Селаковић, Бојана Проле

МУЗИЧКА КУЛТУРА		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
БИГЗ	***Музичка култура,*** *уџбеник за други разред основне школе;*	Весна Марковић Вања Хршак
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
Креативни центар	*Грађанско васпитање 2 – Сазнање о себи и другима*	Нада Игњатовић Савић
ДИГИТАЛНИ СВЕТ		
Назив издавача	**Наслов уџбеника:**	**Име/имена аутора**
„НОВИ ЛОГОС”	*Уџбеник* - ***Дигитални свет*** *за други разред основне школе*	Јован Јовановић, Марина Иљац Стефан Поповић

2.4. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Српски језик **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Задаци наставе српског језика:

- усвајање правилног изговарања гласова, гласовних скупова, речи и реченица;
- савладавање технике читања и писања на латиничном писму;
- навикавање на употребу књижевног језика у говору и писању;
- формирање навике за читко, уредно и лепо писање;
- поступно увођење у доживљавање и разумевање књижевних текстова;
- уочавање врста књижевних дела према захтевима програма;
- усвајање основних књижевнотеоријских и функционалних појмова према захтевима програма;
- оспособљавање за усмено и писмено препричавање, причање и описивање према захтевима програма.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Српски језик у другом разреду основне школе чине три предметне области:

- Књижевност
- Језик (граматика, правопис, ортоепија)
- Језичка култура

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Књижевност - 61 час
- Језик - 52 часа
- Језичка култура - 67 часова.

Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без прожимања са другим областима.

Књижевност. Садржаји из ове области савладавају се током целе школске године из читанке и лектире за 2. разред према утврђеном плану реализације часова у оквиру Годишњег плана рада и припрема учитеља сачињених према индивидуалним карактеристикама ученика и усклађених са исходима учења. Ученици се оспособљавају за анализирање текстова: препознавање врсте књижевног дела, просторних и временских односа, уочавање физичких и карактерних особина и емоционалних стања главних и споредних ликова испољених у одређеним ситуацијама, подстичу се на критичко промишљање о поступцима ликова и проналажењу нових решења. Кроз садржаје из ове области код ученика се наставља неговање читалачке културе.

Језик. Ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Уче да пишу и читају латиничним писмом комбиновањем монографског и групног поступка. Ова област се реализује самостално и кроз садржаје све три наставне теме.

Језичка култура. Кроз сдржаје ове теме развијају се усмене и писмене комуникацијске вештине ученика. Богати се фонд речи, негују се култура говора, писмено изражавање и активно слушање. Ученици примењују план усменог и писменог препричавања обрађених текстова и описивања ликова/догађаја. Учитељ подстиче ученике на самостално креативно прозно и поетско изражавање. Језичка култура се реализује кроз самосталне наставне јединице и у прожимању са осталим наставним темама.

ИСХОДИ:

Књижевност

Ученик ће бити у стању да:

- разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст;
- одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту;
- одреди редослед догађаја у тексту;
- уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;
- разликује стих и строфу;
- уочи стихове који се римују;
- објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни;
- наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота;
- износи своје мишљење о тексту;

Језик

Ученик ће бити у стању да:

- разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике;
- разликује врсте речи у типичним случајевима;
- одређује основне граматичке категорије именица и глагола;
- разликује реченице по облику и значењу;
- поштује и примењује основна правописна правила;

Језичка култура

Ученик ће бити у стању да:

- влада основном техником читања и писања латиничког текста;
- пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном);
- користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање;
- правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у крађу целину;
- учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника;
- разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај);
- изражајно чита ћирилички текст;
- чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;
- изражајно рецитује песму;
- изводи драмске текстове.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика
- Свет око нас
- Дигитални свет
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Физичко васпитање
- Грађанско васпитање
- Верска настава

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Цветановић, Зорица и Килибарда, Даница и Станишић, Александра. Читанка са основама језичке писмености за други разред основне школе. Београд: БИГЗ школство, 2019.
- Цветановић, Зорица и Килибарда, Даница и Станишић, Александра. Радна свеска уз читанку за други разред основне школе. Београд: БИГЗ школство, 2019.
- Цветановић, Зорица и Килибарда, Даница и Станишић, Александра. Латиница за други разред основне школе. Београд: БИГЗ школство

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- припремљени наставни листићи
- апликације на паноу
- дигитални уџбеници
- аудио записи
- презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- тематска настава
- пројектна настава
- мултидисциплинарна настава
- онлајн квизови знања
- видео лекције
- НТЦ систем учења

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Примена инструмената за прикупљање података и њихово поређење са прописаним исходима: посматрање, усмене (одговарање, дискусија, рецитовање) и писмене (десетоминутне, тематске, полугодишње, годишње, диктати) провере знања, континуитет у раду и степен одговорености према извршавању школских обавеза.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	КЊИЖЕВНОСТ	43	16	2	61
2.	ЈЕЗИК (граматика, правопис и ортоепија)	25	11	16	52
3.	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	23	43	1	67
	Укупно часова	100	50	30	180

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	42	35	8	85
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	49	35	11	95
УКУПНО:	91	70	19	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Енглески језик **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу...

Задаци:

- развијање мотивације и интересовања за учење страног језика
- усвајање правилног изговора енглеских гласова, група гласова, речи и реченица
- усвајање и увежбавање лексичких и граматичких садржаја
- унапређивање и увежбавање језичких вештина говора и слушања
- развијање стратегија за препознавање речи у писаној форми
- навикавање на латинична слова и постепено увежбавање писања речи и кратких реченица
- подстицање спонтане употребе научених структура у одговарајућем контексту
- упознавање и разумевање културне традиције Велике Британије
- развијање комуникацијске вештине и сарадње
- развијање критичког и креативног мишљења, маште и радозналости
- развијање самопоуздања и оспособљавање за самосталан рад
- развијање културних, радних, етичких и естетских навика

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Настава је усмерена ка исходима који указују на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује уз уважавање претходних знања. На основу комуникативних функција дефинисане су језичке активности које укључују постепено усавршавање способности разумевања говора и интерактивног усменог изражавања. Примена овог приступа у настави страног језика подразумева да се циљни језик употребљава у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у атмосфери заједништва и међусобне сарадње уз коришћење аудио-визуелних средстава, пантомиме, драмских и дијалошких активности. Говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика. Са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала настава се заснива и на социјалној интеракцији. Рад на часу подразумева групно или индивидуално решавања проблема. Током часа практикује се динамично смењивање техника/активности, које не трају дуже од 15 минута. Примењују се игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или утврђивање).

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је за презентовање нове грађе, при чему је важно уважавати предзнања ученика јер су она добра основа за рад и лакше разумевање теме.

Визуелна наставна средства идеална су за увођење и увежбавање вокабулара. Хорско понављање је, такође, ефикасно јер ученик није „јавно експониран“, а страх од грешке сведен је на минимум. Пантомима, као и метода потпуног физичког одговора, веома су популарне међу ученицима млађег узраста и ефикасне, поготово за ученике који имају проблем са концентрацијом. Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи. Поред тога, користе се и дијалошки модели, као основа за „имитирање“ и драмске активности, које су веома ефикасне за развијање говора јер омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају“ његову употребу. Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, ипровизација и прича из стварног живота што више користе у настави. Њихов потенцијал огледа се између осталог и у томе што:

- ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова, што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења;
- ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине – когнитивне, комуникативне и социјалне;
- сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „изнесе“, па су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;
- одговарају свим стиловима учења – визуелни, аудитивни, кинестетички;
- подижу мотивацију и самопоуздање;
- оријентисане су на ученика, наставник има мање доминантну улогу;
- развијају машту и креативност.

Имајући у виду да се латинично писмо уводи у наставу српског језика у другом полугодишту, иницијално читање и писање нуди се као опција само ученицима који то желе и знају, на елементарном нивоу. Ученици развијају стратегије како да препознају написане појединачне речи и једноставне реченице, а писање се своди на „пресликавање“ слова и речи и сличне активности уз коришћење датих писаних модела, без да пишу самостално или по диктату.

Социокултурна компетенција, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и оне чији се језик учи, уводи се од самог почетка учења страног језика на најнижем узрасном нивоу, јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект ове кометенције је интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова,

односно говорних заједница у којима се ученик креће, развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура. Постепеним увођењем интеркултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Настава граматике се на овом узрасном нивоу искључује. Граматичке појаве се посматрају са функционалног аспекта. У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање и говор), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења

ИСХОДИ:

По завршеној теми/области ученици ће бити у стању да:

- представе себе и другог;
- поздраве и отпоздраве примењујући једноставна језичка средства;
- препознају и именују предмете из непосредног окружења;
- разумеју једноставне описе и опишу предмете из непосредног окружења једноставним језичким средствима;
- разумеју јасно постављена једноставна питања личне природе и одговоре на њих;
- постављају једноставна питања личне природе;
- разумеју и примењују устаљена правила учтиве комуникације;
- препознају и именују животиње;
- разумеју једноставне описе и опишу животиње користећи једноставна језичка средства;
- разумеју исказе у вези са способностима и реагују на њих;
- изражавају способности једноставним језичким средствима;
- траже информацију о туђим способностима;
- препознају и именују предмете из непосредног окружења и учионице;
- разумеју једноставне описе и опишу предмете по бојама;
- разумеју једноставне исказе који се односе на количину;
- поставе питања и саопште количину једноставним језичким средствима;
- разумеју и примењују једноставне изразе за скретање пажње;
- разумеју, упуте и реагују на похвале;
- разумеју и препознају сличности и разлике у животу у школама у ВБ и код нас;

- препознају и именују појмове који се односе на храну;
- разумеју свакодневне исказе који се односе на изражавање осета;
- изразе своје осете једноставним језичким средствима;
- разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих;
- разумеју и реагују на једноставна упозорења;
- разумеју кратка упутства и налоге и реагују на њих;
- дају кратка упутства, налоге и упозорења;
- траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима;
- разумеју једноставне исказе везане за различите појаве и реагују на њих;
- исказују различите чињенице најједноставнијим језичким средствима;
- уоче сличности и разлике у начину исхране у ВБ и код нас;
- препознају и именују појмове који се односе на тему прославе Божића;
- разумеју једноставно исказане честитке и одговоре на њих;
- упуте једноставне честитке и захвале се;
- уоче сличности и разлике у начину прославе Божића и Нове године у ВБ и код нас;
- уоче сличности и разлике у начину прославе Ускрса у ВБ и код нас;
- препознају и именују делове лица;
- разумеју једноставне описе живих бића и опишу их једноставним језичким средствима;
- уоче сличности и разлике у породичним односима у ВБ и код нас;
- препознају и именују просторије у кући и места из непосредног окружења;
- разумеју једноставна обавештења о положају у простору и реагују на њих;
- траже и пружају једноставна обавештења о положају у простору;
- уоче сличности и разлике у изгледу стамбеног простора и култури становања у ВБ и код нас;
- разумеју и користе једноставне исказе којима се изражава припадање и поседовање;
- препознају, именују и опишу летњу гардеробу користећи једноставна језичка средства;
- разумеју једноставна обавештења о метеоролошком времену и реагују на њих;
- траже и дају кратка обавештења о метеоролошком времену;
- препознају и именују врсте активности на распусту;
- опишу тренутне активности једноставним језичким средствима;
- разумеју позив и реагују на њега;
- упуте позив на заједничку активност;
- разумеју једноставне исказе за изражавање емпатије и бриге за друге и реагују на њих;
- изражавају емпатију и забринутост једноставним језичким средствима;

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- музичка култура
- ликовна култура
- математика
- свет око нас

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Happy House 2, 3rd Edition (енглески језик за 2. разред основне школе), уџбеник са радном свеском и ЦД-ом

Аутори: Stella Maidment & Lorena Roberts
Издавач: The English Book, Београд и Oxford University Press, Велика Британија, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Картице,
- постери,
- аудио ЦД,
- тестови,
- радни листови

ИНОВАЦИЈЕ:

- Могућност коришћења CPT (classroom presentation tool) – софтвер за интерактивну белу таблу

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	**Introduction**		2		2
2.	**Playroom safari**	3	5		8
3.	**School time**	5	4		9
4.	**I’m hungry!**	5	5		10
5.	**Happy faces**	4	5		9
6.	**My house**	5	6		11
7.	**Summertime**	4	5		9
8.	**Playtime**	4	4	2	10
9.	**Festivals: Happy Christmas!**	1	1		2
10.	**Festivals: Happy Easter!**	1	1		2
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		16	18		34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	20	2	38
УКУПНО:		32	38	2	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Математика **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе математике јесте да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Задаци наставе математике::

- савладавање основних операција (сабирање, одузимање, множење, дељење) у оквиру прве стотине и основних закона тих операција (комутативност, асоцијативност и дистрибутивност);
- коришћење математичке терминологије;
- стицање способности јасног и прецизног изражавања у писменом и усменом облику;
- упознавање са основним јединицама мера за дужину и време и њихове узајамне односе;
- оспособљавање за прецизност у цртању и мерењу дужи и изломљених линија;
- оспособљавање за цртање правоугаоника и квадрата на квадратној и тачкастој мрежи и израчунавање њиховог обима без коришћења образаца;
- интуитивно проналажење симетричних и подударних фигура;
- стицање основне математичке културе за примену стечених знања из математике у свакодневном животу;
- развијање систематичности, упорности, концизности, креативности, логичности у писменом и усменом тумачењу задатка;
- развијање способности апстрактног размишљања.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Математика у другом разреду основне школе чине три предметне области:

- Бројеви
- Геометрија
- Мерење и мере

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Бројеви - 144 часа
- Геометрија - 23 часа

- Мерење и мере - 13 часова.

Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без прожимања са другим областима.

Бројеви. У оквиру ове теме ученици се оспособљавају да сабирају, одузимају, множе и деле у оквиру прве стотине, решавају текстуалне задатке са једном и две рачунске операције и једначине са једном непознатом, записују разломке и одређују делове целог на једноставним примерима и пишу бројеве до 100 римским цифрама.

Геометрија. Ученици усвајају појмове: тачка, права, полуправа, дуж, цртају и упоређују дужи и изломљене линије, цртају правоугаоник и квадрат на квадратној и тачкастој мрежи, израчунавају обим правоугаоника и квадрата без коришћења обрасца, уочавају симетричне и подударне фигуре.

Мерење и мере. Ученици се упознају са стандардним мерним јединицама за дужину и време.

ИСХОДИ:

Бројеви

Ученик ће бити у стању да:

- одреди десетице најближе датом броју;
- усмено сабира и одузима бројеве до 100;
- користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац;
- примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања;
- усмено множи и дели у оквиру прве стотине;
- израчуна вредност бројевног израза са највише две операције;
- реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења;
- одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом;
- одреди делове (облика $\frac{1}{n}$) дате величине;
- изрази одређену суму новца преко различитих апоена;
- прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама;
- прикаже мањи број података у таблици и стубичастим дијаграмом;
- уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;

Геометрија

Ученик ће бити у стању да:

- разликује дуж, полуправу и праву;
- одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски);
- одреди обим геометријске фигуре;
- нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи;
- уочи подударне фигуре на датом цртежу;
- уочи симетричне фигуре;
- допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву;

Мерење и мере

Ученик ће бити у стању да:

- изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине;
- измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине;
- чита и запише време са часовника;
- користи јединице за време у једноставним ситуацијама

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Свет око нас
- Дигитални свет
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Физичко васпитање
- Грађанско васпитање
- Верска настава

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- С. Маричић, Д. Ђуровић, Уџбеник за други разред основне школе, БИГЗ школство, 2019.
- С. Маричић, Д. Ђуровић, Радна свеска – први део, БИГЗ школство, 2019.
- С. Маричић, Д. Ђуровић, Радна свеска – други део, БИГЗ школство, 2019

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- припремљени наставни листићи
- апликације на паноу
- дигитални уџбеници

- аудио записи
- презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- тематска настава
- пројектна настава
- мултидисциплинарна настава
- онлајн квизови знања
- видео лекције
- НТЦ систем учења

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Примена инструмената за прикупљање података и њихово поређење са прописаним исходима: посматрање, усмене (одговарање, дискусија, рецитовање) и писмене (десетоминутне, тематске, полугодишње, годишње, диктати) провере знања, континуитет у раду и степен одговорености према извршавању школских обавеза.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	БРОЈЕВИ	57	65	22	144
2.	ГЕОМЕТРИЈА	8	11	4	23
3.	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	5	6	2	13
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		35	40	10	85
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		35	42	18	95
УКУПНО:		70	82	28	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Свет око нас **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе света око нас је упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Задаци:

- формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука;
- овладавање почетним техникама сазнајног процеса и почетним методама и техникама учења;
- подстицање интересовања, питања и идеја у вези појава, процеса и ситуација у окружењу у складу са когнитивно – развојним способностима;
- развијање истраживачких активности;
- уочавање узрочно – последичних веза, појава и процеса на основу различитих показатеља;
- описивање и симулирање појава и моделовање једноставних објеката у окружењу;
- исказивање запажања и предвиђања и самостално решавање једноставних проблем – ситуација;
- развијање различитих социјалних вештина и прихватање основних људских вредности за критеријум понашања према другима;
- развијање одговорног односа према окружењу као и интересовања и спремности за његово очување.

.ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Свет око нас у другом разреду основне школе чини пет предметних области:

- Други и ја
- Култура живљења
- Човек ствара
- Кретање и оријентација у простору и времену
- Разноврсност природе

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Други и ја – 6 часова
- Култура живљења – 7 часова
- Човек ствара – 9 часова
- Кретање и оријентација у простору и времену – 17 часова
- Разноврсност природе – 33 час

Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без прожимања са другим областима.

Други и ја. У оквиру ове теме ученици се упознају са повезивањем људи у различите групе (породица, родбина, становници насеља и друге заједнице ван школе) и правилима и обавезама којих се у њима придржавају сви чланови, уче да препознају, именују и разумеју своје и туђе потребе и жеље и упознају се са породичним, школским и празницима који се обележавају у насељу.

Култура живљења. У оквиру ове теме ученици: препознају сличности и разлике између села и града, уче симболе РСрбије, врсте и правила понашања у саобраћају и правила безбедног понашања услед временских непогода.

Човек ствара. Овом темом су обухваћени садржаји у оквиру којих се ученици упознају са врстама и својствима материјала који се користе за израду употребних предмета и занимањима људи.

Кретање и оријентација у простору и времену. Овом темом су обухваћени садржаји у оквиру којих се ученици упознају са различитим облицима кретања и зависношћу брзине кретања од облика тела, врсте подлоге и средине кретања, уче да се сналазе у насељу помоћу адресе и објеката и у времену помоћу сата и календара.

Разноврсност природе. Кроз садржаје ове теме ученици ће учити о рељефу, живој и неживој природи, међусобној зависности живе и неживе природе и утицају човека на очувању природе.

ИСХОДИ:

Други и ја

Ученик ће бити у стању да:

- идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима;
- идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима;
- оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима припада;
- се понаша тако да уважава различитости других људи;
- прихвати последице када прекрши правила понашања групе;
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима;
- разликује потребе од жеља на једноставним примерима из сопственог живота;

Култура живљења

Ученик ће бити у стању да:

- препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима;
- одреди тип насеља на основу његових карактеристика;
- повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља;
- одржава личну хигијену: руку, зуба и чулних органа;
- примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином;
- безбедно поступа пре и током временских непогода;

Човек ствара

Ученик ће бити у стању да:

- истезањем, савијањем и сабијањем одреди својства материјала;
- одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета;
- пронађе нову намену коришћеним предметима;
- именује занимања људи у свом насељу са околином;

Кретање и оријентација у простору и времену

Ученик ће бити у стању да:

- наводи примере различитих облика кретања у окружењу;
- одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће;
- измери растојање које тело пређе током свог кретања;
- пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе / карактеристичних објеката;
- одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину;
- забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте времена;

Разноврсност природе

Ученик ће бити у стању да:

- разликује облике рељефа у свом насељу и околини;
- разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини;
- идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења;

- повеже делове тела живих бића са њиховом улогом/улогама;
- разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла;
- разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране;
- наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека;
- штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуацијама;
- разврста отпад на предвиђена места;
- негује и својим понашањем не угрожава биљке и животиње у окружењу;
- препозна примере повезаности живих бића са условима за живот;
- повеже промене у природи и активности људи са годишњим добима;
- изведе једноставне огледе пратећи упутства;
- повеже резултате рада са уложеним трудом.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Математика
- Дигитални свет
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Физичко васпитање
- Грађанско васпитање
- Верска настава

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Благданић, С., Ковачевић, З., Јовић, С. (2018), Свет око нас, уџбеник за други разред основне школе. Београд, БИГЗ
- Благданић, С., Ковачевић, З., Јовић, С. (2018), Свет око нас, радна свеска за други разред основне школе. Београд, БИГЗ

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- припремљени наставни листићи
- апликације на паноу
- дигитални уџбеници
- аудио записи
- презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- тематска настава
- пројектна настава
- амбијетална настава
- мултидисциплинарна настава

- онлајн квизови знања
- видео лекције
- НТЦ систем учења

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Примена инструмената за прикупљање података и њихово поређење са прописаним исходима: посматрање, усмене (одговарање, дискусија, рецитовање) и писмене (десетоминутне, тематске, полугодишње, годишње, диктати) провере знања, континуитет у раду и степен одговорености према извршавању школских обавеза.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	ДРУГИ И ЈА	3	1	2	6
2.	КУЛТУРА ЖИВЉЕЊА	5	2	/	7
3.	ЧОВЕК СТВАРА	5	2	2	9
4.	КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ	9	4	4	17
5.	РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ	20	8	5	33
6.	ДРУГИ И ЈА	3	1	2	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		20	8	6	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		22	9	7	38
УКУПНО:		42	17	13	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ликовна култура **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу како свог тако и других народа.

ЗАДАЦИ:

Задаци наставе ликовне културе:

- настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика за опажањеоблика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;
- да развија памћење, повезивање опажених информација, што чини основу заувођење у визуелно мишљење;
- стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;
- стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користетехнике и средства ликовно-визуелног изражавања;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савременеуметности;
- развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те мупомагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;
- развијати љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности;
- да ствара интересовање и потребу за посећивањем изложби, галерија, музеја ичување културних добара;
- да осетљивост за ликовне и визуелне вредности коју стичу у настави примењују у раду и животу;
- развијати сензибилитет за лепо писање;
- развијати моторичке способности ученика.

.ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Ликовна култура у другом разреду основне школе чине четири предметне области:

- Облици
- Споразумевање
- Ликовне игре
- Простор

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Облици - 26 часова
- Споразумевање - 16 часова
- Ликовне игре - 14 часова.
- Простор - 16 часова

Облици. Истражују се посматрањем предмета из свих углова и/или са свих страна.. Ученици треба да уоче како је уметник дошао до идеје, где је пронашао подстицај за стварање... Ове активности подстичу ученике да размишљају о облицима, да пажљивије посматрају и да самостално проналазе мотивацију за ликовни рад.

Споразумевање.Невербално изражавање се реализује на интегрисаним часовима или у корелацији са часовима Физичког и здравственог васпитања (драматизација вежбања).Ове активности су важне за целокупни развој, за укључивање интровертних ученика, као припрема за сценски наступ и за касније презентовање радова и пројеката.

Ликовне игре.У овој целини су груписани предлози који се односе на индивидуално изражавање и истраживање изражајних могућности материјала и техника.

Простор. О амбијенту се учи тако што се ученицима постављају питања: какав утисак неки простор оставља на њих, како се осећају у том простору, шта им привлачи пажњу, а шта им смета, шта би променили и сл. Не нуде се дефиниције и не наводе елементи који чине амбијент. О амбијенту (утиску о простору) разговара се у свакој прилици која се укаже.

Ученике би требало упознати са једним одређеним музејом, не само са изгледом зграде и локацијом, већ са ентеријером и врстом експоната, са сврхом чувања експоната, са активностима, односно шта могу да очекују у музеју (тематске изложбе, едукативни програм...), на шта је потребно обратити пажњу...

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- Тумачи једноставне визуелне информације везане за облике које опажа у свакодневном животу;
- Користи информације о светлости и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад
- Природне облике надограђују, допуњују и на тај начин развијају комбинаторне способности ;
- Користи информације о особинама облика и контрасту у свом стваралачком раду;
- Разматра сам и са другима шта и како је учио и где та знања може применити;
- Изразава своје замисли одабраном ликовном техником;
- Примени стечена знања и доживљена искуства на новим задацима;

- Користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад, уочава визуелне супротности у свом окружењу и изрази одабраним материјалом и техникама свој доживљај и замисли;
- Преобликују материјале у занимљиве ликовне целине;
- Користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин;
- Користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу
- Изрази, одабраним материјалом и техникама, своје емоције, машту, сећања и замисли;
- Преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу
- Разматра, сам или у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити
- Повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте

Споразумевање

Ученик ће бити у стању да:

- Повезује и примењује стечена знања из различитих области, да уређује простор у коме живи и да води рачуна о њему
- Повезује уметничко занимање сценографа, костимографа и одговарајуће продукте
- Изражава говором, мимиком, и телом различита расположења, покрете и дешавања
- Упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, изрази, одабраним материјалом и техникама замисли
- Тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу и користи их као подстицај за стваралачки рад
- Користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начинсе изрази, одабраним материјалом и техникама

Ликовне игре

Ученик ће бити у стању да:

- Уочи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу
- Користи информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад
- Тумачи једноставне визуелне информације
- Користи материјал и прибор на безбедан, одговоран и креативан начин
- Изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли

Простор

Ученик ће бити у стању да:

- Изрази бојом, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, осећања и замисли
- Вајањем у глини изрази своје емоције, машту, осећања и замисли

- Користи информације као подстицај за стваралачки рад
- Разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика
- Свет око нас
- Дигитални свет
- Музичка култура
- Физичко васпитање
- Грађанско васпитање
- Српски језик

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Ликовна култура, уџбеник за други разред основне школе, Аутори: Кристина Селаковић, Бојана Проле

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- апликације на паноу
- дигитални уџбеници
- аудио записи
- презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- тематска настава
- пројектна настава
- мултидисциплинарна настава
- онлајн квизови знања
- видео лекције
- НТЦ систем учења

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Оцена подразумева оцену за рад и оцену за однос према раду. Оцена за однос према раду подразумева редовно доношење прибора за рад (блок, прибор за сликање, цртање или други материјал у складу са најављеном темом). Приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Облици	14	10	2	26
2.	Споразумевање	6	8	2	16
3.	Ликовне игре	10	2	2	14
4.	Простор	10	2	4	16
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		18	12	2	32
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		22	10	8	40
УКУПНО:		40	22	10	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Музичка култура **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

Задаци наставе музичке културе су:

- неговање способности извођења музике (певање/свирање);
- стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за
- разумевање музичких порука;
- подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење,
- слушање, истраживање и стварање звука);
- упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
- развијање критичког мишљења (исказивање осећања о музици која се изводи и
- слуша);
- упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Музичка култура у другом разреду основне школе чине три предметне области:

- Слушање музике
- Извођење музике (певање, свирање)
- Музичко стваралаштво

Дистрибуција часова по областима:

- Слушање музике -10 часова
- Извођење музике (певање, свирање)-21 час
- Музичко стваралаштво – 5часа

Слушање музике

Организација часа слушања музике треба да буде сасвим јасна, са припремљеним очигледним наставним средствима. Од првог дана дете треба да буде у контакту са добром музиком која одговара његовом узрасту. Будући да музика до њих долази аудитивним путем, ученике треба психички припремити како би сву своју пажњу могли усмерити само на музички доживљај.

Узрасту II разреда одговарају највише вокално-инструменталне композиције, које по свом садржају морају да им буду врло блиске. Приликом слушања, ученицима се може дозволити слобода емотивног израза (цртежом, мимиком, покретом, текстом итд.). У II разреду треба више организовати глобално слушање музике и инспирисати ученике да опажају и уочавају све важније елементе слушане композиције. Пожељно је да ученици сами објашњавају своја осећања и запажања после одслушане композиције, а да наставник усмерава и сређује њихове утиске. Кроз различит доживљај уметничког дела, ученици ће развијати своју критичност, индивидуалан однос према уметности, што је од посебног значаја за њихова даља искуства.

Свој доживљај музичког дела ученици могу изразити пантомимом. Они ће спонтано дочарати свирање на инструменту који су препознали, а сам карактер слушане композиције подстакнуће их на одређене покрете. Слушање музичке приче је врло омиљен облик код млађих ученика. Због дужине трајања овог књижевно-музичког облика, слушање треба рашчланити на две до три мање целине. Добро је после сваке такве целине прекинути слушање и проверити да ли су ученици схватили садржај приче до тог тренутка. Слушање самосталних музичких целина из приче може се поновити и другом приликом, као подсећање на причу.

Извођење музике

Певање

Певање у разредној настави је певање по слуху. Ученици треба изражајно да певају.У II разреду постављају се звучни слојеви тако што се певањем одговарајућих песама по слуху стиче представа о тоновима. Звук који ученици памте у разним песмама и играма (игре опажања, препознавање тонова и ритмичких кретања) касније повезују са нотним писмом. Тако се поступно уводе у тајне певања из нотног текста.

Певање дечјих песама у основној школи треба да буде основни садржај рада у настави музичке културе. Настава нема задатак да ствара уметнике, већ код ученика развија љубав према музичкој уметности и смисао за лепо и узвишено, потпомаже њихов свестрани развој, оплемењује га и улепшава му живот. Ово се може постићи само практичном наставом (певањем/свирањем), а мање теоријском.

Избором композиција пружа се могућност и проширивања знања из других области. Учењем песама деца могу лакше да савладају правилну дикцију, како нашег тако и страног језика. приликом избора композиција наставник има слободу, али мора пазити да буду заступљене дечје, народне, пригодне песме других народа, као и песме савременог музичког стваралаштва за децу. Наставник треба, ради актуализације програма, да научи децу и неку песму која није наведена у

препорученом избору за певање, ако то одговара циљу и задацима програма и ако задовољава критеријуме васпитне и уметничке вредности. Пре обраде песме пожељно је да се исприча прича чији је садржај у вези са текстом,како би се пробудило интересовање за песму, а самим тим и развила ученикова машта.

Стварање погодне атмосфере за учење нове песме потребно је да би дете сваку песму максимално позитивно доживело, да у себи створи оне потребне емоције које су подстакле композитора и надахнуле га да створи песму. Наставник треба да пева из срца, изражајно. Потребно је, такође, да води рачуна и исправља неправилно дисање ученика при певању или лоше држање тела приликом седења. За правилан избор песама неопходно је применити и дидактичке принципе. То се посебно односи на принцип поступности и доступности. У оквиру принципа поступности треба имати у виду три правила:

- од познатог ка непознатом;
- од лакшег ка тежем;
- од ближег ка даљем.

У музичкој настави за трајно усвајање знања веома је значајан принцип доживљаја.

Када је песма усвојена и, уколико то дозвољава текст, научену песму треба:

- драматизовати;
- слободно импровизовати покретима;
- ликовно изразити;
- пратити ритмичким инструментима.

На почетку године требало би давати лакше примере за обраду, а на крају теже, како би ученици лакше схватили и усвојили нове композиције, а самим тим постали сигурни у своје могућности. С принципом поступности уско је повезан принцип доступности, јер само доступан програм омогућава постепено и успешно развијање музичких способности ученика. Доступан програм не би требало мешати са лаким, јер лакшим избором не ствара се веће интересовање за савладавање програма, као ни могућност за успешно музичко развијање. Нежељени ефекти се јављају и код претешког програма.

У тренуцима када ученици показују замор и деконцентрацију на било ком часу, неколико минута певања веселих дечјих песама, уз покрет, разведриће преморена лица и омогућити им да поново крену на усвајање нових знања из различитих предмета. Сваки школски дан пожељно је почети и завршити певањем песама.

Свирање

Свирање је доградња певању и постоје оправдани разлози за постојање теактивности. У сваком одељењу постоји један број ученика који има веће или мање потешкоће у певању. Да дете не би постало малодушно, избегавало учествовање у музици,пружати му и друге могућности афирмације на музичком подручју, а то је управо свирање. У II разреду ученици свирају на дечјим ритмичким инструментима (бубањ,звечке, штапићи, триангл, чинели). Њих могу направити и сами од најразличитијих материјала (празних картонских, дрвених или пластичних кутија, канапа, жице, дрвета,цеви, кукуруза, шишарке, кестена и друго, као на пример свирале од зове или врбе,бубњићи од дрвета и коже, тикве, итд.). У II разреду постепено уводити мелодијскеинструменте (металофон) и упућивати ученике да свирају по слуху једноставне мелодије.

Основни облици свирања на дечјим ритмичким инструментима:

- свирање такта,
- свирање ритма,
- свирање мелодије,
- свирање пауза.

Свирање у II разреду, где започиње остваривање ове области рада, вокално-инструментални аранжман је једноставан и састоји се од две до три групе инструмената.Прва група инструмената доноси основни ритам, друга група свира наглашен део такта, а трећа ненаглашени део такта. Свирање аранжмана у I и II разреду се изводи по слуху, а поступак рада може бити подељен у неколико етапа:

- ученике поделити у групе и дати им инструменте, а затим певањем обновити
- стару или научити нову песму;
- савладати ритам песме пљескањем, и истовремено певати песму;
- ученици узимају своје инструменте и свирају научени ритам (свака група
- инструмената свира ритам који је савладала пљескањем и истовремено певају
- песму);
- уз упорност и озбиљност у раду превазилазе се тешкоће које могу настати у
- заједничком свирању (нпр. прелазак на свирање деонице неке друге групе).

Музичке игре

Најспонтанији начин на који дете изражава своје музичке способности (осећање за ритам и доживљавање мелодије и текста) јесте музичка игра. У нижим разредимапланирано је извођење игара лаганог темпа да би се развила вештина покрета. У ситуацијама када су правила игре сложенија и захтевају већи напор деце, наставник их може поделити у две групе, од којих једна пева, а друга изводи покрет. Једноставне речи песама проширују дечје познавање природе и

околине у којој живе и подстичу их на пантомимичко изражавање. Игре се изводе, углавном, колективно са различитим распоредом улога. После створене атмосфере за нову игру, игра се учи прво са мањом групом способнијих ученика, како би остали од њих могли да науче. Игра се савлађује у целини, а певање мора да почне тачним интонирањем почетног тона. Нове покрете треба увежбати пре савладавања читаве игре.

Музичке игре могу да буду: дидактичке, игре са певањем, игре уз инструменталну пратњу и мале музичке драматизације. Оне омогућују ученицима да несвесно савладају разне ритмичко-мелодијске појаве које ће касније свесно обрадити у моменту описмењавања.

Основни задатак бројалица је развијање ритмичког осећања и помоћ онима са лабилнијим ритмом. За развијање слуха могу се изводити бројалице на задатом тону. При извођењу бројалица треба да се створи атмосфера игре, јер поред тога што у игри најбоље уче, ученици доживљавају наставу као нешто што релаксира и забавља. У почетном раду на обради бројалица пажњу треба посветити равномерном и разговетном ритмичком изговарању слогова и речи бројалица у темпу. Треба их такође изговарати умереном јачином и слободном интонацијом. Касније се може тражити да их изговарају на одређеној тонској висини. Почети са радом бројалица које су у 2/4 или 4/4 такту (јер је лакше за почетак), а касније учити и бројалице у 3/4 такту. Заинтересовати ученике да сами састављају нове бројалице, разбрајалице и слично користећи двосложне, тросложне и четворосложне речи. Певане бројалице су захтевније за рад, јер, поред текста и речи, додаје се учење мелодије. Ритам бројалица се може изводити на више начина истовремено: једна група ученика изводи ритам на ударачким инструментима, друга хода, трећа удара рукама.

Музичко стваралаштво

У другом разреду стваралачки рад се своди на најелементарније облике стваралаштва, више кроз игру и импровизацију, у којој је доминирала маштовитост ученика. Полазећи од природног покрета, пуног личног расположења и доживљаја насталих под снажним утицајем ритма и музике, ученици су стварали слободну форму, креирајући сопствени израз, пун динамичности и градација из света дечје маште. Естетски квалитети настали на овај начин богате ученичку емотивност и разбијају физичку и психичку укоченост..

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- стару или научити нову песму;
- музичка питања и одговоре,
- ритмичку допуњалку,
- илустрацију непознате композиције,
- импровизацију игре и покрета на одређену композицију

ИСХОДИ:

Слушање музике

Ученик ће бити у стању да:

- објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело;
- разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима;
- издовоји основне музичке изражајне елементе;
- препозна музику тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу;
- повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима.

Извођење музике

Ученик ће бити у стању да:

- изговара бројалице у ритму, уз покрет;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;
- изводи уз покрет музичке и традиционалне игре;
- примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању;
- свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;
- повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песмама са бојама;
- повезује ритам са графичким приказом;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама.

Музичко стваралаштво

Ученик ће бити у стању да:

- направи дечје ритмичке инструменте;
- осмисли покрете уз музику;
- осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука;
- осмисли одговор на музичко питање;
- осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст;
- према литерарном садржају изабере од понуђених одговарајући музички.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Ликовна култура
- Математика

- Физичко и здравствено васпитање
- Ваннаставне активности
- Верска настава

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Марковић В, Хршак В.*Музичка култура*, уџбеник за други разред основне школе

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

Употреба дигиталних алата и интерактивних садржаја на различитим едукативним платформама

ИНОВАЦИЈЕ:

- мултимедијални PDF уџбеник;
- дигитализација;
- тематска настава;
- угледно-огледна активност..

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Постигнућа ученика у оквиру предмета Музичка култура се вреднују:
Сумативно – кроз савладавање музичких вештина и усмене провере наученог сарджаја
Формативно – праћење активности односно ангажовања ученика на сваком часу, однос ученика према раду .
Оцењивање из предмета музичка култура обавља се полазећи од ученичких способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развије посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на предходно постигнуће.

Ангажовање ученика обухвата: одговоран однос према раду, постављеним задацима, активно учествовање у наставном процесу, сарадња са другима и исказано интересовање и мотивација за учење и напредовање.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Слушање музике	8	1	1	10
2.	Извођење музике	13	4	4	21
3.	Музичко стваралаштво	3	1	1	5
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		12	3	2	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	3	4	19
УКУПНО:		24	6	6	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Физичко и здравствено васпитање **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања:

- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- стицање моторичких умења која су, као садржаји, утврђена програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- развој и усавршавање моторичких способности
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног циљем овог васпитно-образовног подручја;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- формирање морално-вољних квалитета личности;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Физичко васпитање у другом разреду основне школе чине три предметне области:

- Физичке способности
- Моторичке вештине
- Физичка и здравствена култура

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Физичке способности - 9 часова
- Моторичке вештине - 90 часова
- Физичка и здравствена култура - 9 часова

ИСХОДИ:

Физичке способности

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- примени једноставне, двоставне опште припремне вежбе (вежбе обликовања);
- правилно изведе вежбе,разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу;
- одржава ранотежу у различитим кретањима;
- разликује правилно од неправилног држања тела;
- примењује правилну технику дисања приликом вежбања

Моторичке вештине

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу;
- одржава ранотежу у различитим кретањима;
- разликује правилно од неправилног држања тела;
- примењује правилну технику дисања приликом вежбања;
- изведе кретања вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу;
- игра дечији и народни плес;
- користи нову терминологију вежбања;
- поштује правила понашања на просторима за вежбање;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима и реквизитима у просторима за вежбање.

Физичка и здравствена култура

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поштује правила игре;
- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа;
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
- уочава улогу делова тела у вежбању;
- уочи промене у расту код себе и других;
- препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан;
- примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања;
- одржава личну хигијену;
- учествује у одржавању простора у коме живи и борави;
- наведе врсте намирница у исхрани;
- препознаје везу вежбања и уноса воде;

- повеже ходање и трчање са позитивним утицајем на здравље;
- препозна лепоту покрета у вежбању;
- се придржава правила вежбања;
- вреднује успех у вежбању;

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика
- Свет око нас
- Дигитални свет
- Музичка култура
- Ликовна култура
- Грађанско васпитање
- Српски језик

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Текстуална (штампани и писани текстови).
- Визуелна (предмети, фотографије, дијаслике, цртежи, карте, шеме, дијаграми, симболи итд.).
- Аудитивна (шумови у природи, музички и тонски ефекти, звучни ефекти итд.).
- Аудио-визуелна (дијафилм са текстом, музиком и звуцима; филмови; ТВ емисије; видео касете; школска телевизија; настава уз помоћ рачунара; видеопројектора и др.).
- Мануелна (разноврсни алати, машине, инструменти, апарати, препарати, предмети, материјали и др.).
- Помоћно-техничка (разноврсне табле, столице, апликатори, показивачи и др.).

ИНОВАЦИЈЕ:

- тематска настава
- мултидисциплинарна настава
- онлајн презентације
- видео лекције

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење напретка ученика обавља се сукцесивно у току целе школске године, на основу јединствене методологије која предвиђа следеће тематске целине:

1. Стање моторичких способности;
2. Стање здравља и хигијенских навика;
3. Достигнути ниво савладаности моторних знања, умења и навика;
4. Однос према раду.

Праћење и вредновање моторичких способности у другом разреду врши се на основу савладаности програмских садржаја којима се подстиче развој оних физичкихспособности за које је овај узраст критичан период због њихове трансформацијеподутицајем физичких активности - координација, гипкост, равнотежа и експлозивна снага. Стање здравља и хигијенских навика прати се на основу утврђивања правилног држањатела и одржавања личне и колективне хигијене. Степен савладаности моторних знања и умења спроводи се на основу минималних програмских захтева.

Однос према раду вреднује се на основу редовног и активног учествовања у наставном процесу, такмичењима и ваншколским активностима. У другом разреду оцењује се бројчано, на основу остваривања циљева оперативних задатака.

Оцена подразумева оцену за рад и оцену за однос према раду. Оцена за однос према раду подразумева редовно доношење опреме за рад . Приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Физичке способности	4		6	10
2.	Моторичке вештине	45	5	38	88
3.	Физичка и здравствена култура	7		3	10
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		32	1	17	50
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		24	4	30	58
УКУПНО:		56	5	47	108

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Дигитални свет **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.З

Задаци наставе дигиталног света су:

- оспособљавање ученика за онлајн учење(дигитални уџбеници, школска платформа,...)
- развијање креативности и вештина при изради дигиталних слика
- уочава предности , мане и опасности инернета и зна механизме решавања проблема
- оспособљавање ученика за разлагање проблема,креирање одговарајућих рачунарских програма у визуелном програмском језику.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Дигитални свет у другом разреду основне школе чине следеће наставне области:

- Дигитално друштво
- Безбедно коришћење дигиталних уређаја
- Алгоритамски начин размишљања

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Дигитално друштво – 19 часова
- Безбедно коришћење дигиталних уређаја – 7 часова
- Алгоритамски начин размишљања – 10 часова

Наведене исходе потребно је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика. Наставник треба да реализује наставу у кабинету за информатику и омогући ученицима да користе рачунаре на начин који директно доприноси остваривању дефинисаних исхода учења. Препорука је да два ученика користе један рачунар како би се развило вршњачко учење, делила одговорност и развијао тимски рад. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да

наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика.

Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима који немају могућност приступа технологији од куће тако што ће их, у кабинету за информатику, повезати са ученицима који су дигитално спретни и радити на поспешивању вршњачког учења. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.

Дигитално друштво

У циљу достизања исхода упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе и користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника) наставник иницира разговор са ученицима на тему онлајн учења:

- какав је то вид учења;
- по чему се разликује, а по чему је сличан учењу у школи;
- које су предности, а које слабе стране једног и другог облика учења.

На основу одговора ученика, наставник износи чињенице о онлајн учењу наглашавајући да је оно саставни део традиционалног учења, да представља подршку учењу код куће и омогућава образовни контакт са наставником и ван школског времена.

Ученицима треба демонстрирати основне могућности школске платформе за онлајн учење.

Упутити ученике да, код својих кућа, заједно са родитељима (којима су достављени приступни параметри) приступе школској платформи за учење и проуче материјал везан за предмет Дигитални свет.

За достизање исхода самостално користи дигиталне уџбенике за учење, наставник подстиче ученике да, за дубље разумевање неког наставног садржаја користе дигитални уџбеник аргументујући зашто препоручује да се баш тај садржај проучи коришћењем дигиталног уџбеника.

У зависности од врсте дигиталних уређаја који су на располагању ученицима, наставник бира одговарајућу једноставну апликацију за цртање и упознаје ученике са радним окружењем.

Примери задатака за ученике који доприносе достизању исхода креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију:

- Именуј дате геометријске фигуре и од њих креирај дигиталну слику. (Наставник представља технику селектовања и премештања дела слике.) Исте фигуре исеци са папира, обоји и залепи у свеску тако да добијеш исту слику. Који начин је лакши за исправљање грешака, бржи?
- Исцртавајући геометријске фигуре креирај слику велике печурке и пет печуркица које изгледају баш као велика. (Наставник представља технике копирања и промене величине селектованог дела слике.) Исте печурке нацртај у свесци. Да ли је на папиру могуће нацртати пет печуркица тако да све буду идентичне величине и изгледају баш као велика? Зашто?
- Помоћу рачунара нацртај два пса који идентично изгледају и који гледају један у другог. (Наставник представља технике копирања и превртања селектованог дела слике.) Уради исто у свесци. Да ли је на папиру могуће нацртати идентичне псе који гледају један у другог? Зашто?

Наставник унапред припрема датотеке у којима ће ученици радити. Упућује их како да их отворе,ураде задатак и сачувају свој рад, не улазећи у детаље везане за организацију података на дигиталном уређају. Другим речима, када ученици користе дигитални уређај у оквиру извођења наставе или самосталног рада, ученицима треба објаснити, корак по корак, „где да кликну” или обезбедити да одабрана апликација буде покренута пре него што ученици започну рад. У случају да ученици користе дигиталне уређаје са тастатуром и мишем, акценат треба да буде на коришћењу миша уз минимално коришћење тастатуре.

Активностима за достизање исхода својим речима објасни појам покретне слике и креира елементе покретне слике треба да претходи приказивање анимираних слика ученицима и демистификовање доживљаја покрета (најбоље отварањем приказане анимиране слике у одабраној апликацији). Ученике треба упутити у начин израде анимиране слике бирајући тему из градива (смена годишњих доба, правила за безбедно понашање у саобраћају и сл.), а затим им задати да осмисле слике које ће чинити анимацију и које ће они нацртати на папиру или помоћу дигиталног уређаја. Након тога, наставник фотографише цртеже ученика или преузима креиране дигиталне слике и учитава их у одабрану апликацију за анимацију, демонстрирајући технику. Покреће смењивање статичних слика стварајући доживљај покрета. Уколико наставник не жели да користи неку од специјализованих апликација за израду анимација, он ученицима може да дочара доживљај покрета брзим смењивањем креираних слика у уграђеном програму за приказ слика, који је саставни део оперативног система инсталираног на рачунару који користи. То чини тако што слике које чине једну анимацију именује редним бројевима који осликавају редослед приказа у анимацији, сачува у одговарајућој фасцикли, а затим прикаже прву од њих. Брзим притискањем стрелица на тастатури рачунара слике ће се смењивати и креирати илузију кретања.

У сарадњи са активом учитеља првог разреда, наставник ученицима представља теме које су од интереса за прваке. Активности за достизање исхода креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици обухватају одабир једне од тема и креирање графичког дигиталног материјала (статичне или покретне слике) намењеног млађим другарима. Ово је погодан тренутак да се ученицима нагласи да знање и вештине које су стекли на претходним часовима могу да буду корисни већ у овом тренутку. Наставник организује „гостовање” код првака и представљање креираних материјала.

Задовољство што су применом сопственог знања и вештина помогли људима у свом окружењу јесте осећање које наставник треба да подстакне код ученика.

За достизање исхода својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет, потребно је, без инсистирања на дефиницијама, предочити ученицима да је рачунарска мрежа, као и интернет, сачињена од дигиталних уређаја који су међусобно повезани. Међу тим уређајима налазе се и они дигитални уређаји чији је посао да спроводе податке који нису њима намењени, већ су намењени неким другим дигиталним уређајима (као што саобраћајац на улици усмерава аутомобиле, камионе, пешаке итд.). Сви подаци који путују мрежом подељени су у мале делове. Када сви делови стигну на своје одредиште и буду правилно распоређени, ми добијамо поруку, слику и сл.

Ученицима треба показати видео запис који илуструје претходно изнето (нпр. https://bit.ly/kakoradiinternet).

Иницирати хеуристички разговор на тему добробити које произилазе из повезивања дигиталних уређаја на мреже (комуникација, размена текстова, слика, звучних и видео-записа, дељење ресурса – нпр. штампача).

У оквиру активности за достизање исхода наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја подстицати ученике да објасне шта је све могуће размењивати у оквиру школске платформе (текстове, слике, поруке итд.). Постављати питања која воде ученике ка спознаји да је онлајн учење могуће зато што су рачунари које користе наставник и они повезани на интернет, чиме је омогућена размена материјала, комуникација, сарадднички рад…

Подстицати ученике да опишу послове својих родитеља – колико њих користи дигитални уређај на послу, да ли је тај уређај повезан на интернет, зашто је потребно да буде повезан на интернет, да ли су и како радили од куће и сл.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

У активностима за достизање исхода објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја, разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету, реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин и наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу треба нагласити да комуникација путем дигиталних уређаја не може да замени живи контакт са другим људима, али свакако доприноси да се не осећамо искључени из дешавања око нас. Разговарати са ученицима о видовима дигиталне комуникације и, ослањајући се на искуство и запажања ученика, објаснити карактеристике сваког од поменутих видова (друштвене мреже, Вајбер групе, имејл, видео-састанци и сл.). Важно је нагласити да је у правилима коришћења друштвених мрежа наведено колико година требају да имају особе које те мреже користе. Старосне границе нису успостављене без основа и онај ко наведе лажни број својих година ризикује да сноси одређене последице и доведе себе у опасне ситуације. Упознати ученике са правилима писане онлајн комуникације и интернет бонтоном. Објаснити улогу емотикона у писаној комуникацији. Разговарати са ученицима о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама) на начин који не оставља утисак да је боље да интернет не користимо, већ да морамо да будемо одговорни док то чинимо. Оснажити ученике да реагују на адекватан начин уколико дођу у додир са непримереним садржајима или су сведоци насиља (не упуштати се у расправе, већ се одмах обратити одраслој особи за помоћ). Такође, неопходно је поменути и прилике које добијамо кроз комуникацију на мрежи (учење, изучавање области које нас интересују).

Подстицати ученике да наведу неке од података који спадају у личне податке и упознати ученике са чињеницом да коришћењем дигиталних уређаја остављамо личне податке на интернету, а да тога често нисмо ни свесни. Свако чињење у дигиталном окружењу оставља отисак, као када газимо по неутабаном снегу. Неки од тих отисака могу да имају утицај на наш будући живот. Такође, обновити знање о неопходности софтверске заштите дигиталног уређаја јаком лозинком. Поменути постојање двостепене заштите и појаснити како она функционише.

Ученици треба да креирају статичке или покретне слике које подижу свест о могућностима које доноси комуникација на интернету, али и опасностима које вребају уколико се комуникацији не приступи на одговоран начин. Креиране слике постављају се на школско веб-место и тиме се промовише стваралаштво ученика, које постаје доступно њиховим породицама и рођацима.

Активностима за достизање исхода организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја треба да претходи

разговор са ученицима о њиховим навикама када је учење у питању – да ли сами планирају када ће и шта учити, ко им помаже, како се са укућанима договарају око коришћења дигиталних уређаја за учење. Постављати потпитања која се односе и на начин коришћења дигиталних уређаја, што треба искористити за обнављање наученог у претходном разреду – потребе за неговањем здравих навика када је употреба дигиталних уређаја у питању. Подсетити ученике на проблеме који могу да настану, а везани су за оштећења вида и коштано-мишићног система и нагласити да они не настају због употребе технологије, већ неодговорног понашања корисника технологије (неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса). Такође, треба подсетити ученике да дигитални уређаји захтевају пажљиво руковање (не доводити уређај у контакт са течностима, посебно слатким пићима, штитити га од прашине, излагања прекомерној топлоти и сл.) и одговарајућу заштиту од неовлашћеног приступа (креирати јаку лозинку). Посебну пажњу посветити упућивању ученика да дигитални уређај користе само у присуству родитеља/законског заступника.

Ученици треба да креирају пример дневног плана рада, а наставник треба да их саветује како да одреде приоритете, како да потраже помоћ у случају да не разумеју садржаје које изучавају и тиме доприноси изградњи саморегулације у њиховом учењу.

Очување здраве животне средине императив је савременог друштва. У оквиру активности за достизање исхода предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину ученици треба да креирају статичке или покретне слике које подижу свест о опасностима неодговорног одлагања електронског отпада и промовишу одговорно понашање према планети. Креиране слике постављају се на школско веб-место и тиме се промовише стваралаштво ученика, које постаје доступно њиховим породицама и рођацима.

Алгоритамски начин размишљања

У оквиру активности за достизање исхода својим речима објасни појам алгоритам и анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски, ученике треба ставити пред проблеме које треба да декомпонују и њихово решење прикажу у форми низа корака, при чему се треба ослањати на образовно искуство из првог разреда. Међу проблемима треба да се нађу и они чије решавање захтева понављање одређених корака известан број пута или непрестано. Дефинисани низ корака наставник назива алгоритмом и подстиче ученике да овај појам објасне на узрасту примерен начин.

Користећи одабрано окружење за визуелно програмирање локализовано на српски језик демонстрирати ученицима како се креира рачунарски програм. За достизање исхода креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику, анализира једноставан

програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради и уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадднички) потребно је ученицима дати задатке да креирају једноставне линијске или програме који садрже једноставна понављања, које затим тестирају и, по потреби, коригују све до постизања жељеног резултата.

Наставник ставља пред ученике неколико раније креираних програма, које они треба да анализирају и објасне шта и на који начин раде.

Представити ученицима процес програмирања расположивог физичког дигиталног уређаја (робота, микроконтролера) у окружењу за визуелно програмирање које је локализовано на српски језик. У оквиру програма „Школе за 21. век” све основне школе добиле су микроконтролере који се могу употребити за рад на часу.

У оквиру активности за достизање исхода креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја и уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадднички) ученици креирају програме које, уз помоћ наставника, учитавају у физички дигитални уређај. Након анализе понашања физичког дигиталног уређаја, по потреби, коригују програм све док не постигну жељени резултат. Сврха ове активности јесте очигледна употребљивост знања које су ученици претходно конструисали при раду у одабраном програму за блоковско програмирање. На тај начин остварује се трансфер знања – ученик схвата да логика програмирања не зависи од алата у коме програмирамо, нити од врсте дигиталног уређаја. Наставник треба посебно да нагласи нагласи чињеницу да учење програмирања представља трајно знање, које је применљиво и у годинама које долазе.

ИСХОДИ:

Дигитално друштво

- упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе;
- користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника);
- самостално користи дигиталне уџбенике за учење;
- креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију;
- својим речима објасни појам покретне слике;
- креира елементе покретне слике;
- креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици;

- својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет;
- наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја;

Безбедно коришћење дигиталних уређаја:

- објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја;
- разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету;
- реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин;
- наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу;
- организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;

Алгоритамски начин размишљања:

- предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину;
- својим речима објасни појам алгоритам;
- анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски;
- креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику;
- анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради;
- уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадднички);
- креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.

<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>

- Српски језик
- Природа и друштво
- Математика
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Грађанско васпитање

<u>УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</u>

- Дигитални свет 2. уџбеник за други разред, аутори:Марина Иљац,Јован Јовановић и Стефан Поповић - Издавачка кућа „ Нови логос“

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Дигитални уџбеник
- Рачунари и пројектор
- Едукативне платформе

ИНОВАЦИЈЕ:

Употреба дигиталних алата и интерактивних садржаја на различитим едукативним платформама које се тичу безбедности на интернету и доприносе увежбавању коришћења научених програма.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са „Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању“.

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Ипак, у оквиру предмета Дигитални свет , технике које се посебно препоручују за проверу образовних исхода су:

- **самопроцена:** неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;
- **вршњачка процена**: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу);
- **отворена питања**: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта.
- **Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам**: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа.

Наставник прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Дигитално друштво	13	6	-	19
2.	Безбедно коришћење дигиталних	3	4	-	7
3.	Алгоритамски начин размишљања	5	5	-	10
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	3	1	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		8	8	3	19
УКУПНО:		21	11	4	36

2.4.1. ПРОГРАМ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Грађанско васпитање **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења програма грађанско васпитање јесте подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

У образовно-васпитном раду на реализацији овога предмета разликујемо неколико основних задатака:

- подстицање групног рада,договарања и сарадње са вршњацима и одраслима
- подстицање развоја самосвести,самопоштовања и уважавања других
- оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања,разумеју сопствене потребе и њихову међусобну повезаност и да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге
- развијање комукативне способности ,невербалне и вербалне комуникације и вештина ненасилне комуникације
- оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању
- развијање креативног изражавања
- оспособљавање ученика да упознају непосредно друштвено окружење и сопствено место у њему и да активно доприносе развоју школе по мери детета
- оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да активно учествују у њиховом остваривању
- развијање и неговање основних људских вредности

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Грађанско васпитање у другом разреду основне школе чине четири предметне области:

- Људска права
- Демократско друштво
- Процеси у савременом свету
- Грађански активизам

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Људска права - 13 часова
- Демократско друштво - 8 часова
- Процеси у савременом свету - 5 часова
- Грађански активизам - 10 часова

У оквиру теме Људска права налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као друштвено биће, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада (породица, школа, вршњаци). Када се говори о основним животним потребама, ту се првенствено мисли на физиолошке потребе заједничке за све људе, као и на одређена правила понашања која омогућавају задовољавање тих потреба. Размишљање и дискусија не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, такође, представља једну од суштински важних васпитних компоненти предмета.

Демократско друштво. Неопходно је, на адекватним и ученицима блиским примерима, указивати на дуализам права и обавеза ученика.

Процеси у савременом свету. Слободни, односно друштвени разговор, основа је свакодневне комуникације и зато је потребно ученике усмеравати како да учтиво започну разговор, размењују информације и користе основне форме учтивости. У току разговора могу се издвајати ситуациони говорни предлошци који се користе у свакодневним комуникативним ситуацијама. Ученици се охрабрују да обликују усмену поруку у којој ће изнети информације на примерима из свакодневног школског живота. У току сваког разговора ученици се подстичу да говоре, односно да износе информације, своја мишљења, именују осећања, уз одабир одговарајућих речи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости уз обавезу поштовања и уважавања других и другачијих погледа и мишљења.

Грађански активизам. Ученике треба кроз активности које се организују у оквиру одељења или школе подстицати на учење кроз искуство. Претходно стечена знања и вештине се интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве, али да имају све кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће и јасно указивати да си и неуспеле акције добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити једноставне акције у корист права детета, а на нивоу одељења/групе. Реализује се кроз заједничко промишљање наставника и ученика на задату тему.

ИСХОДИ:

По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:

Људска права

- разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе;
- успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада;
- искаже своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге;
- препозна и уважи осећања и потребе других;
- наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о дечјим правима;

Демократско друштво

- прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости;
- препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ;
- се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима;
- наводи примере међусобне повезаности права и одговорности;

Процеси у савременом свету

- разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа;
- саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем;
- даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу;

Грађански активизам

- представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе;
- се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика;
- наводи примере одговорности одраслих и ученика за безбедност у школи;
- препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета;
- сарађује и преузима различите улоге на основу договора у групи;
- износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге који могу унапредити безбедност ученика у школи;
- учествује у изради плана једноставне акције;
- са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију;
- доприноси промоцији акције;
- на једноставан начин вреднује изведену акцију.

- **<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>**

- Српски језик
- Свет око нас
- Дигитални свет
- Ликовна култура
- Музичка култура

- Физичко васпитање
- Верска настава

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Грађанско васпитање 2 - Сазнање о себи и другима - Нада Игњатовић Савић
- „Буквар дечјих права", Љубивоје Ршумовић

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- припремљени наставни листићи
- апликације на паноу, дигитални уџбеници
- аудио записи, презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- тематска настава
- пројектна настава
- мултидисциплинарна настава
- онлајн квизови знања
- видео лекције
- НТЦ систем учења

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Оцењивање ће се вршити и на основу способности рада у тиму, кооперативног рада, активног учешћа, способности уочавања логичко-последичних веза и повезивањем са сопственим искуством и животом.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Људска права	7	6		13
2.	Демократско друштво	7	1		8
3.	Процеси у савременом свету	4	1		5
4.	Грађански активизам	3	7		10
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		11	3	3	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		10	4	5	19
УКУПНО:		21	7	8	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Православни катихизис **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

- упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада;
- мотивисање ученика за похађање часова верске наставе;
- омогућити ученицима разумевање Крштења као уласка у Божју породицу;
- омогућити ученицима да разликују појмове: Црква, храм, Литургија;
- указати ученицима да је учешће у Литургији засновано на слободи;
- ученицима пружити основно знање о литургијским службама;
- омогућити ученицима да уоче да Црква не може да постоји без свих служби;
- омогућити ученицима да уоче да свако у Цркви има своју службу;
- ученицима пружити основно знање о великим празницима Цркве;
- указати ученицима да се празници прослављају литургијски - на заједничкој молитви;
- ученицима пружити основно знање о важности личности Пресвете Богородице;
- пружити ученицима неопходно знање да у Литургији свет приносимо Богу;
- омогућити ученицима основ за разумевање да се кроз Причешће остварује наша заједница са Богом;
- ученицима пружити основно знање о предметима који се користе на Литургији;
- упознати ученике са основним елементима славе и њеном везом са Литургијом;
- пружити ученицима основ за разумевање Литургије као догађаја остварења наше заједнице са Богом;
- побољшати знање о догађајима везаним за Васкрсење Христово;
- омогућити ученицима да упознају који су основни делови храма;
- приближити ученицима појам Царства Божјег;
- указати на иконе као на посебну пројаву Царства Небеског;
- приближити ученицима појам светих. квалитет стечених знања у току школске године из Православног катихизиса..

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група

располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.

Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик жели да активно учествује на часовима верске наставе.
- Ученик зна да се Крштењем постаје члан Цркве.
- Ученик зна да је Црква заједница потпуно другачија од свих.
- Ученик зна да је Црква заједница са Богом.
- Ученик је у стању да разликује значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо).
- Ученик је у стању да на елементарном нивоу опише зашто се подижу храмови.
- Ученик је у стању да уочи да је Литургија догађај Цркве.
- Ученик зна да у Литургији учесвује само онај ко је крштен и ко то жели.
- Ученик жели да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова.
- Ученик препознаје и именује основне службе које постоје на Литургији.
- Ученик зна да свако у Цркви има своју службу.
- Ученик је у стању да уочи међусобну повезаност служби у Цркви.
- Ученик је у стању да уочи од колико је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова.
- Ученик је у стању да уочи да је и он сам важан и посебан у животу Цркве.
- Ученик је у стању да објасни службу Епископа у Цркви.
- Ученик је у стању да увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом.

- Ученик је у стању да уочи да Епископ предводи молитву Цркве.
- Ученик је у стању да објасни ко су монаси и шта су манастири.
- Ученик је подстакнут да размишља о својој служби у Цркви.
- Ученик је у стању да уочи разлог нашег великог поштовања према Богородици.
- Ученик зна да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас.
- Ученик је у стању да уочи да Богородицу сматрамо светијом од свих светих.
- Ученик зна молитву Богородице Дјево.
- Ученик усваја текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“.
- Ученик зна да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица.
- Ученик зна да је Свети Сава наш први Архиепископ.
- Ученик зна ко је подигао манастир Хиландар.
- Ученик жели да радо учествује у прослављању празника.
- Ученик жели да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици.
- Ученик је у стању да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу.
- Ученик је у стању да уочи да су дарови које приносимо Богу, свет у малом.
- Ученик је у стању да на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете.
- Ученик је у стању да уочи да је заједничка трпеза израз љубави.
- Ученик зна да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве.
- Ученик је у стању да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране.
- Ученик је у стању да уочи сличности елемената Литургије и славе.
- Ученик развија жељу да учествује у Литургији.
- Ученик препознаје значај празновања Васкрса.
- Ученик је у стању да уочи да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа.
- Ученик зна да је Христос увек са нама.
- Ученик исказује доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз.
- Ученик зна да наброји основне делове храма.
- Ученик је у стању да уочи да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије.
- Ученик зна да објасни ко су светитељи .
- Ученик је подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама.
- Ученик је подстакнут да воли природу и друге људе.
- Ученик је подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје.

<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање..

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- *Православни катихизис,* за 2. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике и наставна средства

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- темпере;
- бојице;
- графологија;
- постери;
- иконе.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Моје место у Цркви	5	1	-	6
3	Литургијске службе	5	1	-	6
4	Живот у Цркви - лепота празника	4	-	3	7
5	Трпеза Господња	4	1	-	5
6	Света Литургија - прослава Васкрсења	4	1	-	5
7	Икона - прозор у вечност	3	2	1	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	3	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	3	3	18
УКУПНО:		25	6	5	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ваннаставне активности **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ ваннаставних активности у млађим разредима је целовит развој личности ученика кроз подстицање радозналости, креативности и талената, развијање социјалних вештина, позитивних вредности и здравих навика, као и осмишљено и квалитетно провођење слободног времена.

ЗАДАЦИ:

Задаци ваннаставних активности су:

- развој различитих аспеката личности (когнитивни, морални, естетски, физички, социјални, емоционални...);
- повезивање, проширивање и продубљивање знања, развој вештина и навика стечених у школи и свакодневном животу (посебно развој општих и међупредметних компетенција);
- правилан однос према раду и подстицање професионалног развоја;
- бољи однос према школи, школским обавезама, ученичком колективу, наставницима;
- боља укљученост и прихваћеност ученика;
- сврсисходније коришћење слободног времена;
- подстицање ученичких потенцијала и задовољавање њихових интересовања;
- оспособљавање за комуникацију, интеракцију и сарадњу;
- партиципацију, иницијативност, предузимљивост; превенцију непожељних облика понашања;
- упознавање других и другачијих, јачање толеранције на различитост.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм ваннаставних активности у другом разреду основне школе чини шест области:

- Културно-уметничке активности
- Спортске и рекреативне активности
- Научно-техничке активности
- Друштвено-корисне и хуманитарне активности
- Еколошке активности
- Слободне ученичке иницијативе

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Културно-уметничке активности - 7 часова
- Спортске и рекреативне активности - 4 часа
- Научно-техничке активности - 4 часа

- Друштвено-корисне и хуманитарне активности - 8 часова
- Еколошке активности - 8 часова
- Слободне ученичке иницијативе - 5 часова

Недељни фонд часова ваннаставних активности: 1 час. Годишњи фонд часова: 36 часова.

Културно-уметничке активности. Обухватају активности ученика у оквиру: драмске, рецитаторске, литерарне, музичке, плесне и ликовне секције, припреме приредби, изложби, наступа и такмичења.

Спортске и рекреативне активности. Обухватају активности ученика у оквиру школске спортске секције (фудбал, кошарка, одбојка, атлетика…), учешће на школским такмичењима, данима спорта и рекреативним радионицама.

Научно-техничке активности. Обухватају активности ученика у оквиру еколошке и математичке секције, радионица и мини-пројеката.

Друштвено-корисне и хуманитарне активности. Спроводе се кроз: волонтерске акције, прикупљање помоћи, школске акције хуманитарног карактера, неговање солидарности, емпатије и друштвене одговорности.

Еколошке активности. Ученици: уређују школско двориште, саде цвеће и дрвеће, спроводе акције чишћења и еколошке радионице, обележавају значајне датуме из еколошког календара и активно учествују у развој свести других о очувању природе и одговорном понашању.

Слободне ученичке иницијативе. Ученици сами осмишљавајуе активности које их занимају.

ИСХОДИ:

Ученици:

- развијају радозналост, истраживачки дух и креативност,
- откривају и негују личне таленте и интересовања,
- стичу радне навике, упорност и одговорност,
- усвајају здраве стилове живота и навике бављења физичком активношћу,
- уче да сарађују, поштују различитости и тимски раде,
- развијају комуникацијске и социјалне вештине,
- стичу искуства у хуманитарном и волонтерском раду,
- граде еколошку свест и одговоран однос према природи,
- доживљавају школу као место подршке, припадности и личног развоја,
- оснажују самопоуздање, мотивацију и позитиван однос према учењу.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Математика

- Свет око нас
- Дигитални свет
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Физичко васпитање
- Грађанско васпитање
- Верска настава

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током ваннаставних активности у функцији пружања подршке), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1.	Септембар	3	1	-	4
2.	Октобар	2	2	-	4
3.	Новембар	1	3	-	4
4.	Децембар	-	4	-	4
5.	Јануар	2	-	-	2
6.	Фебруар	3	-	-	3
7.	Март	2	2	-	4
8.	Април	2	2	-	4
9.	Мај	2	2	-	4
10.	Јун	1	1	1	3
	Укупно часова	18	17	1	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		6	10	-	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	7	1	20
УКУПНО		18	17	1	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Час одељењског старешине **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе је развој моралних особина и ставова и уверења ученика. Својим примером учитељ упознаје ученике са школским животом и односима који уважавају друге. Упућује на естетска осећања, формирање културно - хигијенских и здравствених навика и формирање става о заштити животне средине.

Задаци:

- одређивање циља повезан са битним странама дечјег живота;
- усмереност ка адаптацији на нову средину и нова правила школског живота;
- упућивање на обавезе и права;
- препознавање поштовања и непоштовања обавеза и права;
- указивање и упућивање на самоохрабривање;
- указивање на самокритичност и начине превазилажења проблема;
- упутити на значај културе за друштво;
- упутити на значај спорта за развој толеранције и задравље;
- упознавање са различитим занимањима и њиховим значајем за развој друштва као целине;
- упознавање са различитим нивоима насиља;
- препознавање насиља и начини реакције;
- упућивање на значај здравља и начине превенција болести.

ИСХОДИ:

Ученик ће на крају овог периода бити у стању да:

- наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује;
- поштује правила понашања у школи и одељењу;
- препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима;
- развије сазнања о себи, сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету;
- развије самопоштовање и самопоуздање;
- развија одговоран однос према свом здрављу;
- користи стечена знања о правилној издравој исхрани, а све у циљу очувања здравља;
- развија одговоран однос према животној средини;
- развија свест о важности здравог биљног и животињског света за човека;
- искаже шта осећа, мисли, има свест о себи и свом идентитету;
- договара се и сарађује;
- поштује дата правила;
- уважава мишљења других;

- развија креативност;
- формира правилан однос према раду;
- развија радне навике;
- препознаје и реагује на различите врсте насиља;
- дефинише правила понашања са ученицима.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Музичка култура;
- Ликовна култура;
- Физичко и здравствено васпитање;
- Математика;
- Дигитални свет.

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- дечија штампа;
- енциклопедије;
- „Буквар дечјих права", Љ. Ршумовић

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- наведени уџбеници и наставна средства која ученици сами израде

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација;

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током активности у функцији пружања подршке)

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Како до доброг успеха и примерног владања	3	1	-	4
2.	Живот у школи - дечја недеља - дечја права	2	2	-	4
3.	Ја и други - хуманитарне акције	1	3	-	4
4.	Моје здравље	-	4	-	4
5.	Заштита животне средине	2	-	-	2
6.	Свест о себи	3	-	-	3
7.	Културне и забавне спортске активности	2	2	-	4
8.	Професионална оријентација	3	1	-	4
9.	Заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције	4	3	-	7
	Укупно часова	20	16	-	36

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђ. градива	други	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	6	10	-	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	14	6	-	20
УКУПНО	20	16	-	36

2.5. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних.

Уџбеници који ће се користити у трећем разреду су:

СРПСКИ ЈЕЗИК		
Назив издавача	**Наслов уџбеника;** **писмо:** ћирилица	**Име/имена аутора**
БИГЗ	*Читанка, Српски језик за трећи разред основне школе.*	Зорица Цветановић, Даница Килибарда
	Радна свеска уз читанку за трећи разред основне школе.	Зорица Цветановић, Даница Килибарда
	Граматика, уџбеник са радном свеском, српски језик за трећи разред основне школе.	Мирјана Стакић
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК		
Назив издавача	**Наслов уџбеника;** **писмо:** латиница	**Име/имена аутора**
The English Book, Београд и Oxford University Press, Велика Британија, 2020.	*Happy Street 1, Serbian Edition (енглески језик за 3. разред основне школе), уџбеник и радна свеска са CD-ом*	Stella Maidment & Lorena Roberts

МАТЕМАТИКА		
Назив издавача	**Наслов уџбеника;** **писмо:** ћирилица	**Име/имена аутора**
БИГЗ	*Математика, уџбеник за трећи разред основне школе.*	С. Маричић
	Математика, радна свеска први и други део за трећи разред	
МУЗИЧКА КУЛТУРА		
БИГЗ	*Музичка култура, уџбеник за трећи разред основне школе*	Мила Ђачић
ПРИРОДА И ДРУШТВО		
БИГЗ	*Природа и друштво, уџбеник за трећи разред основне школе*	Благданић С Ковачевић, З. Јовић С Петровић А
	Природа и друштво, радна свеска за трећи разред основне школе	
ДИГИТАЛНИ СВЕТ		
НОВИ ЛОГОС	*Дигитални свет 3, уџбеник за 3. разред основне школе,*	Марина Ињац
ЛИКОВНА КУЛТУРА		
БИГЗ	*Ликовна култура, уџбеник за трећи разред основне школе*	Кристина Селаковић, Милош Ђорђевић
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ		
БИГЗ	*Грађанско васпитање 3, радна свеска за трећи разред основне школе*	Мирјана Трифуновић Паул, Гордана Гајин Цветкоски

2.6. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Српски језик **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писменог изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета. Да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима српског књижевног језика
- поступно и систематично упознавање граматике (врста и подврста речи)
- примењивање основних правописних правила
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника, и читаоца)
- оспособљавање за препричавање, писање и описивање на сажет и опширан начин
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности
- развијање смисла и способности за правилно, течно и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког)
- усавршавање изражајног рецитовање песме, читање прозног текста и извођење драмских текстова
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење , и вредновање књижевноуметничких дела
- поступно, систематично, и доследно оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм)
- оспособљавање за разликовање књижевних врста (бајка, роман, лирска и епска песма, прича, басна, бајка, роман и драмски текст)
- оспособљавање за анализу књижевног дела
- оспособљавање за уочавање одлика лирске песме, народне бајке, народне епске песме као и разликовање народне од епске песме

- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво
- оспособљавање за прецизно, стално, објективно и сажето извештавање о догађајима
- оспособљавање за попуњавање једноставног обрасца основним личним подацима
- оспособљавање за разликовање формалне и неформалне комуникације и учествовање у разговору уз поштовање правила комуникације и слушање саговорника
- подстицање, неговање и вредновање ваннаставних активности
- постепено упознавање методологије израде писменог састава

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Српски језик у трећем разреду основне школе чине три предметне области:

- књижевност
- језик
- језичка култура

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- књижевност – 62 часа
- језик – 66 часова
- језичка култура – 52 часа

Све области се прожимају и не изучавају изоловано без уклапања са другим областима.

У настави **Књижевности** најважније је код ученика развијати способност читања књижевних текстова са разумевањем, подстицати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус и неговати истрајност у читању и доживљавању књижевног дела. Ученике треба навикавати да опишу доживљај прочитаних књижевних дела и изнесу мишљење о њимаПосебно је важно што књижевност код ученика интензивно развија емпатију. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа.Ученици усвајају основне облике казивања (форме приповедања) тумачећи текстове из школске и домаће лектире. Ученик треба да разликује опис од приповедања у књижевном делу и уочи дијалог.Приликом обраде текстова за ученици се мотивишу на изражајно рецитовање лирске песме, читање прозног текста интерпретативно, сценски наступ . Часови књижевности могу се употпунити коришћењем дигиталних садржаја. Наставницима и ученицима могу бити од велике помоћи аудио записи, на којима се чује како

глумци изражајно и интерпретативно казују изабране текстове. Такође, у наставу треба увести разноврсне стваралачке активности којима се врши систематизација обрађених садржаја (игре асоцијација, креативне слагалице, интерактивни задаци и квизови).

У настави **Језика** ученици овладавају писаним и усменим стандардним српским језиком. Програм је усмерен на усвајање основних граматичких правила и њихову адекватну примену у писаној и говорној комуникацији.

У програму *грамтике* су наведени само нови садржаји из граматике, али се подразумева да се градиво повезује са садржајима обрађеним у првом и другом разреду. Основна знања из морфологије проширују се у вези са именицама, придевима и глаголима, а уводи се нова врста речи: заменице (само личне). Две нове именичке подврсте, градивне и збирне именице, треба увести тек пошто се понове властите и заједничке именице. Нову подврсту придева – градивне и присвојне треба увести тек пошто се понове описни придеви. Важно је да ученици повежу градивне именице као основу за извођење градивних придева, а да не мешају ове две врсте речи. Када су у питању присвојни придеви, градиво из граматике треба што више повезивати са правописом. Да би се одредио род и број придева, треба поновити род и број именица и указати ученицима на слагање придева са именицом у роду и броју, без увођења нових термина. Увођење личних заменица подразумева само основне облике и њихово повезивање са глаголским лицем, односно бројем, што ће представљати основу за уочавање слагања субјекта и предиката у наредном разреду. Врсте речи уочавати најпре на изолованим примерима (у основном облику), а затим увежбавати и у оквиру реченице. Наставу граматике треба повезивати са наставом књижевности тако што књижевни текстови из Читанке могу послужити за граматичку анализу и послужити као пример употребе врста речи у реченици и различитих врста реченица по облику и значењу. Водити рачуна о томе да примери буду једноставни за анализу. Учитељ може и прилагодити текст, тако да примери буду типични.

У програму *правописа* правописна правила ученици треба да усвајају постепено, уз понављање и вежбање већ наученог и уз усвајање нових садржаја, и то путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченице. Писање вишечланих географских назива потребно је повезати са наставом придроде и друштва – завичајном географијом. Пожељно је направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице. Пошто се градиво из математике проширује великим бројем јединица мере, требало би, на овом нивоу, скренути пажњу на њихово писање само латиничким писмом.

Настава **Језичке културе** обухвата усмено и писмено изражавање. Усмено изражавање ученика треба развијати у разговору у којем их учитељ усмерава да јасно, прецизно и разговетно изговарају реченице, поштујући интонацију и правилно акцентовање у реченицама. У вођеном

разговору о књижевном или неуметничком тексту или о одређеној теми, ученици одговарају на питања, постављају питања, износе своја мишљења и ставове. Ученици се охрабрују да обликују усмену поруку у којој ће изнети информације на примерима из свакодневног живота. Учитељ треба да подстиче ученике да говоре, износе информације, своја мишљења, осећања итд. Требало би подстицати ученике да препричавају, причају и описују и на сажет и на опширан начин како усмено, тако и писмено. *Препричавање* треба да има свој циљ и да буде плански и усмерено. Потребно је усмеравати ученике како да одаберу чињенице, како да одвоје главно од споредног и мање битног и како да следе хронолошки ток садржаја. Требало би водити рачуна о томе да се препричавају садржаји који испуњавају програмске захтеве и који су ученицима претходно протумачени/анализирани, предочени, објашњени.

Причање представља стваралачко изражавање без обзира на то да ли је у питању стварност или фантазија, тј. да ли је реч о репродуковању неког доживљаја, догађаја и замишљеног садржаја (из света дечије маште). Најчешће се почиње са причањем доживљаја, па потом догађаја. Потребно је указати ученицима да занимљиво причање треба да буде динамично, као и да могу слободније да износе личне доживљаје, ставове, да буду маштовити и оригинални, да се емоционално и сликовито изражавају.

У оквиру о*писивања* треба оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Ученици би требало да локализују оно што описују (временски, просторно, узрочно), да одаберу битна својства (однос спољашњег и условно унутрашњег) и да изнесу лични став/однос према датој појавности. Потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис предмета, ентеријера, биљака и животиња, књижевних ликова, пејзажа…). Ову врстувежбања требало би постепено усложњавати – од једнолинијске дескрипције видљивог до промишљеног, аналитичког изражавања доживљаја стварности у којој ће бити истакнута самосталност и индивидуалност ученика. *Извештавањем* се на јасан, објективан и сажет начин говори о неком догађају. На овом узрасту је потребно само указати ученицима на основне одлике овог облика изражавања: на тачност преношења података, на аутентично презентовање чињеница, на једноставност, на одсуство личног коментара, субјективног доживљаја и имагинарног. Није потребно задати ученицима да напишу извештај, већ би их требало подстицати да сажето усмено известе о себи (нпр. о обављеном задатку код куће) у виду одговора на питања која ће учитељ поставити. На овај начин ће ученици вежбати да буду економични и прецизни приликом изражавања. Варирање *језичког израза* односи се на специфичан одабир и комбинацију језичких средстава. Помоћу књижевних и некњижевних текстова ученицима би требало указати на различите могућности употребе речи, синтагми и реченица у формалним/неформалним језичким

ситуацијама, као и на промену њиховог значења у зависности од контекста. Током наставе језичке културе ученицима би требало указати да је неопходно говорити онако како то захтева комуникативна ситуација и са њом ускладити језичке механизме. Требало би оспособити ученике да правилно попуне различите једноставне обрасце; на пример, образац за учлањивање у библиотеку или у спортски клуб, писање позивнице за рођендан и слично. На овом узрасту реализују се различите програмске вежбе (правописне, језичке, лексичко семантичке и говорне вежбе).

Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. Требало би примењивати просте правописне вежбе које су погодне за савлађивање само једног правописног правила из једне правописне области. Приликом савлађивања правописних начела погодне могу бити следеће правописне вежбе:диктат, аутодиктат, вежбе допуњавања и избора правилног облика речи. Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе (разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара…). Могу се одабрати и проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице.

Применом *лексичко-семантичких вежби* код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Развијању смисла за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза доприносе различите вежбе (навести речи који припадају различитим тематским скуповима, речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту, основно и пренесено значење речи…).
Говорне вежбе код ученика подстичу машту и креативност због чега би их требало чешће примењивати у настави језичке културе. Говорне вежбе су у функцији изграђивања доброг језичког укуса, елоквентности и флуентности у изражавању. Најпогодније могу бити говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског / драматизованог текста и слично.

Ниједан школски писмени задатак се не израђује у трећем разреду.

ИСХОДИ:

1. КЊИЖЕВНОСТ

Ученик ће бити у стању да:

- опише свој доживљај прочитаних књижевних дела
- изнесе своје мишљење о тексту

- изнесе своје мишљење о тексту
- разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст
- одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тесту
- именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине
- уочи основне одлике румске песме (стих, строфа и рима)
- разме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност
- разуме идеје књижевног дела
- уочи основне одлике народне бајке
- разликује народну од ауторске бајке
- представи главне особине јунака
- уочи основне одлике народне епске песме
- уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу
- покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту
- уочи хумор у књижевном делу
- лита текст поштујући интонацију реченице / стиха
- изражајно рецитује песму и чита прозни текст
- изводи драмске текстове

2. ЈЕЗИК

Ученик ће бити у стању да:

- разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима;
- одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола;
- примењује основна правописна правила;

3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Ученик ће бити у стању да:

- јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо;
- спои више реченица у краћу и дужу целину;
- препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин;
- извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости;
- варира језички израз;
- попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке;
- разликује формални од неформалног говора (комуникације);
- учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- математика
- природа и друштво
- ликовна култура
- грађанско васпитање
- музичка култура
- дигитални свет

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Цветановић, Зорица и Килибарда, Даница. Читанка, Српски језик за трећи разред основне школе. Београд: БИГЗ школство, 2020.
- Цветановић, Зорица и Килибарда. Радна свеска уз читанку за трећи разред основне школе. Београд: БИГЗ школство, 2020.
- Стакић, Мирјана. Граматика, уџбеник са радном свеском, српски језик за трећи разред основне школе. Београд: БИГЗ школство, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- пројектор
- онлајн квизови и игре
- аудио снимци
- слике за говорне и писмене вежбе
- енциклопедије
- часописи за децу
- наставни листићи
- тематски постери
- сликовни материјал

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник
- тематска настава;
- угледно-огледне активности
- јачање дигиталних компетенција ученика кроз увођење ученика у коришћење дигиталних уређаја и садржаја у настави српског језика и књижевности

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа

ученикаТоком процеса наставе и учења учитељ континуирано и указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити довољно јасна и подстицајна за даље напредовање ученика. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода могу бити: разговор, израда домаћих задатака, израда практичних задатака, активност на часу, сарадња са вршњацима, рад у групи, посматрање, контролне вежбе, описивање, десетоминутне провере знања, диктати, усмене провере знања).

План је урађен на основу стандарда образовних постигнућа који су утврђени **Правилником о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и за крај основног образовања**, „Службени гласник РС“, број 104 од 25. децембра 2024.

Стандарди образовних постигнућа за предмет Српски језик - Општа предметна компетенција (ОПК) и Специфична предметна компетенција 1, 2 и 3 (СПК1, СПК2, СПК3) са исходима образовног циклуса (ИОЦ) на сва три нивоа (основни, средњи, напредни).

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Књижевност	40	21	1	62
2.	Језик	20	36	10	66
3.	Језичка култура	10	39	3	52
4.	Укупно часова	70	96	14	180
	Књижевност	40	21	1	62
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		35	45	5	89
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		35	51	9	95
УКУПНО:		70	96	14	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Енглески језик **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе енглеског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију, а од трећег разреда и писану комуникацију, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу. Развијање способности ученика да учествују у краћој конверзацији у вези са обрађеним темама.

Задаци:

- Стицање знања, усвајање вокабулара и лексике. Стицање способности читања и самосталног тумачења текста.
- Усвајање знања из лексике. Оспособљавање ученика да овладају страним језиком.
- Стицање способности за самостално усмено и писмено изражавање.
- Савладање основних метода писмене комуникације.
- Усвајање језика кроз природну и спонтану комуникацију.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм наставе и учења за стране језике у првом циклусу основног образовања и васпитања усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у програму наставе и учења посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници.

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ постепено води наставника од исхода и комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;

- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији у учионици и ван ње, и спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом и без детаљних граматичких објашњења, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (планирање, запажање, анализа,
- вредновање, закључивање итд.);
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на нижем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Читање - на овом узрасту препоручује се гласно читање текстуалних врста дијалошког карактера које је блиско говору и представља ефикасно средство за развијање опште језичке компетенције. Наративне текстуалне врсте захтевају читање у себи, чији је циљ издвајање информација из прочитаног текста. У циљу развоја разумевања прочитаног текста могу се применити и различите стратегије и технике за усвајање и проширивање лексике коришћењем конвенционалних и електронских дидактичких средстава (нпр. картица са натписима и сликама, постера и сл.).

Писање је тесно повезано са говором. За увежбавање писања могу се користити различите фонетско-ортографске игре (нпр. на задато слово ученици пишу што више речи); ортографске игре (нпр. исписивање речи са изостављеним самогласницима/сугласницима, где ученици имају задатак да попуне празна места и правилно напишу задате речи; наставник изговори једну реч, а ученици добијају задатак да напишу што више речи које почињу сваким словом речи коју је

изговорио наставник) игре за развој писања (*Погоди реч!* – ученицима се даје текст на познату тему у коме недостају неке речи, а њихов задатак је да се досете које речи треба уметнути, при чему се уписивање може обављати појединачно и групно).

Социокултурна компетенција, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији се језик учи, у учењу страног језика је веома значајна јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља *интеркултурна компетенција*, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између средина, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се мањој или већој мери разликују од његове сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Граматички садржаји се на овом нивоу узраста не обрађују експлицитно. **Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта** (примењујући елементе граматике који су неопходни за успешно остваривање комуникативне функције). У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја путем језичких активности слушања и говора, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.. Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења.

Праћење и вредновање наставе и учења

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује остварености исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких

постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликују од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега.

ИСХОДИ:

Ученици ће бити у стању да:

- препознају и именују појмове који се односе на тему;
- разумеју једноставније описе предмета;
- препознају и именују предмете из непосредног окружења;
- опишу способности користећи једноставна језичка средства:
- разумеју једноставне описе предмета;
- разумеју једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе;
- поздраве и отпоздраве, представе себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
- размене једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима;
- разумеју једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- упуте кратке и једноставне молбе;
- упуте позив на заједничку активност;
- разумеју једноставне изразе за изражавање допадања/ не допадања и реагују на њих;
- разумеју једноставна упутства и реагују на њих;
- размене неколико информација које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- разумеју и примењују једноставна језичка средства која се односе на прославу празника;
- разумеју општи смисао и главне информације из текстова која се односе на осећања;
- размене неколико повезаних информација у вези са осећањима;
- искажу и образложе осећања и искажу захвалност и извињење;
- разумеју и саопште једноставне исказе, који се односе на бројеве и количине;
- разумеју једноставне исказане честитке и одговоре на њих;
- упуте једноставне честитке;

- разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање допадања и не допадања;
- изразе допадање и не допадање уз једноставно образложење;
- разумеју једноставне исказе којим а се тражи мишљење и реагују на њих;
- упуте позив за заједничку активност;
- разумеју једноставне предлоге, савете, и позиве на заједничке активности и одговоре на њих;
- опишу предмете, користећи једноставна језичка средства;
- разумеју једноставне описе бића и места;
- разумеју једноставне текстове у којима се описује радња у садашњости;
- траже и дају једноставно исказе којима се изражава припадање/неприпадање ;
- траже и пруже једноставна обавештења о положају у простору
- разумеју једноставна обавештења о положају у простору и реагују на њих;
- разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним осетима и реагују на њих;
- изразе основне осете једноставним језичким средствима
- разумеју једноставна упутства и налоге и реагују на њих.
- опишу бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства
- траже и дају једноставне исказе којима се изражава поседовање/непоседовање;

<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>

- разумеју и саопште једноставне исказе, који се односе на бројеве и количине;
- разумеју једноставне исказане честитке и одговоре на њих;
- упуте једноставне честитке;
- разумеју једноставне исказе који се односе на изражавање допадања и не допадања;
- изразе допадање и не допадање уз једноставно образложење;
- разумеју једноставне исказе којим а се тражи мишљење и реагују на њих;
- упуте позив за заједничку активност;
- разумеју једноставне предлоге, савете, и позиве на заједничке активности и одговоре на њих;
- опишу предмете, користећи једноставна језичка средства;
- разумеју једноставне описе бића и места;
- разумеју једноставне текстове у којима се описује радња у садашњости;
- траже и дају једноставно исказе којима се изражава припадање/неприпадање ;
- траже и пруже једноставна обавештења о положају у простору
- разумеју једноставна обавештења о положају у простору и реагују на њих;
- разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним осетима и реагују на њих;
- изразе основне осете једноставним језичким средствима
- разумеју једноставна упутства и налоге и реагују на њих.
- опишу бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства
- траже и дају једноставне исказе којима се изражава поседовање/непоседовање;
- разумеју једноставна обавештења о положају у простору и реагују на њих;
- разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним осетима и реагују на њих;
- изразе основне осете једноставним језичким средствима

- разумеју једноставна упутства и налоге и реагују на њих.
- опишу бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства
- траже и дају једноставне исказе којима се изражава поседовање/непоседовање;

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Happy House 1, 3rd Edition (енглески језик за 3. разред основне школе), уџбеник са радном свеском и ЦД-ом
- Аутори: Stella Maidment & Lorena Roberts
- Издавач: The English Book, Београд и Oxford University Press, Велика Британија, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА, КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- Happy Street 1, приручник за наставнике, аудио CD, DVD
- Рачунар, пројектор Онлајн материјал

ИНОВАЦИЈЕ:

- Дигитализација
- мултимедијални уџбеник
- тематска настава
- угледно-огледна активност
- коришћење онлајн платформи за рад

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- писмене и усмене провере знања, активност на часу, самостална израда пројеката

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
	Обрада	Утврђивање градива	Други типови	Укупно
1. Welcome to Happy Street	1	1	2	4
2. At school	3	2	5	10
3. At Happy House / Halloween	3	1	5	9
4. At the shop / Christmas	4	2	6	12
5. At the park	3	2	3	8
6. Greg ‘s flat	3	2	5	10
7. In the street / Easter	4	2	3	9
8. In the playground	3	2	5	10
	Број часова			
БРОЈ ЧАСОВА	Обрада	Утврђивање градива	Други типови	Укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	11	6	18	35
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	13	8	16	37
УКУПНО:	24	14	34	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Математика **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе математике јесте да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Задаци наставе математике:

- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних просторних односа и законитости у разним појавама у природи,и свакодневном животу,
- стицање основне математичке културе потребне за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности(математичко моделовање),за успешно настављање образовања и укључивање у рад,
- развијање способности за посматрање,опажање и логике,критичког ,стваралачког и апстрактног мишљења,
- развијање културне,радне,етичке и естетске навике ученика,као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава,
- стицање навике и обучавање за коришћење разноврсних избора знања,
- омогућавање разумевања одговарајућих садржаја природих наука идопринесе радном и политехничком васпитању и образовању,
- изграђивање позитивних особина личности ученика као што су истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за самостални рад
- стицање способности изражавања математичким језиком,јасноће и прецизности

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Математика у трећем разреду основне школе чине три предметне области:

- бројеви
- геометрија
- мерење и мере

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- бројеви – 138 часова
- геометрија – 32 часа
- мерење и мере – 10 часова

У оквиру наставне теме **Бројеви** наставља се развој појма броја, бројевног низа и поступака рачунања у оквиру блока бројева до 1000. Исходи који су остварени у оквиру блока бројева до 100 проширују на блок бројева до 1000. Бројеви се представљају визуелно и разложени на стотине, десетице и јединице. Касније се бројеви представљају као збирови вишеструких декадних јединица (234 = 200 + 30 + 4). Правила за настајање бројевног низа подстичу развијање математичко логичког мишљења. Упознају се усмени и писмени поступци сабирања и одузимања у блоку бројева до 1000 као и множења једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељења бројевима прве десетице. Појам дељивости се проширује и уводи се појам остатка при дељењу. Усмени поступци рачунања упознати су у претходним разредима. Усмени поступци рачунања осим у писаној форми, увежбавају се усменим . Уводе се се писмени поступци рачунања који се изводе: записивањем бројева у форми збира вишеструких декадних јединица, коришћењем таблица месних вредности и скраћено, са потписивањем. Облици писменог рачунања се упознају наведеним редоследом. Потребно је одвојити довољно времена за увежбавање технике рачунања. Ученике треба упућивати на коришћење едукативних софтвера и апликација за увежбавање основних рачунских операција. Решавање задатака у реалистичним и проблемским ситуацијама је контекст за утврђивање и проширивање знања о својствима рачунских операција и примени аритметичких правила. Зависност резултата од промене компоненти операција, обрађује се кроз примере у циљу стицања функционалних знања. Ученике треба навикавати да, пре израчунавања, процењују вредности бројевних израза.Процењивање вредности израза заснива се на познавању својстава аритметичких операција и зависности резултата од промена компоненти операција. Посебна пажња се поклања вези операција и зависности резултата од промена компоненти као основе за решавање једначина и неједначина. Решавају се једначине облика a + x = b, a – x = b, x – a = b, a □ x = b на основу веза операција сабирања и одузимања и множења и дељења. Подстиче се навика провере решења и анализа „логичности“ решења. Решавају се неједначине облика: a ± x < b, a ± x > b, x – a < b, x – a > b. Бирати примере неједначина код којих је лако сагледати скуп решења (погађањем или коришћењем табела). Увести начин записивања решења уз коришћење симбола □, { и }. Визуелизација бројева и својстава аритметичких операција на бројевној правој или као површи одговарајућих димензија припрема је за геометријско решавање аритметичких проблема. Овакве активности доприносе развоју способности математичког моделовања, примене математике у решавању проблема из реалних животних ситуација или других предметних области. Поред текстуалне форме задавања задатака, потребно је код ученика развијати способност уочавања проблема анализом ситуације задате сликом, табелом или графиком (стубичастим дијаграмом и сликовним дијаграмом у коме један симбол може представљати више од једног објекта). Бирање задатака у складу са принципом поступности оснажиће ученике у решавању проблема у којима је критичан корак формирање математичког записа (израза или једначине) на основу проблемске ситуације. Усмено и писмено образлагање поступка решавања задатка помаже ученицима у развијању способности математичко логичког резоновања и математичке

комуникације. Даље се развија појам разломка, увођењем разломака облика n m . У оквиру бављења разломцима ученици анализирају и креирају визуелне представе разломака и упоређују разломке са истим имениоцем. Бољем разумевању појма разломка доприносе практичне активности деобе и спајања, лепљења и сечења погодног дидактичког материјала. Уводи се децимални запис броја у контексту мерења дужине, при чему се бирају искључиво случајеви где је резултат децимални број са једном децималом. Скуп римских цифара се проширује цифрама D и M чиме се омогућава записивање бројева до 1000 римским цифрама. Пре увођења нових цифара потребно је обновити римске цифре из претходног разреда и концепт записивања и читања бројева записаних римским цифрама. Увођењем ове две цифре, заокружује се целина и ученици ће бити у стању да користе римске цифре и за записивање година.

У оквиру наставне теме **Геометрија** У трећем разреду наставља се упознавање геометријских фигура у равни и њихових својстава, развој перцепције простора и просторног резоновања. Анализирају се и цртежом представљају узајамни положаји правих: паралелне праве и праве које се секу. Паралелне праве ученици цртају помоћу лењира и троугаоника или два троугаоника. Посматрањем модела углова уочава се да угао образују две полуправе са заједничком почетном тачком. Анализирањем већ упознатих геометријских фигура ученици уочавају различите углове. Уводе се термини теме и крак, као и одговарајуће ознаке везане за угао (A, Aa, ∢aAb, ∢BAC). Увођење појма правог угла започиње анализирањем односа између хоризонталних и вертикалних положаја објеката у окружењу, посматрањем правоугаоника и квадратне мреже. Нормални положај правих уводи се преко појма правог угла. Прав угао, односно нормалне праве ученици цртају помоћу лењира и троугаоника или два троугаоника. Кружница се уводи као затворена крива линија чије су све тачке једнако удаљене од једне тачке – центра кружнице. Круг се описује као равна фигура ограничена кружницом. Уводе се термини центар, полупречник и пречник, као и одговарајуће ознаке за центар и полупречник. Ученици кружницу/круг конструишу шестаром и увиђају да су круг и кружница одређени центром и полупречником. Анализирају се основна својства упознатих геометријских фигура (број страница, дужина страница, подударност и паралелност страница, врсте углова) и групишу у односу на уочена својства. Упознаје се класификација врста троуглова према дужинама страница. Цртају се квадрат и правоугаоник и конструише троугао када су познате дужине свих страница. Ученици се подстичу да откривају формуле. Обим геометријских фигура (троугла, квадрата, правоугаоника) се одређује са и без формула. Пресликавају се једноставне геометријске фигуре на квадратној мрежи или тачкастој мрежи симетрично у односу на дату праву, померањем у одређеном смеру за дату дужину или на основу задатог визуелног упутства. Активности које подстичу развој геометријског мишљења су: посматрање, прављење модела, цртање, склапање и растављање делова фигуре. Код конструкција и цртања је важно подстицати прецизност.

У оквиру теме **Мерење и мере** упознају се стандардне мерне јединице за мерење масе (kg, g, t), времена (деценија, век, секунд), дужине (mm, km) и запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). Потребно је користити очигледна средства и давати ученицима да процењују и мере различите предмете из окружења. Важно је да ученици овладају претварањем мерних јединица из већих у мање и обрнуто, као и претварањем вишеименованих у једноименоване и обрнуто. Ученици се упознају са концептом мерења површине геометријских фигура без увођења стандардних јединица за мерење површине. Решавају се једноставнији проблеми у којима је потребно поплочати одређену површину различитим задатим геометријским фигурама (правоугаоник, квадрат и троугао). Вишеименовани бројеви као резултат мерења дужине пружају контекст за увођење децималног записа броја, при чему се раде само случајеви записа са једним децималним местом. Полази се од сазнања да је дециметар десети део метра и да се зато може записати да је 1 dm = 0,1 m.

ИСХОДИ:

1. БРОЈЕВИ

Ученик ће бити у стању да:

- прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој
- прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1000)
- изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1000)
- подели број бројем прве десетице, са и без остатка и провери резултат
- процени вредност израза са највише три рачунске операције
- одреди десетице и стотине најближе датом броју
- реши једначину са једном рачунском операцијом
- одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем
- реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину
- уочи делове целине и заппише разломке облика $\frac{m}{n}(m \le n \le 10)$
- упореди разломке $\frac{m}{n}$ са једнаким имениоцима
- резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом
- уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа
- чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм)

2. ГЕОМЕТРИЈА

Ученик ће бити у стању да:

- црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат
- конструише троугао и круг
- именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга
- разликује врсте углова и троуглова
- одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца
- опише особине правоугаоника и квадрата
- преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства
- користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање

3. МЕРЕЊЕ И МЕРЕ

Ученик ће бити у стању да:

- чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена
- упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време)
- измери површину геометријске фигуре задатом мером (правоугаоником, квадратом и троуглом)
- примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- ликовна култура
- природа и друштво
- дигитални свет
- музичка култура
- физичко и здравствено васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Маричић, С. (2024), *Математика, уџбеник за трећи разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство
2. Маричић, С. (2024), *Математика, радна свеска први део за трећи разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство
3. Маричић, С. (2024), *Математика, радна свеска други део за трећи разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- пројектор
- онлајн квизови и игре
- модели геометријских фигура
- прибор за геометрију,лењир, троугаоник и шестар

- графички прикази
- постери
- цртежи
- предмети из окружења
- модели јединица за запремину течности
- сликовни материјал

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник
- угледно – огледне активности
- игровне активности које имају за циљ решавање задатака
- практични радови

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење и процењивање степена остварености исхода треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, практичан рад, рад у групи, контролне вежбе) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

План је урађен на основу стандарда образовних постигнућа који су утврђени **Правилником о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и за крај основног образовања**, „Службени гласник РС“, број 104 од 25. децембра 2024.

Стандарди образовних постигнућа за предмет Математика - Општа предметна компетенција (ОПК) и Специфична предметна компетенција 1, 2 и 3 (СПК1, СПК2, СПК3) са исходима образовног циклуса (ИОЦ) на сва три нивоа (основни, средњи, напредни.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Бројеви	61	56	21	138
2.	Геометрија	18	10	4	32
3.	Мерење и мере	4	4	2	10
	Укупно часова	83	70	27	180

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	40	32	13	85
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	43	38	14	98
УКУПНО:	83	70	27	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Природа и друштво **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Задаци наставе природе и друштва:

- упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења
- развијање основних појмова о природном и друштвеном окружењу
- развијање способности за одговоран живот у природном и друштвеном окружењу
- развијање одговорног односа према себи, окружењу и културном наслеђу
- запажање основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу
- усвајање повезаности објеката, појава и процеса у окружењу
- развијање елемената логичког мишљења, радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења
- осбособљавање за самостално учење и проналажење информација
- интегрисање искуствених и научних сазнања и контуре система појмова из области природе и друштва
- стицање елементарне научне писмености
- развијање основних научних појмова из природних и друштвених наука, о ширем природном и друштвеном окружењу - завичају
- усвајање цивилизацијских тековина и могућности њиховог рационалног коришћења
- развијање еколошке свести
- оспособљавање за сналажење у простору и времену
- разумевање и уважавање сличности и разлика међу појединцима и групама
- коришћење различитих социјалних вештина, знања и умења у непосредном окружењу
- именује повратне и неповратне промене материјала
- уочи разлику између повратних и неповратних промена материјала
- препозна и именује својства материјала
- наводи примере за чврсто, течно и гасовито стање материјала са којима се среће у свакодневном животу
- именује материјале који су добри топлотни изолатори/проводници
- наводи примере за чврсто, течно и гасовито стање материјала са којима се среће у свакодневном животу

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Природа и друштво у трећем разреду основне школе чини пет предметних области:

- природа, човек, друштво
- оријентација у простору и времену
- прошлост
- кретање
- материјали

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- природа, човек, друштво – 35 часова
- оријентација у простору и времену – 6 часова
- прошлост – 6 часова
- кретање – 12 часова
- материјали – 13 часова

Садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу. Превасходни циљ наставе је изградња и развој знања као основе на којој се развијају разноврсна умења. Учитељ има слободу да изабере садржаје које сматра да су примеренији средини у којој ученици живе, узрасним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је да садржаји буду у функцији остваривања исхода. Учитељ има слободу за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика. Пожељне су активности које омогућавају истраживачку активност, интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света који окружује ученике, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развијања знања. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће бити омогућени различити начини учења. Значајне активности ученика у оквиру предмета Природа и друштво су:

- Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видљивих карактеристика)
- Илустровање појава и процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења
- Описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања
- Процењивање – самостално одмеравање
- Груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања
- Праћење – континуирано посматрање ради запажања промена
- Бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања
- Практиковање – у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду
- Експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик
- Истраживање – испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа

- Сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења
- Стварање – креативна продукција
- Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре
- Активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација.

Тема **Природа, човек, друштво** бави се узајамним дејством природних и друштвених фактора у окружењу.Креће се од облика рељефа и површинских вода у крају. Ови појмови се изучавају у ширем простору, уз додавање нових сегмената који се односе на елементе узвишења (подножје, стране, обронци, врх) и одређивање десне и леве обале текућих вода . Видљива је потреба разматрања утицаја географских фактора на начин живота људи (људи су се насељавали тамо где су имали повољне географске услове, плодно земљиште и воду, правили су утврђења на узвишењима и сл.). Специфичност краја чине и групе људи који у њему живе (становници и народи краја). Наставља се разматрање дуализма права и обавеза, али сада становника краја, уз упознавање обичаја других народа у крају, а све у циљу хармоничног суживота. Разматрања започета у другом разреду кроз типологију насеља настављајусе разматрањем повезаности села и града, њихове зависности и међуусловљености кроз различите послове којима се баве становници у насељима краја. Уводи се и појам сабраћаја и његове улоге у превозу путника и терета, односно преносу информација. Ради се на оспособљавању ученика за безбедно учешће у саобраћају. Садржаји о својствима воде проширују се на различита агрегатна стања ове течности и на упознавање ученика са процесом који обједињује сва три стања воде – кружењем воде у природи. Разматрају се промене које настају при загревању и хлађењу још једног елемента неживе природе – ваздуха. Услови за живот (сунце, вода, ваздух и земљиште) сада се уводе у новом контексту, као специфични услови за живот у животним заједницама (копненим и воденим). Уводи се појам ланац исхране као основни однос међу живим бићима у животним заједницама, ослањајући се на сазнања из другог разреда о подели животиња према начину исхране. Садржаји о човеку, односно о људском телу сада се односе на уобичајене заразне болести деце (грип, заразна жутица, варичеле) које се лако шире у колективу, као и болести које преносе животиње (крпељи, вашке).

Тема **Оријентација у простору и времену** односи се на оспособљавање ученика за оријентацију у простору и надовезује са на начине оријентисања из прва два разреда. Уводи се оријентација помоћу главних страна света. Акценат је на оспособљавању ученика да одреде стране света помоћу компаса, Сунца и оријентира из природе/окружења (маховине, годови на пању, цркве и сл.) у складу са оним што је доступно у окружењу у коме ученик живи. Ученици треба да спознају простор непосредним посматрањем, шетњом по насељу и околини или кретањем превозним средствима, односно у ванучионичком окружењу. Започиње се процес картографског описмењавања. Оспособљавање ученика да разумеју информације приказане на географској карти засновано је на три изазова које је потребно превазићи: однос величине простора на карти

у односу на величину реалног простора ,на географској карти приказ реалног простора је вишеструко умањен, перспектива из које су приказани објекти на географској карти („птичија перспектива", овладавање новим „језиком" кроз разумевање значења боја и симбола помоћу којих су приказани реални географски објекти на карти. Препоручљиво је помоћу једноставних активности показати шта је умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије" перспективе. У складу и са оним што се ради на Математици, учитељ може планирати умањено приказивање предмета правилних облика из непосредног окружења ученика у размери 1:10 (на пример, школска клупа је димензија 120Х60 cm, када је умањимо 10 пута, ученици у свескама цртају правоугаоник димензија 12Х6 cm). На папиру већег формата може се представити план учионице. За ове активности може послужити апликација Google Maps. Прва карта са којом се ученици сусрећу је план насеља у коме они живе. Креће се од оспособљавања ученика да пронађу улицу или објекат на плану насеља, опишу пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља,. Након плана насеља, ученици су спремни да разумеју апстрактнији приказ (простора, односно општегеографску карту. Креће се од посматрања краја у коме ученик живи на географској карти Србије. Дакле, полазиште је простор који је ученицима познат, па они могу да успоставе везу између опаженог окружења и његовог графичког приказа на географској карти. Оспособљавање ученика да разумеју географски карту подразумева сусрет ученика са трећим изазовом – значењем картографских боја (облици рељефа и површинске воде) и картографских знакова. Није потребно оптерећивати ученике учењем напамет изгледа и значења картографских знакова, већ је препоручљиво користити легенду у функцији трагања за њиховим значењем. Методички приступ географској карти треба да се креће у правцу третирања карте као извора информација, а не да карта буде место на коме ученици само показују задате географске појмове. Ученику се може задати да помоћу географске карте одреди положај свога краја у Србији у односу на главни град Републике Србије. Када ученик наводи шта све може да сазна о одређеном простору посматрајући географску карту тог простора и легенду која се на њој налази, треба га подстицати да у том приказу користе и знања о странама света. Увођење временских одредница надовезује се на оне које су већ уведене у прва два разреда и проширује се новим одредницама – деценија и век. Нове временске јединице уводе се тако да се мањом (већ познатом) мерном јединицом објашњава већа (нова) мерна јединица.

Тема **Прошлост** започиње увођењем историјских извора као основних извора сазнања о прошлости. Увођење поделе историјских извора указује на различите изворе информација о прошлим временима. Ученици упознају историјске изворе и истражују теме из породичне и прошлости краја за које су заинтересовани. Када је реч о породичној прошлости, продукт истраживања може да буде приказ породичног стабла, уз увођење значења појмова преци и потомци. Ученик користећи породично стабло описује ближе чланове породице из „угла" предака и потомака (Мој деда је предак мог тате. Тата је дедин потомак. Ја сам татин, мамин, бабин, дедин

потомак). Прошлост краја се истражује у односу на специфичности краја у коме ученици живе, на значајне догађаје за становнике тог краја (о којима често сведоче и споменици), и знамените људе који су рођени или живели у том крају. Истражују се ученицима блиске и релевантне теме из свакодневног живота(занимања људи у крају, одевање, исхрана, дечије игре…) уз стално поређење начина живота у прошлости и садашњости (као ученицима блиске и познате). Није потребно да се истраже сви наведени аспекти свакодневног живота него они за које су ученици највише заинтересовани и за које постоје доступни историјски извори примерени ученицима овог узраста. Податке прикупљене малим историјским истраживањима ученик може да представи на неки од начина које одабере (усмено, помоћу ленте времена, породичног стабла, презентације, постера...).

Тема **Кретање** представља сегмет о коме ученици имају богато искуство, а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурисана и освешћена и да омогуће ученику боље спознавање света који их окружује. Ученици препознају и наводе примере за различите облике кретања тела према њиховој путањи – праволинијско и криволинијско. Истраживање утицаја јачине деловања на пређено растојање тела природно се реализује кроз практичну активност (експеримент). Утицај јачине деловања разматра се кроз удаљеност коју тела прелазе (као и у другом разреду), при чему је пожељно укључити не само процену растојања, већ и њено прецизно мерење уз коришћење мерних јединица за дужину које су уведене у математици у другом разреду. Уводи се и падање као специфичан начин кретања тела условљен дејством Земљине теже, чему се приступа без улажења у детаљнија објашњења. Посебну пажњу потребно је обратити на испитивање утицаја облика тела на брзину падања практичним проверавањем брзине падања два тела који имају све исте карактеристике (материјал, маса), осим облика (на пример, згужван и исправљен папир). Још један аспект кретања представљају садржаји о светлости и звуку. Светлост се изучава из два аспекта: извори светлости (природни и вештачки) и сенка (облик и величина сенке). Ученици треба да разликују природне и вештачке изворе светлости, као и да путем практичне активности уоче повезаност промене величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости (природног или вештачког). Ученици се упознају са различитим изворима чијим покретањем (треперењем) настаје звук – треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи (звук инсеката, фијукање ветра и сл.). Звукови се истражују из два аспекта – информативног (на основу звука знамо од кога/чега потиче и оријентишемо се на основу те информације) и безбедносног (звуци који упозоравају, заштита од буке). Пожељно је организовати практичне активности (огледе) којима се доказује да се јачина звука мења са променом удаљености од извора звука, што је посебно важно из безбедносних разлога.

У оквиру теме **Материјали** садржаји су фокусиранинна уочавање повратних и неповратних

промена материјала.Промене не треба учити напамет већ подстаћи ученике да их уоче у свакодневном животу и/или помоћу огледа. Разликовање неповратних од повратних промена материјала своди се на настајање или ненастајање материјала који имају другачија својства након механичког или топлотног деловања. Сада се уводи први општији појам – течност. Приликом практичног истраживања користе се течности које су безбедне за ученика и лако доступне (вода, уље, детерџент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна). Уочавање сличности и разлика између воде и других течности је у фокусу (тече, променљивост облика; провидност, боја, густина). Посебно се истражује својство течности као растварача. Испитује се зависност брзине растварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања. Топлотна проводљивост материјала представља нови аспект изучавања материјала. На примеру свакодневних активности и претходних искустава, ученици класификују и бирају материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају одређеној употреби. Разматра се и ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу (крзно и перје животиња; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца). Ученици се упознају са значајем рециклаже, као и потребом разврставања отпада од пластике, стакла, папира и метала. Са овим је повезана и проблематика рационалне потрошње материјала и предмета која подразумева подстицање ученика да дају предност употреби. Проблематика одрживог развоја приметна је и кроз указивање на међусобне утицаје човека и окружења кад год је то могуће и актуелно у конкретним условима у којима се реализује настава. Приликом изучавања природних и друштвених феномена важно је примењивати истраживачки приступ и оспособљавати ученике за различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Учествовање у једноставним огледима/експериментима који се реализују на основу упутства – индивидуално, у пару или групи, усложњава се кроз повезивање резултата огледа/експеримета са објашњењем или закључком. Значајно је радити на оспособљавању ученика да јасно презентује резултате својих истраживања на начин који је примерен проблему који се истражује и интересовању ученика.

ИСХОДИ:

1. ПРИРОДА, ЧОВЕК, ДРУШТВО

Ученик ће бити у стању да:

- идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају
- одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају; илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају

- примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи
- повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи
- примени правила безбедног понашања усаобраћају
- разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу
- повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха
- очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра
- прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране
- илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини
- примени поступке (мере) заштите од заразних болести
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима
- представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом и др)
- повеже резултате рада са уложеним трудом

2. ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ

Ученик ће бити у стању да:

- се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења
- опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља
- идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије
- користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима
- представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом и др)
- повеже резултате рада са уложеним трудом

3. ПРОШЛОСТ

Ученик ће бити у стању да:

- користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости
- прикупи и представи податке о прошлости породице и краја
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима
- представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом и др)
- повеже резултате рада са уложеним трудом

4. КРЕТАЊЕ

Ученик ће бити у стању да:

- повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем
- доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом
- разликује природне и вештачке изворе светлости
- повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости
- повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима
- представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др)
- повеже резултате рада са уложеним трудом

5. МАТЕРИЈАЛИ

Ученик ће бити у стању да:

- разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу
- повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха
- очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра
- разликује повратне и неповратне промене материјала
- уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност, боја, густина
- одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу
- објасни како рециклажа помаже очувању природе
- изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима
- представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, *Power Point* презентацијом и/или цртежом и др)
- повеже резултате рада са уложеним трудом

<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>

- српски језик
- математика
- дигитални свет
- музичка култура
- ликовна култура
- грађанско васпитање/верска настава

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Благданић, С., Ковачевић, З., Јовић, С., Петровић А. (2020), *Природа и друштво, уџбеник за трећи разред основне школе.* Београд: БИГЗ
2. Благданић, С., Јовић, С., Ковачевић, З., Петровић А. (2020), *Природа и друштво, радна свеска за трећи разред основне школе.* Београд: БИГЗ

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- енциклопедије
- дечији часописи
- дигитални уџбеник
- географска карта
- аутентични пригодни извори као најверодостојнији показатељи стварности
- објекти из непосредног окружења
- материјали и прибори за извођење огледа
- пројектор
- аудио снимци
- сликовни материјал

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник;
- угледно-огледне активности
- истраживачки рад
- практичан рад

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Неки од алата за праћење и проверу напредовања могу бити контролне вежбе, петнаестоминутне вежбе, усмени одговори, ангажовање на часу, домаћи задаци, истраживачки

задаци, сарадња у оквиру групе.

План је урађен на основу стандарда образовних постигнућа који су утврђени **Правилником о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и за крај основног образовања**, „Службени гласник РС“, број 104 од 25. децембра 2024.

Стандарди образовних постигнућа за предмет Природа и друштво - Општа предметна компетенција (ОПК) и Специфична предметна компетенција 1, 2 и 3 (СПК1, СПК2, СПК3) сисходима образовног циклуса (ИОЦ) на сва три нивоа (основни, средњи, напредни).

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Природа, човек, друштво	22	9	4	35
2.	Оријентација у простору и времену	5	1	/	6
3.	Прошлост	3	1	2	6
4.	Кретање	7	3	2	12
5.	Материјали	8	3	2	13
	Укупно часова	45	17	10	72

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	23	7	4	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	22	10	6	38
УКУПНО:	45	17	10	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:Ликовна култура **РАЗРЕД:Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења ликовне културе јесте да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Задаци наставе ликовне културе:

- развијање способности за опажање величина, светлина, боја, положаја, облика у природи
- развијање памћења, повезивања опажених информација, што чини основу за увођење у виртуелно мишљење
- стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно – визуелног изражавања
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности
- развијање потенцијала ученика у области ликовних и визуелних уметности, те помагање ученицима у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава
- развијање љубави према вредностима израженим у делима свих облика уметности
- стварање интересовања и потребе за посећивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара
- да осетљивост за ликовне и визуелне вредности који стичу у настави, ученици примењују у раду и животу
- развијање сензибилитета за лепо писање
- развијање моторичких способности ученика

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Ликовна култура у трећем разреду основне школе чине четири предметне области:

- материјали
- споразумевање
- композиција
- простор

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- материјали – 22 часа
- споразумевање – 20 часова
- композиција – 16 часова
- простор – 14 часова

Ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке из којих произилази подстицање радозналости и задовољства да истражују, експериментишу, размишљају, повезују, изражавају се, стварају, друже се и сарађују. Основу и конструкцију програма ликовне културе чине кључни појмови који су међусобно уско повезани и чине констукцију и целину. Централни појам је простор, због тога што све што се види и доживљава, налази се у простору. Остали кључни појмови су изведени из овог појма. У првом разреду их има три: простор – облик, линија; у другом разреду четири: простор облик, линија, боја; у трећем пет : простор – облик, линија, боја, текстура и од четвртог шест: простор – облик, линија, боја, текстура и светлина. Простор, као централни појам, указује на то да порграм предмета није усмерен на ускостручне садржаје, већ на свет у коме ученик живи и који треба свесно да опажа, доживљава и истражује. Сви садржаји везани за визуелну уметност (укључујући и уметничка остварења из ближе и даље прошлости) у уској су вези са савременим светом, а ученици треба постепено да откривају и истражују те везе.

У оквиру предметне области материјали наставник кратко објашњава и показује како се припремају, користе, чисте, одлажу и преносе метеријали, прибор, технике и савремена као средства која се користе у процесу визуелног описмењвања. Одабрани садржаји ове елине се интегришу са садржајима других целина. Ученици треба да добију само кључне информације о својствима материјала које користе. Ако користе употребљену амбалажу, материјале или објекте које су пронашли у природи потребно је да их, уз помоћ укућана, припреме пре доношења на час. У току године самостално припремају лепак или масу за обликовање од материјала који се користе у домћинству (кукурузно брашно, кукурузни штирак, сода бикарбона…).Водене боје могу да направе од истрошених фломастера. Рецепти се могу пронаћи на интернету, наставник бира оне који одговарају узрасту ученика. Важно је и да сви ученици до краја првог циклуса развију навику да заједно распремају и чисте простор по завршетку рада. Наставник може да информише ученике о неким иновативним материјалима које користе дизајнери одеће, амбалаже, намештаја... На пример, материјал који се прави од папира и пластике (Paptic), материјал који се прави од рециклиране одеће (варијанта материјала Karta-Pack)... Подела боја на основне (примарне) и изведене (секундарне) односи се на пигментне боје за сликање. Ученици треба да знају да мешањем две основне боје у односу 1:1 неће увек добити тон који су очекивали, јер се материјал различитих произвођача разликује. Било би добро да истражују мешање боја тако што ће размењивати прибор/материјал. Није потребно да меморишу називе боја. Када почну да користе белу боју наставник треба да их мотивише да експериментишу. Може да пита: „Како бисте описали ове две боје?“, показујући цинобер и кармин црвену. Затим, да тражи да помешају обе боје са белом и упореде тонове које су добили. Даље ученици сами истражују. Боје трећег реда (терцијерне) се објашњавају у четвртом разреду. Примарне и секундарне боје се повезују са природним и вештачким облицима, емоцијама, утисцима, простором. Наставник објашњава текстуру на најједноставнији начин (изглед површине материјала). Важно је да ученици

искуствено истражују текстуру. Истражује се стварна (физичка) текстура материјала, која има изражене тактилне квалитете, а наставник планира више разноврсних задатака. На пример, ученици могу да компонују лепећи на картон лишће, комадиће чипке, текстил, канап, рафију... Када вајају у меком материјалу треба да креирају текстуре плански (глачањем, урезивањем, утискивањем...). Наставник указује на то да понекад физичка текстура највише утиче на утисак о делу, нарочито када је реч о скулптури и дизајну ентеријера (показати примере). Визуелна текстура се још увек не објашњава, али се истражује искуствено – ученици могу да цртају текстуре разноврсним линијама, да осликају папир (разливањем боје, прскањем, дувањем кроз сламчицу...), да користе технике колаж, фротаж, гратаж, суминагаши или ебру. На основу сопствене процене наставник у трећем или четвртом разреду објашњава технике, да су акварел боја и папир материјали за ликовно обликовање, а акварел техника начин на који се тај материјал обликује. Ученици могу да испробају сликање акварел бојом на сувом папиру и сликање на влажном папиру. Уобичајено уче гваш технике (влажни нанос, полусуви нанос, испирање, гребање...) пре него што почну да користе темпере, али то није правило. У штампање графика се уводе прављењем импровизованих матрица. Најједноставнија се припрема на употребљеној стиропор (полистирен) тацни за паковање хране. На полеђини тацне цртеж се лако урезује фломастерима, а боја се наноси широком четком или комадићем чврстог картона. Осим оловкама и четкицама било би добро да цртају и импровизованим прибором (згужваним папиром/кесом/фолијом, гранчицама, боровим иглицама...). Скулптуре могу да обликују од папира, картона, лако савитљиве жице, тканине, комбиновањем разноврсних материјала... Затим, од меких материјала: глинамола, школске глине, полимерне глине која се не пече („FIMO AIR“), „магичне глине“ (пенаста глина са гранулама стиропора,кинетичка глина, „Mad Mattr“...) или масе коју су сами направили. Боље је да не користе пластелин, јер има врста које се уопште не суше. Скулптуре се обликују белом масом или масом у боји природних материјала, а која може и да се „патинира“ бојом. Наставник може да покаже и корисне технике које нису кључне за достизање исхода. На пример, може да демонстрира како се од мараме или комада платна обликује торба/завежљај савијањем и везивањем („фурошики“ техника), како се од омота за бомбоне обликују торбе, футроле... Ученици могу да вежбају те технике и код куће, али је важно да на часу осмисле или договоре намену тих радова (украс за собу, украс за учионицу/школу, лични предмет, поклон за некога, радови за школски продајни сајам...). Ученици упознају неколико уметничких заната које наставник бира у складу са темама и задацима које је планирао, локалном традицијом или интересовањима ученика. Одабрани садржаји се интегришу са одговарајућим садржајима овог и других програма. Учење може да се реализује у одабраном етнографском музеју. Уколико наставник планира радионицу или пројекат који укључује прављење уметничких рукотворина у школи препорука је да се користи материјал за рециклажу. Уметничка рециклажа је важна тема. Наставник може да покаже примере уметничких пројеката у нашој земљи и примере уметничких дела направљених од предмета за рециклажу (на пример, унети у претраживач називе уметничких

група: „FigJamStudio“, „Skeleton Sea“ или „Guerra de la Paz“ и имена уметника:Aurora Robson,Subodh Gupta,Moaffak Makhoul или Sean E. Avery). Ученици могу да користе помагала која се једноставно праве. Могу да направе од картона стони „штафелај“ (унети у претраживач: „DIY cardboard easel“). Све одабране садржаје је потребно повезати са причом о томе како се развијају креативне идеје, односно шта ученике може подстаћи да стварају. Како би се освестио процес развијања идеја, наставник може да зада ученицима једноставну вежбу – да три пута преобликују исти троугао тако да креирају три различита сложена облика из маште. Вежба може да се понови са другим обликом, мрљом или шаром. Ученици треба да знају и то да савремена технологија утиче на начин изражавања визуелних уметника. Наставник може да покаже један очигледан пример (унети у претраживач име графичког дизајнера: Canion Shijirbat или Шижирбат – финал).

У оквиру предметне области **споразумевање** ученици треба да се оспособе за за правилну, учтиву, добронамерну, ефектну и ефикасну комуникацију. Предложене вежбе за *говор тела* су фокусиране на невербално изражавање мимиком и телом. Наставник објашњава да се и без говора, лицем и телом, може пренети порука, испричати прича или насликати слика. Као пример може да послужи инсерт наступа мађарске трупе „Attraction“ (унети у претраживач: Attraction Shadow Theatre Group). Ученици могу да тумаче и изражавају поруке које шаљемо неким општепознатим (у нашој култури) гестом или држањем тела (стани, крени, прићи, слажем се, нећу, извини и сл.) и неке једноставне радње (чисти метлом, свира...). Ученици који су то већ радили вежбају невербално исказивање неке ситуације (на пример, сусрет два пријатеља, пробирљиви купац и сл.). Важно је да сви ученици буду укључени да би се ослободили треме и несметано развијали креативност, заједништво и међусобно уважавање. Ако је потребно, ученици могу да погледају и неки смешан снимак (на пример, унети у претраживач: Mr.Bean's Holiday Dance Scene). Континуирана активност *тумачење визуелних садржаја* се не планира као посебан час, већ као део задатака. Сваки пут када ученицима покаже неку слику, наставник поставља питање: „Шта ово значи?“, како би се навикли да размишљају о садржају. Наставник прво указује на то да неки облици, боје, шаре и текстура у природи саопштавају неку поруку. На пример, тамно сиви облаци најављују кишу, тамнија и храпавија кора дрвета указује на север… Визуелни знаци у природи омогућавају живим бићима да преживе. Визуелни језик који користе људи је најсложенији – слике користимо и да бисмо нешто продали, забавили друге, изазвали одређене емоције, помогли угроженима, навели друге да размишљају о важним темама... Наставник показује познате знаке које ученици виђају у окружењу, а затим и оне који се често виђају на амбалажама и производима и разговара са ученицима о томе зашто је важно да разумеју те слике. Затим се разговора о сложенијим знацима и симболима (заставе, грбови, амблеми). Садржаји из хералдике се усклађују са узрастом ученика. На пример, наставник може да покаже заставе из целог света и да тражи од ученика да процене (без пребројавања) која боја се највише користи на

заставама, затим, која комбинација боја се најчешће користи, које заставе су сличне… Потребно је да размишљају и о томе како се споразумевамо одећом. Ко и зашто носи униформу, ко дизајнира униформе? Затим, шта је народна ношња, у којим приликама се некада носила, да ли се још увек носи и када... Уметничка дела се и даље користе као мотивација за стваралачки рад, али су појачани захтеви који се односе на доживљај и тумачење садржаја. Наставник може да покаже репродукцију слике „Шетња. Дама са сунцобраном“ Клода Монеа, да пита ученике шта је приказано, шта мисле да се дешавало пре тренутка који је приказан, а шта после, ученици могу да напишу или да насликају причу према овом делу (или неком другом). Наставник показује неколико значајних дела српске уметности, бирајући она чији садржај је усклађен са сазнајним способностима и предзнањима ученика. Потребно је да се омогући медијско описмењавање тумачењем *слике, текста и звука*. Препорука је да се почне од мултимедијалних садржаја, који су сложенији, али су ближи искуству ученика. Наставник може да укаже на то да рекламе на телевизији и на интернету, билборди, брендирана аутобуска стајалишта, кратки анимирани филмови... најчешће нису намењени деци или нису увек добронамерни. Превише разговора о негативним странама савремене медијске културе може бити контрапродуктивно или без икаквог ефекта, па је боље да се фокус помери на позитивне аспекте. Поједини кратки анимирани филмови могу послужити као увод у васпитне теме (на пример, Пиксаров „For The Birds“ или серија „Minuscule“ или „Tuurngait“, дипломски рад студената из Арла). Када је реч о маркетингу, као пример могу да послуже рекламе „The Power Of Teamwork“, белгијске компаније „Линија“ (De Lijn), билборд који рекламира млеко произвођача „Anando“ (у Индији), а у нашој земљи билборд који рекламира Манчмелоу, агенције „Ovation BBDO“. Ученици треба да разговарају о порукама, оригиналности и доживљају приказаних примера. Наставник указује на то да визуелни уметници креирају мултимедијалне садржаје тимски. Није предвиђено да ученици уче о фазама продукције у првом циклусу. Важно је да развијају креативност тако што ће се трудити да дизајнирају карактере (осмисле изглед и особине јунака). Најлакше је да нацртају јунака у боји (јунак може да буде фантастично биће, човек, животиња, биљка, предмет...). Наставник може да помогне питањима: Како се зове? Како се креће? Шта је на твом јунаку посебно, по чему се истиче? Да ли је добар или лош? Шта воли да једе? (ученици записују најважније особине на маргини поред цртежа). Јунак се затим смешта у неку причу или рекламу. Плакат је мање сложена форма оглашавања и ученици могу да га раде више пута у току године, уколико постоји потреба. Основна карактеристика плаката је да садржи саопштење за јавност на већем формату папира, а школски плакати могу да садрже само интерна обавештења (на пример, обавештење о школској забави), образовне садржаје (на пример, азбуку/абецеду) или васпитне (на пример, правила понашања). Наставник и ученици се договарају шта ће саопштити, да ли ће плакат садржати само текст или текст и слику, да ли ће се реализовати као одељенски рад (један плакат) или рад више тимова (више плаката), која техника/технике ће се користити и на ком формату (уобичајени формат за школу је 100x70cm, али то није правило). Ученицима не треба постављати превише

захтева везаних за ликовно-графичко обликовање плаката (захтеви ће се постепено повећавати у старијим разредима). Лепо писање се примењује на часу када се раде плакати, честитке, позивнице... Сви ученици могу да дизајнирају слова свог имена, било којом техником. Заинтересовани ученици могу да вежбају код куће калиграфско писање једног или неколико слова договореног словолика (фонта), на формату А4, А5 или А6, користећи фломастере широког равног врха.

У оквиру целине **композиција** груписани садржаји везани за организацију *композиције*. Ученици треба да знају да је ликовна композиција целина коју је створио уметник и да се делови композиције називају ликовни елементи (ученици су упознати са обликом, линијом, бојом и текстуром). Уколико сами затраже додатна објашњења, наставник пружа најједноставнија. На пример, текстура листа није ликовни елемент, јер лист није створио уметник, већ природа. Али, ако осушени лист залепимо на ликовни рад, његова текстура ће постати део композиције (ликовни елемент). Наставник не објашњава врсте композиција и принципе компоновања, али разговара са ученицима о уметничким делима и ученичким радовима (који елементи су слични, а који потпуно различити, шта се највише истиче, шта се понавља...). Наставник не исправља ученике и не објашњава однос простора и композиције, перспективу, скраћења, димензије и планове, већ прилагођава задатке и активности како би подстакао напредовање свих ученика. Може да зада ученицима да заједно или у тимовима цртају на већем формату папира или кредама у боји у школском дворишту. Сликање аутопортрета, градског и сеоског пејзажа, цртање четком и бојом (без употребе оловке) на различитим форматима папира, компоновање само бојом, распоређивање разноврсних облика колаж техником... Наставник помаже да ученици боље организују елементе. Равнотежа се објашњава као баланс, на примерима из свакодневног живота (клацкалица, стајање на једној нози...), а ученици проналазе тежиште тела искуствено, док обликују или конструишу тродимензионалне радове. Организација композиције се примењује у свим задацима и повезује се са осталим садржајима овог програма.У току године наставник планира најмање два задатка везана за *орнамент*. Један задатак је везан за наслеђе – ученици на мањем формату папира прецизно цртају орнамент за вез, чипку, филигран, ћилим, чарапе, прекривач... Могу да користе милиметарски папир или папир на квадратиће, лењир, шестар, паус папир, јер треба да воде рачуна о томе да шара буде симетрична. Пре него што осмисле орнамент, потребно је да одреде за који предмет/објекат је намењен. Орнаменте могу да раде и када обликују празничне украсе. Други задатак је дизајн орнамента за било који предмет који користе (патике, мајица, обележивач за књиге, шнала за косу, шоља...), а на који могу да пренесу нацрт одговарајућим перманентним маркерима (уз помоћ старијих). Могу да дизајнирају предмет/објекат који је украшен орнаментом (орман, столица, камион, воз, капут, торба, саксија...) било којом техником коју сами одаберу. Као подстицај наставник може да покаже

фотографије, на пример, аутомобила украшених орнаментима (унети у претраживач: „vochol“). Други задатак се везује за развијање креативних идеја.

У оквиру целине **простор** садржаји су везани за истраживање и обликовање простора. Ученици треба да разговарају о отвореном и затвореном простору у којем су изложена уметничка дела, колико је значајно да прилаз уметничком делу буде уређен, да дело буде осветљено на одговарајући начин, да буде постављено на одговарајуће место, да буде заштићено ако је потребно... На тај начин истражују *облике у простору*. Било би добро да наставник припреми фотографије различитих простора (плажа, њива, воћњак, шума, депонија, градски трг, улица, парк, пијаца, учионица...) и слику познатог споменика (изрезану по контурној линији), да тражи од ученика да „поставе“ споменик у сваки од тих простора и процене како се мења утисак о споменику у зависности од окружења. Исто може да се уради са уметничким сликама и музејским експонатима. Наставник подстиче ученике да на креативан и ефектан начин изложе своје радове. Може да покаже један пример (качење штипаљкама или излагање на спојеним картонским кутијама у виду „тотема“ или формирање „фриза“...), ученици се надовезују предлозима. Наставник бира примере, задатке и активности везане за оптичке илузије (планирајући део и за следећи разред). На пример, добри примери симетрије су Ешерови радови (унети у претраживач: www.mcescher.com/gallery/symmetry/), за вежбе опажања добри примери су (одабрани) радови Олега Шупљака (Oleg Shuplyak), за илузије на фасадама зграда и у ентеријеру очигледан пример су радови Леандра Ерлиха (Leandro Erlich), а већи избор се може наћи на интернету (унети у претраживач: „optical illusions“). Оп-арт на равној подлози ствара илузије кретања и илузије испупчених и удубљених објеката. Наставник указује и на то да у свету, а и у нашој земљи постоје музеји илузија. Ученици могу да раде једноставне оптичке илузије (на пример, оп-арт вртешке) или да раде сложени школски пројекат: да обликују сценски простор користећи ЛЕД траке, фолије, огледала, декор изрезан од лепенке... Идеје за сценски дизајн се могу пронаћи на интернету (на пример, унети у претраживач: Alice in Wonderland scenic design). Приказивање покрета и кретања је садржај који се реализује током целе године у оквиру различитих задатака и активности и ученици тако истражују *кретање*. Аналитичко посматрање покрета и кретања се у најмањој мери вежба на примерима уметничких дела и то само на очигледним и једноставним. Наставник може да покаже неколико пејзажа Саве Шумановића, а да ученици уоче да ли неке од приказаних облика покреће ветар, затим, дело „Под јабуком“ (Гружанка са дететом), Ђорђа Крстића, на којој треба да уоче и протумаче покрете мајке и детета. Вежбе опажања су делотворније када ученици свесно обраћају пажњу на покрете и начин кретања у простору у коме се налазе. Наставник их упућује да и ван наставе посматрају кретање (како се њишу гране, како ветар покреће суво лишће на тлу, како пада киша...). У првом циклусу ученици углавном компонују на основу памћења покрета и кретања, али напредни ученици могу да раде и по природи (моделу). Ученици могу да креирају кинетичке скулптуре (уколико то нису радили у

претходном разреду). Када раде перформанс, могу да користе провидну фолију или старе чаршаве и ЛЕД батеријске лампе (одабрати најнижу цену) стварајући композиције светла и сенке (наставник снима перформанс).

ИСХОДИ:

1. МАТЕРИЈАЛИ

Ученик ће бити у стању да:

- поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора
- преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију
- изрази доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама

2. СПОРАЗУМАВАЊЕ

Ученик ће бити у стању да:

- користи одабране податке и информације као подстицај за стваралаки рад
- протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота
- укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицијама различитих народа
- изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем

3. КОМПОЗИЦИЈА

Ученик ће бити у стању да:

- распореди облике, боје, линије и /или текстуре креирајући оригиналне комппозиције

4. **ПРОСТОР**

Ученик ће бити у стању да:

- разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости
- повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом
- учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу
- у групи разматра шта и како је учио и где та знања може применити

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- математика
- природа и друштво
- грађанско васпитање
- музичка култура
- дигитални свет

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Кристина Селаковић, Милош Ђорђевић (2020): *Ликовна култура, уџбеник за трећи разред основне школе*, БИГЗ

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- пројектор
- аудио-визуелна наставна средства
- мануелна наставна средства
- текстуална наставна средства

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник;
- угледно-огледне активности

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

На почетку сваког задатка или активности ученици треба да буду обавештени шта ће учити и зашто то уче. Учење се одвија кроз игролике, забавне задатке и активности. Може се десити да ученици не обрате пажњу на процес учења и стварања, па је ибавештавае ученика на почетку изузетно важно. Након ррада сви радови се излажу како ви ученици могли поредити решења и како би учили једни од других. Самопроцена је вербана или писана. Наставник тражи од ученика да усмено опушу свој рад или да напишу нешто о томе. Уколико наставник процени да су ученици спремни, може кристити прилагођену метоту 3, 2,1 . У интегрисаној анстави ученици на листићу пишу: 3 ствари које сам научио/ научила на часу, 2 примера која илуструју то пто сам анулио/научила и 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставула. Кадас е ученици ликовно изражавају, могу да напишУ: 3 ствари о којима сам размишљао/размишљала током рада, 2 ствари које ми се свиђају на мом раду и 1 ствар коју бих промени/променила или урадио/урадила другачије.На листићу се уписује име, презиме и назив рада (може и датум), а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученици не треба да наводе више од једне

нејасноће или грешке, ни у случају када им ништа није јасно или сматрају да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученике да идентификују најважнији пропуст и да се фокусирају на његово уклањање. Листићи за самопроцену дају наставнику потпунију слику о напредовању ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...)
- однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...)
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...)
- разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...)
- повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...)
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...)
- вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...)
- употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику, бира материјал и технику у односу на идеју)

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Материјали	12	8	2	22
2.	Споразумевање	12	6	2	20
3.	Композиција	12	2	2	16
4.	Простор	6	4	4	14
	Укупно часова	42	20	10	72
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		22	10	2	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		20	10	8	38
УКУПНО:		42	20	10	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Музичка култура **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе музичке културе јесте да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

Задаци наставе музичке културе:

- развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности
- оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања
- развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем уметничке традиције и културе свога и других народа
- неговање способности извођења музике (певање, свирање)
- разумевање музичких порука
- стицање навика слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука
- подстицање стваралачког анагажовања (слушање, извођење, стварање звука, извођење)
- упознавање уметничке и традиционалне музике свога и других народа
- развијање критичког мишљења о оној музици што се слуша и изводи
- упознавање музичке писмености и изражајна средства музичке уметности

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Музичка култура у трећем разреду основне школе чине три предметне области:

- слушање музике
- извођење музике
- музичко стваралаштво

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- слушање музике – 9 часова
- извођење музике – 8 часова
- музичко стваралаштво – 19 часова

Процес учења базира се на музичким примерима (за слушање или извођење музике), који имају треба да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај.

У оквиру предметне области **Слушање музике** треба се водити тиме да је слушање музике активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност.Током слушања филмске музике треба обратити пажњу на однос звук–лик и музика–радња уочавањем изражајних музичких средстава који су коришћени у тумачењу драмске радње и карактерних особина главних актера. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут увек слуша у целини (демонстративно слушање), са унапред постављеним задатком за слушање музике − уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музицирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (аналитичко слушање). Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела. Избор композиција за слушање.

У оквиру предметне области **Извођење музике** активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и фине моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музички доживљај. Бројалице су драгоцен музички садржај у настави музичке културе за развијање ритмичких способности ученика. Слогови бројалице изговарају се у ритму, прецизно и увек праћени одговарајућим покретом. Покрет који прати бројалицу представља извођење пулса, ритма или груписање удара. Учењем и извођењем бројалица развијају се ритмичке способности и припрема свирање на дечјим инструментима, због чега је извођење бројалице добра уводна активност пре учења песме или свирања на дечјим инструментима. Певане бројалице подразумевају мелодију малог обима од неколико тонова, па су погодне за почетак наставе и као уводна активност пре певања песама, уколико је садржај бројалице повезан са садржајем текста нове песме.

Избор песме за *певање* треба да буде примерен узрасту ученика и њиховим интересовањима (тематика, ритмичка конструкција, форма, артикулација мелодијских скокова, садржај, мелодија и ритам). Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације треба да претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од

хадо це2). Песме модели уче се и певају по слуху. Следећи задатак је слушно идентификовање почетног слога/тона. Тонска висина се пева, записује и свира. Пожељно је свирање песама модела. Учитељ обрађује песме по слуху у тонском опсегу од ха до це2. Приликом обраде песме из нотног текста обрађују се песме у тонском опсегу од це1 до ге1. *Обрада песме из нотног текста* има методске кораке Рад на песми увек почиње обрадом литерарног текста (мотивациони разговор) у оквиру чега ученици анализирају нотни текст и уочавају ознаке за такт, темпо, нотне вредности, динамику и друго. Ритам се најпре изводи на неутрални слог та, уз обавезно тактирање (по деловима), након чега следи обрада ритма парлато (ритмичко читање). Након ритмичког читања следи обрада тонских висина (солмизацијом). Последњи корак чини певање песме са текстом где посебну пажњу треба обратити на правилну дикцију и инсистирати на изражајном певању. Сви елементи савладавају се по деловима, а затим спајају у логичну целину. Традиционалне и песме других народа и жанр овапевају се по слуху или нотном тексту у опсегу предвиђеном у делу *Музичке игре* пожељно је што чешће повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара. Поред музичких игара са певањем, музичких игара са певањем уз инструменталну пратњу, инструменталних музичких игара, традиционалних музичких игара са певањем и без певања (само уз инструменталну пратњу), дидактичких музичких игара, музичку игру може да представља и било која песма чији литерарни садржај може да буде исказан покретом. Музичка игра се обрађује као песма по слуху, након чега следи усвајање покрета. Потребно је постићи уједначено покрет целе групе. Сви ученици учествују у извођењу музичке игре, међусобним смењивањем група, све док игру не изведе цело одељење. Активност *стирање* се реализује на дечјим и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, ручни звончићи, бумвекери). Тонску боју инструмената треба повезивати са музичким садржајем. Примери ритмичке и мелодијске пратње могу бити: извођење пулса (основне ритмичке јединице), извођење ритма (који се поклапа са говорним ритмом бројалица и песама па се као такав једноставно учи по слуху), груписање удара (различитим покретима и различитим изворима звука се на један начин изводи наглашена прва у такту, а лакшим покретом и слабијим извором звука друга, односно остале слабије наглашене у такту), свирање једноставне мелодијске пратње, ономатопеја звучних илустрација, специфична места у тексту песама могу се звучно илустровати адекватним инструментом или неким другим предметом. Једноставне композиције и модели за певање могу се и свирати. У извођењу инструменталних аранжмана ученике делити у две или више група.

У оквиру предметне области **Музичко стваралаштво** треба подстицати музичку машту, утицати на развој стваралачког мишљења и продубљивати интересовања. Стваралаштво може бити заступљено кроз импровизацију игре/покрета на одређену музику, израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала, стварање једноставне ритмичке и мелодијске пратње, музичке импровизације, музичка питања и одговоре, музичка допуњалка, компоновање мелодије

ИСХОДИ:

1. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Ученик ће бити у стању да:

- опише своја осећања у вези са слушањем музике
- осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу
- изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике
- самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације
- препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу

2. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Ученик ће бити у стању да:

- примењује правилан начин држања тела и дисања при певању
- изговара бројалице у ритму, уз покрет
- пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења
- наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе
- разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима
- повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима
- повезује почетне тонове песама модела и једноставних наменских песама са тонском висином
- комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет
- свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу
- коментарише своје и туђе извођење музике

3. МУЗИЧКО СТВАРАЧАШТВО

Ученик ће бити у стању да:

- осмисли музички одговор на музичко питање;
- осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- математика
- природа и друштво
- ликовна култура

- грађанско васпитање
- дигитални свет
- физичко и здравствено васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Ђачић, Мила: *Музичка култура, уџбеник за трећи разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- пројектор
- дигитални уџбеник
- аудио снимци
- дечији музички инструменти (звечке, штапићи, бубњеви, удараљке...)

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник
- угледно-огледне активности

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и вештина. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Слушање музике	8	1	/	9
2.	Извођење музике	7	1	/	8
3.	Музичко стваралаштво	16	3	/	19
	Укупно часова	31	5	/	36
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		15	2	/	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		16	3	/	19
УКУПНО:		31	5	/	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Физичко и здравствено васпитање РАЗРЕД: Трећи

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Задаци наставе физичког и здравственог васпитања:

- подстицање раста,развоја и утицање на правилно држање тела
- стицање моторичких способности
- развој и усавршавање моторичких способности
- стицање теоријских знања неопходних за усавршавање моторичких способности
- формирање морално-вољних квалитета личности
- оспособљавање ученика да стечена знања,умења и навике користе у свакодневном животу и раду
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља
- стицање и развијање свести о заштити природе и човекове средине
- задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром
- развијање координације, гипкости,равнотеже и експлозивне снаге
- упознавање са кретним могућностима и ограничењима сопственог тела
- формирање и овладавање елементарним облицима кретања

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Физичко и здравствено васпитање у трећем разреду основне школе чине три предметне области:

- физичке способности
- моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине
- физичка и здравствена култура

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- физичке способности – 13 часова
- моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине – 84 часа
- физичка и здравствена култура – 11 часова

Програм трећег разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности научених у претходним разредима.

Основни принципи реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита
- избор рационалних облика и метода рада
- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима
- функционална повезаност делова часа - унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада. Избор дидактичих облика рада биће у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.

ИСХОДИ:

1. ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

Ученик ће бити у стању да:

- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања
- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу
- одржава равнотежу у различитим кретањима

2. МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ

Ученик ће бити у стању да:

- примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања)
- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања
- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу
- одржава равнотежу у различитим кретањима
- коригује сопствено држања тела на основу савета наставника
- правилно држи тело
- користи терминологију вежбања
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима
- примени правила игре
- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења

- правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима
- се придржава правила вежбања
- вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању

3. ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ученик ће бити у стању да:

- користи терминологију вежбања
- поштује правила понашања на вежбалиштима
- поштује мере безбедности током вежбања
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима
- примени правила игре
- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама
- правилно изводи и прати промене у тежини и висини код себе и других
- препозна здравствено стање када не треба да вежба
- примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и другим животним ситуацијама
- уредно одржава простор у коме живи и борави
- користи здраве намирнице у исхрани
- повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- природа и друштво
- српски језик
- ликовна култура
- грађанско васпитање
- музичка култура
- математика

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Габријела Крагујевић, Љиљана Ракић, *Физичко и здравствено васпитање,* Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2004.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- све справе и реквизити којима располаже фискултурна сала користе се у реализацији наставних јединица

ИНОВАЦИЈЕ:

- међуодељенска такмичења
- видео записи

- амбијентална настава
- разговори и презентације на тему значаја физичке активности и чувања природне средине од загађења

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом (вежбање у адекватној спортској опреми, активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања, вежбање и играње у слободно време)
- приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања)
- постигнућа у моторичким вештинама
- индивидуални напредак ученика
- тимски дух и фер спортски дух

Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу. Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује: познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено хигијенских правила вежбања и здраве исхране, учешће у ваннаставним активностима. Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави. Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Физичке способности	/	13	/	13
2.	Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине	32	44	8	84
3.	Физичка и здравствена култура	11	/	/	11
	Укупно часова	43	57	8	108

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	22	25	3	50
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	21	32	5	58
УКУПНО:	43	57	8	108

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Дигитални свет **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.

Задаци наставе дигиталног света:

- упознавање са основним рачунарским алатима
- оспособљвање ученика за коришћење интернета за учење и претрагу информација:
- разумевање принципа безбедности на интернету:
- развијање етичког понашања у дигиталном свету:
- оспособљавање ученика за креативно изражавање уз помоћ дигиталних алата:
- подстицање ученика да користе технологију за изражавање својих идеја
- разумевање основних концепата дигиталних технологија:
- разумевање утицаја технологије на свакодневни живот и друштво.
- коришћење технологије за решавање практичних проблема, као што су израду једноставних дијаграма, табела или графикона.
- развијање критичког размишљања и способности за разматрање различитих решења уз помоћ дигиталних алата.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Дигитални свет у првом разреду основне школе чине четири предметне области:

- Дигитално друштво
- Безбедно коришћење дигиталних уџбеника
- Алгоритамски начин размишљања

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Дигитално друштво – 20 часова
- Безбедно коришћење дигиталних уџбеника – 5 часова
- Алгоритамски начин размишљања – 11 часова

Исходе је потребно остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика. Наставник треба да реализује наставу у кабинету за Информатику и рачунарство и омогући ученицима да користе рачунаре на начин који директно

доприноси остваривању дефинисаних исхода учења. Препорука је да два ученика користе један рачунар како би се развило вршњачко учење, делила одговорност и развијао тимски рад. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика.Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима који немају могућност приступа технологији од куће тако што ће их, у кабинету за Информатику и рачунарство, повезати са ученицима који су дигитално спретни и радити на поспешивању вршњачког учења. Обавезивање ученика да користе наставне материјале за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.

У оквиру теме **Дигитално друштво** потребно је покренути одабрани програм за унос и обраду текста и, не улазећи у детаље радног окружења, показати ученицима простор (виртуелни лист папира) у оквиру којег ће се приказати слова и знакови откуцани помоћу физичке или виртуелне тастатуре. Увести појам курсор указујући ученицима да је то мала усправна линија која пулсира како би нам показала на ком месту ће се појавити текст када га будемо откуцали. Задатак за ученике је да помоћу тастатуре откуцају једноставан текст (сачињен од кратких реченица). Објаснити како се куца велико слово (Shift + слово), размак између речи (Space bar), сва слова велика (Caps Lock), прелази у нови ред (Enter).Након уноса текста, указати на могућности измене текста. Показати основно едитовање текста (брисање (Delete, Backspace) и додавање знакова), селектовање текста и његово брисање. Скренути пажњу на могућност провере исправности унетог текста и демонстрирати начин коришћења опције за проверу правописа (Правопис и граматика). Демонстрирати поступак именовања и чувања текстуалне датотеке, а на следећем часу поступак отварања претходно сачуване датотеке, у којој ће ученици наставити да уносе и едитују текст.На часовима утврђивања ученици треба да вежбају уносећи сложеније текстове. Текстови треба да буду релевантни за ученике и повезани са активностима за које наставник процењује да су од значаја за њих (нпр. занимљивости о темама које уче из наставних предмета, које су обележје локалне заједнице и сл). На крају сваког часа потребно је издвојити 10 минута како би ученици пажљиво прочитали откуцани текст и кориговали грешке.Добро би било да квалитетни радови ученика или колажни радови сачињени од више радова ученика из једног одељења буду промовисани на школском сајту. Најбоље би било да часови буду одржани у кабинету за Информатику и рачунарство, а рад ученика организован тако за једним рачунаром седе по два ученика. Ученици треба да уносе текст сараднички (док један куца, други ученик тихо диктира и смењују се након сваке откуцане реченице).

У трећем разреду ученици се поново сусрећу са коришћењем програма за цртање и обраду слика. Показати унос текста на слику наглашавајући да се акције примењиване у програму за обраду текста на исти начин спроводе у програму за цртање. Ученицима давати задатке који подразумевају додавање текста на слике ради додатног појашњавања онога што је на сликама приказано. Добро би било да слике имају директну везу са наставним садржајима које ученици изучавају у оквиру других наставних предмета. Демонстрирати поступак именовања и чувања графичке датотеке, а на следећем часу поступак отварања претходно сачуване датотеке, у којој ће ученици да наставити да уносе и едитују текст.

Обраду наставних садржаја који се односе на претраживање интернета треба започети демонстрацијом начина на који приступамо садржајима светске мреже. Правећи разлику између програма прегледача и програма претраживача, објаснити да нам је прегледач потребан да видимо садржаје светске мреже, док нам претраживач обезбеђује да на интернету пронађемо оно што нам је потребно. Разрадити начин претраживања интернета помоћу кључних речи и показати примере коректно дефинисаних кључних речи и оних које садрже непотребне везнике или се недовољно прецизно односе на конкретан предмет претраге. Напоменути да не постоји јединствен „рецепт” за дефинисање кључних речи, већ да се ова способност изграђује кроз праксу и промишљање.

Следећа важна тема јесу сами резултати претраге. Резултате добијене претрагом интернета никада не треба узимати здраво за готово. Наставник треба да предочи да садржајима са интернета морамо да приђемо критички. Објаснити да критичко мишљење није исто што и критика, већ да оно представља такав приступ информацијама који подразумева преиспитивање њихове тачности, порекла и сл. Указати и на то да су резултати претраге означени ознаком Оглас плаћене рекламе и да такви резултати нису нужно поуздани у погледу тачности или квалитета садржаја. У основи потребе да критички прилазимо информацијама доступним на интернету стоји отвореност интернета – свако може да постави на светску мрежу што год да пожели. Овакав приступ носи извесне ризике, али доноси бројне предности које их далеко превазилазе – могућности за дељење знања, информација, приказе иновација и сл.На крају теме се треба осврнути на етичко понашање када су садржаји светске мреже у питању. Садржаји на интернету имају своје власнике. У том смислу, није дозвољено присвајати их. Уколико, за потребе наставе и учења, користимо материјале пронађене на интернету, у обавези смо да наведемо одакле смо их преузели. Такође, није дозвољено да остварујемо материјалну корист од туђих материјала преузетих са интернета осим уколико то није јасно назначено.Наведене садржаје ученицима треба представити кроз хеуристички разговор, подстичући их да формирају одговарајуће вредносне судове и етичке ставове.Примењујући вештине рада у програмима за обраду текста и слике, ученици треба да направе пригодан постер или напишу одговарајући текст са темом „Упутство за употребу интернета” и сл.). Наставник треба да наведе примере дигитализације у свакодневном животу

током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно подстицати ученике да наведу примере када њихов уређај памти и препознаје радње које ученик понавља у одређеном временском периоду. Постављати питања ученицима која воде ка спознаји да дигитални уређај памти веб-места која смо посетили на интернету, након чега нам сам дигитални уређај предлаже нова веб-места са сличним садржајем. Ученике треба упознати са примерима као што је дигитални маркетинг персонализован за корисника: на основу историје претраживања на интернету уређај препознаје интересовања, старосну доб, пол итд. корисника и на основу тога приказује рекламни материјал (пример: ученик претражује интернет у потрази за подацима потребним за домаћи задатак који се бави темом „Језера у Републици Србији”, након чега дигитални уређај приказује огласе за смештај на Палићком језеру). Наставник може да разговара са ученицима и о употреби рачунара у пољопривреди – за аутоматско сортирање поврћа, препознавање присуства штеточина или о употреби рачунара за управљање аутомобилима који немају возаче (захваљујући сензорима аутомобил неће ударити пешака, проћи кроз црвено светло на семафору или прекорачити дозвољену брзину кретања).Примењујући вештине рада у програмима за обраду текста и слике, ученици треба да направе пригодан постер или напишу одговарајући текст са темом „Дигитални уређај није паметан, али јесте користан” (или одговарајућом сличном темом).

У оквиру наставне тебе **Безбедно коришћење дигиталних уређаја** потребно је кренути од свакодневног, „извандигиталног” искуства ученика. Ученици треба да издвоје једну особу из свог окружења која има углед (нпр. позитиван или негативан) и да објасне шта је то углед и на основу чега су формирали позитивну или негативну слику о тој особи. Кроз дискусију са ученицима, извести закључак да се углед гради кроз односе са другима, комуникацију и да слика коју други имају о нама највећим делом зависи од нас самих, од тога како се понашамо и које информације о себи откривамо другима. Затим поставити ученицима питање на основу чега други креирају слику о нама у дигиталном окружењу и навести примере блиске искуству ученика. Указати на чињеницу да сваки корисник интернета има свој дигитални углед. Дигитални углед се гради на основу: садржаја наших порука (нпр. у Вајбер групи) и начина на који су написане, на основу фотографија и видео-записа које делимо, онога што „лајкујемо”, видео-игрица које играмо, група у које смо укључени, веб-сајтова које посећујемо итд.Дељењем информација на интернету, остављамо дигиталне трагове који се тешко могу обрисати. Оно што поделимо на интернету доступно је великом броју особа (познатих и непознатих) и једном када нешто поделимо губимо контролу над тим (неко може да то сачува и касније злоупотреби). Пре него што било шта (о себи или другима) поделимо или објавимо на интернету, веома је важно да застанемо и размислимо шта објављујемо, због чега, ко ће то моћи да види (вршњаци, родитељи, наставница), шта ће други мислити о нама, да ли тиме што објављујемо или шаљемо можемо некога да повредимо, како ће се осећати особе на које се то односи итд. О свом дигиталном угледу водимо рачуна тако што не објављујемо ништа у тренуцима када смо љути, бесни или тужни. Приликом коришћења интернета, веома је важно да

водимо рачуна о свом дигиталном угледу, али и о дигиталном угледу других особа. Ученици треба да наведу примере особа са интернета које су њима блиске (нпр. јутјубере) и које имају позитиван/негативан дигитални углед. Наставник може да покаже ученицима кратак видео Лепо понашање на интернету: https://digitalni-vodic.ucpd.rs/crtani-filmovi/, а такође може у оквиру неког другог предмета (нпр. Ликовног васпитања) да зада ученицима да креирају постер о лепом понашању на интернету.

Поставити ученицима питање која је њихова омиљена видео-игра и зашто им је баш та игра омиљена. Такође их питати шта мисле, да ли је игра намењена деци њиховог узраста и зашто јесте или није. Пронаћи игру, односно њен опис на интернету и ПЕГИ ознаку (енгл. Pan-European Game Information) и уколико има могућности поделити је са ученицима (помоћу пројектора или паметне табле). Више информација о ПЕГИ систему може се пронаћи на званичној ПЕГИ веб-страници (https://pegi.info/), у публикацији Деца у дигиталном добу (http://ucpd.rs/dokumenti/vodic--deca-u-digitalnom-dobu.pdf) или у Дигиталном водичу (https://digitalni-vodic.ucpd.rs/igranje-video-igara-gejming/). Скренути пажњу ученицима на ПЕГИ ознаку и њено значење (повлачи паралелу са узрасним ознакама којима се обележава телевизијски програм, које су вероватно ближе деци). Ова ознака нам говори ком је узрасту видео-игра намењена, односно указује на њен садржај. У оквиру ПЕГИ система постоји више ознака: ПЕГИ 3, ПЕГИ 7, ПЕГИ 12, ПЕГИ 16, ПЕГИ 18. Садржаји са ознаком ПЕГИ 3 намењени су свим узрастима. Видео-игра са овом ознаком не би требало да садржи било какве звукове или слике које могу уплашити млађу децу, као ни ружне речи. Прихватљиво је веома благо насиље у комичном контексту. Ипак, важно је указати на чињеницу да се и међу видео-играма које имају ознаку ПЕГИ 3, нажалост, могу пронаћи и оне које због свог садржаја, нису примерене деци. Чак и када је видео-игра узрасно примерена детету по питању садржаја, то не значи да оно не може бити изложено неким ризицима током играња. Велики број игара, чак и са ознаком ПЕГИ 3 садржи огласе и могућност трошења новца унутар игре (нпр. прелазак на виши ниво, додатне могућности). Уколико ученици сретну такве игре потребно је да обавесте одрасле у породици и да знају да имају могућност да то пријаве (нпр. ако је игра преузета из Гугл продавнице, на следећој веб-страници: https://support.google.com/googleplay/contact/rap_family).

Видео-игре са ПЕГИ ознаком 12, 16 и 18 нису примерене ученицима 3. разреда основне школе, зато што могу да садрже разне штетне садржаје: ружне речи, насиље, узнемирујуће звуке, злоупотребу штетних супстанци (дуван, алкохол итд.). Уколико има могућности, пожељно је заједно са ученицима потражити образовне видео-игре које су примерене њиховом узрасту (са одговарајућом ПЕГИ ознаком), нпр. за подстицање развоја алгоритамског мишљења или решавања проблема, вежбање математике итд.

Ученици треба да наведу примере када је неко од њихових вршњака (или они сами) био насилан према другоме (нпр. у школском дворишту, учионици, на излету). Кроз дискусију са ученицима издвојити кључну карактеристику насилног понашања: постоји намера да се друга особа повреди, понизи, наљути, растужи. Дигитални уређаји (рачунари, мобилни телефони итд.) пружају нам бројне могућности (неке од њих ученици су већ искусили), међутим, понекад деца и одрасли користе ове уређаје како би вређали и узнемиравали друге. Некада се то ради непромишљено, из забаве, а некада постоји намера да се други повреде. О дигиталном насиљу говоримо када неко намерно шаље ружне, претеће и узнемирујуће поруке, објављује нетачне информације о другима, срамоти друге у групи, исмева, „искључује” некога из групе или га игнорише, „блокира”, негативно коментарише (нпр. туђе фотографије или видео-снимке) и/или подстиче друге да то раде, подстиче друге даураде нешто што је за њих лоше, уцењује, креира и објављује туђе фотографије на интернету без дозволе особе која је на фотографији, крије се иза лажних имена/надимака, односно претвара се да је неко други итд. Питати ученике да ли су чули за неки пример дигиталног насиља или насиља на интернету. По чему се разликују насиље уживо и дигитално насиље? Веома је важно да ученици разумеју зашто последице дигиталног насиља могу бити чак и озбиљније од последица насиља које се дешава уживо, у интеракцији лицем-у-лице. Требало би им указати на неколико специфичности дигиталног насиља које произилазе из самих карактеристика дигиталне технологије: да се може вршити у било које време и са било ког места, да не можемо увек утврдити ко је особа која нас узнемирава, у дигитално насиље укључен је велики број особа и информације се тешко бришу, а лако шире. Пожељно је да се ученицима прикаже краћи филм у коме се демонстрира дигитално насиље (уколико то није могуће, може само да опише неки пример дигиталног насиља) и да се заједно са њима продискутује и размотре начини реаговања у оваквим ситуацијама. Уколико су они сами или неко од њихових вршњака искусили нешто од горе наведеног, неопходно је да о томе обавесте одрасле особе у које имају поверења (родитеље и наставнике, школског психолога или педагога). Узнемирујуће поруке не би требало брисати или прикривати од блиских особа. Указати им да на ружне поруке никада не треба одговарати, као и да на насиље не треба узвраћати насиљем.

У оквиру теме Безбедно коришћење дигиталних уређаја потребно је посебну пажњу посветити времену током кога ученици користе дигиталне уређаје којима имају приступ. Како многа истраживања показују да деца овог узраста проводе превише времена на интернету и уз мобилне телефоне, уколико су им доступни, указати на значај креирања личног плана коришћења доступних дигиталних уређаја. У сврху остваривања исхода направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника, покренути разговор питањима: Колико времена проводимо у школи? Колико времена спавамо? Колико дуго се током дана играмо? Колико нам времена треба да урадимо домаће задатке? Колико времена проводимо у коришћењу рачунара/телефона/таблета? (Уколико има ученика у разреду који немају приступ интернету и/или

мобилним телефонима код куће, преформулисати питање или дати податак о времену које деца проводе на интернету из неког релевантног истраживања, нпр. Унициефовог.) Шта све можемо да урадимо за 24 сата? Активност прављења личног плана најбоље је организовати као рад у мањим групама. Ученицима дати нацртану временску линију која представља један дан од 24 сата и задатак да распореде своје обавезе током тог дана. За ову активност предвидети око 15 минута. Анализирати са ученицима планове које су направили, коментарисати и посебно истицати превиђено време за коришћење дигиталних уређаја. Након тога ученици, свако за себе, креирају план пожељног коришћења дигиталних уређаја на недељном нивоу, укључујући и викенде. Овај распоред може бити приказан табелом. Задатак који ученици добијају је да прате и бележе да ли се придржавају плана током недељу дана и да уписују запажања, а затим организовати кратку дискусију на наредном часу. Уколико у разреду има ученика којима нису доступни дигитални уређаји у кућним условима, задржати се само на изради пожељног личног плана коришћења дигиталних уређаја. Активности за достизање исхода означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава усмерити на препознавање кључних разлика у онлајн комуникацији са наставником, родитељима и вршњацима. Комуникација са наставником је формална, поруке су јасно повезане са темом, реченице су јасне и потпуне, без емотикона и скраћеница. Слике и прилози увек садрже објашњења. Тако да је за овакав вид дигиталне комуникације најприкладнија електронска пошта (ученици тада користе имејл налоге својих родитеља). За размену мишљења везану за оно што се у школи учи, за групне школске задатке користи се школска платформа за онлајн учење. За неформалну комуникацију са вршњацима и родитељима прикладније је користити платформе за размену порука попут Вајбера и сличних платформи у оквиру којих је мало вероватно да ће дете ступити у контакт са непознатим особама. За овакву комуникацију специфичне су краће поруке без знакова интерпункције, поруке које су извучене из контекста и често могу бити неразумљиве трећем лицу. Ове поруке могу садржати слику или емотикон без додатног текста, а да буду потпуно разумљиве саговорнику. Наставник треба да промовише писање порука у складу са правописним правилима и језичким нормама без обзира на платформу у оквиру које се комуникација реализује. Јер, особа која је писмена никада неће пристати да у писаној комуникацији делује неписмено. Такође, наставник треба да упозори ученике да не користе друштвене мреже попут Фејсбука или Инстаграма зато што оне нису безбедна средина за особе млађе од 15 година.

У оквиру теме **Алгоритамски начин размишљања**, ученици у специфичним окружењима за блоковско програмирање локализованих на српски језик (попут code.org) решавају једноставне проблеме чије решавање захтева понављање (програмске циклусе). Наставник треба да представи узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање (нпр. маца мења боју, исцртава се испрекидана линија, срце пулсира) и постави ученицима питање: „Ако бисмо сложили блокове на овакав начин, шта би се њиховим извршавањем добило?”. Ученици треба да аргументују своје

одговоре и дебатују о тачности изнетих одговора. Након тога, наставник треба да прикаже узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање, али садржи грешку. Након саопштавања сврхе програма, наставник треба да постави питање: „Да ли блокови сложени на овакав начин доводе до описаног решења? Да ли је могуће поправити програм?”. Ученици тада треба да предложе решења и по потреби дебатују о њима.нПојам гранања у програмима наставник не треба да уведе експлицитно, већ кроз проблемски оријентисан приступ. Најбоље је да се ученици сусретну са овим принципом кроз рад у неком од специфичних окружења за блоковско програмирање локализованих на српски језик (попут code.org), у оквиру којих ће се бавити једноставним проблемима чије решавање захтева гранање. Кроз наведене активности наставник треба да укаже на програмске блокове који омогућавају гранање, као и на постојање дефинисаног услова на основу кога се гранање реализује. У склопу одабраног језика за визуелно програмирање који је локализован на српски језик наставник треба да прикаже ученицима неколико примера програма који садрже блокове који омогућавају гранање (блок Ако је-Онда и/или блок Ако је-Онда-У супротном). Приликом дефинисања услова у овим програмима наставник треба да користи томе намењене блокове (на пример, Ако си на рубу, Ако је тастер притиснут, Ако се објекти додирују), као и операторе поређења (мање, веће и једнако), које том приликом и представља ученицима. Наставник треба да нагласи да је резултат извршавања тако дефинисаних блокова Тачно или Нетачно. Кроз анализу представљених задатака ученици треба да предвиде резултат извршавања блокова у њима (нпр. уколико се притисне тастер размакница на екрану ће се појављује сунце, уколико балон додирне кактус зачуће се звук „пуцања” и балон ће нестати, уколико маца ходајући стигне до ивице позорнице она ће се окренути и наставити да хода у супротном смеру). Наставник иницира разговор са ученицима о основним аритметичким операцијама (сабирању, одузимању, множењу и дељењу) и облицима њиховог записа у математици. Затим представља блокове у визуелном програмском језику који представљају аритметичке операторе (+, -, * и /) и приказује како се помоћу њих граде аритметички изрази. Приказује ученицима блокове који садрже аритметичке операторе и подстиче их да размисле и предвиде резултат њиховог извршавања. Подстиче ученике да примене блокове аритметичких оператора при креирању програма у визуелном програмском језику који садрже гранање (нпр. ученици формирају два аритметичка израза чије вредности пореде у програму и на основу резултата поређења дефинишу наредну акцију). Главни акценат током ових активности треба да буде на формирању израза на основу текстуалне формулације задатка тј. на моделовању проблема, док рачунар у потпуности преузима задатак израчунавања вредности израза (који је у нижем математичком образовању изразито важан). Иницирати хеуристички разговор о питањима употребе гранања и понављања у програмима – шта се тиме постиже, на који начин се програм унапређује и сл. Подстицати ученике да ове концепте примене при програмирању физичких уређаја, у блоковском окружењу за програмирање локализовано на српски језик, ћириличко писмо.

ИСХОДИ:

1. ДИГИТАЛНО ДРУШТВО

Ученик ће бити у стању да:

- унесе текст (речи и реченице) помоћу физичке и/или виртуелне тастатуре у програму за обраду текста
- селектује и измени (обрише, дода) текст
- именује, сачува и поново отвори текстуалну датотеку
- допише текст на слику коришћењем едитора за текст у програму за обраду слике
- именује, сачува и поново отвори графичку датотеку
- објасни својим речима сврху коришћења прегледача и претраживача за приступ садржајима светске мреже
- осмисли кључне речи на основу којих ће на интернету тражити потребне дигиталне садржаје
- објасни својим речима на који начин се формирају резултати претраге интернета
- објасни својим речима због чега треба критички прићи садржајима који се налазе на интернету
- објасни својим речима због чега је неопходно да дигиталне садржаје пронађене на интернету користимо на етички начин
- наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно

2. БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА

Ученик ће бити у стању да:

- објасни шта је дигитални углед и како се он изграђује
- одабира дигиталне садржаје на основу PEGI ознаке у складу са својим узрастом
- препозна дигитално насиље и реагује на одговарајући начин
- направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника
- означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава

3. АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА

Ученик ће бити у стању да:

- решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева понављање (програмски циклус)
- утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма/програма који садржи понављање
- уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму/програму који садржи понављање

- решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева гранање
- наведе неке од оператора поређења (мање, веће и једнако) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања (тачно, нетачно)
- наведе аритметичке операторе (+, -, * и /) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања
- примени блокове оператора поређења при креирању програма у визуелном програмском језику, који садрже гранање
- објасни потребу употребе гранања и понављања у програмима својим речима

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- природа и друштво
- математика
- ликовна култура
- музичка култура

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. *Дигитални свет 4, уџбеник за 4. разред основне школе*, Марина Ињац, Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- дигитални уџбеник
- рачунари
- пројектор
- едукативне платформе

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални алати
- интерактивни садржаји

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за

издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећој мери корелирају са његовом природом):

- **самопроцена**: неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;
- **вршњачка процена**: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу.);

- **отворена питања**: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта.
- **Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам**: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа.

Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Дигитално друштво	13	7	/	20
2.	Безбедно коришћење дигиталних садржаја	3	2	/	5
3.	Алгоритамски начин размишљања	4	7	/	11
	Укупно часова	20	16	/	36

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	11	6	/	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	9	10	/	19
УКУПНО:	20	16	/	36

2.6.1. ПРОГРАМ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Грађанско васпитање **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Задаци наставе Грађанског васпитања:

- подстицање развоја личности и социјалног сазнања
- пружање могућности ученицима да постану активни учесници у процесу образовања и васпитања
- стицање знања, умења, способности и вредности неопходних за формирање аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге
- оспособљавање ученика за групни рад, договор и сарадничке односе са вршњацима и са одраслима
- подстицање самопоуздања, личне одговорности
- развијање сазнања о себи, потребама, осећањима, свести о личном идентитету
- развијање свести о потреби уважавања различитости и особености
- уочавање и превазилажење стереотипа везаних за пол, узраст, изглед, понашање, порекло
- оспособљавање ученика за ненасилно решавање сукоба
- упознавање ученика са дечјим правима и њихово уважавање
- развијање и неговање еколошке свести

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Грађанско васпитање у трећем разреду основне школе чине четири предметне области:

- људска права
- демократско друштво
- процеси у савременом свету
- грађански активизам

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- људска права – 14 часова

- демократско друштво – 8 часова
- процеси у савременом свету – 4 часа
- грађански активизам – 10 часова

Изборни програм Грађанско васпитање за трећи разред организован је, као и програми за претходна два разреда, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области али се они проширују и продубљују и даље развијају. Све четири области су се међусобно интегришу.

Програми Грађанског васпитања у првом циклусу, по свом циљу и концепцији, најближи су програмима обавезног предмета Природа и друштво. Како ученици расту, повећавају се и њихове когнитивне, емотивне и социјалне способности да упознају појаве у свету који их окружује. Зато у трећем разреду програм предвиђа проучавање појава из ширег окружења, односно локалне заједнице како се она назива у овом изборном програму. Сам појам локалне заједнице, у овом програму, се посматра као простор у коме грађани у највећој мери задовољавају своје потребе и остварују своја права, а не као дефинисана територијална површина у оквиру организације државне управе. У трећем разреду ученици проширују свој радијус кретања и сваким даном све боље упознају своју локалну заједницу. Знају где је пошта или где су спортски терени, где се иде код лекара или у куповину. Међутим, недовољно познају ко је обезбедио воду, направио пут или организовао превоз људи, одношење ђубрета, сређивање парка или чишћење снега на улицама. Садржај овог програма треба да омогући ученицима да се упознају и са тим аспектом комуналног живота грађана у некој локалној заједници, а које се међусобно могу врло разликовати (сеоска, приградска, градска) о чему ће наставник свакако водити рачуна и прилагођавати садржај и активности. Од ученика се очекује не само да упознају локалну заједницу већ и да имају критички однос према њој, у смислу да промишљају шта све недостаје или није довољно развијено како би она у што већој мери задовољавала потребе свих грађана који ту живе (више паркова, пешачких прелаза, биоскоп, базен, тржни центар, играоница...). Ученике треба подстицати да мисле и о потребама других, а не само о сопственим, и да јачају свест и осетљивост за специфичне разлике међу људима у заједници по полу, узрасту, здравственом стању, образовању, националности, вери. Да та осетљивост постоји показују њихови одговори у којима се залажу да у њиховој локалној заједници буде амбуланта, звучни семафори за слепе, паркинг за инвалиде, црква или библиотека. Програм предвиђа да ученици боље упознају и различита удружења грађана којих има велики број чак и у сасвим малим срединама. Прича о удружењима грађана има за циљ подстицање осећаја припадности заједници и спремности за удруживање са другима како би боље функционисали и боље се осећали у својој заједници. Упознавање ученика са солидарношћу и волонтирањем треба да обезбеди јачање вредности заједништва, хуманости, личне одговорности и поштовања различитости у оквиру локалне заједнице којој природно припадамо. Ученицима ће посебно бити интересантно уколико буду у прилици да се упознају са особама које су својим понашањем то и

показале. Може се организовати разговор са особом која је велики број пута дала добровољно крв и са особом која је примила туђу крв што јој је спасло живот. Такође, ученицима би био интересантан и сусрет са особом/особама које су на свом поседу изградиле азил за незбринуте животиње и о њима брину док их не удоме. Програм пружа велике могућности да се ученици током целе школске године укључују у различита дешавања у локалној заједници (традиционални вашари, посела, изложбе, дружења, смотре, фестивали, такмичења, сусрети...) и јачају везе са другим грађанима (старијим, болесним, друге вере, друге нације...). Кроз различите активности и примере потребно је ојачати ученике да разликују саосећање, сажаљење и солидарност. Као илустрацију наводимо пример односа према слепим особама где ученицима треба да буде јасно да је саосећање кад осећамо колико им је тешко да се самостално крећу улицама уз помоћ белог штапа, да је солидарност када осмишљавамо како помоћи тим лицима да се лакше крећу самостално, а да је сажаљење вид дискриминације у коме се слепе особе доживљавају као мање способне, другачије, мање вредне или јадне. Многи су примери где се дискриминација по различитом основу може довести у везу са предрасудама и стеротипима али је на овом узрасту најпогодније о томе говорити на примеру дечака и девојчица, мушких и женских послова, односа према Ромима, деци која похађају школу по индивидуалном образовном плану или имају било коју сметњу у развоју. Ови исходи су врло важни јер подржавају развој осетљивости ученика за различите видове неуважавања и непоштовања што је основ за постизање исхода програма у следећим разредима, а који имају за циљ даље неговање друштвене свести и одговорности. Из тог разлога програм за трећи разред предвиђа акцију солидарности у локалној заједници која захтева да ученици „изађу“ из школе, пронађу особе или групе којима је потребан неки вид помоћи и осмисле на који начин ће исказати своју солидарност с њима. То не морају бити велике акције, довољно је организовати да ученици наизменично посећују неку старију особу о којој нема ко да брине и доносе јој неопходне намирнице, проводе време у разговору са њом, обележе рођендан и празнике или помогну око кућних послова, одласка лекару... Своју активност треба да прате и да је документују. Смисао оваквих акција је не само да ученици боље препознају потребе других који често живе, више или мање, невидљиво ту око нас, већ и да осете ефекте заједничког рада и задовољство у пружању помоћи. Као погодан мотив оваквих акција може се користити позната мисао Душка Радовића: „Наше мало може бити много онима који немају ни мало“. Истраживање може бити окончано припремом изложбе која би садржала фотографије и текстове из новина, књига о том догађају. У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба достићи. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су мерљиви, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, лако да утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су на нивоу примене што значи да се знање и разумевање подразумевају јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту која долази до изражаја у понашању. Редослед

наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља програма и развоја међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима за више разреда. У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, превасходно, исходима које ученици треба да достигну. Приликом избора активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да свака од њих се може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос остваривању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, сарадњу, поштовање правила, доношење одлука. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено, спонтано и то не само кроз избор садржаја већ и кроз избор одговарајућих начина рада. Достизање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Треба да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење. Грађанско васпитање је део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе.

ИСХОДИ:

1. ЉУДСКА ПРАВА

Ученик ће бити у стању да:

- својим понашањем показује да прихвата различитост других
- препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства
- се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама
- препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима
- укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка
- објасни разлику између саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру

- укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима
- наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце
- наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје
- тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права
- наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави
- опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници
- пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење
- испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду
- заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању

2. ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО

Ученик ће бити у стању да:

- својим понашањем показује да прихвата различитост других
- препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства
- се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама
- препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима
- укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка
- објасни разлику између саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру
- укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима
- наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце
- наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје
- тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права
- наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави
- опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници
- пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење
- испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду
- заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању

3. ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ

Ученик ће бити у стању да:

- својим понашањем показује да прихвата различитост других
- препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства
- се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама
- препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима
- укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка
- објасни разлику између саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру
- укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима
- наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце
- наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје
- тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права
- наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави
- опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници
- пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење
- испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду
- заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању

4. ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ

Ученик ће бити у стању да:

- својим понашањем показује да прихвата различитост других
- препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства
- се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама
- препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима
- укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка
- објасни разлику између саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру
- укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима
- наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце

- наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје
- тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права
- наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави
- опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници
- пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење
- испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду
- заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- математика
- природа и друштво
- ликовна култура
- музичка култура
- дигитални свет

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Мирјана Трифуновић Паул, Гордана Гајин Цветкоски, *Грађанско васпитање 3, радна свеска за трећи разред основне школе*, БИГЗ

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- пројектор
- наставна средства која ученици сама израде

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација
- посета културно – историјским установама

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање и то не само у остваривању исхода из овог програма већ и у развоју неколико међупредметних компетенција. Како је највећи број активности ученика у оквиру часова овог изборног програма организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења

напредовања који су и ученицима познати. Наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, да ли исказујуемпатију, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Важно је укључивање ученика у дискусију и сарадња са вршњацима, односно групом.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Људска права	10	4	/	14
2.	Демократско друштво	5	3	/	8
3.	Процеси у савременм друштву	3	1	/	4
4.	Грађански активизам	4	6	/	10
	Укупно часова	22	14	/	36

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	14	3	/	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	10	9	/	19
УКУПНО:	24	12	/	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Православни катихизис **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

- упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса;
- мотивисање ученика за похађање часова верске наставе;
- пружити ученицима основна знања о учењу Цркве о стварању света;
- омогућити ученицима да разумеју да Бог ствара природу и човека, јер жели да их воли и да буде са њима заједно;
- пружити ученицима могућност да разумеју да је човек у природној вези са свим оним што је Бог претходно створио, али да се разликује од свих створених бића;
- објаснити ученицима да је човек икона Божја (сличан Богу) зато што је створен као слободна личност и једини позван да буде домаћин света;
- омогућити ученицима да увиде разлику између Бога и створене природе;
- омогућити ученику да увиди да је Бог створио свет из љубави;
- омогућити ученику да увиди да се Бог брине о свету;
- омогућити ученику да разуме да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет;
- пружити ученицима основ за разумевање да природи и човеку вечно постојање дарује Бог;
- омогућити ученику да увиди да су светитељи најбољи пример односа човека са Богом;
- пружити ученицима основна знања о о Светоме Сави као нашем примеру служења;
- ученицима пружити основ за разумевање да хлеб и вино, наши дарови, представљају свет у малом;
- ученицима пружити основ за разумевање разлога приношења Богу хлеба и вина на Литургији;
- пружити основ за разумевање да се на Литургији молимо за спасење целога света;
- омогућити ученицима да увиде да се на Литургији остварује спасење човека и света;
- ученицима пружити основ за разумевање да нас Христос толико воли да је дао свој живот за нас и да је васкрсао да победи смрт за нас;
- ученицима пружити неопходно знање да разумеју да је човек одговоран за очување природе;
- омогућити ученицима да увиде на које све начине људи данас уништавају природу, тј. да увиде да загађење природе потиче од човека;
- омогућити ученицима да разумеју да је човек позван од Бога да брине о природи;
- упознати ученике са примерима изражавања љубави према природи;
- развијати код ученика скромност;
- установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из Православног катихизиса

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност - заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је у стању да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. разреда основне школе.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик је мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе.
- Ученик је у стању да препозна неке елементе библијске повести о стварању света.
- Ученик је у стању да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести.
- Ученик је у стању да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави - Цркву.
- Ученик је у стању да објасни да је свет створен љубављу Божјом.

- Ученик је у стању да разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу.
- Ученик је у стању да искаже жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи.
- Ученик је у стању да зна да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет.
- Ученик је у стању да препозна да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету.
- Ученик је у стању да увиди кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу.
- Ученик је у стању да увиди да Бог жели да свет постоји вечно.
- Ученик је у стању да увиди да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздељени.
- Ученик је у стању да увиди различитост која постоји између Бога и створеног света.
- Ученик зна да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет.
- Ученик је у стању да увиди улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету.
- Ученик је у стању да увиди да је свет смртан ван заједнице са Богом.
- Ученик је у стању да увиди садржај молитве Анђелу чувару.
- Ученик усваја текст и мелодију песме „Анђели певају“.
- Ученик је подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи.
- Ученик је подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит).
- Ученик је у стању да уочи да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека.
- Ученик је проширио своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу.
- Ученик уочава да нема љубави без служења ближњима.
- Ученик је упознао библијску повест о Христовом служењу Апостолима.
- Ученик је подстакнут да љубав препознаје као служење.
- Ученик зна да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим.
- Ученик препознаје да је Литургија захвалност Богу.
- Ученик је у стању да уочити да се захвалност Богу показује кроз наше дарове.
- Ученик је у стању да уочити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом.
- Ученик је у стању да увиди везу Литургије и спасења човека и света.
- Ученик је проширио своја знања о празнику Васкрсења.
- Ученик је у стању да увидити шта за створену прируду значи Христово Васкрсење.
- Ученик је у стању да усвојити текст и мелодију песме „Људи ликујте“ .
- Ученик је подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим.
- Ученик је подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и ближњима.
- Ученик је у стању да препозна личну одговорност за творевину.
- Ученик је у стању да увиди да се загађењем наше околине, загађује цео свет.

- Ученик је у стању да увиди да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека.
- Ученик је у стању да препозна представе које приказују догађаје везане за стварање света.
- Ученик је у стању да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе.
- Ученик је подстакнут на очување природе и своје животне средине.
- Ученик је подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину.
- Ученик је подстакнутида уреди школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање...

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- *Православни катихизис, за 3. разред основне школе,* Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- темпере;
- бојице;
- постери;
- иконе.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Бог ствара свет и човека	5	1	1	7
3	Бог нас воли	5	2	-	7
4	Заједница Бога и света кроз човека	4	3	-	7
5	Литургија - преображени свет	5	2	-	7
6	Човек и природа	3	3	1	7

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	11	5	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	11	6	1	18
УКУПНО:	22	11	3	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:Ваннаставне активности **РАЗРЕД:Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Ваннаставне активности имају за циљ да ученицима омогуће максимално потврђивање личности на образовном, креативном, друштвеном и личном плану. Циљ и задаци су проширивање и продубљивање, као и стицање нових знања и умења према интересовањима ученика, развијање логичког и критичког мишљења ученика, увођење ученика у методе научног истраживања и развијање спретности за експериментални и практичан рад, задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности и интересовања и подстицање професионалног развоја, мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад, омогућавање ученицима организовања забаве и рекреације, као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде. Ваннаставне активности ће се реализовати уз уважавање ученичког физичког и социјалног окружења и према предвиђеном плану. Доминирају активности које се остварују кроз игру, покрет и креативне захтеве.

Ваннаставне активности су део целокупног образовно-васпитног рада и прате наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у трећем разреду. Ослонци планирања и организације ваннаставних активности су:

- уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости са којом долазе у први разред;
- коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика;
- укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости;
- повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија.

Задаци ваннаставних активности су на проширивању, продубљивању и стицању нових знања, умења и вештина, односно повезивању теорије и праксе, затим, задовољавању специфичних интересовања ученика, а тиме и њиховој професионалној оријентацији, као и формирању радних навика у циљу активног коришћења слободног времена за културни и друштвени живот.

Задаци ваннаставних активности:

- изградња правилног односа према раду и учењу, производима људског рада и формирање радних навика
- развој предузетничких компетенција
- подстицање и развијање самоинцијативе, самосталности и стваралаштва, интелектуалне радозналости, истраживачких склоности и жеље за новим сазнањима у свим областма науке, технике, културе, уметности, спорта и друштвеног живота

- оспособљавање ученика за рационалну организацију, програмирање и планирање рада слободних активности и слободног времена
- подстицање разноврсних позитивних интересовања и склоности ученика и њихово професионално усмеравање
- развијање еколошке свести и активан однос према заштити и унапређењу животне средине
- развијање љубави и поштовања према човеку, неговање разумевања за проблеме својих другова, развијање племенитих осећања, пажње и бриге за млађе и за старе и немоћне особе
- оспособљавање ученика за испуњавање слободног времена садржајима из области науке, технике, културе, уметности, спорта - забавом, игром и разонодом
- развијање физички здраве, емоционално стабилне и издржљиве личности

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и могу се повезати са појмовима из свакодневног живота, уметности и програма осталих школских предмета.

Називи, број и редослед наставних тема нису фиксни. Наставник планира број и редослед наставних тема, као и број часова за реализацију сваке теме. Програм није организован по предметним областима, јер није пожељно,одвојено изучавати садржаје различитих предметних области.Уместо тога је изложен опис предмета, без стриктне поделе на области учења. Активности се реализују према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- користи различите аспекте личности (когнитивни, морални, естетски, физички, социјални, емоционални, ...)
- повезује, проширује и продубљује знања, развија вештине и навике стечене у школи и свакодневном животу (посебно развој општих и међупредметних компетенција);
- има правилан однос према раду и подстиче професионални развој;
- има бољи однос према школи, школским обавезама, ученичком колективу, наставницима
- буде ангажованији
- има бољи однос према другим ученицима
- сврсисходније користи слободно време
- му је подстакнут потенцијал и задовољена интересовања
- оспособљен за комуникацију, интеракцију и сарадњу; партиципацију, иницијативност, предузимљивост

- оспособљен за превенцију непожељних облика понашања
- упознаје друге и другачијије; јача толеранције на различитост

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- ликовна култура
- музичка култура
- свет око нас
- математика
- српски језик
- физичко и здравствено васпитање
- верска настава
- грађанско васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- дечја штампа

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- папир А4
- фломастери
- ђачки прибор

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, циљано систематско посматрање ученика у школи и током ваннаставних активности у функцији пружања подршке), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	/	/	17	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	/	/	19	19
УКУПНО:	/	/	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Час одељенског старешине **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ ЧОС-а за је усмерен на развој социјалних вештина, емоционалне интелигенције, као и на изградњу добрих односа међу ученицима и поштовања договора о правима којих треба да се придржавају сви ученици. Ученици треба да се оспособе да препознају и решавају проблеме у свом окружењу, развију осећај одговорности према себи и другима, те унапреде своје комуникацијске вештине како би живели у слагању и међусобном поштовању.

Задаци ЧОС-а:

- боље упознавање ученика у одељењу
- понашање ученика и развој хуманизације међу људима
- упознавање са дечјим правима
- реализација садржаја и остваривање задатака подручја здравственог васпитања
- да ученици постану свесни себе својих особености као и сличности и разлике са другима
- развој сазнања о себи, о сопственим осећањима и потребама, свести о личном идентитету
- оспособљавање ученика да искажу осећања и потребе
- развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима
- развијање свести о другима
- стицање сазнања да су део друштва и заједнице
- схватање да је школа заједница и значај сопственог учествовања у школи
- подстицање сарадње и тимског рада
- развијање одговорности и самосталности
- укључивање родитеља у рад школе, неговање сарадње учитеља и родитеља
- стечена знања да примене у породици
- да се ученици осете корисним у породици и у школи
- осамостаљивање ученика да самостално раде домаће задатке

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Остваривање наставе часа одељенског старешине захтева пажљиво планирање, креативан приступ и ангажовање ученика кроз различите активности које ће подстаћи њихову активност, сарадњу и развој социјалних и емоционалних вештина.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- учествује у хуманитарним акцијама

- разликује штетне и здраве навике у животу људи
- учествује у ваннаставним активностима и развија своје способности
- препознаје значај очувања животне околине и понаша се у складу са наученим
- зна правила лепог понашања у школи и примењује их
- унапређује своја знања и развија радне навике
- поставља себи циљеве у стицању знања и умења

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- природа и друштво
- ликовна култура
- музичка култура
- физичко и здравствено васпитање
- грађанско васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- часописи за децу
- пригодни текстови из Читанке
- енциклопедије

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- панои и плакати
- пригодни текстови
- папир А4
- фломастери

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- активности ученика у раду и примена научених правила у раду и школском животу

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	/	/	18	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	/	/	18	18
УКУПНО:	/	/	36	36

2.7 ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Планирање наставе

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика четвртог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, како општих и специфичних предметних, тако и кључних. Уџбеници који се користе у 4. разреду:

СРПСКИ ЈЕЗИК		
Назив издавача	**Наслов уџбеника;** **писмо:** ћирилица	**Име/имена аутора**
ЕДУКА	*Читанка, уџбеник за 4. разред основне школе*	Моња Јовић, Нада Тодоров
	Поуке о језику, уџбеник за 4. разред основне школе	Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић
	Радна свеска из српског језика за 4. разред основне школе	Нада Тодоров, Стеванија Кеча, Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић
	Српски језик 4, Мудрица	Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК		
Назив издавача	**Наслов уџбеника;** **писмо:** латиница	**Име/имена аутора**
The English Book, Београд и Oxford University Press, Велика Британија, 2021.	*Happy Street 2,* 3rd edition *(енглески језик за 4. разред основне школе), уџбеник и радна свеска са CD-ом*	Stella Maidment & Lorena Roberts

МАТЕМАТИКА		
Назив издавача	**Наслов уџбеника;** **писмо:** ћирилица	**Име/имена аутора**
ЕДУКА	*Математика 4а ,* *уџбеник за 4. разред основне школе*	Софија Зарупски
	Математика 4б , *уџбеник за 4. разред основне школе*	
	Математика 4, Мудрица	Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић
	Математика за младе математичаре, ученике четвртог разреда основне школе	Марко Игњатовић,
ПЧЕЛИЦА	*Радна свеска са решењима за додатни рад из математике , Математичарење*	Мара Јанковић, Снежана Ковачевић,
КРУГ БЕОГРАД	*Математика 4, збирка задатака за четври разред основне школе*	Војислав Андрић,
МУЗИЧКА КУЛТУРА		
ЕДУКА	*Музичка култура 4 ,* *У свету мелодије и стихова*	Мирјана Смрекар Станковић, С. Цветковић
ПРИРОДА И ДРУШТВО		
ЕДУКА	*Природа и друштвно 4,* *уџбеник за 4. разред основне школе*	Љиљана Вдовић, Бранка Матијевић
	Природа и друштво, радна свеска за четврти разред основне школе	
	Природа и друштвно 4, Мудрица	Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић
ДИГИТАЛНИ СВЕТ		
НОВИ ЛОГОС	*Дигитални свет 4,* *уџбеник за 4. разред основне школе*,	Марина Ињац
ЛИКОВНА КУЛТУРА		
ЕДУКА	*Ликовна култура 4 са прилозима за вежбање*	, Јелена Коштица, Горан Ратковић
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ		
БИГЗ	*Грађанско васпитање 4,* *радна свеска*	Мирјана Трифуновић Паул, Гордана Гајин Цветкоски

2.8 НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Српски језик **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

ЗАДАЦИ:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова,овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање,
- свестрано тумачење и вредновање књижевно уметничких дела разних жанрова

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Српски језик у четвртом разреду основне школе чине три предметне области:

- Књижевност;
- Језик;
- Језичка култура.

Дистрибуција часова по предметним областима:

- Књижевност- 80 часова;

- Језик-57 часова;
- Језичка култура- 43 часа.

Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без уклапања са другим областима.

Уз годишњи план, формира се листа распоређених текстова по месецима, као и домаћа лектира. Дистрибуција текстова по месецима, заснована је на груписању и повезивању текстова према различитим критеријумима:

- природа и улога књижевног дела; врсте текстова; сврха текстова: за описмењавање, читање, разумевање , препричавање, тумачење;
- брзина напредовања ученика;
- годишња доба;
- значајни датуми и празници;
- посебности ученичког колектива, школе и локалне заједнице;
- предметна и међупредметна повезаност садржаја и исхода;
- међупредметне компетенције.

Остваривање наставе и учења

Књижевност

У нстави књижевности најважније је код ученика развијати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус. Читање тражи време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Кроз читање књижевно уметничких текстова и у разговору о њима на часу гради се критичко мишљење, јер ученици треба да имају суд о поступцима и особинама ликова, као и о различитим догађајима у тексту.Посебно је важно што књижевност код деце интензивно развија емпатију, тиме што од читалаца тражи да се ставе на место другог, а и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа. Школска лектира је разврстана по књижевним родовима– поезија, проза, драмски текстови за децу и обогаћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али је обогаћен и делима за децу из светске књижевности. Избор дела примерен је узрасту ученика. Поједина дела из обавезног корпуса су изборна. Учитељу се пружа могућност да изабере шта ће на часовима обрађивати.

Изборност допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Програмом се подстиче упознавање ученика са значајним личностима српског језика, књижевности и културе. При

тумачењу текстова из школске и домаће лектире, али и популарних, информативних текстова из часописа за децу, енциклопедија и слично, треба одредити тему, редослед догађаја, главне догађаје, просторне и временске односе у прочитаном тексту, поуке и битне појединости у описима бића и природе; уочити главне и споредне ликове у књижевном делу, њихове позитивне и негативне особине и поступке; њихова емоционална стања и разликовати појмове добра и зла. Ученик треба да чита са разумевањем различите врсте текстова; да зна да образложи свој утисак и мишљење поштујући другачије ставове; да разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; да уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); да тумачи и дође књижевног дела и да препозна ситуацију вршења остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; да зна да уочи и одреди персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу; разликује описивање од приповедања и дијалога; да усвоји позитивне људске вредности на основу

Језик

У настави језика, ученици би требало да овладају повезивањем граматичких појмова обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; да разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, глаголи, бројеви) и уочи речи које су увек у истом облику; да одреди основне реченичне чланове као и да разликује врсту речи од службе речи у реченици; папоштује и примењује основна правописна правила; да правилно пише сва три модела управног говора. Програм је усмерен на развијање исхода и ученичких компетенција за примену граматичких правила у писаној и говорној комуникацији.

Језичка култура

Развијање и унапређивање језичке културе ученика представља један од најзначајнијих задатака наставе српског језика.

Њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени да квалитетно и сврсисходно усмено и писмено препричају текст из различитих улога; да читају текст поштујући интонацију прочитаних књижевних дела; да уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив).

Основни облици усменог и писменог изражавања су препричавање, причање и описивање. Потребно је подстицати ученике да уоче шта је битно, а шта може остати непоменуто када препричавају, како се не би догодило да препричани текст буде дужи од оног који препричавају. Потребноје, такође, вредновати препричавање, тј.указати ученицима на мање или више успеле сегменте овог облика изражавања.

Причање – обухвата причање догађаја и доживљаја, причање на основу маште, на задату тему, причање на основу слике или низа слика

Описивање–најсложенији облик усменог и писменог изражавања у разредној настави. Због бројних узрасних ограничења у раду са ученицима, овој врсти језичког изражавања потребно је приступити посебно одговорно и поштовати принципе наставне условности и поступности приликом постављања захтева: оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек ондада ту предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевноуметничког), потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис природе, годишњих доба, предмета, биљака и животиња, књижевних ликова и сличо.), јер су то и најбољи обрасци за спонтано усвајање техника описивања као трајне вештине.

Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Могу се одабрати и ребуси, загонетке, питалице, брзалице, разбрајалице, једноставне укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе служе да се богати речник ученика и да се укаже на различите могућности приликом избора речи и израза и упути на њихову сврсисходнију употребу. Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Врсте ових вежби, такође, треба усагласити са интересовањима ученика и наставним садржајима. Смисао за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза развија се кроз различите вежбе

ИСХОДИ:

Књижевност:

- чита са разумевањем различите врсте текстова;
- укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове;
- разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст;
- одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту;
- именује позитивне и негативне особине ликова;
- уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам);

- тумачи идеје књижевног дела;
- препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима;
- уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу;
- уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив);
- уочи супротстављеност лица у драмском тексту;
- чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;

Језик:

- повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;
- разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику;
- одреди основне реченичне чланове;
- разликује врсту речи од службе речи у реченици;
- поштује и примени основна правописна правила;
- правилно пише сва три модела управног говора;
- употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика;
- напише разгледницу, честитку, приватно писмо;

Језичка култура:

- употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање;
- повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак;
- прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној;
- препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији;

<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>

- Природа и друштво
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Математика
- Физичко васпитање
- Верска настава
- Грађанско васпитање
- Дигитални свет

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Читанка, уџбеник за 4. разред основне школе, Моња Јовић, Нада Тодоров, Едука
- Поуке о језику», уџбеник за 4. разред основне школе, Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић, Едука
- Радна свеска из српског језика за 4. разред основне школе, Нада Тодоров, Стеванија Кеча, Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић, Едука
- Српски језик 4, Мудрица, Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић, Едука
- Лектира за 4. Разред

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Рачунар и пројектор
- Дигитални уџбеници
- Аудио записи текстова и песама
- Филмови, образовне емисије
- Наставни листићи
- Фотографије и слике

ИНОВАЦИЈЕ:

- Употреба дигиталнх уџбеника
- Употреба дигиталних алата и интерактивних садржаја (wordwall квиз, liveworksheets)
- Тематска настава
- Савремене методе учења – методе активног учења (истраживање, игре улога, менталне мапе , игровне активности)
- Примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова колега

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са „Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању“.

Процес праћења и вредновања ученика започиње се иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика, са акцентом на учениковим способностима. Даље, током процеса наставе и учења врши се идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима. Такође, током процеса наставе и учења наставник усменим и писаним коментарима и повратним информацијама уз редовно бележење и у ес-дневнику јасно, информативно и подстицајно указује ученику на квалитет његовог постигнућа.

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода су: разговор и усмено испитивање, писмена провера (контролне вежбе, диктати, писмени задаци и састави, петнаестоминутне провере

знања, наставни листићи), ученичке презентације, драматизације, читање, самопроцена и вршњачка процена, дигитални квизови и игре.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Књижевност	47	32	1	80
Језик (граматика и правопис)	17	22	18	57
Језичка култура	16	25	2	43
Укупно	80	79	21	180
	Бројчасова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	35	41	9	85
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	45	38	12	95
УКУПНО:	80	79	21	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Енглески језик **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе енглеског језика у четвртом разреду је да оспособи ученика да комуницира на енглеском језику на основном нивоу у усменом и писано облику о темама из његовог окружења. У исто време, настава енглеског језика треба да подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика, да олакша разумевање других и различитих култура и традиција, стимулише машту, креативност и радозналост и подстиче задовољство коришћења енглеског језика.

ЗАДАЦИ:

- развијање основних научних појмова из природних и друштвених наука;
- развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу
- завичају и домовини;
- развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења;
- развијање способности запажања основних својстава материјала, објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности;
- развијање елемената логичког мишљења;
- стицање елементарне научне писмености, њена функционална применљивост и развој процеса учења;
- оспособљавање за сналажење у простору и времену;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима и групама;
- коришћење различитих социјалних вештина, знања и умења у комуникацији и другим интеракцијским односима;
- развијање одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- очување националног идентитета и уграђивање у светску културну баштину.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм наставе и учења за стране језике у првом циклусу основног образовања и васпитања усмерен је на развој функционалних знања и заснован је на комуникативно дефинисаним исходима учења, односно активностима које ученик успешно реализује користећи страни језик. Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у програму наставе и учења посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници.

Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане и невербалне), формално и садржински централну

позицију програма наставе и учења заузимају управо комуникативне функције. На основу комуникативних функција дефинисане су *језичке активности* помоћу којих се оне могу остварити, а које, од четвртог разреда, укључују усавршавање способности разумевања говора, разумевања писаног текста, интерактивног усменог и писаног изражавања.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива на социјалној интеракцији у учионици и ван ње, и спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом и без детаљних граматичких објашњења, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и треба да буду праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (планирање, запажање, анализа, вредновање, закључивање итд.);
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на нижем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

ИСХОДИ:

По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:

- препознају и именују појмове који се односе на тему
- поздраве и отпоздраве, примењујући једноставнија језичка средства;
- представе себе и другог и разумеју једноставнија питања личне природе и одговаре на њих;
- саопштавају информације личне природе о себи и другима;
- разумеју, питају и саопште колико нечега има;
- разумеју једноставније описе предмета и места и опишу бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа;
- разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагују на њих;
- изразе основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разумеју и поштују правила учтиве комуникације;
- разумеју једноставније исказе којима се изражава поседовање / непоседовање и реагује на њих и траже и дају једноставнија обавештења која се односе на поседовање / непоседовање;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују уобичајене радње у садашњости које се догађају у одређено време;
- размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опишу уобичајене радње у садашњости које се догађају у одређено време;
- разумеју и објасне сличности и разлике у свакодневним активностима током радног дана у циљној култури и код нас
- разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на положај у простору;
- разумеју и објасне сличности и разлике у начину разоноде између вршњака у циљној култури и код нас
- разумеју једноставнија упутства и налоге и реагују на њих; саопште једноставнија упутства и налоге;
- разумеју кратке и једноставније молбе и реагују на њих уз одговарајуће образложење;
- искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују уобичајене радње у садашњости;
- размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опишу уобичајене радње у садашњости користећи једноставнија језичка средства;
- разумеју и објасне сличности и разлике у породичним односима у циљној култури и код нас.
- изразе захвалност на једноставан начин;
- разумеју позив на заједничку активност и реагују на одговарајући начин; упуте позив на заједничку активност;
- разумеју кратке и једноставније молбе и реагују на њих уз одговарајуће образложење;
- упуте кратке и једноставније молбе;
- искажу и прихвате захвалност и извињење на једноставан начин;
- разумеју једноставније текстове у којима се описују уобичајене радње у садашњости;
- разумеју и објасне сличности и разлике у занимањима у циљној култури и код нас;

- разумеју и објасне метеоролошке симболе
- разумеју једноставније текстове у којима се описују тренутне радње у садашњости;
- опишу тренутне радње у садашњости користећи једноставнија језичка средства

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик,
- Музичка култура,
- Ликовна култура,
- Математика,
- Природа и друштво

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Happy Street 2, 3rd edition (енглески језик за 4. разред основне школе) - уџбеник и радна свеска са CD-ом - Аутори: Stella Maidment, Lorena Roberts; Издавач: *The English Book*, Београд и *Oxford University Press*, Велика Британија, 2021.
- Happy Street 2 - Приручник за наставнике, Lorena Roberts

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- аудио CD,Teacher’s Resource Pack (флеш-карице, постери, додатне активности и тестови)

ИНОВАЦИЈЕ:

- могућност коришћења CPT (classroom presentation tool) – софтвер за интерактивну белу таблу

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Сумативно и формативно што се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1. Introduction			2	2
2. Where's Flossy?		3	1	4
3. The presents	5	4		9
4. Shopping for Mum	4	5		9
5. Are they monkeys?	4	5		9
6. Kites	6	4		10
7. Dad at the sports centre	4	5		9
8. We're late	4	4	1	9
9. It's snowing!	5	4		9
10. Revision		2		2
	Број часова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	13	17	3	33
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	19	19	1	39
УКУПНО:	32	36	4	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Математика **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе математике у основној школи је усвајање елементарних математичких знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву. Да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да доприносе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развитку личности ученика.

ЗАДАЦИ:

- успешно савладају читање и писање природних бројева у декадном бројевном систему;
- упознају скуп природних бројева;
- науче да природне бројеве приказују тачкама бројевне полуправе;
- умеју да читају и записују помоћу слова основна својства рачунских операција;
- упознају и уочавају зависност између резултата и компонената операције (на примерима);
- примењују упозната својства рачунских операција при трансформисању израза и у случају рачунских олакшица;
- знају да читају, састављају и израчунавају вредност израза са више операција;
- знају да решавају једноставније једначине и неједначине (упознатих облика) у скупу природних бројева;
- успешно решавају задатке дате у текстуалној форми;
- упознају разломке (наведене у програму), њихово читање, писање и значење, уз коришћење одговарајућих термина;
- знају да цртају мреже и праве моделе коцке и квадра; – упознају јединице за површину и примењују их при израчунавању површине квадрата, правоугаоника, квадра и коцке.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Математика у четвртом разреду основне школе чине три предметне области:

- Бројеви
- Геометрија
- Мерење и мере

Дистрибуција часова по предметним областима:

- Бројеви – 140 часова
- Геометрија – 12 часова

- Мерење и мере – 28 часова

Редослед реализација тема:

- Бројеви –први део (рачунске операције)
- Мерење и мере – први део (површина квадрата и правоугаоника)
- Бројеви – други део (једначине и неједначине)
- Геометрија
- Бројеви – трећи део (разломци и децимални бројеви)
- Мерење и мере – други део (површина и запремина квадра и коцке)

Остваривање наставе и учења

Бројеви

У четвртом разреду проширује се блок бројева на коме се ради, упознавањем природних бројева већих од 1000 и формирањем појма скупа природних бројева N и скупа природних бројева са нулом N0. Упознају се својства скупа N0: уређеност, кардиналност, ограниченост са леве стране као и својства рачунских операција (замена места сабирака, здруживање сабирака, замена места чинилаца, 0 као сабирак, 1 као чинилац, множење збира и разлике бројем, сталност збира и разлике). Бројеви се представљају у декадном запису као збирови вишеструких декадних јединица (4321 = 4000 + 300 + 20 + 1) или збира производа једноцифрених бројева и декадних јединица (4321 = 4 • 1000 + 3 • 100 + 2 • 10 + 1 • 1). Одређује се месна вредност цифре у броју. Поступни развој појма броја подстиче се визуелним представљањем бројева на бројевној правој као и активностима одређивања најближе (вишеструке) декадне јединице.

Знања о рачунским операцијама даље се проширују писменим поступцима сабирања и одузимања, множења и дељења у скупу природних бројева, упознавањем поступака прво уз помоћ таблица месних вредности, а затим скраћеним поступцима са потписивањем. При увежбавању техника рачунања са вишецифреним бројевима треба водити рачуна о сврсисходности захтева и могућностима примене знања у реалним ситуацијама. Препоручљиво је да се брзина и сигурност у израчунавању збира и разлике бројева увежбава на примерима у блоку бројева до 1000000, а производа и количника на примерима множења, односно дељења (са и без остатка) највише двоцифреним бројем. Негује се и развија навика процењивања вредности израза и провере тачности рачуна. Ученике треба упутити да проверу тачности могу радити и калкулатором као и да могу користити апликације да би увежбали технике рачунања.

Утврђују се својства операција која се изражавају реторички и симболички (формулама). Кроз примере ученицима се указује на функционалну примену својстава операција при рачунању.

Поред утврђивања способности израчунавања вредности простих и сложених бројевних израза, код ученика се развија способност састављања бројевних израза и израза са променљивом на основу инструкција или математичког моделовања проблемске ситуације. Подразумева се познавање математичких термина (сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, чинилац, дељеник, делилац, количник).

Решавају се просте и сложене једначине (a□x ± b = c, a – b□x = c , x : a±b = c, a – x : b = c, a : x ± b = c, a – b : x = c, a□ (x ± b) = c, a□ (b – x) = c, (x ± b) : a = c, (a – x) : b = c, a : (x ± b) = c, a : (b – x) = c) и просте неједначине (у којима су релацијски знаци <, >, ≤ или ≥) са решењима из скупа N0. Решавање једначина заснива се на познавању рачунских операција и њихове међусобне повезаности. Ученици се упућују да утврде вредности које би могла имати непозната у неједначини и у том скупу утврђује се за које вредности непознате се добија тачна неједнакост. Решавање неједначина заснива се на таблицама или на решавању одговарајућих једначина и познавања функционалне зависности резултата рачунских операција од њених компонената. Решења се записују уз коришћење симбола □, { и □. Разматрају се случајеви код којих неједначина има једно решење, има више решења или нема решења. Подстиче се навика провере решења и анализа „логичности“ решења с обзиром на природу проблема.

Решавање задатака у реалистичним и проблемским ситуацијама је контекст за утврђивање и проширивање знања о својствима рачунских операција и развој способности математичког моделовања. Проблеми се задају у текстуалној форми, сликом, табелом или графиком (стубичастим дијаграмом и сликовним дијаграмом у коме један симбол може представљати више од једног објекта). У овим примерима, од посебног значаја је селекција значајних информација за решавање проблема и уочавање односа између познатих и непознатих компоненти које се представљају помоћу математичког апарата, најчешће писањем одговарајућих израза, једначина или неједначина. Развија се способност и навика ученика да усмено и писмено образложе поступке решавања задатка уважавајући чињеницу да често постоји више начина да се дође до решења. Ученици се подстичу да користе различите методе решавања проблема, укључујући и визуелно представљање проблемске ситуације (нпр. метод дужи, метод правоугаоника).

Важно је омогућити ученицима да решавају задатке који ће допринети даљем развијању математичко логичког мишљења и припреми за бављење појмом функције у наредним разредима. Зато су корисни задаци одређивања следећег члана низа, уочавања и описивања правила на основу започетог низа, формирања низа на основу заданог правила, као и осмишљавања новог правила за формирање низа.

Даље се развија појмовно разумевање разломка облика (m, n ≤ 10) анализом визуелних представа помоћу правоугаоних модела, кружног дијаграма и др. Упоређивање разломака заснива се на

визуелним представама при чему се прво обнавља упоређивање разломака са једнаким имениоцима, а затим се раде случајеви упоређивања разломака са једнаким бројиоцима. Уочавају се еквивалентни разломци. Сабирају се и одузимају разломци са једнаким имениоцима, представљени визуелно, при чему се раде само случајеви код који је резултат мањи или једнак два цела.

Упознаје се децимални запис бројева са највише две децимале у контексту мерења дужине. Поступци сабирања и одузимања бројева у децималном запису обухватају само једноставне случајеве бројева са истим бројем децимала код којих је збир цифара на истој позицији у бројевима који се сабирају или одузимају мањи од 10 (нпр. 1,3 + 0,2 = 1,5; 1,37 + 0,21 = 1,58 и 1,7 □ 0,2 = 1,5; 1,74 □ 0,21 = 1,53).

Геометрија

Формирање геометријских идеја започето је, у првом разреду, посматрањем и описивањем предмета у реалном простору: полазећи од просторних облика познатих из свакодневног живота (коцка и лопта, квадар и ваљак, пирамида и купа), најпре су издвојени равни геометријски облици (круг, квадрат, правоугаоник, троугао), затим су издвојене линије којима су оивичени уочени облици и најзад тачке као пресеци линија. У четвртом разреду, заокружује се прва етапа учења геометрије анализом геометријских тела, заснованом на примени знања и вештина стечених учењем геометрије у ранијим разредима.

Централно место ове теме заузимају квадар и коцка, будући да се исходи односе на ова геометријска тела. За успешно остваривање исхода, обраду нових садржаја треба да прати обнављање свих важних геометријских појмова из претходних разреда. Важно је повезати појмове фигура, линија, тачка, редом са појмовима страна, ивица, теме, истаћи паралелност и нормалност међу појединим ивицама квадра, односно подударност међу наспрамним странама квадра. Својства квадра и коцке треба повезати са својствима правоугаоника и квадрата, илуструјући одговарајуће везе и на моделима квадра и коцке, и на њиховим мрежама.

Наставни садржаји који се односе на геометрију простора веома су важни за интелектуални развој ученика. Разноврсним примерима и задацима треба стимулисати оријентацију у простору, просторну визуелизацију и мисаоно сагледавање простора. Наведене способности посебно се унапређују уочавањем веза између просторних односа и одговарајућих равних репрезентација. Зато је пожељно код ученика развијати вештину представљања геометријских тела цртањем одговарајућих слика у равни (слободном руком и геометријским прибором). Веома је важно да ученици коректно употребљавају пуне и испрекидане линије за приказивање видљивих и невидљивих ивица тела у односу на изабрани правац посматрања, као и да уочавају елементе (пре

свега праве углове) који нису веродостојно приказани на равној слици. Цртање у квадратној или тачкастој мрежи погодно је да се ученицима предоче разни начини представљања квадра и коцке у зависности од правца посматрања. Развоју визуелне перцепције могу допринети задаци који се односе на тела састављена од коцки истих димензија и у којима се захтева бројање коцки и цртање фигура које се виде посматрањем тела са предње и задње стране, одозго и одоздо, слева и здесна. Довољно је посматрати тела сачињена од једноцифреног броја коцки.

Савремена технологија пружа изузетне могућности да се једноставно и ефектно прикажу просторни односи, па зато интерактивни геометријски софтвери постају корисно средство у реализацији геометријских тема. На пример, када је реч о настави геометрије у четвртом разреду, препоручљиво је одговарајућим софтверским апликацијама генерисати разноврсне мреже квадра (коцке) и симулирати њихово склапање, приказивати слике истог тела из различитих праваца посматрања итд. Употреба софтверских апликација (нпр. за виртуелно састављање коцке) не сме да замени ниједну од традиционалних наставних активности (нпр. прављење модела коцке од картона), већ да буде додатак који ће допринети ефикаснијој реализацији наставног процеса. Треба имати на уму да за већину ученика самостална употреба неког софтвера представља додатно интелектуално ангажовање, па је неопходно унапред добро осмислити и припремити задатке у којима се захтева употреба софтверских апликација. Од ученика не треба очекивати вешту употребу софтвера, али је важно да уоче значај технологије и погодности које она омогућава.

Веза између геометрије и информатике може се остварити и задацима који су инспирисани једноставним програмима језика Лого: нпр. употребом наредби горе, доле, лево, десно, напред, назад описати путању „бубе-робота“ из једног темена коцке у неко друго теме (при чему је пожељно истицати све могуће путање, тј. размотрити и комбинаторне аспекте проблема).

Исходи и одговарајући садржаји у вези са темом Геометрија веома су значајни и у научно-техничком и уметничком образовању. Зато је важно успоставити везе са другим предметима. На пример, повезивање са ликовном културом може се остварити истицањем ликовних ефеката којима се дочарава просторност. Корелација са природом и друштвом могла би се остварити кроз дискусију о просторном планирању, архитектури и грађевинарству и одговарајућим занимањима, уз посебно истицање значаја прецизног цртања и прављења макета. Корисно би било са ученицима уопштено анализирати план и макету неке познате грађевине.

Пожељно је реализовати и један пројектни задатак којим би се стимулисало функционално знање, повезивање и примена наученог. Пројектни задатак би могао бити прављење поједностављене макете учионице. Намештај у учионици би требало представљати у облику квадра, односно коцке. Пре израде макете треба обавити мерење просторије и намештаја и погодно изабрати размеру.

Мерење и мере

Увођењу стандардних мерних јединица за површину (mm^2, cm^2, dm^2, m^2, a, ha, km^2) треба да претходи обнављање мерења дужине и одговарајућих стандардних јединица мере, као и подсећање на концепт мерења површине геометријских фигура, који су ученици упознали у трећем разреду без увођења стандардних јединца. Важно је да ученици овладају претварањем мерних јединица из већих у мање и обрнуто, вишеименованих у једноименоване и обрнуто, као и упоређивањем величина датих у истим или различитим мерним јединицама. Неопходно је да ученици повежу идеју поплочавања правоугаоника подударним квадратима са формулом за израчунавање површине правоугаоника. У задацима треба потенцирати правилан математички запис, прецизност и уредност приликом цртања и израчунавања. Реалним примерима треба развијати способност процене површина (просторија, станова, игралишта, парцела итд.) и њиховог међусобног односа.

Са практичног становишта веома су корисни задаци у којима треба израчунати површину фигуре која се једноставно може разложити на правоугаонике и квадрате. Овакви задаци су значајни и зато што непосредно повезују идеју поплочавања и примену формула за израчунавање површина. На њих се надовезује формирање појма површине квадра и коцке и долажење до одговарајућих формула.

По аналогији са развијањем концепта мерења дужине и површине, уводи се појам запремине коцке и квадра и стандардне мерне јединице за запремину (mm^3, cm^3, dm^3, m^3). Формулу за израчунавање запремине квадра треба повезати са идејом попуњавања квадра истоветним коцкама.

У оквиру теме Геометрија истакнут је значај задатака који се односе на тела састављена од истоветних коцки и у којима се захтева бројање коцки, односно цртање фигура које се виде посматрањем тела са предње и задње стране, одозго и одоздо, слева и здесна. Пожељно је неколико оваквих задатака урадити и у контексту мерења, при чему бројање коцки треба повезати са запремином тела, а површину тела повезати са збиром површина одговарајућих фигура које се виде из различитих праваца.

Стандардне мерне јединице за запремину треба повезати са јединицама за мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl), које су уведене у трећем разреду. Пожељно је поменуте везе илустровати пресипањем воде из боце од 1 l у коцку странице 1 dm. Сипање воде из обичне кухињске мензуре може послужити за практично одређивање запремине посуда.

Тема Мерење и мере веома је важна за повезивање аритметичких и геометријских садржаја. Примене једначина треба илустровати погодним примерима и задацима у којима се примењују формуле за израчунавање површине и запремине. Поред тога, важно је подстицати и цртање геометријских репрезентација проблемских ситуација које се превасходно односе на аритметички контекст. Ово последње се посебно односи на примену тзв. методе дужи и методе правоугаоника при решавању аритметичких задатака.

ИСХОДИ:

Бројеви

- прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој;
- одреди месну вредност цифре;
- изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0;
- састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција;
- реши једначине и неједначине и провери тачност решења;
- реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину;
- процени вредност израза са једном рачунском операцијом;
- одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју;
- прочита и запише разломке облика $\frac{m}{n}$ (m, $n \leq 10$);
- упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са једнаким бројиоцима или имениоцима;
- сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима;
- запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале;
- сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале;
- чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима;
- формира низ на основу упутства;
- реши задатак применом различитих начина представљања проблема;

Геометрија

- именује елементе и опише особине квадра и коцке;
- црта мреже и прави модел еквадра и коцке;
- препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна;

Мерење и мере

- прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине;
- израчуна површину квадрата и правоугаоника;
- израчуна површину и запремину квадра и коцке;
- реши проблемске задатке у контексту мерења.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Ликовна култура
- Физичко и здравствено васпитање
- Музичка култура
- Дигитални свет

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Математика 4а , уџбеник за 4. разред основне школе, Софија Зарупски, Едука
- Математика 4б , уџбеник за 4. разред основне школе, Софија Зарупски, Едука
- Математика 4, Мудрица, Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић, Едука
- Математика за младе математичаре, ученике четвртог разреда основне школе, Марко Игњатовић, Едука
- Радна свеска са решењима за додатни рад из математике , Математичарење, Мара Јанковић, Снежана Ковачевић, Пчелица
- Математика 4, збирка задатака за четври разред основне школе, Војислав Андрић, Круг Београд

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Дигитални уџбеници
- Рачунар и пројектор
- Анимације и видео лекције
- Наставни листићи,слике, флајери са називима производа и ценама
- Табеле и графички дијаграми, постери (јединице мере, мисаоне мапе)
- Модели геометријских тела –квадра и коцке
- Прибор за геометрију - лењир, троугао, шестар, метар
- Апликације и платформе за вежбање

ИНОВАЦИЈЕ:

- Употреба дигиталнх уџбеника
- Употреба дигиталних алата; апликације и платформе за вежбање
- Тематска настава
- Савремене методе учења – методе активног учења (истраживање, мерење, игровне активности у циљу примене ученог у свакодневном животу)
- Примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова колега

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са „Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању“.

Процес праћења и вредновања ученика започиње се иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика, са акцентом на учениковим способностима.Такође, током процеса наставе и учења наставник усменим и писаним коментарима и повратним информацијама уз редовно бележење и у ес-дневнику јасно, информативно и подстицајно указује ученику на квалитет његовог постигнућа.

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода су: усмено испитивање, писмена провера (контролне вежбе, писмени задаци, петнаестоминутне провере знања, наставни листићи), практичан рад и примена знања, самопроцена и вршњачка процена**.**, драматизације, читање, самопроцена и вршњачка процена, дигитални квизови и игре.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Бројеви	42	84	14	140
Геометрија	4	7	1	12
Мерење и мере	9	16	3	28
Укупно	55	107	18	180
	Бројчасова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	25	53	7	85
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	30	54	11	95
УКУПНО:	55	107	18	180

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Природа и друштво **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему

ЗАДАЦИ:

- развијање основних научних појмова из природних и друштвених наука;
- развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу
- завичају и домовини;
- развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења;
- развијање способности запажања основних својстава материјала, објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности;
- развијање елемената логичког мишљења;
- стицање елементарне научне писмености, њена функционална применљивост и развој процеса учења;
- оспособљавање за сналажење у простору и времену;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима и групама;
- коришћење различитих социјалних вештина, знања и умења у комуникацији и другим интеракцијским односима;
- развијање одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- очување националног идентитета и уграђивање у светску културну баштину.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Природа и друштва у четвртом разреду основне школе чине четири предметне области:

- Природне и друштвене одлике Србије
- Човек - природно и душтвено биће
- Материјали
- Прошлост Србије

Дистрибуција часова по предметним областима:

- Природне и друштвене одлике Србије -24 часа
- Човек - природно и душтвено биће – 14 часова
- Материјали – 11 часова
- Прошлост Србије -23 часа

Наставни предмет Природа и друштво у четвртом разреду представља програмски континуитет интегрисаног наставног предмета из прва три разреда основног образовања и васпитања.

Остваривање наставе и учења

Природне и друштвене одлике Србије

Одређује појам државе, упућује на основне одреднице државе Србије и њено географско и стратешко лоцирање у простору и на карти. Усвајањем садржаја ове теме ученик треба да добије одговор на питање: "Зашто је Србија моја домовина?" и да развије осећај припадности без обзира на разноврсну мултиетничку, мултинационалну и мултиконфесионалну структуру. Потребно је да упозна природно кретање и основне структуре становништва Србије, схвати узрочно-последичне везе ових одлика у урбаним и руралним срединама (село-град). Важно је уочити узајамна права и обавезе државе и грађана и умети их препознати у правилима која регулишу односе у држави и обезбеђују једнака права свих њених грађана. У оквиру ове теме неопходно је оспособљавати их за интеграцију у светску културну баштину, без асимилације, уз очување и неговање националног идентитета. Неопходно је сазнати шта их чини децом једног света и оспособљавати их за свакодневну примену Конвенцијом декларисаних права. Упознати се са међународним и домаћим организацијама и манифестацијама које су "гаранти" дечијих права.

Човек - природно и душтвено биће

У оквиру ове теме систематизују се знања и надограђују појмови живе природе из претходних разреда, груписањем на основу карактеристичних сличности и по делом на основу суштинских разлика. Упознавање флоре и фауне наше земље- разноврсности, богатства, угроженост, али и сагледавање значајне улоге човека у заштити и обнављању живог света-одржању еколошке равнотеже ради сопственог опстанка. Важно је сагледавање значаја и могућности производње здраве хране при узгоју животиња и гајењу биљака. Запажање и праћење неких природних појава и облика адаптације кроз промене и понашање живог света, основни је предуслов разумевања и схватања прилагођавања као основног услова опстанка. Ове процесе погодно је хронолошки пратити, код различитих живих бића, и доводити у везу са променама годишњих доба, као и увиђањем веза између живе и неживе природе. У оквиру ове теме спада и комплексно сагледавање човека као живог и свесног друштвеног бића. Спознавање себе и својих основних животних потреба и развијање навика здравог живљења. Поред одговорног односа према себи неопходно је развијати једнако одговорно ка другима и свом комплетном окружењу. Неговати суживот кроз: уважавање различитости, толеранцију, хуманост, солидарност, емпатију...Човек-дете, као друштвено биће дат је као окосница од које зависе односи који владају у свету. Он је регулатор у

односима различитих животних заједница и друштвених средина што се не сме губити из вида при обради ове теме, али и свих осталих тема у оквиру овог наставног предмета.

Рад, енергија, производња и потрошња-кроз реализацију садржаја ове теме неопходно је уочити разлику између рада човека и "рада животиња". Потребно је сагледати рад као суштинску (планску) активност човека и

Увидети све неопходне предуслове, сврху и смисао људске делатности као и односе према процесу и продуктима људског рада. Истовремено морају се сагледати расположиви ресурси, погодне производне технологије и увидети потреба рационалне потрошње. Сагледавање "граница" природних ресурса и последица њихове неконтролисане потрошње потребно је повезати са неопходношћу штедње, рециклаже и могућностима ревитализације обновљивих ресурса. Енергију треба сагледати као свакодневну људску потребу. Упознати се са обновљивим и необновљивим изворима енергије, увидети неопходне уштеде енергије у свакодневном животу и раду. Важно је усмеравати пажњу ученика ка сагледавању недовољно искоришћених и еколошких енергетских извора у свом окружењу (слама, кукурузовина, ветар, вода, сунце). Технологије треба сагледати као процесе прераде сировина и путеве доласка до производа, као и начине коришћења и производње енергије. Важно је разликовати "чисте и прљаве" технологије и увидети значај заштите животне средине. Потребно је знати од чега зависи делатност људи у различитим крајевима и насељима Србије. Увидети везе између понуде и потражње, маркетинга, трговине и потрошње, могућности изначаја размене производа. Све ставке ове теме пожељно је разматрати са аспекта одрживог развоја. Садржаји унутар теме су у непосредној корелацији са свим осталим темама предмета Природа и друштво и могу се преко временске ленте (пратити кроз простор и време) развојно сагледавати и поступно усвајати.

Материјали

Садржај и ове теме у наставном процесу реализују ученици самосталним извођењем огледа уз подршку учитеља. Истраживањем и уочавањем узрочно-последичних веза, издвајањем параметара, увиђањем њихових међусобних односа и закључивањем долази се до систематизовања претходних сазнања на вишем нивоу. Тако се кроз феноменолошки приступ изучавају појаве, процеси и својств а материјала, стварају контуре појмова из наведених области и елементарно разумевају односи а потом се омогућује трансферна препознавања истих у непосредном окружењу и примену у свакодневном животу. Ради лакшег разумевања садржаја ове теме погодно је успостављати сталну корелацију како са свакодневним искуственим сазнањима, тако и са садржајима других тема унутар предмета (посматрати различите начине кретања животиња и облике механичког кретања и уочити шта од чега зависи у кретању по земљи, води и ваздуху)

Прошлост Србије

Преко садржаја ове теме омогућује се сналажење ученика у времену и простору. Проналажењем информација из различитих историјских извора (писаних, материјалних или усмених) сагледавају се поједини догађаји и збивања из прошлости и одређује се њихов редослед (шта се десило пре, шта у току догађаја а шта после). Лоцирањем догађаја-датума на временској ленти сагледава се време догађања радње. Ради добијања што објективније слике протеклих збивања морају се сагледати и околности-контекст догађања. На овај начин омогућује се ученицима да стекну комплексну слику времена у коме се радња (догађај) дешава и тако увиде узрочно последичне везе праћених збивања из протеклих времена. Сагледавањем претходника и следбеника директно се прати хронологија и кретање кроз време, а сагледавањем савременика (догађаја, личности...) у једном временском раздобљу (години,деценији...веку) из различитих области уз помоћ разноврсних историјских извора сагледава се контекст (околности,окружење) значајних догађаја-збивања. На тај начин се посредно сагледава прошлост, одређује хронологија и поступно схвата развој одређених друштвених збивања. У оквиру ове теме потребно је сагледати начин живота људи у средњем веку на територији Србије. Такође је потребно упознати се са значајним догађајима из националне прошлости и умети их лоцирати на временској ленти-одредити хронологију. Преко временске ленте може се пратити развој државе Србије од лозе Немањића до данас само у најелементарнијим контурама како би се ученици ослободили непотребне фактографије а ипак сагледали развој српске државе (јачање, слабљење, нестајање, оживљавање модерне српске државе, успоне и падове...). Наведене теме представљају структуру садржаја програма наставног предмета Природа и друштво за четврти разред. Његово уважавање, уз избор адекватних активности ученика, омогућује успешну реализацију циљева и задатака програма како општих за предмет, тако и посебних, на нивоу разреда.

Динамика реализације садржаја у самом процесу наставе зависи од разноврсности ситуација учења које осмишљава сам учитељ, имајући у виду циљве програма, развојне могућности детета и претходна искуства и знања ученика.За изучавање природних појава врло је значајно проблемско структурирање садржаја као подстицај радозналости и интелектуалне активности деце. У четвртом разреду предност и даље имају истраживачке активности засноване на чулном сазнању, али и разумевању узрочно-последичних веза уочених кроз експеримент, у осмишљеној образовној активности, као и у свакодневном животу. Пожељне су активности које омогућују интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света оконас, тако што се откривају дноси и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Приликом планирања и реализације наставе, одучитеља се очекује да оствари интегрисани тематски приступ самосталним избором кохерентних и компатибилних садржаја из наведених тема. Он има могућност и да комбинује садржаје унутар предмета, као и

на нивоу разреда, и из других наставних предмета, да на основу њих примењује мултидисциплинарни приступ приизграђивању појмова. При томе треба по одреднице принципа корелације на свим нивоима(предметном, разредном и међупредметном), уважавајући све наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Природа и друштво као наставни предмет има могућности за корелацију са знатним бројем изборних предмета у четвртом разреду јер су садржаји међусобно компатибилни. Исти садржаји се могу разматрати са више аспеката и на тај начин се остварују различити циљеви и задаци предмета. Истовремено, исти циљеви и задаци могу се остваривати кроз различите садржаје (унутар и изван предмета), што зависи од избора и начина структурирања садржаја и активности уоквиру планиране теме.

ИСХОДИ:

Природне и друштвене одлике Србије

- одреди положај границу Србије,положај главног града и већих насеља на географској карти Србије;
- одреди положај ииименује природне идруштвене објекте на географској картиСрбије;
- уважава националну ик ултурну разноликост као основу засуживот свих грађанаРепублике Србије;
- представиз намените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива усвету

Човек - природно и душтвено биће

- повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем;
- планира своједневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје;
- затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу

Материјали

- идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем,одливањем, цеђењем и испаравњем;
- испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјно гкола;
- наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије;
- наведе примереу потребе магнета у свакодневном животу;
- наведе примере превенције и заштите од пожара;

Прошлост Србије

- прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности;
- опише начин живота људи крозв реме користећи различите извореи нформација;
- представи ток и резултате истраживања(писано, усмено,помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.);

- пронађе и одабере потребне информације из различитих извора(писаних, сликовних,дигиталних)

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Дигитални свет
- Математика
- Грађанско васпитање
- Верска настава

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Природа и друштвно 4, Мудрица, Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић, Едука
- Природа и друштвно 4, уџбеник за 4. разред основне школе, Љиљана Вдовић, Бранка Матијевић, Едука
- Природа и друштвно 4, радна свеска за 4. разред, Љиљана Вдовић, Бранка Матијевић, Едука

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Рачунар и пројектор
- Дигитални уџбеници
- Географска карта
- Аудио записи текстова и песама
- Презентације
- Филмови, образовне емисије
- Наставни листићи
- Фотографије и слике
- Постери, ленте времена
- Материјали потребни за извођење огледа

ИНОВАЦИЈЕ:

- Употреба дигиталнх уџбеника
- Употреба дигиталних алата и интерактивних садржаја (wordwall квиз, liveworksheets)
- Тематска настава
- Савремене методе учења – методе активног учења (истраживање, игре улога, менталне мапе , игровне активности)
- Примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова колега

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода су: разговор и усмено испитивање, у мањој мери писмена провера (контролне вежбе, петнаестоминутне провере знања) , наставни листићи , ученичке презентације, практичан рад и примена наученог, самопроцена и вршњачка процена, дигитални квизови и игре.

Процес праћења и вредновања ученика започиње се иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика, са акцентом на учениковим способностима. Даље, током процеса наставе и учења врши се идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима. Такође, током процеса наставе и учења наставник усменим и писаним коментарима и повратним информацијама уз редовно бележење и у ес-дневнику јасно, информативно и подстицајно указује ученику на квалитет његовог постигнућа. Исто тако, организовањем наставе – учења , треба мотивационо и подстицајно развијати способности ученика уз диференциране захтеве и интересантне начина рада

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са „Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању“.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Природне и друштвене одлике Србије	14	7	3	24
Човек – природно и друштвено биће	10	3	1	14
Материјали	6	3	2	11
Прошлост Србије	15	5	3	23
Укупно	45	18	9	72
	Број часова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	22	5	6	33
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	23	13	3	39
УКУПНО:	45	18	9	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ликовна култура **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа

ЗАДАЦИ:

- настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;
- да развија памћење, повезивање опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење;
- стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;
- стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно-визуелног изражавања;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
- развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те му помагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;
- развијати љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности;
- да ствара интересовање и потребу за посећивање изложби, галерија, музеја и чување културних добара;
- да осетљивост за ликовне и визуелне вредности коју стичу у настави,
- ученици примењују у раду и животу;
- развијати сензибилитет за лепо писање;

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Ликовна култура у четвртом разреду основне школе чини седам предметних области :

- Композиција
- Машта
- Материјали и технике
- Везивање облика у простору
- Споразумевање
- Наслеђе
- Сцена

Дистрибуција часова по предметним областима:

- Композиција – 24 часа
- Машта – 10 часова
- Материјали и технике -16 часова
- Везивање облика у простору -8 часова
- Споразумевање - 6 часова
- Наслеђе – 2 часа
- Сцена – 6 часова

Композиција и машта

Појмове из теорије обликовања које су ученици до четвртог разреда упознавали кроз ликовни рад потребно је једноставно објаснити. Композиција је ликовна целина коју је створио човек. Свака целина се састоји из делова (елемената). Основни елементи композиције (ликовни елементи) су облик, линија, боја, текстура и светлина (валер). У природи можемо видети пределе и појаве које доживљавамо као композиције и елементе композиције (а који то нису). На пример, када севају муње, ми их видимо као мрежу линија која се грана од једне или више ширих линија. Уколико наставник одабере овај пример, не треба да пропусти прилику да подсети ученике како да се понашају и заштите за време олује. Затим, да говори о цртању светлом, да покаже карактеристичан пример (Пикасови цртежи светлом из 1949. године), као и савремене оловке за цртање светлом (унети у претраживач: LED Light Drawing Pens). Када цртамо светлом, цртеж је, као и муња, привремен. Ако желимо да га сачувамо, потребно је да га неко фотографише док цртамо. Некада су уметници цртали и сликали само традиционалним материјалима и техникама. Светлост није била средство за рад, већ само услов за опажање. Када нема светлости не видимо облике, боје, линије, текстуре... Како се смањује светлост и боје предмета изгледају тамније. Светлина или валер је количина светлости у једној боји. Ученици могу да експериментишу додајући једној боји другу боју/боје да би је посветлели или потамнели. На ово објашњење може да се надовеже и објашњење бачене и сопствене сенке, затим, прича о односу светло-тамно на слици и принципу компоновања, контраст. У овом разреду се објашњава само контраст светлог и тамног. Великим контрастом постиже се драматичност. Ученици могу то једноставно да испробају. Уколико се учионица замрачи и батеријском лампом одоздо осветли лице ученика који прича неки измишљени догађај прича ће бити далеко интересантнија него када се прича под равномерним осветљењем. Ученици који користе рачунар и мобилне телефоне могу да подешавају контраст у апликацијама за обраду слике и да пореде ефекте који се на тај начин добијају.

Могуће је објаснити још неке принципе компоновања (доминанта, јединство), али не треба нудити потпуна објашњења на примерима из уметности, јер су превише сложена за овај узраст. За ученике је корисније делимично објаснити принципе компоновања на примерима из живота.

Организација композиције се и даље учи постепено. Ученици могу прво да креирају једноставну композицију распоређујући на папиру (или у апликативном програму за цртање) правилне (или правилне и неправилне) облике према замишљеној линији – хоризонталној, вертикалној или дијагоналној (елементи се могу распоређивати и другачије, али није пожељно ширити садржаје). Затим се постепено задају сложенији задаци који омогућавају да ученик размишља и да сам планира распоред елемената којим би ефикасно изразио своју замисао.

Напредним и заинтересованим ученицима/одељењу наставник може да понуди и друга објашњења. На пример, када посматрамо неки предео у даљини, видимо линију хоризонта која раздваја небо и земљу. Та линија је привид, али је ученици означавају на својим цртежима и сликама. Наставник може да говори о предњем и задњем плану (или предњем, средњем и задњем плану). Облици који се приказују у задњем плану су најмањи, јер их тако видимо у природи и окружењу. Даље објашњавање теоријских садржаја није пожељно, важније је да ученици развијају опажање.

Материјали и технике

Од посебне важности је да ученици науче које су карактеристике акварела, пастелних боја, темпере или гваша. Акварел технику карактерише лазурни начин сликања, што значи да се више користи вода са благим тонирањем боје, а слика делује свеже без црне и беле боје. Темпера је покривајућа боја, наноси се више у виду пасте, што значи да таква слика подноси наслојавање, за разлику од акварела који подразумева ал- прима рад, што подразумева добро промишљање која ће боја да се стави на коју површину. У темпери се може више пута наносити боја преко исте површине. Уз додатке беле покривајуће боје и мешање других боја с белом, добија се гваш техника. Сматра се да с овим знањима ученик касније може успешно да прати наставу ликовне културе.

Везивање облика у простору

Када се приђе реализацији садржаја колажа, одмах се мисли на већ постојеће извесно искуство ученика о колажу, с тим што се најчешће води рачуна о примерености захтева узрасним могућностима ученика. Почиње се од површинског колажа (одлепљивање, поновно лепљење, доцртавање, досликавање) те се од ученика тражи извесна доза упорности, што је могуће на том узрасту. То је истовремено шанса за ученике да направе неко ново решењеа. Такви радови могу

да буду подведени под назив деколажа. Да би ученици сачинили фротаж, могу се користити природни и вештачки облици као подлога преко које ће ученици стављати танји папир и потом оловкама које у себи имају меки графитни уложак превлачити преко папира да би се одштампали највиши делови (рељефност – структура материјала који се налази испод папира). Када се ради о асамблажу, мисли се на повезивање тродимензионалних облика у нове за ученике смисаоне целине.

Споразумевање

Предлози који се односе на хералдику и пиктограме остварују се на интегрисаним часовима предмета Ликовна култура и Природа и друштво. Ученицима је потребно кратко објаснити значење и порекло симбола на грбу Србије. Потребно је да науче да читају знаке упозорења (општа опасност, високи напон, отров, опасност од пожара, клизав терен, ломљиво...), забране (забрањено фотографисање, забрањен прилаз, забрањено коришћење мобилних телефона, забрањено увођење кућних љубимаца...) и обавештења (школа, излаз, место у превозу резервисано за инвалиде или труднице, стаза за бицикле, дечје игралиште...).

Предлози који се односе на споразумевање сликом (у најширем значењу)

Предлози који се односе на споразумевање сликом (у најширем значењу) не везују се за теоријске садржаје, већ за изражавање (емоција, маште, позитивних порука, доживљаја...). Важно је да ученици разумеју да се сликом могу саопштити различите информације, исто као и текстом. Наставник у току године поставља разноврсне захтеве. На пример, може да тражи од ученика да прикажу у раду шта знају о свакодневном животу у Средњем веку, шта мисле о брзој храни, како доживљавају пролеће, како би себе представили вршњацима са другог континента...

Наслеђе

Предлози који се односе на споменике природе и споменике културе у нашој земљи остварују се на интегрисаним часовима Ликовне културе и Природе и друштва. Ови часови могу да се допуне прављењем плаката или дигиталне збирке фотографија најлепших предела у земљи и најзначајнијих споменика. Уколико се прави дигитална збирка, ученици могу да претражују интернет на часу, према смерницама које даје наставник или код куће, у присуству одраслих. Такође, наставник може сам да учита фотографије са интертнета и да заједно са ученицима направи ужи избор.

Уметничка дела имају функцију илустровања појмова који се објашњавају, а користе се и као подстицај (мотивација) за стваралачки рад. Међутим, потребно је и да ученици сазнају нешто

више о одабраним уметницима (када су живели, како су изгледали, по чему су познати, где се чувају њихова најпознатија дела...). Наставник прави избор уметника и уметничких дела руководећи се значајем уметника/дела и садржајем дела који одговара узрасту ученика.

Сцена

Наставник једноставно објашњава појмове, иако објашњења неће бити потпуна. Сцена је простор где се одржавају представе, концерти, снимају филмови и ТВ програм (емисије, серије, рекламе, музички спотови...). Сценографија је дизајн сцене. Сценограф је уметник који смишља изглед сцене. Сцена може да се постави на отвореном или у затвореном простору (наставник може да разговара са ученицима о томе како се бирају локације, шта може да буде важно за постављање сцене на отвореном). Ученици треба да добију елементарне информације о фазама рада. Сценограф прво сарађује са режисером и упознаје се са делом које се изводи. Затим израђује нацрте за сцену и сарађује са дизајнером светла, костимографом, мултимедијалним уметницима, тимовима који израђују кулисе, реквизите, маске, перике, шминку... Најважније што ученици треба да сазнају је да се сценографија креира тимски, да је за рад неопходно знање о елеменатима композиције и компоновању, да често нема довољно средстава да се сцена обликује како је замишљено. Тада је неопходно да чланови тима/тимова испоље креативност и да обликују сцену користећи материјале који су им доступни, да заједно осмисле како ће направити неки елемент сцене или специјални ефекат. Специјални ефекти могу бити механички (на пример, вештачки дим, магла, снег...) и креирани дигиталном технологијом. Практични рад се планира као пројекат или радионица. Циљ учења је развијање креативних идеја и вештине сарадње.

ИСХОДИ:

Композиција - У складу својих способности, ученици ће бити мотивисани да опажају боје и особености боја у стварности која их окружује, својим и туђим ликовним радовима и уметничким делима.

Машта - У складу својих способности ученици ће бити мотивисани да показују радозналост, критичност, изражавају своје ставове, доживљаје и емоције

Материјали и технике - У складу својих способности, ученици ће бити оспособљени за комуницирање ликовним медијима, да показују кроз стварање ликовног рада стечена знања, приликом употребе класичних и савремених материјала и техника

Везивање облика у простору - У складу својих способности, ученици ће успешно и самостално повезивати стечена знања и вештине са осталим наставним садржајима

Споразумевање - складу својих способности, ученици ће бити оспособљени да креативно користе ликовни језик у складу са својим индивидуалним досегом

Наслеђе - У складу својих способности, ученици ће самостално проналазити и систематизовати информације из различитих извора.

Сцена - У складу својих способности, ученици ће успешно подстаћи свој трансфер знања кроз повезивање стеченог знања и усвојених вештина.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Математика
- Физичко и здравствено васпитање
- Музичка култура
- Дигитални свет
- Грађанско васпитање
- Верска настава

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Ликовна култура 4 са прилозима за вежбање, Јелена Коштица, Горан Ратковић, Едука
- фотографије -слике – уметничка дела
- енциклопедије

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Дигитални уџбеник
- блок; папир у боји
- темпера боја; прибор за сликање
- дрвене бојице;
- фломастери;
- креде , туш, перо, воштане боје
- колаж папири; маказе
- лепак;
- пластелин, глинамол
- различити употребни предмети

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник
- дигитално цртање
- on line галерије и виртуелне изложбе на сајтовима музеја
- Qr код који води до уметничког дела или задатка

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са „Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању“. Оцењивање ученика треба да уважава ученикове способности, степен спретности и умешности. У обзир треба узети индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу. Наставник редовно прати и бележи успешност рада ученика, а затим на крају програмске целине бележи успешност рада ученика.

Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);
- однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);
- разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);
- повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...);

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Композиција	8	16	/	24
Машта	/	10	/	10
Материјали и технике	7	9	/	16
Везивање облика у простору	4	4	/	8
Споразумевање	3	3	/	6
Наслеђе	1	1	/	2
Сцена	2	4	/	6
Укупно	25	47	/	72
	Бројчасова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	9	25	/	34
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	16	22	/	38
УКУПНО:	25	47	/	72

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Музичка култура **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

ЗАДАЦИ:

- неговање способности извођења музике (певање/свирање);
- стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;
- подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- упознавање традиционалне и уметничке музике свог и других народа;
- развијање критичког мишљења;
- упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Музичка култура у четвртом разреду основне школе чине три предметне области:

- Музичко извођење (певање, свирање)
- Слушање музике
- Музичко стваралаштво

Дистрибуција часова по областима:

- Музичко извођење -26 часова
- Слушање музике -9 часова
- Музичко стваралаштво – 2 часа

Препоручени садржаји овог наставног предмета треба да пруже знања и информације ученицима како би могли с разумевањем и радошћу да прате, разликују, доживљавају и процењују музичке вредности.

Основни принцип у остваривању циљева и задатака треба да буде активно учешће ученика на часу, а час музичке културе треба да буде доживљај за ученике. Усвајање знања ученика зависи од добре организације часа, који мора бити добро планиран, осмишљен и занимљив. Настава

треба да се одвија у ведрој и радној атмосфери. Разним облицима рада, техникама и очигледним средствима ученицима се преносе знања и комбинују разне методе у настави.

Домаће писмене задатке или писане тестове, контролне задатке, реферате не треба задавати у оквиру овог предмета ни у једном разреду. Наставу треба увек повезивати са музичким животом друштвене средине, уз учествовање на такмичењима и музичким приредбама.

Настава музичке културе остварује се међусобним прожимањем следећих музичких активности:

- певање и свирање, уз поступно упознавање и усвајање ритмичких структура, музичког писма и интонације;
- слушање музике и усвајање основних појмова из опште музичке културе;
- активности у музичком стваралаштву.

У четвртом разреду певање и свирање остварује се по слуху и са нотног текста, опонашањем демонстрације учитеља, или уз помоћ различитих звучних помагала. И даље се ради на упознавању музичког писма. Усвајањем вештине читања нота омогућава се ученицима лакше и тачније певање мелодија, као и активно стицање информација о свирању на појединим инструментима. Пожељно је повезивање музичких садржаја са садржајима осталих наставних предмета уколико је то могуће остварити.

Певање

Певање у четвртом разреду јесте певање по слуху и певање са нотног текста. Потребно је да ученици, поред певања песама по слуху, науче читање и писање нота, као и осталих музичких знакова, помоћу којих ће сами доћи до мелодије.

Да би се што правилније извела обрада песме са нотног текста, потребно је да ученици: – анализирају нотни текст – Кроз уочавање тоналитета, такта, темпа, ритмичких вредности које се налазе у мелодији, имена тонова и начина њиховог певања, ознака за: динамику, репетицију, прима и секунда волту...; – обраде ритам на неутрални слог – Ритам песме најбоље ће усвојити ако певају песму неутралним слогом на једном тону уз тактирање. Ритмичко читање нотног текста не треба обрађивати ако је ритам једноставан и ученицима јасан; – обраде ритам парлато – За добар парлато није довољно да је савладан само ритам, већ је потребно познавање положаја и назива тонова у виолинском кључу. Ако ученицима нису најјаснији неки тонови, потребно је констатовати о којим је тоновима реч, затим их извести у споријем темпу, а онда целу композицију извести у одговарајућем темпу. У току обраде ритма комбиновати оба начина ритмичког бројања тонова – куцање и тактирање. Куцање је погодно за равномерно бројање основних јединица, а тактирање због лакшег усвајања врсте такта и нагласака у њему; – певају

солмизацијом – На табли или на хамеру треба да стоји исписана цела песма у виду мелодијске вежбе без речи. Пре певања песме солмизацијом, добро је распевати ученике певањем каденце, или појединих тонова лествице који ће чинити интервалске покрете из саме песме. Прво певање је певање без тактирања да би наставник проверио интонирање тонских висина. Наредна певања су истовремено тактирање и певање песме док се мелодија не савлада. Уколико ученици погрешно певају неко место у песми, интонативно или ритмички, потребно је одмах зауставити певање и исправити грешку; – обраде текст – Одговарајућим разговором објаснити ученицима да би научена мелодијска вежба додавањем литерарног текста могла да постане песма. Неопходно је код ученика пробудити жељу за учењем текста песме. Текст песме треба изговорити правилно, а непознате речи је потребно објаснити. Пожељно је повезивање музичких садржаја са садржајима осталих предмета, а посебно са наставним предметом Природа и друштво; – певају песму са текстом, односно да се ослобађају солмизационих слогова и повезују ритам и мелодију са текстом у једну целину – Литерарни текст треба исписати испод нота, тако да испод сваке нотне вредности стоји по један слог речи. Уместо солмизационих слогова са ученицима певати слогове речи; – утврђују и изражајно дотерују песму – Користити способност и предзнање ученика о музичким елементима погодним за одсликавање литерарног текста, нпр. темпо и динамика. Уколико је темпо назначен, онда ученицима треба указати на значење те ознаке, као и на њену повезаност са карактером композиције. Ако темпо није назначен, наставник може сам да га одреди, а да ученицима објасни разлоге за такву одлуку. Бољи поступак је певање песме у неколико различитих темпа, а ученицима препустити да се определе за прави темпо на основу доживљеног утиска. За изражајно певање важна је правилна динамика. Она произлази из мелодије песме, али и из добре психолошке анализе литерарног текста. Пожељно је певати композицију у динамичком распону од pp до mf због особености дечјег гласа. Код ученика нижих разреда форте певање може изазвати негативне последице као што су промуклост и слабија певачка издржљивост. Ако наставник не поседује гласовне способности којима би изражајно отпевао песму, тада ће речима, сликовито објаснити значење динамичких ознака. После обрађене песме, где је то могуће, користити драматизацију текста и илустрацију песме како би ученици узели активно учешће у раду; – изводе песму уз инструменталну пратњу – Да би ученицима представио извођење композиције у виду музичког доживљаја, наставник ће свирати на неком хармонском инструменту. Уз певање научене песме могу се користити за пратњу и дечји музички инструменти Орфовог инструментаријума. Настава нема задатак да ствара уметнике, већ код ученика развија љубав према уметности и смисао за лепо и узвишено, потпомаже њихов свестрани развој, оплемењује га и улепшава му живот.

Приликом избора композиција наставник има слободу, али мора пазити да буду заступљене дечје, народне, пригодне песме других народа, као и песме савременог музичког 11 стваралаштва за децу. Наставник треба, ради актуелизације програма, да научи децу и неку песму која није

наведена у препорученом избору за певање, ако то одговара циљу и задацима програма и ако задовољава критеријуме васпитне и уметничке вредности

Најпогоднije за прво слушање и упознавање музике јесу приче илустроване музиком чији су литерарни садржаји донекле познати и у којима ће ученик по музичким наговештајима наслутити садржај који следи. У причама у којима се личности приказују музиком, ученици ће уочавати који глас, темпо или ритам дочарава одређену личност. Вокално-инструменталне композиције програмског карактера слушају се онда када ученици могу да схвате могућности музичког изражавања. Код слушања дечјих песама са инструменталном пратњом треба уочавати и објашњавати текст; уочавати инструменталну пратњу и давати запажања како је музика илустровала текст. У раду на развијању ученикових могућности за доживљавање и примање музике наставник може да користи дела и програмског и апсолутног карактера да би изградио и развио његове естетске и емотивне особине. У раду на слушању музике главна пажња треба да буде концентрисана на развијање ученикове љубави према доброј музици, а не на непрекидну борбу са лошом.слушање музике поред стваралачке активности најјаче делује на формирање ученикове индивидуалности. Ученик треба да је током целог свог школовања у директном додиру са добром музиком намењеном његовом узрасту. Слушање музике треба да допринесе да настава тече у радосној и ведрој атмосфери. Помоћу музике ученици треба да ступе у додир са уметничким изразом богатог регистра људских мисли и осећања (храбрости, радости, одушевљења, туге итд.). Своје доживљавање музике ученици могу испољити: покретом, мимиком, описом, причом

Свирање

Свирање на инструментима Орфовог инструментаријума развија код ученика свест о сопственим могућностима, а поред певања пружа му задовољство и лично уживање. Свирањем се ученици укључују у разне облике музичког комуницирања, активира се њихова радозналост, развија интересовање за инструментално музицирање, регулише се и ослобађа моторика, негује се интересовање за групне музичке активности... Кроз свирање ученици развијају: – осећај за лепо, ритам, динамику, темпо; – способност меморисања музичких целина, примене музичке писмености. У току школовања корисно је да сваки ученик свира на инструментима Орфовог инструментаријума. Да би ученик уживао у свирању, његови покрети треба да буду: – опуштени, – да што боље искористи могућности инструмента, – да са својим инструментом изгледа лепо, што подразумева отклањање сваке неспретности при покретима. Уживајући у свирању на приредбама, ученик ће своје одушевљење преносити на оркестар и публику. Наставник може сам, према расположивим инструментима, да прави аранжмане за песме, малу музичку драматизацију или музичку игру тако да употпуни звучни утисак и обогати извођење.

Слушање музике

Слушање музике Од свих облика музичко-васпитног рада слушање музике поред стваралачке активности најјаче делује на формирање ученикове индивидуалности. Ученик треба да је током целог свог школовања у директном додиру са добром музиком намењеном његовом узрасту. Слушање музике треба да допринесе да настава тече у радосној и ведрој атмосфери. Помоћу музике ученици треба да ступе у додир са уметничким изразом богатог регистра људских мисли и осећања (храбрости, радости, одушевљења, туге итд.). Своје доживљавање музике ученици могу испољити: покретом, мимиком, описом, причом или разговором. Композиције које се слушају морају својим трајањем, садржајем и музичким изразом одговарати могућностима перцепције ученика, што значи да су:

- кратке,
- вокалне или приче илустроване музиком,
- вокално-инструменталне.

Најпогоднije за прво слушање и упознавање музике јесу приче илустроване музиком чији су литерарни садржаји донекле познати и у којима ће ученик по музичким наговештајима наслутити садржај који следи. У причама у којима се личности приказују музиком, ученици ће уочавати који глас, темпо или ритам дочарава одређену личност. Вокално-инструменталне композиције програмског карактера слушају се онда када ученици могу да схвате могућности музичког изражавања. Код слушања дечјих песама са инструменталном пратњом треба уочавати и објашњавати текст; уочавати инструменталну пратњу и давати запажања како је музика илустровала текст. У раду на развијању ученикових могућности за доживљавање и примање музике наставник може да користи дела и програмског и апсолутног карактера да би изградио и развио његове естетске и емотивне особине. У раду на слушању музике главна пажња треба да буде концентрисана на развијање ученикове љубави према доброј музици, а не на непрекидну борбу са лошом.слушање музике поред стваралачке активности најјаче делује на формирање ученикове индивидуалности. Ученик треба да је током целог свог школовања у директном додиру са добром музиком намењеном његовом узрасту. Слушање музике треба да допринесе да настава тече у радосној и ведрој атмосфери. Помоћу музике ученици треба да ступе у додир са уметничким изразом богатог регистра људских мисли и осећања (храбрости, радости, одушевљења, туге итд.). Своје доживљавање музике ученици могу испољити: покретом, мимиком, описом, причом или разговором. Композиције које се слушају морају својим трајањем, садржајем и музичким изразом одговарати могућностима перцепције ученика, што значи да су: – кратке, – вокалне или приче илустроване музиком, – вокално-инструменталне. Најпогоднije за прво слушање и упознавање музике јесу приче илустроване музиком чији су литерарни садржаји донекле познати и у којима ће ученик по музичким наговештајима наслутити садржај који следи.

У причама у којима се личности приказују музиком, ученици ће уочавати који глас, темпо или ритам дочарава одређену личност. Вокално-инструменталне композиције програмског карактера слушају се онда када ученици могу да схвате могућности музичког изражавања. Код слушања дечјих песама са инструменталном пратњом треба уочавати и објашњавати текст; уочавати инструменталну пратњу и давати запажања како је музика илустровала текст. У раду на развијању ученикових могућности за доживљавање и примање музике наставник може да користи дела и програмског и апсолутног карактера да би изградио и развио његове естетске и емотивне особине. У раду на слушању музике главна пажња треба да буде концентрисана на развијање ученикове љубави према доброј музици, а не на непрекидну борбу са лошом.

Стваралачки рад

До четвртог разреда стваралачки рад се сводио на најелементарније облике стваралаштва, више кроз игру и импровизацију, у којој је доминирала маштовитост ученика. Полазећи од природног покрета, пуног личног расположења и доживљаја насталих под снажним утицајем ритма и музике, ученици су стварали слободну форму, креирајући сопствени израз, пун динамичности и градација из света дечје маште. Естетски квалитети настали на овај начин богатили су ученичку емотивност и разбијали физичку и психичку укоченост. Сада ће музичко стваралаштво бити разноврсније и изражајније и пружаће веће могућности за инвенцију. Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- музичка питања и одговоре,
- ритмичку допуњалку,
- мелодијску допуњалку са потписаним текстом,
- мелодијску допуњалку,
- импровизацију ритма на задани текст са записивањем,
- састављање мелодије од понуђених двотактних мотива,
- компоновање мелодије на задани текст,
- илустрацију непознате композиције,
- импровизацију игре и покрета на одређени звук

ИСХОДИ:

Ученик треба да:

- опише своја осећања у вези са слушањем музике;
- препознаје народну и уметничку музику;
- опише улогу музике у медијима;
- разликује инструменте по боји звука и изражајниммогућностима;
- повеже карактер дела са избором инструмента и елементимамузичке изражајности;
- уочи контраст и понављање у музичком делу;

- пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитогсадржаја и расположења;
- примени изражајне музичке елементе;
- осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу;
- осмисли музички одговор на музичко питање;
- осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст;
- изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама.
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењумузике;
- коментарише своје и туђе извођење музике;
- самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Ликовна култура
- Математика
- Физичко и здравствено васпитање
- Верска настава
- Ваннаставне активности

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Музичка култура 4 , У свету мелодије и стихова, Мирјана Смрекар Станковић, С. Цветковић, Едука
- Нотна свеска

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Рачунар и пројектор
- Дигитални уџбеник
- Дечји инструменти – маталофон, триангл, звечке, штапићи, блок флаута
- Аудио материјал
- Постери

ИНОВАЦИЈЕ:

- Употреба дигиталних алата и интерактивних садржаја на различитим едукативним платформама

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Постигнућа ученика у оквиру предмета Музичка култура се вреднују:

Сумативно – кроз савладавање музичких вештина и усмене провере наученог сарджаја

Формативно – праћење активности односно ангажовања ученика на сваком часу, однос ученика према раду.

Оцењивање из предмета музичка култура обавља се полазећи од ученичких способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развије посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на предходно постигнуће.

Ангажовање ученика обухвата: одговоран однос према раду, постављеним задацима, активно учествовање у наставном процесу, сарадња са другима и исказано интересовање и мотивација за учење и напредовање.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова		
	обрада/ обнављање	други типови	укупно
Музичко извођење	25	/	25
Слушање музике	9	/	9
Музичко стваралаштво	1	1	2
Укупно	35	1	36
	Бројчасова		
БРОЈ ЧАСОВА	обрада/ обнављање	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	17	/	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	18	1	19
УКУПНО:	35	1	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Физичко и здравствено васпитање **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

ЗАДАЦИ:

- подстицање раста , развоја и утицање на правилно држање тела;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање моторичкихумења и теоријских знања
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине;
- развијање свести о потреби уважавања себе и других.
- формирање морално вољних квалитета личности
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Физичко и здравствено васпитање у четвртом разреду основне школе чине три предметне области

- физичке способности,
- моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине
- физичка и здравствена култура.

Организациони облици рада су:

1. Часови физичког и здравственог васпитања
2. Слободне /ваннаставне активности
3. Недеља школског спорта
4. Активности у природи (спортски дан, крос, излети...)
5. Школска такмичења
6. Корективно педагошки рад

Већина исхода у програму је развојног карактера и узима се у обзир узраст ученика и сензитивни период развоја физичких способности.

Програм четвртог разреда је базиран на континуираном развоју знања, вештина, ставова и вредности.

1. Часови физичког и здравственог васпитања

Физичке способности

На свим часовима посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремној фази часа (део главне фазе часа користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој; методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад);
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- правилно држања тела.

Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима треба примењивати диференциране облике рада, дозирати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологијувежбања. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге:

- без реквизита и са реквизитима,
- на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости:

- без реквизита и са реквизитима,
- уз коришћење справа,

3. Развој издржљивости:

- трчање и спортске игре (мини-рукомет, футсал, мини-кошарка),
- елементарне игре,
- вежбање уз музику,
- плес.

4. Развој координације:

- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима.
- развој координације применом садржаја из атлетике, гимнастике и спортских игара.

5. Развој брзине и експлозивне снаге:

- трчање са убрзањем,
- штафетне игре,
- примена елемената спортских игара.

Вежбе је неопходно изводити максималним брзином из различитих почетних положаја на одређени знак – старт из различитих положаја.

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

Моторичке вештине

Учење моторичких вештина остварује се кроз различите активности применом основних дидактичко-методичких приципа и метода рада неопходних за достизање постављених исхода. Моторичке вештине треба да омогуће ученицима сналажење у свакодневним и специфичним животним ситуацијама у којима се очекује њихова примена. Ученицима који имају потешкоће са одређеним мотричким вештинама, задају се вежбања слична, али лакша од предвиђених, или предвежбе. Ученицима који имају потешкоће да достигну предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигну у наредном периоду. У раду са напреднијим ученицима могу се користити додатни садржаји у складу са њиховим способностима. Кроз процес остваривања програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.

Усавршавање моторичких вештина је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд). Пре учења нових моторичких вештина у четвртом разреду, неопходно је поновити развијене моторичке вештине из претходних разреда.

Атлетика

Поновити различите варијанте ходања и трчања из претходних разреда.

Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена, трчање преко

препрека,трчање са променом ритма, трчање са променом правца и смера, брзо трчање са стартом из различитих почетних положаја, одељенско такмичење трчање на 60 m, елементарне игре са трчањем.

Спринтерско трчање: вежбе технике трчања (ниски скип, високи скип, забацивање потколенице, итд), ниски старт и фазе трчања.

Истрајно трчање: вежбе технике кроз континуирано трчање.

Скок удаљ - основни елементи згрчне технике.

Бацање лоптице удаљ: усвајање вежбе у целини.

Техника бацања „вортекса”.

Скок увис прекорачном техником. Обучавање технике врши се у целини, а по потреби рашчлањивањем на фазе.

Одељењско такмичење у тробоју – бацање лоптице на резултат (мерење дужине бацања), трчање 60 m, скок увис на резултат (мерење висине прескока).

Спортска гимнастика

Основни садржаји

Вежбе на тлу:

- колут напред из упора стојећег опружених ногу,
- колут напред преко препреке,
- два повезана колута назад,
- став на лопатицама – „свећа”–опружање и издржај
- мост из лежања на леђима,
- вага претклоном и заножењем,
- став на шакама,
- припремне вежбе за премет упором странце „звезда”,
- комбинације две и више савладаних вежби,
- састав од научених елемената.

Проширени садржаји

Пример састава:

Из става спетног истовремено заручити обема рукама и предножити левом ногом; враћање у почетни став; истовремено предручити обема и заножити десном; враћање у почетни став; истовремено одручити обема и вага;усправ; колут напред до чучња; кроз повађку назад до свеће; поврат назад до чучња; усправ. чеони круг са скоком за 90^0 или 180^0.

Летећи колут из места.

Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.

Прескок - специфичне припремне вежбе:

- суножни одскок и доскок на повишену површину,
- на одскочној дасци (држећи се за руке помагача) узастопни суножни скокови,
- са неколико корака залета једноножни одскок испред даске, доскок суножно на даску, одскок, фаза лета и доскок,
- упором о козлић неколико узастопних одскока са подизањем кукова (суножно и са разножењем, доскок на даску суножно уз помоћ испред и иза справе),
- прескок разношка (козлић висина 110 cm)

Вежбе у вису и упору и променама висова и упора (одређене вежбе се могу реализовати и на другим погодним справама, уколико су безбедне).

- вратило или двовисински разбој – прилагодити висину: наскок у вис предњи, померања улево и удесно. њихање у вису,
- наскок у упор предњи на различитим справама. померања у упору,
- дочелно вратило или нижа притка разбоја: узмак корацима уз косу површину или замахом са повишене површине до упора предњег активног,
- паралелни разбој: упор, њих, предњихом упор разножно пред рукама,
- дохватникругови, вратило или притка разбоја:суножним одривом вис узнето (кроз згиб – уз помоћ), спуст напред до суножног става (кроз згиб, уз помоћ).

Вежбе равнотеже: шведска клупа и ниска греда

- лицем према клупи – греди бочно: залет и одразом једне ноге наскок у став на другој нози, слободном заножити,
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим --предножењем, различити начини ходања уназад,
- суножни скок и доскок на место одскока,
- издржаји на једној нози са различитим положајима слободне ноге,
- окрети на греди усправно, у чучњу за 90^0 и 180^0,
- саскок згрчено,
- са шведског сандука кораком на високу греду, различита ходања у складу са способностима ученика. саскок пруженим телом на високо наслагане струњаче (уз надзор и помоћ наставника).

Основе тимских и спортских игара

Мини–рукомет

- Додавање лопте једном руком у месту и кретању

- Хватање лопте обема рукама у висини груди у месту и кретању
- Вођење лопте левом и десном руком (у месту и кретању)
- Шутирање из места и кретања – бочни и чеони шут
- Шутирање из скока
- Тактика – игра „човек на човека”

Футсал – „мали фудбал”

- Додавање лопте у месту различитим деловима стопала.
- Примање лопте унутрашњим делом стопала.
- Додавање и примање лопте у кретању (дупли пас)
- Шут различитим деловима стопала.
- Игра на два гола.

Кошарка – мини-кошарка

- Вођење лопте једном и другом руком месту и кретању
- Хватање и додавање лопте на различите начине у месту и кретању
- Шут на кош
- Двокорак
- Игра на један кош
- Мини-кошарка – игра на два коша

Одбојка

- Одбијање лопте прстима и чекићем
- Доњи (школски) сервис са мање удаљености
- Игра са упрошћеним правилима
- Јаџент
- Игра са упрошћеним правилима

Плес и ритмика

Вежбе са вијачом

Њихање вијачом у бочној равни (једном и другом руком, обема рукама) напред-назад, кружење, отворити вијачу у предручењу, два суножна поскока са међупоскоком, два суножна поскока без међупоскока са окретањем вијаче напред, а затим четири поскока са ноге на ногу. Поновити вежбе са окретањем вијаче уназад.

Вежбе са лоптом

Кружење са лоптом у чеоној и бочној равни обема рукама и једном руком. из одручења зибом почучњем, прехват лопте у предручењу и зибом почучњем до одручења (лопта у другој руци).

Бацање и хватање:

- у задатом ритму у месту и кретању,
- са почучњем,
- са окретом за 180^0.
- Народно коло „Моравац”.
- Народно коло из краја у коме се школа налази.

Пливање

(Наставну тему Пливање реализују школе које за то имају услове у школи или објектима ван ње.)

- Правила понашања на пливалишту.
- Вежбе прилагођавања на водену средину (квашење делова тела).
- Вежбе дисања.
- Вежбе плутања (на леђима, стомаку и згрчено).
- Вежбе клизања (на стомаку и леђима).
- Рад ногама у води (краул и леђно).
- Рад рукама (краул и леђноса даском).
- Скок на ноге.
- Пливање у складу са могућностима ученика.
- Игре у води.

Полигон

Полигони се примењују након неколико обрађених тематских целина (наставних тема или области) и састављају се од усвојених вежби у складу са са условима за извођење наставе.

Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици развијају знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Физичка и здравствена култура обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу. развијање и неговање другарства. препознавање негативних – неприхватљивих облика понашања у игри и др. Поред наведеног у овој области потребно је радити и на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности), формирању правилног

односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме *Култура вежбања и играња* и *Здравствено васпитање.*

Култура вежбања и играња

У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежбања и упознати их са утицајем примењених вежби на организам. Упознати ученике са основним правилима мини-рукомета, кошарке, мини-кошарке, футсала и одбојке.

Подсетити ученике на правила понашања која важе у просторима за физичко вежбање, како у школи, тако и ван ње. Истицати неопходност поштовања правила понашања током игре и вежбања.

Развијање свести о потреби чувања својих и туђих ствари, справа и реквизита које се користе.

Упућивати ученике да информишу родитеље о вежбању током наставних и ваннаставних активности.

Указивати на значај вежбања и подстицати ученике на вежбање у слободно време.

Навикавати ученике да приликом игре или такмичења уважавају све учеснике у игри, њихова постигнућа и међусобне разлике.

Здравствено васпитање

На начин прилагођен ученику објаснити повезаност интензитета вежбања и вредности пулса. Мерити пулс на вратној артерији. Објаснити значај правилног дисања при вежбању, као и утицај вежбања на правилан развој кардиореспираторног система. Проширити ученичка знања из претходних разреда о правилној исхрани и вежбању.

Редовна провера здравља и вежбање.

Препознавање основних врста повреда (посекотина, одеротина, ударац...) и указивање на важност правовременог обавештавања наставника, родитеља и других одраслих у случају повреде.

Дидактичко-методички елементи

Основни принципи реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;

- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа – унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада.

Избор дидактичих облика рада треба да буде у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода. У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежбања и упознати их са утицајем примењених вежби на организам.

У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује и исправља грешке.

2. Ваннаставне, слободне сктивности се реализују према интересовањима ученика, а за физичко и здравствено васпитање кроз спортске радионице.

3. Недеља школског спорта

- Ради развоја и практиковања здравог начина живота, схватања важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије и малолетничке деликвенције, школа организује недељу школског спорта.
- Недеља школског спорта обухвата:
- физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (унутародељењска, међуодељењска/разредна тамичења за ученике четвртог разреда)
- ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту...)

За ученике четвртог разреда реализује се током школске године, у октобру и мају месецу , уз договор са наставницима Стручног већа за реализазију физичког и здравственог васпитања.

4. Активности у природи

пешачење (излет) ; крос ; зимовање (током распуста физичке активности на снегу) или летовање (током распуста камповање) .

5. Школска такмичења

За ученике четвртог разреда организује и спроводи такмичење из најмање једне спортске игре (у складу са програмом) као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања и у сардњи и договору са Стручним већем наставника физичког и здравственог васпитања.

6. Корективно педагошки рад – организује се са ученицима који имају потешкоћа у остваривању исхода, смањене физичке способности, лоше држање тела и здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводе их у сардњи наставник разредне наставе и наставник физичког васпитања.

Напомена: Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препорука лекара.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- правилно држи тело;
- самостално коригује неправилно држање;
- правилно подиже, носи и спушта терет;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- изведе дечји и народни плес;
- користи терминологију вежбања;
- поштује правила понашања на вежбалиштима;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- поштује и примени правила игре;
- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа;
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
- прати промене у сопственој тежини и висини;
- сагледа резултате физичких способности;
- препозна здравствено стање када не треба да вежба;
- примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама;
- уредно одржава простор у коме живи и борави;
- увиди значај правилне исхране за вежбање;
- повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље;
- препозна лепоту покрета и кретања;
- користи научена вежбања у рекреацији породице;
- правилно реагује у случају повреде у школи;

- вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању;
- учествује у предлагању садржаја и начина рада.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Природа и друштво
- Српски језик
- Математика
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Дигитални свет

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- По примеру наставног плана и програма ИК *Нови Логос*

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- лопте, вијаче, струњаче, греде, шведска клупа, обручи, палице, козлић, разбој, рачунар, пројектор

ИНОВАЦИЈЕ:

- игре без граница;
- вежбање уз видео вежбе «Покренимо нашу децу»
- видео лекције о здрављу и здравственом васпитању
- примена примера добре праксе са стручних усавршавања или са посете огледних и угледних часова.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања,* препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата:
- вежбање у адекватној спортској опреми;
- активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања;
- вежбање и играње у слободно време;
- приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита;
- постигнућа у моторичким вештинама;
- резултате мерења батеријом тестова
- индивидуални напредак ученика

Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и

умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достугнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује:

- познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;
- учешће у ваннаставним активностима.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
	обрада/ обучавање	утврђивање градива	други типови	укупно
Физичке способности Батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности	на свим часовима			
	6		6	
Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине				
Атлетика	9	19		28
Спортска гимнастика	13	15		28
Основе тимских, спортских и елементарних игара	13	15		28
Плес и ритмика	6	8		14
Полигони	/	4		4
Физичка и здравствена култура	на свим часовима			
Укупно	41	61	6	108
	Број часова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	24	25	2	51
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	17	36	4	57
УКУПНО:	41	61	6	108

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Дигитални свет **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања..

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Дигитални свет у четвртом разреду основне школе чине три предметне области:

- Дигитално друштво
- Безбедно коришћење дигиталних уређаја
- Алгоритамски начин размишљања

Дистрибуција часова по предметним областима:

- Дигитално друштво – 17 часова
- Безбедно коришћење дигиталних уређаја – 6 часова
- Алгоритамски начин размишљања - 13 часова

Програм наставе и учења за четврти разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода. Исходе је потребно остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика. Наставник треба да реализује наставу у кабинету за информатику и омогући ученицима да користе рачунаре на начин који директно доприноси остваривању дефинисаних исхода учења. Препорука је да два ученика користе један рачунар како би се развило вршњачко учење, делила одговорност и развијао тимски рад. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика.

Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима који немају могућност приступа технологији од куће тако што ће их, у кабинету за информатику, повезати са ученицима који су дигитално спретни и радити на поспешивању вршњачког учења. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима

који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.

Дигитално друштво

Наставник нове технике форматирања текста представља ученицима кроз одговарајући контекст, користећи примере из ученицима блиских (дигиталних) уџбеника.

Подебљан текст: Наставник проналази лекције у уџбеницима које садрже подебљан текст. У контексту приказаног дела уџбеника иницира разговор о речима које су подебљане: Зашто су баш ове речи подебљане? Шта су аутори текста желели да постигну подебљавањем баш тих речи? Заједнички долазе до закључка да су у питању кључне речи које означавају главне појмове у датом тексту. Наставник демонстрира технику подебљавања текста, након чега даје налог ученицима да отворе раније припремљен документ који садржи кратак текст о ученицима познатој теми. Сама тема не мора да буде везана за информатику, али би било пожељно да то буде. Нарочито је корисно да наставник припреми текст којим обнавља одређене делове програма наставе и учења (нпр. рад са текстом, чување датотека). Задатак за ученике је да подебљају кључне речи у тексту. На крају активности ученици треба да кажу које речи су подебљали и аргументују своју одлуку да баш те речи означе као важне. Завршна активност треба да створи услове за хеуристички разговор: У којим ситуација јесте оправдано и подебљавање и бојење истог текста? Ако не постоји оправдање за овакву радњу, какве последице су могуће?

Искошен текст: Наставник представља ученицима текст који садржи делове исписане у курзиву. Препушта ученицима да закључе када се користи овакав стил текста. Демонстрира технику искошавања текста. Налаже ученицима да отворе раније припремљен документ који садржи дијалог ликова наводећи да текст који представља управни говор треба да буде наглашен искошеним текстом.

Подвучен текст: Ученици добијају налог да отворе документ у коме се налазе реченице у којима је потребно да одреде главне реченичне чланове (субјекат, предикат) користећи познату нотификацију – субјекат се подвлачи једном, а предикат са две црте. Наставник демонстрира технику подвлачења текста представљајући различите линије којима је могуће подвући текст.

Обојен текст: Наставник демонстрира како се тексту мења боја. Ученици добијају налог да отворе документ у коме је потребно идентификовати врсте речи бојећи их одређеном бојом (именице – црвеном, глаголи – зеленом, итд.). Уколико остане времена, наставник може да укључи захтеве којим проверава да ли су ученици овладали свим раније представљеним техникама форматирања текста.

Слика у тексту: Наставник разговара са ученицима о текстовима које срећу у уџбеницима, новинама, часописима. Заједно долазе до закључка да у приказаним примерима слике представљају значајан елемент којим се доприноси разумевању текста. Наставник демонстриран уметање раније припремљене слике у текстуални документ. Показује ученицима како се одређује положај слике у односу на текст (поравнато са текстом или са преламањем текста: квадратно, збијено, кроз, врх и дно, иза текста, испред текста). Ученици провежбавају приказане технике у датотеци коју је наставник за њих припремио и чувају текст у који су уметнули одговарајуће слике.

Пројектни задатак од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности. Циљ рада на пројектним задацима је да ученици у пару или мањој (хетерогеној) групи креирају дигитални текстуални документ у коме ће на технички и језички адекватан начин приказати податке о одређеној теми до којих су дошли на основу претраге на интернету. Пожељно је да избор тема пројектних задатака буде такав да рад на њима у што већој мери представља уједно и ситуацију за учење о некој теми из другог предмета. При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. Најпримеренији је полуструктурирани тип пројекта у коме наставник укључује ученике, не само у давање предлога и избор тема, већ и у планирање и самостално остваривање, а за поједине ученике и вођство у одређеним деловима пројекта. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту.

Наставник осмишљава бар пет различитих тема пројектних задатака које су повезане са градивом које ученици уче, а које су погодне за додатно истраживање и продубљивање знања (нпр. Биљке/животиње мога краја; Историјски догађај у мом крају; Знаменита личност мога краја; Одговорно коришћење воде у мом домаћинству; Одговорно одлагање отпада у мом домаћинству).

Такође, наставник подстиче ученике да самостално предложе теме које би волели да истраже и представе. Сваки од пројектних задатака подразумева: претраживање интернета, израду или прилагођавање одговарајућих слика и креирање текстуалног документа који садржи те слике.

Наставник представља теме пројектних задатака ученицима и подстиче их да одаберу онај која их највише интересује. Најављује им да ће радити у паровима или мањим (хетерогеним) групама на обради теме коју су одабрали. Заједно са ученицима наставник креира критеријуме за процену квалитета финалног продукта који са једнаком пажњом третирају његов технички и садржински аспект (није важно само како текст унет и форматиран, већ и шта је заиста тим текстом речено). Изузетно је важно да критеријуми буду доступни ученицима током читавог трајања израде пројектног задатка. Такође, наставник наглашава да је пожељно да ученици самостално креирају одговарајуће слике и уметну их у текстуални документ и да таква слика више вреди од оне која је преузета са интернета. Као последњу инструкцију, наставник налаже ученицима да замисле публику којој је документ који стварају намењен и да прилагоде његов садржај циљној групи.

С обзиром на узраст ученика, наставник је и даље главни организатор активности који креира прилике у којима ће се самосталност ученика испољавати. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта.

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), али у овом случају циљна група су ученици млађих разреда школе.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

Ученици настављају пројектни приступ настави и учењу припремајући и организујући школски догађај за ученике млађих разреда којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета.

Радећи у мањим (хетерогеним) групама, ученици креирају текстуалне документе који садрже слике примењујући научене технике рада са текстом и сликама. Почетак рада представља презентовање пројектне идеје – шта ће садржати документ који припремају и на који начин ће он допринети безбедности деце на интернету. По потреби, наставник благо усмерава ученике и пружа тражену помоћ.

По завршетку рада на изради докумената, ученици у сарадњи са наставником организују сусрет са млађим ђацима на коме им представљају резултате свог рада.

Наставник обезбеђује да се материјали које су ученици креирали и представили нађу на школском веб-сајту. Постављени материјали треба да буду слободни за преузимање и коришћење.

Алгоритамски начин размишљања

Наставник омогућава ученицима да у специфичним окружењима за блоковско програмирање (попут code.org или petlja.org) решавају једноставне проблеме чије решавање захтева понављање

(програмске циклусе) и гранање. Представља узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање и/или гранање и поставља ученицима питање: „Ако бисмо сложили блокове на овакав начин, шта би се њиховим извршавањем добило?”. Ученици аргументују своје одговоре и дебатују о тачности изнетих одговора. Наставник представља узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање и/или гранање, али и грешку. Саопштава ученицима сврху програма. Поставља питање: „Да ли блокови сложени на овакав начин доводе до описаног решења? Да ли је могуће поправити програм?”. Ученици износе предлоге решења и по потреби дебатују о њима.

Без формалног увођења појма *променљива* и без инсистирања на дефиницијама, наставник представља ученицима једноставне програме који садрже променљиве.

На самом почетку то треба да буду линијски програми који садрже блок *Питај и чекај* и блок *Одговор,* такви да је, на основу интеракције са програмом ученицима лако да предвиде садржај променљиве *Одговор* (нпр. програм који поставља кориснику неколико питања; програм који кориснику поставља питање *Како се зовеш?*, а онда му враћа одговарајућу поруку у којој наводи унето име). Наставник треба да омогући ученицима да провере тачност свог предвиђања тако што ће им учинити садржај променљиве видљивим;

Следећи корак треба да буде представљање програма који садрже променљиву и понављање (програмски циклус) (нпр. програм који од корисника тражи унос броја који ће одредити број понављања неке акције попут исцртавања кратке линије, квадрата и сл.);

У наредном кораку наставник треба да представи програме који садрже гранање које зависи од интеракције са корисником (нпр. програм који захтева унос одговора на питање на основу кога ће вратити или поруку *Твој одговор је тачан* или поруку *Твој одговор није тачан*).

Наставник треба да помогне ученицима да креирају програме у којима се остварује интеракција са корисником коришћењем блокова *Питај и чекај* и *Одговор*. То практично значи да креирани програм треба да захтева од корисника да нпр. унесе неки број или реч и да на основу тог уноса изврши одговарајућу акцију (испише поруку, нацрта облик, репродукује звук). По могућности, ти програми треба да садрже понављање и/или гранање.

ИСХОДИ:

Дигитално друштво

- промени величину и боју текста, подебља га, искоси и подвуче у програму за обраду текста;

- исече, копира и налепи исечени/копирани текст на одговарајуће место у програму за обраду текста;
- уметне слику у текст, дода јој оквир и позиционира је на жељени начин у односу на текст у програму за обраду текста
- активно учествује у наставном пројекту чији продукт представља граматички коректан текстуални документ
- намењен познатој публици који садржи слике са текстуалним објашњењима и информације које су пронађене на интернету;

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

- активно учествује у наставном пројекту којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета
- сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка;
- вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности из свог задужења

Алгоритамски начин размишљања

- креира програм у визуелном програмском језику на основу датог једноставног алгоритма који садржи понављање и гранање;
- примени блокове аритметичких оператора при креирању програма у визуелном програмском језику;
- предвиди садржај промењљиве на основу интеракције корисника са програмом (нпр. блок *Питај и чекај* и блок *Одговор*) у датом једноставном програму;
- креира програм у коме остварује интеракцију са корисником, користећи промењљиве, уз помоћ наставника.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Математика
- Ликовна култура
- Музичка култура

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Дигитални свет 4, уџбеник за 4. разред основне школе, Марина Иљац, Нови Логос

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Дигитални уџбеник
- Рачунари и пројектор
- Едукативне платформе

ИНОВАЦИЈЕ:

Употреба дигиталних алата и интерактивних садржаја на различитим едукативним платформама које се тичу безбедности на интернету и доприносе увежбавању коришћења програма word i scratch.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са „Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању“.У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Ипак, у оквиру предмета Дигитални свет , технике које се посебно препоручују за проверу образовних исхода су: **самопроцена**: неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика; **вршњачка процена**: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу); **отворена питања**: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта. Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа. Наставник прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит рада на описан начин.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Дигитално друштво	4	11	2	17
Безбедно коришћење дигиталних садржаја	2	3	1	6
Алгоритамски начин размишљања	5	7	1	13
Укупно	11	21	4	36
	Бројчасова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	4	10	2	16
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	7	11	2	20
УКУПНО:	11	21	4	36

2.8.1. ПРОГРАМ ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Грађанско васпитање **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

ЗАДАЦИ:

Постоје **три групе** задатака:

1. **Задаци који се односе на разумевање и усвајање најважнијих појмова:**

- **Дечија и људска права и слободе** – познавање својих права, препознавање најважнијих категорија дечијих и људских права, упознавање Конвенције о дечјим и људским правима, разумевање односа између људских права, демократије, мира и развоја.
- **Идентитет** – разумевање појма идентитета, препознавање својих потреба и жеља, схватање себе у друштвеном контексту, схватање разлике између појединачног и групног, мањинског и грађанског контекста.
- **Друштвена одговорност** – разумевање појма одговорности, схватање разлике између одговорности према себи, другим људима и заједници.
- **Различитост култура** – познавање најважнијих обележја своје културе и схватање утицаја своје културе на лично понашање.
- **Једнакост** – познавање појма једнакости у контексту расних, културних, националних, верских и других разлика.
- **Право и правда** – разумевање значења појмова права и правде, схватање односа између права и правде, познавање основних последица непоштовања правних норми.
- **Мир, сигурност, стабилност** – разумевање значења појмова мир, схватање улоге коју сарадња и мирно решавање сукоба има за лични, национални и глобални развој, познавање основних поступака за мирно решавање сукоба.
- **Демократија** – познавање основних обележја демократског процеса и разумевање односа између демократије и дечјих и људских права

2. **Задаци који се односе на вештине и способности:**

- Примена и употреба **појмова** у комуникацији.
- **Критичко мишљење** – преиспитивање утемељености информација, поставки и ставова.

- Јасно и разговетно **исказивање личних ставова**.
- Самостално доношење одлука и извођење закључака – **одговорност у просуђивању и тумачењу**.
- **Саосећајна комуникација** – изношење својих осећања, потреба, мишљења и слушање, разумевање и уважавање туђих.
- **Истраживање** – избор, прикупљање, критичка анализа и провера података из више извора као начин решавања проблема.
- **Тимски рад** – прилагођавање свога мишљења групи ради изналажења заједничког решења.
- **Ненасилно решавање сукоба** – дијалог, преговарање, аргументовано излагање који су усмерени према заједничким циљевима.
- **Руковођење**–одговорно управљање групом према критеријуму опште добробити.
- **Учешће** – укључивање у процес одлучивања од заједничког интереса

3. **Задаци који се односе на ставове и вредности**:

- Привржености демократским начелима и поступцима –дечија и људска права, једнакост, правда и друштвена одговорност, плурализам, солидарност, приватност.
- Привржености мирољубивом, партиципативном и конструктивном решавању проблема.
- Спремност на заступање и заштиту својих и туђих права.
- Спремност на преузимање јавне одговорности за своје поступке.
- Заинтересованост за свет око себе и отвореност према разликама.
- Спремност на саосећање са другима и помоћ онима који су у невољи.
- Спремност на супротстављање предрасудама, дискриминацији и неправди насвим нивоима.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Грађанско васпитање у четвртом разреду основне школе чини шест предметних области:

1. Подстицање групног рада, договарања са вршњацима и одраслима
2. ЉУДСКА ПРАВА - Ја и други на планети Земљи
3. ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО- Култура и традиција
4. ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ - Прекомерна потрошња
5. ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ - Еколошка акција
6. Евалуација

Дистрибуција часова по предметним областима је следећа:

- Подстицање групног рада, договарања са вршњацима и одраслима – 2 часа
- ЉУДСКА ПРАВА - Ја и други на планети Земљи - 8 часова

- ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО - Култура и традиција – 8 часова
- ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ - Прекомерна потрошња – 10 часова
- ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ - Еколошка акција – 6 часова
- Евалуација – 2 часа

Остваривање наставе и учења

Изборни програм Грађанско васпитањеза четврти разред организован је, као и програми за претходна три, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области које се увек понављају (*Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету* и *Грађански активизам)*, али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. **Све четири области су једнако важне и доприносе достизању исхода и развоју међупредметних компетенција.**

Окосницу програма за четврти разред чине вредности, права, одговорност, различитост, равноправност.

Елементи екологије и одрживог развоја уграђени су у програм четвртог разреда кроз области Људска права и Грађански активизам, у складу са идејом *Мисли глобално, делуј локално*. Ученици се усмеравају на личну одговорност и активизам у сопственој заједници, уз развој свести да су у питању феномени који су глобалне природе.У раду са ученицима потребно је уважити њиховазнања и искуства која већ имају из ове области, из школе и ван ње, а затим их подстицати да о квалитету животне средине, сада и у будућности, размишљају са становишта права и одговорности. Вредности на којима почива право на здраву животну средину, како је то дато у садржају, треба ученицима приближити преко примера који су им блиски. Ученици треба да разумеју да угрожавање животне средине не познаје државне границе, не прави разлику међу људима различите расе, вере, пола, образовања и нема временско ограничење. Сваку штету животној средини коју људи данас направе осетиће и генерације које долазе. Иако су у питању ученици узраста од десет или једанаест година, имајући у виду садржаје и активности из програма претходних разреда, они могу својим речима образложити важност информисања грађана о стању животне средине (глобалне и локалне), као и да се, примерено својим могућностима, ангажују у акцијама које имају за циљ побољшање животне средине

У оквиру области Демократско друштво ученици ће се бавити појмовима *култура*, *традиција*, *мултикултуралност* и *интеркултуралност*, који као и екологија, имају глобалну димензију. Иако постоје бројне дефиниције појма *култура*, за потребе овог програма довољно је да ученици схвате дасе он односи на целокупно материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице. Поред културе народа који је већински у једној заједници, она обухвата и културне утицаје других народа који су ту живели или сада живе. Културу и традицију чине језик, књижевност, музика,

фолклор, празници и бројни обичаји из свакодневног живота, што је ученицима већ познато на основу искуства стеченог на часовима различитих предмета и кроз ваннаставне активности. Културу треба довести у везу и са питањем идентитета, такође коришћењем различитих примера, као што је рађено у оквиру програма за први разред (*лични идентитет*) и програма за други разред (*групни идентитет*). Културни идентитет је осећај припадности групи која има своју посебну културу. Ученици четвртог разреда на основу свог школског и ваншколског знања сасвим добро могу навести карактеристике културе којој припадају, али их треба подстицати да препознају и карактеритике оних култура којима не припадају апостоје у њиховој заједници. Интеркултуралност подразумева отвореност заједнице за све њене грађане, без обзира којој култури припадају и међусобну размену у којој сви добијају, а не губе свој културни идентитет. Подразумева се да ученици не треба да користе изразе *мултикултуралност* и *интеркултуралност*, али је потребно да их на примерима разликују (живот *једни поред других* од живота *једних са другима*) и предност дају размени међу културама. Иако ученици још увек немају развијену пуну перспективу прошлости људске цивилизације, ипак могу да процене како би свет изгледао да се културе нису сусретале и прожимале. Ученици у четвртом разреду и сами могу да препознају утицај других култура, најчешће преко музике и хране. Исходи наведени у програму имају за циљ да афирмишу интеркултуралност и давање подршке избеглицама и мигрантима да се уклопе у нову средину, уз очување сопствене културе и традиције. Уколико ученици живе у средини где има више културних заједница или миграната из различитих земаља, могу се организовати часови међусобног упознавања преко представљања обичаја и различитих продуката културе.

Трећа област овог програма, Процеси у савременом свету, има за циљ да приближи ученицима још један глобални процес који се огледа у подстицању културе прекомерне потрошње у развијеним земљама, иако у свету још увек постоје људи који немају основне услове за живот (пијаћа вода, довољно хране). Ова област се лако повезује са садржајем и активностима из програма Грађанског васпитања за трећи разред који се односе на солидарност. Уколико се програм остварује у групи која је хетерогена по томе колике су могућности ученика у потрошњи (што је и најчешћи случај), треба бити посебно пажљив у избору активности и примера, како се неки ученици не би осећали непријатно. Постоје бројни начини на које се могу представити основне карактеристике прекомерне потрошње и њена веза са повећањем загађења животне средине. Рад на овим садржајима погодан је за јачање медијске писмености ученика и њихово оспособљавање да критички разматрају различите рекламне поруке које подстичу прекомерну потрошњу (често на кесицама играчака произвођач наводи *сакупи све, направи колекцију* и сл.), или на који начин се деца у њима приказују (какву функцију имају). Ученици могу, на пример, једноставном анализом реклама намењених деци њихових година да утврде који производи се препоручују и на који начин (чипс, чоколада, газирано пиће...). Активиност се може спровести у

форми рада у паровима или малим групама, након чега ће ученици представити резултате своје анализе и дискутовати.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животној средини;
- се понаша у свакодневним ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса;
- образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите;
- аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих култура;
- наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције;
- образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу;
- наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура;
- дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предрасуда и дискриминације;
- препознаје примере прекомерне потрошње;
- препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих;
- критички разматра појаву бацања хране и расипања воде;
- процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета;
- испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду;
- учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Математика
- Музичка култура
- Ликовна култура

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Грађанско васпитање 4, радна свеска**,** Мирјана Трифуновић Паул и Гордана Гајин Цветкоски, Бигз

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Компјутер и пројектор

- Звучници, диктафона
- Радне свеске, листићи, илустрације, картице, плакати...

ИНОВАЦИЈЕ:

- Mentimeter/Answer garden – анонимно изјашњавање о осетљивим темама
- Kahoot или Quizizz
- Видео инсерти из дечијих цртаних филмова
- РТС планета

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Оцењивање ученика у Грађанском васпитању у ес дневнику је формативно, тростепеном скалом (истиче се, добар, задовољава).

Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи,. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање и то не само у достизању исхода из овог програма, већ и у развоју неколико међупредметних компетенција, посебно *компетенције заодговорно учешће у демократском друштву.* Како је највећи број активности ученика, у оквиру часова овог изборног програма, организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученицима познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активности ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима, јер се и из неуспелих акција може много научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Подстицање групног рада, договарања са вршњацима и одраслима	2			2
ЉУДСКА ПРАВА – Ја и други на планети Земљи	5	3		8
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО - Култура и традиција	5	3		8
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ - Прекомерна потрошња	6	4		10
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ - Еколошка акција	3	3		6
Евалуација	1	1		2
	Бројчасова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	10	7		17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	8	11		19
УКУПНО:	18	18		36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Православни катихизис **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

- упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса;
- мотивисање ученика за похађање часова верске наставе;
- пружити ученицима неопходно знање да постојање света има свој циљ - да постане Црква;
- развијање свести ученика да је све створено да постоји у заједници са Богом;
- указати ученицима на значење речи Црква;
- развијање свести ученика да смо у Цркви позвани на живот у заједници;
- омогућити ученицима да уоче да Христос зове све људе у заједницу са Њим;
- указати ученицима на значај вере за остварење заједнице са Богом;
- омогућити ученицима да се упознају са новозаветним сведочанством о Христу и Апостолима;
- омогућити ученицима да уоче да су светитељи наши путеводитељи ка Царству Божјем;
- омогућити ученицима да уоче значај жеље за остваривање заједнице са Богом;
- указати ученицима да је Литургија заједница свих светих са Богом;
- омогућити ученицима да схвате грех као промашај циља;
- пружити ученицима могућност да разумеју да је самољубље извор греха;
- омогућити ученицима да уоче шта су врлине;
- указати ученицима да врлине представљају прихватање Божје воље;
- пружити ученицима могућност да примете да они управљају својом вољом и праве личне изборе;
- пружити ученицима могућност да разумеју да је Црква икона Царства Божијег и да смо са Богом у најприснијој заједници на Светој Литургији;
- омогућити ученицима да уоче разлику између иконе и неке друге уметничке слике или фотографије;
- омогућити ученицима да изграде свест о томе да иконе сведоче будуће Царство Божије у садашњем веку;
- установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из Православног катихизиса

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Катихизација као литургијска делатност - заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Уводне

часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ИСХОДИ:

- Ученик је стекао основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда.
- Ученик је у стању да уочи какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања.
- Ученик жели да активно учествује на часовима верске наставе.
- Ученик је у стању да уочи важност постојања заједнице.
- Ученик је у стању да уочи разлику између Цркве и сваке друге заједнице.
- Ученик је у стању да уочи да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе.
- Ученик зна да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница.
- Ученик зна да се заједница Бога, људи и природе зове Црква.
- Ученик је у стању да уочи да изван Цркве свет не може постојати вечно.
- Ученик је подстакнут да активно учествује у животу Цркве.
- Ученик је подстакнут да препознаје живот као дар Божји.
- Ученик је подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.
- Ученик је у стању да уочи да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави.
- Ученик је у стању да уочи да су апостоли људи који су слични нама.
- Ученик је у стању да уочи да је вера основ заједнице са Богом.
- Ученик је у стању да уочи да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом.
- Ученик је у стању да разуме значај Христовог оваплоћења (рађања).

- Ученик је усвојио текст и мелодију песме „Звезда се засја“.
- Ученик је подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет.
- Ученик поступно изграђује свест о томе ко су светитељи.
- Ученик је у стању да уочи да су сви позвани да буду светитељи.
- Ученик је у стању да уочи важност светитеља као наших узора за остваривање личног јединства са Богом.
- Ученик зна какву важност Савине речи и дела имају за нас данас.
- Ученик је у стању да уочи да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља.
- Ученик зна да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом.
- Ученик је у стању да препозна да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо.
- Ученик је подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек.
- Ученик је подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину.
- Ученик је у стању да уочи да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави.
- Ученик је у стању да уочи да је грех наш погрешан избор.
- Ученик је у стању да уочи шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави.
- Ученик је у стању да уочи да без врлина нема љубави.
- Ученик је у стању да уочи да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима.
- Ученик је упознао најважније хришћанске врлине.
- Ученик је у стању да уочи да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити.
- Ученик је у стању да уочи да се и врлине усавршавају.
- Ученик је подстакнут да следује светитељима Божјим.
- Ученик је подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине.
- Ученик је у стању да уочи да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом.
- Ученик зна садржај молитве «Царе небески».
- Ученик је у стању да уочи да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље.
- Ученик развија жељу за очувањем природе.
- Ученик је подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима.
- Ученик је подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса.
- Ученик је у стању да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе.

<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Грађанско васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- *Православни катихизис,* за 4. разред основне школе, Епископ Игњатије Мидић, Завод за уџбенике и наставна средства

НАСТАВНА СРЕДСТВА: КОРИШЋЕЊЕ, НАБАВКА, ИЗРАДА:

- табла;
- CD плејер;
- рачунар;
- пројектор;
- темпере;
- бојице;
- графологија;
- постери;
- иконе.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Примена дигиталних компетенција (веб-алата)

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

Р. бр. теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
1	Увод	-	-	1	1
2	Црква је наш избор	6	-	1	7
3	Христос нас све зове	6	-	1	7
4	Диван је Бог у светима својима	5	3	-	8
5	Значај врлинског живота	5	2	-	7
6	Са нама је Бог	3	2	1	6
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђ. градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		13	3	2	18
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		12	4	2	18
УКУПНО:		25	7	4	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Ваннаставне активности **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Ваннаставне активности имају за циљ да ученицима омогуће максимално потврђивање личности на образовном, креативном, друштвеном и личном плану.

ЗАДАЦИ:

- проширивање и продубљивање постојећих и стицање нових знања, умења и вештина
- повезивање теорије и праксе
- задовољавање специфичних интересовања ученика, а тиме и давање доприноса њиховој професионалној оријентацији
- формирање радних навика у циљу активног коришћења слободног времена за културни и друштвени живот

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика четвртог разреда на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање и развој различитих вештина. Поред организације излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ради јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и целисходног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства, школа реализује ваннаставне активности ученика у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

Активности треба организовати тако да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру слободних активности треба учинити видљивим, јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. То је могуће остварити кроз организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго.

У складу са ресурсима, школа за ученике млађих разреда у оквиру ваннаставних активности организују радионице: ликовно креативне, литерарне, рецитаторско –дарамске и фолклорне, спортске, етно, еколошке и информатичке.

ИСХОДИ:

- задовољење различитих образовних потреба и интересовања ученика;
- препознавање професионалних способности и интересовања, упознавање са светом рада;
- надоградња исхода који се остварују у оквиру редовне наставе и допринос развоју
- међупредметних исхода;
- унапређивање различитих способности (интелектуалне, физичке, креативне, радне);
- јачање капацитета ученика за разликовање безбедног од небезбедног понашања и заштиту од ризичног понашања; --подстицање хуманог и одговорног односа према себи, другима и окружењу,
- јачање осетљивости за оне којима је потребна помоћ (нпр. стари и болесни);
- унапређивање различитих врста писмености (језичке, медијске, културне, научне);
- култивисање коришћења слободног времена; подстицање интеркултуралног дијалога;
- разумевање концепта инклузије и јачање осетљивости за различитост;
- релаксација, растерећење напетости ученика, самоисказивање;
- јачање везе са локалном заједницом;
- развој осећања припадности својој школској заједници;
- развој еколошке свести и бриге п животној средини
- подстицање самосталности, проактивности и предузимљивост;
- припрема за решавање различитих животних ситуација;
- промоција школе и њеног идентитета.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Ликовна култура
- Математика
- Физичко и здравствено васпитање
- Музичка култура
- Дигитални свет
- Грађанско васпитање
- Верска настава

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Уџбеници из комплета уџбеника која ученици користе у текућој школској години
- Остала литература по потреби и у зависности од интересовања ученика

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Књиге по избору
- Рачунар
- Едукативн и образовни филмови
- Музички инструменти
- Прибор за ликовно стварање
- Спортски реквизити
- Еко садржаји и потребан материјал за рад
- Етно садржаји и потребан материја за рад
- Флајери за промоцију активности

ИНОВАЦИЈЕ:

- Примена дигиталних интерактивних садржаја
- Рекламе и флајери за промоцију активности и рада

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Провера остварености исхода врши се посматрањем, разговором, степеном примене и успешности примене усвојених знања и стечених вештина или моторичких способности. Такође, степеном ангажованости пре и током активности, показивањем заинтересованости и жеље за радом и укључивањем у различите облике рада,сарађивање, али и кроз сам резултат рада и примену усвојеног у свакодневном понашању и начину размишљања.

Бројчане оцене нема, али се афирмативним порукама и описима рада ученици даље мотивишу и подстичу.

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова – радионица	Укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	17	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	19	19
УКУПНО:	36	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Час одељењског старешине **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ часа одељенског старешине је да подстакне социјални развој ученика као и способност за сарадњу и за тимски рад.

ЗАДАЦИ:

- развијање радних навика;
- развој хуманизације међу људима;
- реализација садржаја и остваривање задатака подручја здравственог васпитања;
- стицање знања о здравој исхрани и рад на развијању здравих навика;
- елиминисање утицаја који штетно делују на здравље;

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Излазећи у сусрет карактеристикама дечјег развоја, пре свега значајној улози игре и ослањању на лично искуство ученика, разредни старешина може у раду користити радионице. Осим што у игровном контексту деца радије уче, радећи на овакав начин, и сам степен укључености и ангажовања сваког ученика је већи. Наставник у складу са школским програмом креира садржаје и то у складу са потребама како ученика, тако и одељења у целини.

На часовима одељењског старешине, кроз понуђене активности, ученицима је омогућено да стичу вештине учења, са циљем да постану све самосталнији у прикупљању, анализирању, организовању, повезивању и коришћењу информација, уз коришћење доступних информационих технологија. Ученици се кроз разноврсне активности стављају у позицију да процењују ситуације, планирају поступке, предузимају конкретне активности, а затим их и критички разматрају.

Циљ сваке радионице је и да се развије међусобно уважавање, позитивна клима и да се створи осећај како припадања тако и одговорности.

На часу одељенског старешине су најчешће заступљене едукативне радионице. Кроз ове едукативне радионице деца стичу одређена знања и вештине. Уче да изражавају емоције, да проширују сазнања о себи и другима, о односима са другима, о здрвљу, о техникама учења о решавању проблема, о хуманим односима, а до решења долазе откривањем и сазнавањем.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- уочи понашање ученика и развија хуманизацију међу људима;
- елиминише утицаје који штетно делују на здравље;
- учествује у ваннаставним активностима и развија своје способности ;
- подстиче социјално сазнање;
- упозна се са дечјим правима;
- развије креативност;
- адаптира се на правила понашања у школи;
- развије однос другарства и сарадње са вршњацима и одраслима;
- реализује садржаје из подручја здравственог васпитања;
- схвати значај превенције малолетничке деликвенције;
- схвати значај превенције болести зависности.
- препознаје значај очувања животне околине и понаша се у складу са наученим

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Грађанско васпитање
- Ликовна култура
- Дигитални свет
- Физичко и здравствено васпитање

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Одељењски старешина, приручник, Биљана Михаиловић Љиљана Вдовић, Едука
- «Како ставрати пријатну атмосферу за учење», Неца Јовић, Драган Кувељић, Креативни центар

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Кратки едукативни филмови, инсерти из цртаних филмова
- Флајери – брига о здрављу
- Пројектор и рачунар
- Картице, картони у боји
- Портфолио ученика

ИНОВАЦИЈЕ:

- Употреба дигитаних садржаја
- Савремене методе учења – методе активног учења (истраживање, игре улога, менталне мапе , игровне активности).

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Провера остварености исхода врши се уочавањем ефеката реализованих радионица и то посматрањем, разговором, реализованим активности, учествовањем у различитим акцијама, применом ученог и сазнатог у свакодневном раду и понашању.

САДРЖАЈИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ЧАСА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ:	
1.Заједно у школи – договор о раду , кућни ред школе	19. Технике учења
2.Хајде да се договоримо - одељењска правила	20. Наша интересовања
3.Мој радни дан – организујемо радни дан и слободно време	21. Слободно време у функцији развоја личности – нисам још урадила
4.Како се учи	22. Гледали смо филм, серију, представу
5.Програми у оквиру *Дечје недеље*	23. Врлине људи-позитивне особине и ставови
6.Буди пажљив на путу до школе	24. Игре комуникације и сарадње у одељењу
7.Неговање хуманих односа у колективу - недеља лепих порука	25.Болести зависности и превентивне мере
8.Када имам проблем....	26.Шала треба свима да прија
9.Моја школа – школа без насиља (радионица)	27. Обележавање Дана школе
10. Да нам учионица буде уредна (хигијена простора и околине)	28. Дан планете Земље 22. април – еколошке активности
11. Када бих био наставник...	29. Дрога и цигарете – непријатељи младих
12.Facebook, viber, twitter, instagram - предности и мане	30. Значај спорта за здравље људи
13. Безбедност на интернету	31. Припремамо се за недељу спорта – договор /правила - фер плеј
14. Развојне карактеристике у пубертету (богатство различитости)	32. Карактеристике предметне наставе
15. Похвалићу другарски поступак друга / другарице	33. Питали смо старије ђаке...
16. Успех и владање – мој портфолио на крају првог полугодишта	34. Шта нас плаши, шта желимо
17.Обележавамо школску славу – Светог Саву	35. Резултати рада на крају школске године – мој портфолио
18. Шта нас све очекује у другом полугодишту	36. Одељењско дружење – поруке за крај

	Број часова - радионица	
БРОЈ ЧАСОВА		укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	17	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	19	19
УКУПНО:	36	36

2.8.2. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Допунска настава – Српски језик **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

- Оспособљавање ученика за стицање основних знања из језика, језичке културе и књижевости.
- Увежбавање наставних садржаја са чијим усвајањем ученици касне.
- Оспособљавање ученика за усвајање језичких садржаја и примене наученог.

Задаци:

- увежбавање правилног држања и покретања руке при писању слова, речи и реченица;
- усвајање појма реченице;
- усвајање технике изговарања гласова, писања и читања штампаних слова;
- увежбавање технике правилног читања и писања штампаним словима;
- увежбавање технике писања писаним словим;
- препознавање и креативно репродуковање појмова реч, реченица, глас;
- смисаоно састављање реченица;
- развијање креативности путем говорног изражавања и формирања приче по низу слика;
- увежбавање технике препричавања текстова;
- увежбавање технике одржавања визуелне пажње и концентрације при преписивању текстова;
- развијање и усвајање појмова и разлике између причања и описивања.

ИСХОДИ:

Почетно читање и писање

- разликује изговорени глас и написано слово;
- разликује изговорене и написане речи и реченице;
- влада основном техником читања и писања ћириличког текста;
- разуме оно што прочита;
- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;
- пише читко и уредно;
- писмено одговара на постављена питања;
- спаја више реченица у крађу целину;
- пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила;
- гласно чита, правилно и са разумевањем;
- пронађе информације експлицитно изнете у тексту.

Језик (реченица, реч, слово, глас, употреба тачке, упитника и узвичника, великог слова)

- правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају;
- правилно употреби велико слово;
- пише читко и уредно;
- пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила.

Књижевност (текст, тумачење текста, песма, прича)

- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита;
- препозна песму, причу и драмски текст;
- одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом;
- уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина;
- изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;
- препозна загонетку и разуме њено значење;
- препозна басну и разуме њено значење

Језичка култура (причање, препричавање, описивање)

- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;
- усмено описује ствари из непосредног окружења;
- напамет говори краће књижевне текстове;
- учествује у сценском извођењу текста;
- пажљиво и културно слуша саговорнике

<u>МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:</u>

- Српски језик;
- Свет око нас;
- Математика;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Физичко и здравствено васпитање.

<u>УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:</u>

- радне свеске

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- наставни листићи;
- словарице;
- језичке игре.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, десетоминутне провере знања, диктати, тематске провере знања, годишња провера знања, мерења брзине читања и писања), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Почетно читање и писање	-	12	-	12
Језик	-	2	-	2
Књижевност	-	2	-	2
Језичка култура	-	2	-	2
	Бројчасова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	9
УКУПНО:	-	18	-	18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Допунска настава – математика **РАЗРЕД: Први**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

- Увежбавање наставних садржаја са чијим усвајањем ученици касне.
- Утврђивање и проверавање наученог градива.
- Стицање основних знања из математике.

Задаци:

- упоређивање односа испод и изнад, лево и десно, испред и иза, у, изван и на, горе и доле;
- разликовање правих и кривих линија, усвајање појмова: тачка, дуж, изломљене линије,
- затворене и отворене линије;
- разликовање истог и различитог по боји, величини, дужини, висини, ширини;
- усвајање појма скуп, разликовање скупова са истим и различитим бројем елемената;
- овладавање бројевима прве и друге десетице;
- усвајање релација веће/мање (који је број за колико већи и/или мањи од другог броја);
- усвајање појма знакова + и - и њихове улоге у рачунским операцијама са
- бројевима;
- овладавање сабирањем и одузимањем до 20 (са прелазом);
- усвајање појмова сабирци, збир, умањеник, умањилац, разлика;
- разумевање десетица прве стотине и јединица у оквиру сваке од њих;
- разумевање, усвајање и примена сабирања двоцифрених и једноцифрених бројева;
- усвајање основних појмова везаних за мерење дужине и времена

ИСХОДИ:

Геометрија

- оријентише се у простору користећи одреднице горе-доле, испод-иза, лево-десно;
- уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине;
- именује геометријска тела;
- разликује и именује различите линије и области: крива и права линија, затворена и отворена линија, унутрашњост и спољашност, дуж;
- уочава тачку;
- црта праву линију и дуж помоћу лењира;
- упореди предмете и бића по висини, дужини и ширини.

Бројеви

- влада основним чињеницама о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- броји, чита, записује и упоређује бројеве до 100;

- исправно употребљава знаке једнакости и неједнакости;
- сабира и одузима бројеве до 100;
- решава једноставније текстуалне задатке с једном операцијом.

Мерење и мере

- мери дужину задатом, нестандардном јединицом мере;
- зна вредности новчаница и поступак плаћања.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Математика;
- Свет око нас;
- Српски језик;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Физичко и здравствено васпитање

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- радне свеске

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- наставни листићи;
- модели геометријских тела;
- едукативне математичке игре.

ИНОВАЦИЈЕ:

- Дигитализација

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Идентификација ситуација у којима ће ученици стећи и показати понашање у складу са прописаним исходима, инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, десетоминутне провере знања, тематске провере знања, годишња провера знања), примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Геометрија	-	4	-	4
Бројеви	-	12	-	12
Мерење и мере	-	2	-	2
	Бројчасова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	-	9	-	9
УКУПНО:	-	18	-	18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Допунска настава – Српски језик **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Оспособљавање ученика за стицање основних знања из области језика, језичке културе и књижевности. Рад на активном усвајању садржаја са чијим прихватањем ученици касне и што ефикаснија примена у потребним ситуацијама.

ЗАДАЦИ:

- Изражајно читање текстова штампаном ћирилицом
- Усвајање штампаног и писаног ћириличног писма.
- Усвајање и примена термина: слово, глас, слог , реч, реченица.
- Чиатање са разумевањем књижевних текстова и њихова анализа.
- Усвајање првих граматичких појмова и њихова примена.
- Писање по диктату уз поштовање усвојених правописних правила.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Српски језик у другом разреду основне школе чине три предметне области:

- Књижевност
- Језик (граматика, правопис, ортоепија)
- Језичка култура

Како, редовним планом, долазе наставне јединице, на часовима Допунске наставе их, континуирано пратити. Уколико се, пак, покаже, да је једна област или део области, тежи за усвајање, више пута му се, на махове, враћати.

Како је други разред, време кад се званично усваја латинично писмо, посебно, на часовима допунске наставе, води се рачуна да се, ова два писма , не мешају.

ИСХОДИ:

Књижевност

Ученик ће бити у стању да:

- разуме дело које чита
- препознаје поезију, прозу и драмски текст
- одреди тему, време, место, особине ликова, као и поруку
- разуме и анализира поступке ликова

- препозна басну, бајку, загонетку, пословицу...
- напамет говори краће књижевне текстове
- пажљиво и културно слуша саговорника

Језик

Ученик ће бити у стању да:

- изговара правилно гласове и речи
- чита изражајно и са разумевањем оба писма
- правилно изговори и напише реченицу, користећи оба писма
- користи усвојена правописна правила
- пише по диктату, правилно и уредно
- чита у себи, са разумевањем прочитаног

Језичка култура

Ученик ће бити у стању да:

- правилно изговара речи и претаче их у усмена излагања
- разуме вербалне поруке другова и своје околине
- успешно примењује стечена знања при читању и писању на оба, усвојена писма.
- у стању је да вербално изрази своје ставове, осећања и жеље, уз уважавање саговорника.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Свет око нас
- Дигитални свет
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Физичко васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Цветановић, Зорица и Килибарда, Даница и Станишић, Александра. Читанка са основама језичке писмености за други разред основне школе. Београд: БИГЗ школство, 2019.
- Цветановић, Зорица и Килибарда, Даница и Станишић, Александра. Радна свеска уз читанку за други разред основне школе. Београд: БИГЗ школство, 2019.
- Цветановић, Зорица и Килибарда, Даница и Станишић, Александра. Латиница за други разред основне школе. Београд: БИГЗ школство
- Милатовић, Вук. Методика наставе српског језика и књижевности у разредној настави. Приредиле З. Цветановић, В. Јанићијевић, В. Мићић. Београд: Учитељски факултет, 2011.

- Смиљковић, Стана и Милинковић, Миомир. Методика наставе српског језика и књижевности. Београд: Учитељски факултет, 2008.
- Цветановић, Владимир. Самостални и стваралачки рад у настави српског језика. Bodex, 1996.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- припремљени наставни листићи
- апликације на паноу
- дигитални уџбеници
- аудио записи
- презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- видео игре
- онлајн вежбе и квизови знања

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Примена инструмената за прикупљање података и њихово поређење са прописаним исходима: посматрање, усмене (одговарање, дискусија, рецитовање) и писмене (десетоминутне, тематске, полугодишње, годишње, диктати) провере знања, континуитет у раду и степен одговорености према извршавању школских обавеза.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
КЊИЖЕВНОСТ				4
ЈЕЗИК (граматика, правопис и ортоепија)				9
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА				5
	Број часова			18
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ				8
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ				10
УКУПНО:				18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Допунска настава – математика **РАЗРЕД: Други**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

У другом разреду, ученици који недовољно квалитетно, или недовољно брзо усвајају наставне садржаје, прилагођавају своје способности плану Допунске наставе.Такође, у зависности од могућности одељења, учитељ прави свој план рада Допунске наставе.Оно што је сигурно, потребно је да ученици усвоје све четири рачунске операције у оквиру скупа бројева до 100(и у окиру својих могућности).Такође, пожељно је да, кроз свакодневне активности, што боље усвоје појмове из геометрије као и мере и разломке.

ЗАДАЦИ:

- Ученик сабира и одузима у оквиру бројева до 100 (без и са прелазом)
- Ученик множи у оквиру бројева до 100.
- Ученик дели као резултат усвојене таблице множења.
- Разуме појам геометријских израза тачка, права, полуправа, дуж.
- Схвата појам мера за различите вредности и бар покушава да знања примени.
- Усваја појам разломка као дела целог и знање примењује.
- Решава текстуалне задатке и познаје редослед рачунских операција.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм предмета Математика у другом разреду основне школе чине три предметне области:

- Бројеви
- Геометрија
- Мерење и мере

Дистрибуција часова допунске наставе по предметним областима је следећа:

- Бројеви - 29 часа
- Геометрија - 3 часа
- Мерење и мере - 4 часова.

Најважнији задатак који се ставља пред допунску наставу у другом разреду је, да оспособи ученике да успешно примењују све четири рачунске операције у оквиру бројева прве стотине.Остали садржаји су такође важни , али би се тај рад могао прилагодити активностима из свакодневног живота. На тај начин, смањила би се сувопарност предмета, па би и резултати рада били већи.

Мере, разломке и геометријске садржаје, можемо сместити у неке пријемчивије задатке и захтеве и тиме постижемо разноврсне корелације.

ИСХОДИ:

Ученик треба да зна да:

- одреди којој десетици припада број
- усмено сабира и одузима бројеве до 100
- усмено множи и дели у оквиру прве стотине
- користи и разуме појмове елемената рачунских операција
- решава изразе са највише две операције
- решава текстуалне задатке са највише две операције
- одреди непознату вредност у једначини
- схвата и примењује знања из области геометрије, мера и разломака

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Свет око нас
- Ликовна култура
- Музичко васпитање
- Физичко васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- С. Маричић, Д. Ђуровић, Уџбеник за други разред основне школе, БИГЗ школство, 2019.
- С. Маричић, Д. Ђуровић, Радна свеска – први део, БИГЗ школство, 2019.
- С. Маричић, Д. Ђуровић, Радна свеска – други део, БИГЗ школство, 2019.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- припремљени наставни листићи
- апликације на паноу
- дигитални уџбеници
- аудио записи
- презентације

ИНОВАЦИЈЕ:

- видео игре
- онлајн вежбе и квизови знања

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Примена инструмената за прикупљање података и њихово поређење са прописаним исходима: посматрање, усмене (одговарање, дискусија, рецитовање) и писмене (десетоминутне, тематске, полугодишње, годишње, диктати) провере знања, континуитет у раду и степен одговорености према извршавању школских обавеза.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
БРОЈЕВИ				11
ГЕОМЕТРИЈА				3
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ				4
УКУПНО				18
	Број часова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ				8
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ				10
УКУПНО:				18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ:Допунска настава – Српски језик **РАЗРЕД:Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Усвајање елементарних знања из језика, језичке културе и књижевности. Увежбавање наставних садржаја са чијим усвајањем ученици имају потешкоћа. Оспособљавање ученика за усвајање језичких садржаја и примене наученог.

Задаци:

- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика
- оспособљавање за усмено и писмено изражавање
- развијање потребе за књигом
- оспособљавање за самостално читање
- писање, препричавање, описивање

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Допунска настава из српског језика треба да помогне ученицима који у редовној настави имају потешкоће у савладавању програмских садржаја. Наставник уочава недостатке у знању ученика и предузима мере допунског објашњавања, кориговања грешака и увежбавања. Важно је да приступ буде прилагођен индивидуалним потребама ученика и да се створи подстицајна атмосфера у којој ученици могу поново, полако и са разумевањем да садржаје које су њима тежи.

Веће целине се деле на мање, раде се једноставнији примери, ради се на увежбавању и усавршавању читања и писања, омогућити ученику да што више говори, чита и пише на часу. Наставу похађају и ученици којима је део градива остао нејасан као и ученици који желе да додатно увежбају градиво. Допунска настава се организује и за ученике који су током школске године били дуже оправдано одсутни.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- одреди врсте речи (именице, глаголе, придеве, заменице, бројеве)
- разврста врсте речи
- разликује реченице по значењу и облику
- примењује правило изговарања и писања гласова
- уочава управни и неуправни говор, примењује правило писања управног и неуправног говора

- примењује научена правописна правила (одричне речи НЕ уз глаголе и придеве; као и правилно пише сугласник Ј у речима)
- уме да изражајно прочита текст
- разуме текст, тему, особине ликова и идеје
- зна да усмено и писмено преприча текст поштујући редослед догађања
- зна да напише састав на задату тему, поштујући композицију задатка

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- природа и друштво
- ликовна култура
- математика
- дигитални свет

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Цветановић, Зорица и Килибарда, Даница. Читанка, *Српски језик за трећи разред основне школе.* Београд: БИГЗ школство, 2020.

2. Цветановић, Зорица и Килибарда. *Радна свеска уз читанку за трећи разред основне школе.* Београд: БИГЗ школство, 2020.

3. Стакић, Мирјана. *Граматика, уџбеник са радном свеском, српски језик за трећи разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство, 2020.

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- пројектор
- слике за говорне и писмене вежбе
- наставни листићи
- тематски постери
- сликовни материјал

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник
- јачање дигиталних компетенција ученика кроз увођење ученика у коришћење дигиталних уређаја и садржаја у настави српског језика и књижевности

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Провера остварености исхода ће се одвијати на допунским часовима писаним и усменим путем.

Ученици ће решавати задатке писмено, у уџбенику, наставним листовима, или оне које је учитељ унапред припремио. Постигнуће ученика може бити оцењено формативно и по потреби бројчано

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Књижевност	/	/	/	/
2.	Језик	/	11	/	11
3.	Језичка култура	/	7	/	7
	Укупно часова	/	18	/	18
БРОЈ ЧАСОВА		Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ		/	9	/	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ		/	9	/	9
УКУПНО:		/	18	/	18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Допунска настава - Математика **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ допунске наставе метематике је усвајање основних математичких знања по захтевима програма и могућностима ученика, увежбавање наставних садржаја са чијим усвајањем ученици имају потешкоћа, утврђивање и проверавање наученог градива.

Задаци:

- усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја како би у потпуности разумели градиво
- поступно и систематично усвајање поступака сабирања и одузимања, множења и дељења
- оспособљавање за самостално решавање текстуалних задатака
- правилно коришћење прибора за геометрију при цртању геометријских фигура

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Допунска настава математике треба да помогне ученицима који имају потешкоће у савладавању основних математичких знања. Начин рада треба прилагодити нивоу разумевања и градиву. Важно је да прступ буде прилагођен индивидуалним потребама ученика и да се створи подстицајна атмосфера у којој ученици могу поново, поступно, полако и са разумевањем да савладају градиво које им је тешко.Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери задатака.Наставу похађају и ученици којима је део градива остао нејасан као и ученици који желе да увежбају поједине типове задатака. Допунска настава се организује и за ученике који су током школске године били дуже оправдано одсутни.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- чита, пише и упоређује бројеве до 1000
- зна писмено да сабира и одузима до 1000
- зна да множи и дели са остатком и без остатка до 1000
- зна особине рачунских операција, приоритет операција и употребу заграда
- решава једноставне проблемске ситуације
- уочи делове целине и запише разломке облика $\frac{m}{n}(m \le n \le 10)$
- упореди разломке $\frac{m}{n}$ са једнаким имениоцима
- црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат

- конструише троугао и круг
- именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга
- разликује врсте углова и троуглова
- одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца
- опише особине правоугаоника и квадрата
- преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства
- користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање
- чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена
- упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време)
- измери површину геометријске фигуре задатом мером (право-угаоником, квадратом и троуглом)
- примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- природа и друштво
- ликовна култура

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Маричић, С. (2024), *Математика, уџбеник за трећи разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство

2. Маричић, С. (2024), *Математика, радна свеска први део за трећи разред основне школе.* Београд: БИГЗ школство

3. Маричић, С. (2024), *Математика, радна свеска други део за трећи разред основне школе.* Београд: БИГЗ школство

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- пројектор
- онлајн квизови и игре
- модели геометријских фигура
- прибор за геометрију,лењир, троугаоник и шестар
- модели јединица за запремину течности

ИНОВАЦИЈЕ:

- игровне активности које имају за циљ решавање задатака

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Провера остварености исхода ће се одвијати индивидуално на допунским часовима. Ученици ће решавати задатке писмено, у уџбенику, наставним листовима, или оне које је учитељ унапред припремио. Постигнуће ученика може бити оцењено формативно и по потреби бројчано.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Бројеви	/	14	/	14
2.	Геометрија	/	3	/	3
3.	Мерење и мере	/	1	/	1
	Укупно часова	/	18	/	18

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	/	8	/	8
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	/	10	/	10
УКУПНО:	/	18	/	18

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Додатна настава из математике **РАЗРЕД: Трећи**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ додатне наставе математике је приширити и продубити маметатичка знања и вештине ученика који показују изразито интересовање и способности из овог предмета. Ученици се подстичу на развијање логичког мишљења, решавање сложенијих задатака, откривање различитих стратегоја решавања проблема и примену математике у свакодневном животу. Настава је усмерена на подстицање креативности, самосталности и сигурности у раду са математичким садржајима, као и на припрему за такмичења и даљи напредак.

Задаци:

- проширивање и продубљивање знања стечених на редовној настави кроз рад на сложенијим и нестандардним математичким задацима
- развијање логичког и критичког мишљења путем анализе проблема и проналажења различитих стратегија за њихово решавањеп
- подстицање радозналости и интересовања ученика за математику кроз занимљиве и изазовне задатке.
- развијање способности самосталног и тимског рада при решавању математичких проблема.
- увежбавањепримене математике у реалним животним ситуацијама и другим наставним предметима.
- припрема ученика за учешће на математичким такмичењима и другим облицима јавног представљања знања.
- подстицање истрајности и позитивног односа према раду, посебно у решавању тежих задатака који захтевају више корака и стрпљења.

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Додатна настава се реализује са ученицима који показују интересовање, радозналост и способност за математику, као и они који се препознају као потенцијални учесници такмичења.. Користе се активне и подстицајне методе као што су решавање проблема, дискусија, рад у пару или групи, индивидуални рад, игра као метода, математичке радионице и квизови. Настава је усмерена и на рипрему ученика такмичења из математике. Садржаји и активности прилагођавају се интересовањима и потребама ученика, уз могућност мењања динамике у зависности од фокуса. Задаци су прилагођени узрасту, али обогаћени садржајима који превазилазе редовни програм (нпр. логички задаци, задаци са вишком или мањком података, шаховски задаци, геометријски изазови…).

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- примењује различите стратегије при решавању сложенијих и нестандардних математичких задатака
- развија и објашњава логички ток мишљења при решавању проблема, користећи математичке појмове, операције и аргументацију.
- употребљава математику у решавању ситуација из свакодневног живота (нпр. мерење, прорачун времена, новца, разних односа и количина)
- слободно и креативно приступа решавању задатака, показујући самосталност, упорност и флексибилност у размишљању
- разуме и прецизно користи математичку терминологију и симболе, уз способност јасног објашњавања решења
- сарађује у пару или групи, активно учествујући у заједничком решавању задатака и дискусији о различитим приступима
- припрема се и учествује на математичким такмичењима, показујући одговорност и позитиван став према изазовима
- развија позитиван однос према математици, доживљавајући је као занимљиву, корисну и подстицајну област

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- српски језик
- ликовна култура
- природа и друштво
- дигитални свет
- музичка култура
- физичко и здравствено васпитање

УЏБЕНИЦИ,ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

1. Маричић, С. (2024), *Математика, уџбеник за трећи разред основне школе.* Београд: БИГЗ школство

2. Маричић, С. (2024), *Математика, радна свеска први део за трећи разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство

3. Маричић, С. (2024), *Математика, радна свеска други део за трећи разред основне школе.* Београд: БИГЗ школство

Користе се збирке за припрему такмичења, радни листови и наставнички приручници

НАСТАВНА СРЕДСТВА

- онлајн квизови и игре
- модели геометријских фигура
- прибор за геометрију,лењир, троугаоник и шестар
- модели јединица за запремину течности
- сликовни материјал
- наставни листићи

ИНОВАЦИЈЕ:

- дигитални уџбеник
- угледно – огледне активности
- игровне активности које имају за циљ решавање задатака
- практични радови

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Провера остварености исхода у додатној настави из математике треба да буде ненаметљива, подстицајна и усмерена на праћење напретка, а не на формално оцењивање. Провера остварености исхода се може спровести путем решавања задатака на наставним листићима, праћењем рада у пару или групи, кроз различите радионице и игре као и усменим објашњавањем. Потребно је пратити напредак ученика у приступу, јасноћи решења и упорности. Постигнуће ученика може бити оцењено формативно и по потреби бројчано.

Редни. Број теме	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова			
		обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
1.	Бројеви	/	33	/	33
2.	Геометрија	/	3	/	3
3.	Мерење и мере	/	/	/	/
	Укупно часова	/	36	/	36

БРОЈ ЧАСОВА	Број часова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	/	17	/	17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	/	19	/	19
УКУПНО:	/	36	/	36

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Српски језик – допунска настава **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Усвајање елементарних знања из српског језика по захтевима програма и могућностима ученика.

ЗАДАЦИ:

- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика,
- оспособљавање за усмено и писмено изражавање,
- развијање потребе за књигом:
- оспособљавање за самостално читање,
- писање, препричавање, описивање

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Допунска настава из српског језика се организује за ученике који у редовној настави теже савладавају програмске садржаје. Наставник благовремено уочава недостатке у знању ученика и предузима мере допунског објашњавања, кориговања грешака и увежбавања. Веће целине се деле на мање, раде се једноставнији примери; ради се на увежбавању и усавршавању читања и писања, омогућити ученику да што више говори, чита и пише на часу.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- уме да разврста врсте именица;
- уме да одреди промењљиве врсте речи;
- примењује правило изговарања и писања гласова Ч, Ћ, Ђ, Џ;
- примењује научена правописна правила (писање управног говора; одричне речи НЕ уз глаголе и придеве; као и правилно пише сугласник Ј у речима);
- уме да изражајно прочита текст;
- разуме текст, тему, особине ликова и идеје;
- зна да усмено и писмено преприча текст поштујући редослед догађања;
- зна да напише састав на задату тему, поштујући композицију задатка;
- зна да правилно употреби скраћенице

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Природа и друштво
- Ликовна култура
- Математика

- Дигитални свет

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Читанка, уџбеник за 4. разред основне школе, Моња Јовић, Нада Тодоров, Едука
- Поуке о језику», уџбеник за 4. разред основне школе, Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић, Едука
- Радна свеска из српског језика за 4. разред основне школе, Нада Тодоров, Стеванија Кеча, Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић, Едука

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Рачунар и пројектор
- Наставни листићи
- Фотографије и слике

ИНОВАЦИЈЕ:

- Употреба дигиталних алата и интерактивних садржаја (wordwall квиз, liveworksheets

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Исходи ће се проверавати на допунским часовима и усменим и писаним путем. Ученици ће решавати задатке писмено, у уџбенику, наставним листовима, или оне које је учитељ унапред припремио и on line. Постигнуће ученика може бити оцењено формативно и по потреби бројчано

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова увежбавања	
		укупно
Језик-граматика и правопис	12	12
Књижевност	2	2
Култура изражавања	4	4
Укупно	18	18
Број часова		
ПРВО ПОЛУГОДИШТЕ	9	9
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	9	9
УКУПНО:	18	18

Напомена: Садржаји за реализовање допунске наставе српског језика ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђених садржаја

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Математика – допунска настава **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Усвајање елементарних математичких знања по захтевима програма и могућностима ученика

ЗАДАЦИ:

- Усвајање једноставнијих и мање захтевних садржаја (основни ниво) како би у потпуности разумели градиво:
- поступно и систематично усвајање поступака сабирања и одузимања, множења и дељења;
- оспособљавање за самостално решавање текстуалних задатака;
- правилно коришћење прибора за геометрију при цртању геометријских фигура

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Допунска настава математике се организује са циљем да се помогне ученицима који спорије напредују у раду, како би што успешније савладали исходе. Веће целине деле се на мање, раде се једноставнији примери задатака.

Наставу похађају и ученици којима је део градива остао нејасан као и ученици који желе да увежбају поједине типове задатака. Допунска настава се организује и за ученике који су током школске године били дуже оправдано одсутни.

ИСХОДИ:

Ученик ће бити у стању да:

- чита, пише и упоређује бројеве до милиона и веће од милиона;
- зна писмено да сабира и одузима преко 1000;
- зна да множи и дели са остатком и без остатка преко 1000;
- зна особине рачунских операција, приоритет операција и употребу заграда;
- решава једноставне проблемске ситуације;
- зна да упоређује површи фигура;
- користи јединице мере за површину;
- израчунава површину правоугаоника и квадра;
- уме да црта мрежу квадра и коцке;
- уме да решава једноставније задатке са разломцима;
- решава једноставне логичко-комбинаторне проблеме

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Ликовна култура

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- Математика 4а, уџбеник за 4**.** разред основне школе, Софија Зарупски, Едука
- Математика 4б , уџбеник за 4**.** разред основне школе, Софија Зарупски, Едука

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- прибор за геометрију;
- модели геометријских фигура;
- мрежа квадра и коцке;
- разломци представљени на цртежима геометријских фигура и предметима из окружења

ИНОВАЦИЈЕ:

- игре које имају за циљ решавање задатака

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Исходи ће се проверавати на допунским часовима углавном усменим путем. Понекад ће ученици решавати задатке писмено, у уџбенику, наставним листовима, или оне које је учитељ унапред припремио. Постигнуће ученика може бити оцењено формативно и по потреби бројчано.

НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова увежбавања	
		укупно
Бројеви	13	13
Геометрија	2	2
Мерење и мере	3	3
Укупно	18	18
Број часова		
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	8	8
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	10	10
УКУПНО:	18	18

Напомена: Садржаји за реализовање допунске наставе српског језика ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђених садржаја

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Математика – додатна настава **РАЗРЕД: Четврти**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Додатни рад се организује за надарене, посебно заинтересоване и мотивисане ученике који желе да сазнају више, покажу своју даровитост и припреме се за такмичења. Додатна настава је намењена проширивању садржаја редовне наставе, као и савладавању захтевнијих наставних садржаја.

ЗАДАЦИ:

Додатни рад заснован је на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина.

- оспособљавање ученика за самообразовање;
- подстицање на стваралачки рад и самостално коришћење различитих извора знања.
- развијање логичког и критичког мишљења.
- развијање самосталности у учењу и решавању проблема.
- развијање креативности у решавању задатака.
- развијање упорности, стрпљења, самопоуздања и мотивације.
- развијање такмичарског духа.
- развијање тимске сарадње и комуникације

ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ:

Програм додатне наставе математике у четвртом разреду основне школе чине три предметне области:

- Бројеви
- Геометрија
- Мерење и мере

Дистрибуција часова по предметним областима:

- Бројеви – 22 часова
- Геометрија – 8 часова
- Мерење и мере – 6 часова

Остваривање наставе и учења

Избор ученика ће се вршити према критеријуму постигнућа и личне мотивације. Додатни рад из математике може се реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и

групни (за групе ученика једног или више разреда). Реализујући програм додатног рада, наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогоднije облике и методе рада, пре свега оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, а нарочито оне који омогућавају развој логичког, критичког, аналитичког, апстрактног и креативног мишљења ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже радпојединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења, закључака и генерализација. Однос ученика и наставника у додатном раду је сарадднички, непосреднији и ближи него у редовној настави, заснован на узајамном поверењу и поштовању.

ИСХОДИ:

Ученик је у стању да:

- нумерише вишецифрене бројеве
- записује природне бројеве у облику збира вишеструких декадних јединица
- приказује бројеве на бројевној полуправи употребом знакова <, >, = и ≠
- зна писмено да сабира и одузима преко 1000
- зна да множи и дели са остатком и без остатка преко 1000
- зна особине рачунских операција, приоритет операција и употребу заграда
- зна да решава разломке
- разуме и зна да решава текстуалне задатке који се своде на основне рачунске радње и при оме уме да користи слова за запис непознатог броја
- решава магичне квадрате
- решава једноставне проблем ситуације
- решава једноставне логичко-комбинаторне проблеме
- израчунава површину правоугаоника и квадра
- зна да црта мрежу квадра и коцке
- израчунава обим и површину кваддра и коцке
- проблемске ситуације
- решава логичко-комбинаторне проблеме
- упоређује површи фигура
- користи јединице мере за површину
- решава сложене проблем ситуације

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

- Српски језик
- Природа и друштво
- Ликовна култура
- Физичко и здравствено васпитање
- Дигитални свет

УЏБЕНИЦИ, ПРИРУЧНИЦИ, РАДНЕ СВЕСКЕ, ТЕСТОВИ И ДРУГА ЛИТЕРАТУРА:

- „Математика – збирка задатака за припрему ученика основне школе за такмичења“, Славко Карамата, Радмила Милошевић, Математичко друштво „Архимедес“
- „Математика –задаци за вежбање и такмичење“, Наташа Илић, Снежана Марковић, Креативни центар
- „Кенгур без граница - задаци и решења“, Друштво математичара Србије, „Мислиша – збирка задатака за такмичења“, Математичко друштво „Архимедес“

НАСТАВНА СРЕДСТВА:

- Дигитални уџбеници
- Рачунар и пројектор, Анимације и видео лекције
- Наставни листићи,слике, флајери са називима производа и ценама
- Табеле и графички дијаграми, постери (јединице мере, мисаоне мапе)
- Модели геометријских тела –квадра и коцке
- Прибор за геометрију - лењир, троугао, шестар, метар, Апликације и платформе за вежбање

ИНОВАЦИЈЕ:

- Радионичарски приступ (ученици у групама решавају задатке и дискутују о решењима, један ученик објашњава другом задатак – „вршњачко учење“).
- Коришћење логичких и мисаоних игара (танаграм, судоку, математички домино...)
- Дигиталне игре и платформе – Kahoot, LearningApps, GeoGebra
- Проблемска настава
- Тематски дани и математичке авантуре

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА:

Провера остварености исхода врши се посматрањем, разговором, степеном успешности решавања сложенијих и такмичарских задатака. Континуирано формативно и афирмишућим коментарима

НАЗИВНАСТАВНЕ ТЕМЕ	Бројчасова			
	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
Бројеви	11	11		22
Геометрија	4	4		8
Мерење и мере	2	4		6
	Бројчасова			
БРОЈ ЧАСОВА	обрада	утврђивање градива	други типови	укупно
ПРВОПОЛУГОДИШТЕ	9	8		17
ДРУГО ПОЛУГОДИШТЕ	8	11		19
УКУПНО:	17	19		36